วารสาร

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2

(พฤษภาคม - สิงหาคม 2569)

N B J

ISSN : 2350 – 9953 (PRINT)
ISSN : 2672 – 9830 (ONLINE)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
Nakhon Lampang Buddhist College's Journal
ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569)
Volume 15 No.2 (May – August 2026)
ISSN 2350-9953 (Print)
E-ISSN 2672-9830 (Online)

หลักการและเหตุผล

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ถือเป็นแหล่งรวบรวมผลงานทางวิชาการ และองค์ความรู้ที่สำคัญเนื่องจากเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ความคิดที่ได้จาการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนความเคลื่อนไหวในแง่มุมต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ ของมหาวิทยาลัย

ในการนี้ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคม และการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคม และการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม
2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่
3. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยด้านพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่

หมายเหตุ

1. บทความทุกบทความได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) จากภายนอกมหาวิทยาลัย และบทความที่ส่งถึงกองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์จะไม่ส่งคืน

2. บทความ ข้อความภาพประกอบ และตารางใด ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และไม่ใช่ความรับผิดชอบของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

3. บทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบว่ามีการตีพิมพ์ซ้ำซ้อน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

การจัดพิมพ์ ปีละ 3 ครั้ง
ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน)
ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม)
ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
Nakhon Lampang Buddhist College's Journal
ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569)
Volume 15 No.2 (May – August 2026)
ISSN 2350-9953 (Print)
E-ISSN 2672-9830 (Online)

■ **ที่ปรึกษา**

พระพรหมวัชรธีราจารย์, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระธรรมวชิโรดม, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ. ดร.สุรพล สุยะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ. ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพวัชราจารย์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
พระมหานพดล สุวรณฺณเมธี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
พระครูศรีปวรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
พระครูโสภณวีรบัณฑิต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
รศ. ดร.สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

- **บรรณาธิการ**

  ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพร สายทอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

- **ผู้ช่วยบรรณาธิการ**

  นางสาวปธิตา ศิริโยธา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

- **กองบรรณาธิการ**

  รศ. ดร.วีระ เลิศสมพร มหาวิทยาลัยพะเยา

  รศ. ดร.วินิจ ผาเจริญ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

  รศ.วสันต์ ปวนปันวงศ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

  ผศ. ดร.อนันต์ อุปสอด มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

  ผศ. ดร.ธนกร สิริสุคันธา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

  ผศ. ดร.อุเทน ลาพิงค์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

  ผศ. ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

  ผศ.สืบพงษ์ พงษ์สวัสดิ์ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทิร์น

  ดร.อธิษฐาน หาญภักดี กรมพัฒนาชุมชน

- **หัวหน้ากองจัดการวารสาร**

  พระสมุห์กิตติพงษ์ กิตติวโส มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

- **กองจัดการวารสาร**

  ดร.พัชรีญา ฟองจันตา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

- **ออกแบบและจัดรูปเล่ม**

  นายธวัชชัย เสริมไทยสงค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

- **การเงิน**

  นางสาวพรรณนิภา เทพปินตา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

- **พิสูจน์อักษร**

พระมหากีรติ วรกิตฺติ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ดร.ณฤณีย์ ศรีสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

- **ฝ่ายกฎหมาย**

นายพาคินทร์ พาชัยประเสริฐ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความประจำฉบับ
ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระครูศรีปวรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
พระมหากีรติ วรกิตฺติ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.รวีโรจน์ ศรีคำภา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
รองศาสตราจารย์ ฉวีวรรณ สุวรรณาภา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพร สายทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงค์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรปรัชญ์ คำพงษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหัทยา วิเศษ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชลธิชา จิรภัคพงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมคิด นันต๊ะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน

ว่าที่พันตรี ดร.สุรเดช รอดจินดา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ยะบุญธง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร สิริสุคันธา	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินทร์นิชา ปัญจอริยะกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริขวัญ ปัญญาเรียน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนวัชร์ เพ็ญรัตนหิรัญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรินทร์ สารทอง	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิชญ์ ปิยนนทศิลป์	วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพงศ์ เรืองกุน	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์คะทัศน์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุเทพ คำเมฆ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกศรา สว่างวงศ์	อาจารย์พิเศษ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรทัย อินตา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วชิรา เครือคำอ้าย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ดร.ประเสริฐ ต้นโนนเชียง	อดีตผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนเทศบาล 5 (บ้านศรีบุญเรือง)
ดร.ณัฐนนท์ จิรกิจนิมิต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

****

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ฉบับนี้ ได้จัดพิมพ์เป็นปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569) อย่างต่อเนื่องกัน โดยมีผู้ให้ความสนใจและสอบถามถึงความคืบหน้าของบทความเป็นจำนวนมาก โดยวารสารฉบับนี้ได้รับเกียรติจากคณาจารย์ นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิจากทั้งภายในและภายนอก นำเสนอบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งทางกองบรรณาธิการวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ขอขอบพระคุณทั้งผู้ที่สนใจเข้ามาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานและผู้อ่านที่สนใจวารสารฉบับนี้ มา ณ โอกาสนี้

สำหรับวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มีบทความประจำฉบับนี้ นำเสนอทั้งสิ้น 21 บทความ ประกอบด้วย บทความวิจัย (Research Articles) 18 บทความ และบทความวิชาการ (Academic articles) 3 บทความ

บทความวิจัย (Research Articles) 18 บทความ ได้แก่

1.การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมร่วมกับโมเดล EDCI โดย ราตรีรัตน์ ใจวงค์ และคณะ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา การออกแบบและเทคโนโลยี 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ประเมินระดับทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ และ 4) ศึกษาความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมร่วมกับโมเดล EDCI

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 36 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) รูปแบบการวิจัยแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบ EDCI 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และ 4) แบบสอบถามที่วัดความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (Dependent Sample t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ EDCI Model มีค่าเท่ากับ 96.08/94.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 10.58 คะแนน (S.D. = 2.62) และหลังเรียนเท่ากับ 18.81 คะแนน (S.D. = 1.77)

3. นักเรียนมีทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมหลังได้รับการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$= 4.68, S.D. = 0.47)

4. นักเรียนมีความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.35)

2.การทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดย หัสยา วงค์วัน และคณะ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา โดยรวมและในแต่ละด้าน 2) ทำนายผลการเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา 3) สร้างสมการถดถอยโลจิสติกในการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนภาษาจีนในภาคการศึกษาที่ 1/2568 จำนวน 61 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์เชิงพหุ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ปัจจัยด้านอาจารย์ผู้สอน และ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เมื่อเปรียบเทียบนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนนักศึกษาที่จบแผนการเรียนต่างกันในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

2. ผลการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง วิเคราะห์การจำแนกกลุ่ม พบว่า logistic regression model พยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 82.2 โดยในกลุ่มนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์การเรียนผ่าน (pass) พยากรณ์ได้ร้อยละ 65.6

3. สมการถดถอยโลจิสติกในการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา เกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ (Motivation to learn) และอาจารย์ผู้สอน (Teacher) มีผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีน มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย เท่ากับ 3.21, 1.01 และ 0.67 ตามลำดับ

3.การบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 โดย วิบูรณ์ ผากิม และคณะ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 2) เปรียบเทียบการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 9 โรงเรียน จำนวน 81 คน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน จำนวน 8 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอน และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) t-test One Way ANOVA และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน ภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ค่าเฉลี่ย (= 4.86) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (= 0.33) ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร ค่าเฉลี่ย (= 4.82) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (= 0.38) ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ ค่าเฉลี่ย (= 4.80) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (= 0.39) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้บริหาร ค่าเฉลี่ย (= 4.76) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (= 0.38) และด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ค่าเฉลี่ย (= 4.75) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (= 0.40) 2) ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานไม่มีผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และ 3) แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษา (1)กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผลที่ดี (2)ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning) และส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (3)ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่จำเป็น กระบวนการชุมชน

แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (ID Plan) การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (4)เสริมสร้างภาวะผู้นำ จัดทำแผนพัฒนาตนเองสำหรับผู้บริหาร ข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) และการบริหารเชิงนวัตกรรม (5)ใช้วงจรเดมมิ่ง ในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีระบบนิเทศภายใน มีการประเมินตนเอง (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา) และใช้ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และวางแผนพัฒนา

4.การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ: กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย

โดย สายัณห์ ข้ามหนึ่ง และคณะ บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ 2. ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ และ 3. ประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ในลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 คน รวมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. กระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ 1) การตัดสินใจ คนในชุมชนเข้าร่วมเวทีสาธารณะ เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อแผนขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ มีตัวแทนเป็นคณะทำงานกับภาครัฐในการให้ข้อมูลของพื้นที่ชุ่มน้ำ 2) การปฏิบัติ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล ร่วมกันจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ รณรงค์เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสังคม 3) การรับผลประโยชน์ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ได้รับประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การได้รับรางวัลการอนุรักษ์ระดับชาติและนานาชาติ และ 4) การประเมินผล คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการติดตามสถานการณ์การขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ และเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำ 2. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ 1) รูปแบบทางตรง ประชาชนได้มีอำนาจโดยตรงต่อการเสนอนโยบายขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ การแสดงความคิดเห็น การอนุรักษ์ การตรวจสอบ การผลักดันเชิงนโยบาย 2) รูปแบบทางอ้อม ประชาชนนำมติร่วมของชุมชนเพื่อขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำนำเสนอต่อภาครัฐเพื่อผลักดันให้มีการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ 3) รูปแบบการมีส่วนร่วม ประชาชนมีสิทธิในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ มีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำทุกขั้นตอน และ 4) รูปแบบการปรึกษาหารือ มีช่องทางสื่อสารหลากหลาย เปิดพื้นที่ให้มี

การถกเถียงจากหลายภาคส่วน เพื่อหาฉันทามติร่วม และ 3. การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ 1) การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อ แบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น 2) การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ให้เกิดไมตรี น่านับถือ ไม่พูดก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ตามกาลเทศะ 3) การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และ 4) การไม่เลือกปฏิบัติ มีความเป็นธรรม และให้ความเสมอภาคกับทุกคน

5. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย โดย ดร.กันตยา มานะกุล งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย และ (2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษากับกลุ่มนักเรียนและครูจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 รูป/คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 50 รูป/คน และครูผู้รับผิดชอบสอนรายวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (1) แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน (2) แบบสอบถามสำหรับผู้เรียนหรือนักเรียน และ (3) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้เรียน ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ และด้านสภาพแวดล้อมและการสนับสนุนจากครอบครัว โดยปัจจัยด้านผู้เรียนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านครูผู้สอน และ(2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ปัจจัยทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะปัจจัยด้านผู้เรียนและด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกว่าเมื่อเทียบกับปัจจัยด้านอื่น

6.สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดย วชิรพงษ์ ขันทะยศ และคณะ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 2) เปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 142 คน และครู จำนวน 1,933 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) จำนวน 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและเมื่อพบความแตกต่างได้ทำการเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านการรับรู้และเข้าใจดิจิทัล ด้านการแก้ไขปัญหา และด้านความปลอดภัยและจรรยาบรรณการใช้ดิจิทัล ตามลำดับและ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานภาพและสังกัดขนาดศึกษาต่างกันมีสมรรถนะในยุคดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.การพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรรุ่นใหม่ (YOUNG SMART FARMERS) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนกับการเชื่อมโยงระบบไม้ไผ่ ในพื้นที่จังหวัดลำปาง โดย โอฬาร อ่องพะ และคณะ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่ กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์และกลุ่มผู้ประกอบการ และ 2. ยกระดับการขับเคลื่อนแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของระบบไม้ไผ่ จังหวัดลำปาง โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษากลุ่มคนที่มีบทบาท (Key Information) ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานเกี่ยวข้อง และกลุ่มสถาบันการศึกษารวมถึงภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ในเชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups) วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ตามวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยพบว่า 1.การยกระดับอุตสาหกรรมไม้ไผ่จังหวัดลำปาง จำเป็นต้องอาศัย "โมเดลเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า" (Network Value Chain) เข้ามาบูรณาการแก้ปัญหาระบบการผลิตแบบแยกส่วนผ่าน 4 มิติหลัก ได้แก่ การจัดการมาตรฐานวัตถุดิบต้นน้ำ การสร้างวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายกลางน้ำด้วยการกระจายงานและใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาแรงงาน การใช้นวัตกรรมการออกแบบระดับปลายน้ำเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและเจาะตลาดลูกค้าองค์กร (B2B) ตลอดจนการมีกลไกสนับสนุนจากภาครัฐและภาควิชาการ ซึ่งการผนึกกำลังทั้งหมดนี้จะช่วยถักทอทุนทางธรรมชาติ สังคม และนวัตกรรมเข้าด้วยกัน เพื่อพลิกโฉมอุตสาหกรรมสู่ระบบนิเวศเศรษฐกิจฐานรากที่สร้างมูลค่าเพิ่มและเติบโตเคียงคู่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน 2. การยกระดับแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) โดยการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผ่านการศึกษาย้อนกลับจากผลิตภัณฑ์ปลายทางไปตามห่วงโซ่อุปทาน ถือเป็นกุญแจสำคัญที่กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ใช้เป็นฐานในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมไผ่จังหวัดลำปางสู่ "แพลตฟอร์มเศรษฐกิจหมุนเวียน" เพื่อเปลี่ยนผ่านระบบการผลิตสู่การลดของเสียผ่านการบูรณาการ 4 มิติ ได้แก่ การใช้ข้อมูลจับคู่ทรัพยากรเหลือทิ้ง การฟื้นฟูต้นน้ำด้วยการหมุนเวียนวัสดุคืนสู่ดิน การยกระดับกลางน้ำด้วยการแปรรูปเพิ่มมูลค่าเศษวัสดุผ่านศูนย์เครื่องจักร

กลาง และการเชื่อมโยงปลายน้ำด้วยผลิตภัณฑ์รักษ์โลกสู่ตลาดองค์กร (B2B) ซึ่งการผนึกกำลังทั้งหมดนี้จะช่วยพลิกโฉมจุดอ่อนด้านของเสียให้เป็นนวัตกรรมมูลค่าสูง และสร้างระบบนิเวศเศรษฐกิจท้องถิ่นที่หมุนเวียนรายได้อย่างยั่งยืน

8.รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดย ภัทรพล ทองในแก้ว และคณะ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 2)สร้างรูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 3)ประเมินคุณภาพของรูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1และ4)เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method Research) กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 264 คน ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษาในภาพรวม สภาพที่เป็นอยู่ในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่ควรจะเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบที่ 1 การบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยขับเคลื่อนด้วยองค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning: P) การจัดองค์การ (Organizing: O) การนำ (Leading: L) และการควบคุม (Controlling: C) 3) รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครู โดยภาพรวม มีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุดและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) หลังการทดลองใช้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบนี้มีส่วนช่วยในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

9.การบริหารความเสี่ยงของภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี โดย พรทิพาวรรณ อ่วมปิ่น และคณะ การวิจัยเรื่องมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบ

ต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี (2) วิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี และ (3) เสนอแนะแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมแก่ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ เจ้าหน้าที่รัฐ สมาคมอสังหาริมทรัพย์ชลบุรี และนักวิชาการสาขารัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 21 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านตลาด ความเสี่ยงด้านกฎหมายและนโยบาย และความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ (2) การบริหารความเสี่ยงของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ประกอบการมีการควบคุมต้นทุน เสริมสภาพคล่อง กระจายแหล่งเงินทุน ปรับกลยุทธ์สินค้าและราคาให้สอดคล้องกับความต้องการจริงของผู้ซื้อ พัฒนาบุคลากร และสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารความเสี่ยง พร้อมใช้เทคโนโลยีและการวิเคราะห์ข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ และ (3) แนวทางการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมแก่ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ การสนับสนุนและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อของประชาชน การปรับโครงสร้างโครงการและเลือกพัฒนาตลาดที่มีความเสี่ยงต่ำ การบริหารสภาพคล่องและการวางแผนการเงินอย่างรัดกุม การปรับกลยุทธ์ด้านการตลาดให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ การติดตามสถานการณ์ตลาดและทบทวนมาตรการบริหารความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง และการสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กร

10.การจัดการองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย โดย ใบบัว พลเมืองดี และคณะ บทความวิจัยเรื่อง การจัดการองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย และ 2) พัฒนาองค์ความรู้ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 5 รูป คือพระภิกษุที่ทำหน้าที่ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทย ซึ่งมาจากวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าพื้นฐานทักษะภาษาอังกฤษของพระภิกษุอยู่ในระดับที่ต้องเร่งส่งเสริมและพัฒนาอย่างจริงจังประกอบด้วย 1) การสนทนาภาษาอังกฤษเบื้องต้นกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 2) การตอบข้อสงสัยทางพุทธศาสนาอย่างชัดเจนและเข้าใจง่ายด้วยภาษาอังกฤษ และ 3) การอธิบายหลักธรรมทางพุทธศาสนาขั้นพื้นฐานเป็นภาษาอังกฤษ และผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2

พบว่า แนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงรายประกอบไปด้วย 1) เชิงนโยบาย คือควรส่งเสริมให้วัดที่เป็นกระแสนิยมมีพระภิกษุที่มีทักษะการพูดภาษาอังกฤษอย่างน้อย 1 รูปต่อ 1 วัด 2) นโยบายเชิงคุณภาพคือ มีการพัฒนาคู่มือการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ 3) นโยบายเชิงปริมาณคือ กำหนดให้มีผู้เรียนรู้หรือผู้พัฒนาทักษะอย่างน้อย 1 รูปต่อปี เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการจัดการองค์ความรู้และการให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อันจะช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของวัดและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

11.การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียน โดย อรจิรา ศรีสุข และคณะ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) 2) เพื่อวัดทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียน โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 36 คน โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม ซึ่งเรียนในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ โดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบแบบ Dependent sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. การศึกษาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) พบว่า สามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ และผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน โดยมีผลการประเมินคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (IOC) ทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมากกว่า 0.5 ถือว่าสามารถใช้กิจกรรมการเรียนรู้นี้ได้

2. การวัดทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงออกแบบหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 6 ด้าน

3. การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐานในระดับมากขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 86.86

12.ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดย จ่าอากาศโททักษิณ เชื้อวงศ์ และคณะ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษา

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี และ (3) เสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองช่าง เจ้าหน้าที่กองช่าง และนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 22 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหารจัดการ มีการวางแผน ติดตามงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารมีทั้งการสนับสนุนบุคลากร การสร้างแรงจูงใจ การยึดมั่นคุณธรรม และการส่งเสริมนวัตกรรม ด้านความรู้และความสามารถของบุคลากรได้รับการพัฒนาผ่านการอบรม การถ่ายทอดความรู้ และการส่งเสริมทักษะที่จำเป็น ด้านทรัพยากรและงบประมาณยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และอุปกรณ์ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนมีเวทีรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ตรวจสอบ ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลครอบคลุมทุกขั้นตอน มีเกณฑ์มาตรฐาน (2) ปัญหาและอุปสรรค พบว่า บุคลากรไม่เพียงพอและขาดความเชี่ยวชาญ งบประมาณและทรัพยากรไม่เพียงพอหรือล้าสมัย ระบบบริหารงาน โครงสร้างองค์กร กฎหมายและระเบียบซับซ้อน ความร่วมมือกับชุมชนยังไม่ราบรื่น (3) แนวทางพัฒนาประสิทธิผล ควรเพิ่มจำนวนและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น การจัดสรรงบประมาณและปรับปรุงทรัพยากรให้ทันสมัย และส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนอย่างจริงจัง

13.พฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง

โดย สุทธิพร สายทอง และคณะ การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร 2) ประเมินระดับความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และ 3) นำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพฤติกรรมตระหนักรู้เชิงพุทธในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประชากร ได้แก่ เกษตรกรในพื้นที่ตำบลนาครัว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้กระบวนการ A-I-C (Appreciation, Influence, Control) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจางอยู่ในระดับดีมาก พบว่า ก่อนการใช้สารเคมี เกษตรกรมีพฤติกรรมการเตรียมความพร้อม

และการตระหนักรู้เกี่ยวกับ วิธีการใช้สารเคมีอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 3.82) ขณะการใช้สารเคมี เกษตรกรมีการปฏิบัติตามหลักความปลอดภัย มีการผสมและพ่นสารเคมีอย่างถูกวิธี อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 3.43) และหลังการใช้สารเคมี เกษตรกรมีการจัดการภาชนะบรรจุสารเคมี และการทำความสะอาดอุปกรณ์ อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 3.44)

2) ระดับความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ด้านความรู้ เกษตรกรมีความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายของสารเคมี ด้านทัศนคติ เกษตรกรมีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้สารเคมีอย่าง ระมัดระวังและการลดการพึ่งพาสารเคมี และด้านพฤติกรรม เกษตรกรมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับความรู้และทัศนคติที่ดี

3) แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพฤติกรรมตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เชิงพุทธ โดยใช้กระบวนการ A-I-C บูรณาการกับหลักภาวนา 4 พบว่าสามารถส่งเสริมให้เกษตรกรเกิดความรู้ ได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ ขั้น Appreciation เกษตรกรตระหนักรู้การใช้สารเคมี ของตนเองได้อย่างมีสติ ขั้น Influence เกษตรกรคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพและส่วนรวม และขั้น Control เกษตรกรสามารถ นำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การจัดทำปุ๋ยหมักเพื่อลดการใช้สารเคมี ซึ่งเมื่อบูรณาการกับหลัก กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ส่งผลให้เกษตรกรสามารถพัฒนาพฤติกรรม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างมีความรับผิดชอบต่อสุขภาพ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

14.การพยากรณ์แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทย: การวิเคราะห์เชิงอนุกรมเวลา โดย ฐิติวัชร์ ธีรรัฐนิธิคุณ และคณะ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทย (2) เปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองอนุกรมเวลาหลายรูปแบบ และ (3) เสนอแนวทางเชิงนโยบายจากผลการพยากรณ์ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์อนุกรมเวลาเชิงปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองการพยากรณ์หลายรูปแบบ ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิรายเดือนของการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลระหว่างปี พ.ศ. 2563–2567 จำนวน 60 รายการ รวบรวมจากฐานข้อมูลของกรมการขนส่งทางบก และประมวลผลด้วยโปรแกรม Minitab แบบจำลองที่ใช้ในการพยากรณ์ประกอบด้วยแบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น แบบจำลองการเติบโตแบบเอ็กซ์โพเนนเชียล การปรับเรียบเอ็กซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง แบบจำลองเชิงฤดูกาลแบบคูณ และวิธีวินเทอร์สแบบคูณ โดยประเมินความแม่นยำด้วยค่า Mean Absolute Percentage Error (MAPE) และ Mean Absolute Deviation (MAD)

ผลการวิจัยพบว่า (1) แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในช่วงปี พ.ศ. 2568–2572 มีทิศทางลดลงเฉลี่ยร้อยละ 2–3 ต่อปี อันเป็นผลจากภาระหนี้ครัวเรือน อัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้น พฤติกรรมผู้บริโภครุ่นใหม่ และนโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า (2) เมื่อเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลอง พบว่าแบบจำลองควอดราติก (Quadratic Trend Model) มีความแม่นยำสูงสุด โดยให้ค่า MAPE = 11.0

และ MAD = 24,426 ซึ่งต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับแบบจำลองอื่น แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองดังกล่าวมีความเหมาะสมกับข้อมูลที่มีแนวโน้มไม่เชิงเส้นและมีจุดเปลี่ยนทิศทางตามพลวัตของตลาด และ (3) ผลการพยากรณ์สามารถนำไปใช้สนับสนุนการกำหนดนโยบายด้านอุตสาหกรรมยานยนต์ พลังงาน และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการส่งเสริมการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า การปรับโครงสร้างภาษี และการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยให้สามารถปรับตัวและเติบโตได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

15.การพัฒนานวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนาจากเซรามิก อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดย กตัญญู เรือนตุ่น และคณะ บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบงานเซรามิกในบริบทของชุมชนบ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (2) เพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนาในรูปแบบนวัตกรรมเซรามิก และ (3) เพื่อประเมินผลนวัตกรรมเซรามิกที่ผสานพุทธศิลปกรรมล้านนาและสามารถถ่ายทอดสู่สังคม

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม และบูรณาการองค์ความรู้ข้ามศาสตร์ระหว่างพุทธศิลปกรรมล้านนา ภูมิปัญญาหัตถกรรมเซรามิก และวัสดุศาสตร์ร่วมสมัย โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูป/คน เพื่อนำไปสู่การสร้างต้นแบบนวัตกรรมและการประเมินผลเชิงสุนทรียศาสตร์และการใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยพบว่า (1) งานเซรามิกของชุมชนบ้านศาลาเม็งมีอัตลักษณ์ล้านนาเด่นชัด โดยได้รับแรงบันดาลใจจากองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของพระธาตุเจดีย์ ณ วัดพระธาตุลำปางหลวง อาทิ ฐานบัวปล้องไฉน สัดส่วนองค์ระฆัง และลวดลายปูนปั้น ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนา (2) การพัฒนานวัตกรรมดำเนินการอย่างเป็นระบบตามกระบวนการวิจัยและสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ต้นแบบทางศิลปกรรม การออกแบบเชิงแนวคิดภายใต้กรอบ “การอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์” การทดลองวัสดุและเทคนิคเซรามิก การสร้างต้นแบบ และการประเมินปรับปรุง โดยมีการทดลองสูตรเนื้อดินเพื่อลดการแตกร้าว ทดลองเคลือบลัสเตอร์ทองเพื่อสร้างมิติแสงเงา และการเผาแบบสองรอบเพื่อเพิ่มคุณภาพพื้นผิว ส่งผลให้เกิดต้นแบบ “พระธาตุจำลองจากเซรามิก” ที่มีความงามเชิงสุนทรียศาสตร์ ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางศาสนา และความคงทนเชิงวัสดุในระดับที่สามารถผลิตซ้ำได้จริง (3) ผลการประเมินพบว่า ผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.65 จาก 5 คะแนน) โดยเห็นว่าชิ้นงานสามารถสื่อสารคุณค่าพุทธศิลป์ล้านนา สะท้อนความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ และมีศักยภาพต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ศิลปกรรมร่วมสมัยที่สนับสนุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การท่องเที่ยว และการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศได้อย่างยั่งยืน

16.ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี โดย ดาราวรรณ อัจฉริยะประสิทธิ์ และคณะ การวิจัยเรื่องมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี

(2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี และ (3) เสนอแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชน จำนวน 20 คน เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี มีการบริหารจัดการมีความเป็นระบบ โปร่งใส และสอดคล้องตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่อง ประชาชนมีส่วนร่วมในบางขั้นตอนของกระบวนการบริหารจัดการ การดำเนินงานได้รับการสนับสนุนด้วยบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือที่เพียงพอในบางด้าน พร้อมมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบและให้บริการประชาชน (2) ปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การขาดความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายและขั้นตอนการขออนุญาต ข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือ รวมทั้งกฎหมายบางมาตราที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของเมือง และ (3) แนวทางการปรับปรุงประกอบด้วย 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ การเพิ่มความรู้ความเข้าใจของประชาชน การพัฒนาระบบและศักยภาพเจ้าหน้าที่ การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดสรรบุคลากรและทรัพยากรให้เพียงพอ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความสะดวกในการบริหารจัดการอาคาร

17.รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดย ปรียาภรณ์ บุตรดา และคณะ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา 2) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และ 3) เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูปหรือคน การวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดใช้การพรรณนา แจกแจงความถี่ และจัดทำตารางประกอบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) บริบทการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา วัดประตูต้นผึ้งมิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น หากแต่เป็น

ศูนย์กลางทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนโดยรอบ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันอย่างเข้มแข็งระหว่างวัดและชุมชน อันเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของวัดประตูต้นผึ้ง แสดงให้เห็นถึงกลไกการดำเนินงานที่อาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน กระบวนการวางแผนและจัดกิจกรรมทางศาสนาเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน คณะกรรมการวัด กลุ่มเยาวชน และประชาชนทั่วไป โดยเปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็น การเสนอแนะ และการแบ่งปันทรัพยากรในการออกแบบกิจกรรม

3) รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมเป็นการทำงานร่วมกันแบบสองทางที่มีพลวัต วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งเรียนรู้ด้านหลักธรรมคำสอน ขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ร่วมคิดร่วมทำในการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างมีพลังและต่อเนื่อง

18.ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดย ณัฐพงศ์ กุญชร และคณะ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษา 2) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สถานศึกษาใน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

จำนวน 11 โรงเรียน จำนวน 246 คน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์บริหารงาน 5 ปีขึ้นไป จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท และเคยผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ไม่ต่ำกว่าระดับดี จำนวน 5 คน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน การพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการนิเทศการสอน โดยเพศมีผลต่อภาวะผู้นำเฉพาะด้านการนิเทศการศึกษา ขณะที่ระดับการศึกษามีผลต่อทุกด้าน ส่วนประสบการณ์ทำงานไม่มีผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการ

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 6 ด้าน ได้แก่ 1) การนิเทศการศึกษาเน้นการนิเทศแบบพัฒนาอย่างเป็นระบบ ให้คำปรึกษาแทนการจับผิด ส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 2) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 3) การพัฒนาสื่ออุปกรณ์ สนับสนุนงบประมาณ พัฒนา

องค์ความรู้ บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ตรวจสอบประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ 4) การวัดและประเมินผล สร้าง Rubric ใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เน้นการประเมินเพื่อพัฒนา 5) การนิเทศการสอน ดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยรูปแบบหลากหลาย ส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ ส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่าการวิจัยในชั้นเรียน สนับสนุนงบประมาณและเวลา สร้างวัฒนธรรมการวิจัยและนวัตกรรม

บทความวิชาการ (Academic articles) 3 บทความ ได้แก่

19.ประชามติรัฐธรรมนูญใหม่: การจัดลำดับอำนาจรัฐใหม่สู่มาตรฐานสากล โดย พระสมุห์ทินวัฒน์ ปณฺญาสาโร (บุญทศ) และคณะ บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ปรากฏการณ์การออกเสียงประชามติในปี พ.ศ. 2569 ในฐานะหมุดหมายสำคัญของการจัดระเบียบโครงสร้างอำนาจรัฐไทยใหม่ (2) ศึกษาสาเหตุความเปราะบางของรัฐธรรมนูญไทยในอดีตผ่านแนวคิดลำดับชั้นของความชอบธรรมและการเปลี่ยนผ่านเชิงสถาบัน และ (3) เสนอตัวแบบการจัดระเบียบอำนาจใหม่สู่มาตรฐานสากล บทความนี้ใช้การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ โดยบูรณาการแนวคิดสัญญาประชาคม ทฤษฎีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ และหลักประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ผลการศึกษาพบว่า สภาวะความเปราะบางของรัฐธรรมนูญไทยในอดีตเกิดจากการจัดวางลำดับชั้นความชอบธรรมที่ผิดทิศทางแบบบนลงล่าง บทความนี้จึงเสนอตัวแบบการจัดระเบียบอำนาจใหม่ผ่านกระบวนการ “ฉันทามติมหาชน” โดยใช้สมการการสร้างสมดุลระหว่างจารีตและการปฏิรูป เพื่อเปลี่ยนผ่านรัฐไทยไปสู่การเป็นรัฐที่ยึดโยงกับสิทธิอำนาจทางหลักการและมาตรฐานสากล นำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญที่เป็นสัญญาประชาคมอย่างแท้จริง ผลการสังเคราะห์เชิงทฤษฎีนำไปสู่การนำเสนอ “ตัวแบบสถาปัตยกรรมแห่งอำนาจรัฐใหม่” ที่ประกอบด้วย 4 เสาหลัก ได้แก่ ความสามารถในการวิพากษ์ การมีส่วนร่วมที่หลากหลาย การใช้เหตุผลสาธารณะ และพื้นที่เห็นต่างอย่างปลอดภัย

20.นวัตกรรมการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดย สุเมธ ธิมา และคณะ บทความวิชาการนี้ ศึกษา นวัตกรรมการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ในการคิดค้นผลิตภัณฑ์หรือบริการแบบใหม่หรือพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีอยู่เดิมใหม่ การเปิดตลาดใหม่หรือสร้างส่วนผสมทางการตลาดใหม่ การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวใหม่ การพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนองค์กรการท่องเที่ยวใหม่จะสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว การบูรณาการอ่างเก็บน้ำเข้ากับการท่องเที่ยว ไม่ใช่เพียงการชมวิว แต่เป็นการใช้อ่างเก็บน้ำเป็นฐานในการพัฒนากิจกรรมที่เชื่อมโยงกับระบบนิเวศ ความรู้ และวัฒนธรรม นวัตกรรมนี้จึงเป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยน อ่างเก็บน้ำให้เป็นแหล่งทุนทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สร้างความยั่งยืนในระยะยาว

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ให้มีความครอบคลุมในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ภาครัฐและเอกชนได้ตระหนักถึงความสำคัญต่อตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งผลให้การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศได้มีการปรับกระบวนทัศน์ใหม่ๆ โดยพิจารณามิติแห่งการพัฒนาประเทศครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปในทิศทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม

21.พุทธธรรมกับสังคมไทยยุค 4.0 โดย พระครูโสภณวีรบัณฑิต และคณะ บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพลวัตของสังคมไทยที่บูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคมไทยแลนด์ยุค 4.0 เป็นแนวคิดเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศไทยตามวิสัยทัศน์ "มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน" ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมให้เข้ากับยุคดิจิทัลและนวัตกรรม โดยตั้งเป้าหมายให้ประเทศและประชากรมีรายได้สูงขึ้นในระยะเวลา 5-6 ปี ก่อนหน้านี้ ยุคไทยแลนด์ 1.0 มุ่งเน้นอุตสาหกรรมเกษตร, ยุคไทยแลนด์ 2.0 เน้นอุตสาหกรรมเบา, และ ยุคไทยแลนด์ 3.0 เป็นยุคของอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก ปัจจุบันยุคไทยแลนด์ 4.0 มุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจใหม่ ซึ่งใช้เทคโนโลยีดิจิทัลการบริหารจัดการแบบสมาร์ท เช่น เกษตรแบบ Smart Farming การสนับสนุน Startup และธุรกิจเทคโนโลยีสูง ซึ่งจะช่วยให้คนไทยเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปเป็นแรงงานที่มีความรู้และทักษะสูง รวมถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรมและบริการมูลค่าสูง เพื่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและสมดุลทางสังคม ในด้านปัญหาสังคมและสุขภาพจิต ต้องเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญ เช่น ความไม่เท่าเทียมกันการแข่งขันทางเศรษฐกิจ และความรุนแรงในโลกออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้มีอัตราการเจ็บป่วยด้านจิตใจ เช่น ภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล และการฆ่าตัวตายที่เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น การสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สติ สมาธิ ปัญญา ความเมตตา การสร้างคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการเสริมสร้างจิตใจที่เข้มแข็ง รู้จักควบคุมตนเองในยุคดิจิทัล ซึ่งสามารถช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างความสุขให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมช่วยให้คนในสังคมปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุค 4.0 ได้อย่างมีคุณภาพและความสุขในชีวิตประจำวัน

ท้ายนี้กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เลือกให้ วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ได้ทำหน้าที่เผยแพร่ผลงานของท่าน และหวังอย่างยิ่งว่าผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านตามเจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสาร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะประการใดในการปรับปรุงคุณภาพวารสารนี้ให้ดียิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความยินดียิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพร สายทอง)

บรรณาธิการ

สารบัญ (Content)

หน้า

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ (9)

สารบัญ (26)

บทความวิจัย: (Research Articles)

- **การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI** (1-15)

  DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING AND INNOVATIONS SKILLS THROUGH THE FORMALIZED ENGINEERING DESIGN PROCESS USING THE EDCI MODEL

  ราตรีรัตน์ ใจวงค์ และ วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง

  Ratreerut Jaiwong and Wilawan Phothong

- **การทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง** (16-31)

  PREDICTIVE ACADEMIC ACHIEVEMENT IN CHINESE LANGUAGE SUBJECTS OF LAMPANG INTER-TECH COLLEGE

  หัสยา วงค์วัน และ วสุพล ดอกพิกุล

  Hussaya Wongwan and Wasupon Dongpikul

- **การบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2** (32-48)

  INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT IN EDUCATIONS OF THE PHU NAM RIN SCHOOL GROUP UNDER THE UTTARADIT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

  วิบูรณ์ ผากิม, จุรีย์ สร้อยเพชร และ วราลักษณ์ ศรีกันทา

  Wiboorn Phakim, Juree Sroypet and Waraluk Sriguntha

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมือง ในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ: กรณีศึกษา ลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย** (49-65)

  INTEGRATION OF BUDDHA TEACHING TO ENHANCE CIVIL POLITICAL PARTICIPATION IN WETLAND REGISTRATION WITH RECOGNITION OF RAMSAR SITE: A CASE STUDY OF LOWER ING WATERSHED IN CHIANGRAI PROVINCE

  สายัณน์ ข้ามหนึ่ง, สหัทยา วิเศษ และ สมยศ ปัญญามาก

  Sayan Khamnueng, Sahathaya Wises and Somyot Panyamak

- **การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในจังหวัดเชียงราย** (66-79)

  A STUDY OF FACTORS AFFECTING ENGLISH LANGUAGE LEARNING OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN CHIANG RAI PROVINCE

  ดร.กันตยา มานะกุล

  Dr. Kuntaya Manakul

- **สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3** (80-96)

  MANAGEMENT COMPETECIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA UNDER CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

  วชิรพงษ์ ขันทะยศ และ น้ำฝน กันมา

  Wachirapong Kanthayoth and Namfon Gunma

- **การพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรรุ่นใหม่ (YOUNG SMART FARMERS) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนกับการเชื่อมโยงระบบไม้ไผ่ ในพื้นที่จังหวัดลำปาง** (97-113)

  THE CAPACITY DEVELOPMENT OF YOUNG SMART FARMERS IN DEVELOPING A CIRCULAR ECONOMY AND LINKING THE BAMBOO SYSTEM IN LAMPANG PROVINCE

  โอฬาร อ่องฬะ, ธนวัฒน์ ปินตา และ อุบลวรรณ สุภาแสน

  Olarn Ongla, Tanawat Pinta and Ubonwan Subhasaen

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1** (114-134)

  ACADEMIC ADMINISTRATION MODEL TO ENHANCE TEACHER INNOVATION IN EDUCATIONAL MANAGEMENT OF SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE SECONDAY EDUCATION AREA OF BANGKOK AREA 1

  ภัทรพล ทองในแก้ว, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และ ปัญญา ธีระวิทยเลิศ

  Pattharapon Thongnaikaew, Sowwanee Sikkhabandit and Panya Theerawitthayalert

- **การบริหารความเสี่ยงของภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี** (135-151)

  RISK MANAGEMENT IN REAL ESTATE SECTOR DURING AN ECONOMIC RECESSION IN CHONBURI PROVINCE

  พรทิพาวรรณ อ่วมปิ่น, กมลพร กัลยาณมิตร, สถิตย์ นิยมญาติ และ ชูชีพ เบียดนอก

  Pornthipawan Uampin, Kamolporn Kalyanamitra, Satit Niyomyaht, and Chucheep Biadnok

- **การจัดการองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย** (152-163)

  KNOWLEDGE MANAGEMENT OF ENGLISH-SPEAKING SKILLS IN POPULAR TEMPLE- BASED TOURISM DESTINATIONS IN CHIANG RAI PROVINCE

  ใบบัว พลเมืองดี, พระวชิรดิลก, อานุรักษ์ สาแก้ว, ศุภกร ณ พิกุล, และ พระสมุห์เกียรติกร กิตฺติเวที

  Baibou Pholmuangdee, Phra Vajiradilok, Anurak Sakaew, Supakorn Napikul and Phra samuhkiatikorn Kittiwedhi

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียน** (164-181)

  THE DESIGN OF LEARNING ACTIVITIES USING DESIGN-BASED LEARNING TO DEVELOP STUDENTS' DESIGN THINKING SKILLS

  อรจิรา ศรีสุข และ วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง

  Onjira Srisuk and Wilawan Phothong

- **ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี** (182-199)

  PERFORMANCE EFFECTIVENESS OF THE ENGINEERING DIVISION OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS, BANGYAI DISTRICT, NONTHABURI PROVINCE

  จ่าอากาศโททักษิณ เชื้อวงศ์, กมลพร กัลยาณมิตร, สถิตย์ นิยมญาติ และ ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช

  Corporal Thaksin Chuaewong, Kamolporn Kalyanamitra, Satit Niyomyaht and Tassanee Lakkhanapichonchat

- **พฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง** (200-214)

  AWARENESS-BUILDING BEHAVIORS IN THE USE OF PESTICIDES AMONG FARMERS IN THE JANG RIVER BASIN

  สุทธิพร สายทอง และ มนูญ บุญนัด

  Suthiporn Saithong and Manoon Boonnad

- **การพยากรณ์แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทย: การวิเคราะห์เชิงอนุกรมเวลา** (215-229)

  FORECASTING THE TREND OF PRIVATE CAR REGISTRATIONS IN THAILAND: A TIME SERIES ANALYSIS

  ฐิติวัชร์ ธีรรัฐนิธิคุณ, นภาวรรณ เนตรประดิษฐ์ และ ธนกร สิริสุคันธา

  Thitiwat Theeraratnithikhun, Napawan Netpradit and Thanakorn Sirisugandha

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **การพัฒนานวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนาจากเซรามิก อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง** (230-245)
  DEVELOPMENT OF INNOVATIVE LANNA BUDDHIST ARTS FROM CERAMICS, KHO KHA DISTRICT, LAMPANG PROVINCE
  กตัญญู เรือนตุ่น, สุชัย สิริรวีกูล และ ศยามล อินทิยศ
  Katanyou Ruentoon, Suchai Siriraveekul and Sayamon Inthiyod
- **ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี** (246-262)
  ACHIEVEMENT OF BUILDING MANAGEMENT UNDER THE BUILDING CONTROL ACT B.E. 2522 IN NONTHABURI PROVINCE
  ดาราวรรณ อัจฉริยะประสิทธิ์, กมลพร กัลยาณมิตร, สถิตย์ นิยมญาติ และ ชูชีพ เบียดนอก
  Darawan Achariyaprasit, Kamolporn Kalyanamitra, Satit Niyomyaht and Chucheep Biadnok
- **รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง** (263-275)
  PARTICIPATION MODEL OF TEMPLES AND COMMUNITIES IN PROMOTING MORALITY AND ETHICS OF WAT PRATU TON PHUENG, MUEANG DISTRICT, LAMPANG PROVINCE
  ปรียาภรณ์ บุตรดา, พระครูสุตชยาภรณ์ และ จีรศักดิ์ ปันลำ
  Preeyaporn Bhudda, Phrakru Sutachayaporn and Jeerasak Punlam
- **ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1** (276-294)
  ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS EDUCATIONAL INSTITUTION GROUP CITY 2 UNDER THE OFFICE OF LAMPANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
  ณัฐพงศ์ กุญชร, จุรีย์ สร้อยเพชร และ วราลักษณ์ ศรีกันทา
  Natthapong Kunchorn, Juree Sroypet and Waraluk Sriguntha

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิชาการ: (Academic Artucle)

- **ประชามติรัฐธรรมนูญใหม่: การจัดลำดับอำนาจรัฐใหม่สู่มาตรฐานสากล** (295-309)
  REFERENDUM ON A NEW CONSTITUTION: REORDERING STATE POWER TOWARDS INTERNATIONAL STANDARDS
  พระสมุห์ทินวัฒน์ ปญญาสาโร (บุญทศ) และ เขมิกา บรรลิขิตกุล
  Phra Smuhan Tinawat Pannasaro (Bunthot) and Khemika Bunlikitkul
- **นวัตกรรมการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน** (310-321)
  RESERVOIR TOURISM INNOVATION FOR SUSTAINABLE TOURISM DELOPMENT
  สุเมธ ธิมา, นิตยา วงศ์ยศ และ พหล ศักดิ์คะทัศน์
  Sumeth Thima, Nittaya Wongyos and Phahol Sakkatat
- **พุทธธรรมกับสังคมไทยยุค 4.0** (322-332)
  BUDDHISM AND THAI SOCIETY IN THE 4.0 ERA
  พระครูโสภณวีรบัณฑิต และ พระพิษณุพล สุวณฺณรูโป (รูปทอง)
  Phrakru Sophonveerabandit and Phra Pisnupol Suvannarupo (Rooptong)

ภาคผนวก

แบบประเมินบทความตีพิมพ์ลงวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ตัวอย่างรูปแบบการจัดพิมพ์บทความในวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ใบสมัครสมาชิก

การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI

DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING AND INNOVATIONS SKILLS THROUGH THE FORMALIZED ENGINEERING DESIGN PROCESS USING THE EDCI MODEL

[1]ราตรีรัตน์ ใจวงค์ และ [2]วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง

[1]Ratreerut Jaiwong and [2]Wilawan Phothong

[1]วิทยาลัยการศึกษา, มหาวิทยาลัยพะเยา

[1]School of Education, University of Phayao, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: ratreerut@gmail.com

[1]เบอร์โทร: 098-125-4678

Received: 2026-04-27

Revised: 2026-05-08

Accepted: 2026-05-09

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา การออกแบบและเทคโนโลยี 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ประเมินระดับทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ และ 4) ศึกษาความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 36 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) รูปแบบการวิจัยแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบ EDCI 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และ 4) แบบสอบถามที่วัดความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (Dependent Sample t-test)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ EDCI Model มีค่าเท่ากับ 96.08/94.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 10.58 คะแนน (S.D. = 2.62) และหลังเรียนเท่ากับ 18.81 คะแนน (S.D. = 1.77)

3. นักเรียนมีทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมหลังได้รับการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$= 4.68, S.D. = 0.47)

4. นักเรียนมีความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.35)

คำสำคัญ: กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม; รูปแบบ EDCI; ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; การออกแบบและเทคโนโลยี

Abstract

This study aimed to: (1) develop and evaluate the efficiency of an engineering design process-based learning model integrated with the EDCI model; (2) compare the learning achievement of Grade 10 students in the *Design and Technology 1* course before and after the learning intervention; (3) assess the students' creative thinking and innovation skills after the learning intervention; and (4) examine the students' creative self-efficacy after participating in the engineering design process-based learning integrated with the EDCI model. The sample consisted of 36 Grade 10 students from one classroom at Satriwitthaya 2 School under the Royal Patronage of Her Royal Highness Princess Srinagarindra, enrolled in the second semester of the 2025 academic year. The participants were selected using cluster random sampling, with the classroom serving as the sampling unit. This study employed a one-group pretest–posttest experimental design. The research instruments included: 1) EDCI learning management plans, 2) a learning achievement test, 3) a creative thinking and innovation skills assessment, and (4) a creative self-efficacy questionnaire. The data were analysed using the mean, standard deviation, and the dependent-samples t-test.

The results of the study revealed that:

1. The EDCI learning management model achieved an efficiency of 96.08/94.05, exceeding the predetermined criterion of 80/80.

2. The students' post-test learning achievement was significantly higher than their pre-test achievement at the .05 level. The mean pre-test score was 10.58 (S.D. = 2.62), while the mean post-test score was 18.81 (S.D .= 1.77).

3. After participating in the engineering design process-based learning, the students demonstrated a very high level of creative thinking and innovation skills ($\bar{x}$= 4.68, S.D. = 0.47).

4. After the learning intervention, the students' confidence in their creativity was at a high level ($\bar{x}$= 4.58, S.D. = 0.35).

Keywords: Engineering Design Process; EDCI Model; Creative Thinking and Innovation Skills; Learning Achievement; Design and Technology

บทนำ

สังคมโลกในปัจจุบันกำลังเผชิญกับสภาวะความเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน (Disruption) จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่รวดเร็ว โดยกำลังเปลี่ยนผ่านจากยุคอุตสาหกรรม 4.0 เข้าสู่ยุคสังคมอัจฉริยะ (Society 5.0) ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาสังคมที่มุ่งเน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-centric) ผสานกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อแก้ปัญหาสังคมและสร้างคุณค่าใหม่ (Cabinet Office, 2016) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมซับซ้อนขึ้น อัตราเร่งของการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันรวดเร็วกว่าในอดีตถึง 30 เท่า ส่งผลให้ทักษะแรงงานรูปแบบเดิมไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดงานในอนาคต โดยเฉพาะในปี ค.ศ. 2030 ที่คาดการณ์ว่าทักษะด้าน ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม(Creativity and Innovation) จะกลายเป็นสมรรถนะที่จำเป็นสูงสุดสำหรับการเป็น นวัตกร (Innovator) ผู้สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อขับเคลื่อนสังคม (World Economic Forum, 2020)

ประเทศไทยตระหนักถึงกระแสความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2579) โดยมีเป้าหมายเพื่อนำพาประเทศก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (Office of the Education Council, 2017) ตามโมเดล "ประเทศไทย 4.0" ซึ่งหัวใจสำคัญคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 3R8C โดยเฉพาะทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Partnership for 21st Century Learning, 2019) อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์ปัจจุบันพบว่า ระบบการศึกษาไทยยังประสบปัญหาในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังเน้นเนื้อหาวิชาการ (Content-based) มากกว่ากระบวนการคิด (Process-based) ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการฝึกฝนทักษะการคิดเชิงระบบ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นรูปธรรม ซึ่งถือเป็นช่องว่างสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนไทย (Organization for Economic Co-operation and Development, 2021)

จากการวิเคราะห์บริบทระดับสถานศึกษา พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นช่วงวัยรอยต่อสำคัญสู่การเลือกเส้นทางอาชีพ ยังขาดทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่ชัดเจน ซึ่งมีหลักฐานเชิงประจักษ์จากการประเมินชิ้นงานในภาคเรียนที่ผ่านมา พบว่านักเรียนมักลอกเลียนแบบแนวคิดเดิม

ขาดความแปลกใหม่ ขาดความกล้าในการนำเสนอแนวคิดที่แตกต่าง เนื่องจากกลัวความผิดพลาด (Fear of failure) ส่งผลให้ทักษะด้านความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) Guilford (1967); Torrance (1974) อยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการศึกษาและพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยบูรณาการแนวคิด กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม (Engineering Design Process) ร่วมกับ การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เพื่อเน้นให้ผู้เรียนฝึกฝนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบผ่านการลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ (Creative Confidence) อันเป็นเป็นคุณลักษณะสำคัญที่จะขับเคลื่อนศักยภาพของผู้เรียนในการสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรม การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งหวังที่จะสร้างรูปแบบการเรียนรู้ในรายวิชา การออกแบบและเทคโนโลยี 1 ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ และเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในยุค Society 5.0 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา การออกแบบและเทคโนโลยี 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

3. เพื่อประเมินระดับทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้

4. เพื่อศึกษาความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ (Creative Confidence) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Research) โดยใช้รูปแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1.1. ประชากร คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ใน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

1.2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในรายวิชา การออกแบบและเทคโนโลยี 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 36 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit)

2. เครื่องมือและวิธีการใช้ในการศึกษา

2.1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI จำนวน 4 แผน รวมระยะเวลา 10 ชั่วโมง (12 คาบ คาบละ 50 นาที) (ไม่รวมเวลาทดสอบ) 1) เรื่อง กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม จำนวน 4 คาบ 2) เรื่อง กลไก ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 2 คาบ 3) เรื่อง กลไก ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (สมองกล และการควบคุม Micro:bit) จำนวน 2 คาบ และ 4) การพัฒนาโครงงาน Mini Project จำนวน 4 คาบ ซึ่งผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00 ข้อสังเกต

2.2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม กลไกไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ (Pre-test และ Post-test ฉบับเดิม) ครอบคลุมสาระที่ 4 เทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ผ่านการหาความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบ

2.3. แบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) Guilford (1967); Torrance (1974) ซึ่งลักษณะของแบบประเมิน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกส์ (Scoring Rubrics) จำนวน 5 ระดับ ครอบคลุมการประเมินทั้ง 4 ด้าน โดยผู้ประเมินทำการประเมินโดยผู้วิจัย ผ่านการสังเกตกระบวนการทำงานและประเมินจากชิ้นงานนวัตกรรมของผู้เรียน จากนั้นผู้วิจัยนำแบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่สร้างขึ้น ซึ่งอ้างอิงเกณฑ์การประเมินจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ตามแนวคิดพื้นฐาน Guilford (1967) เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของนิยามศัพท์ โครงสร้างการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ และความสอดคล้องของเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งผลการพิจารณามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2.4. แบบสอบถามที่วัดความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ โดยประยุกต์ใช้แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นและมองโลกในแง่ดีในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ (Dosi, Rosati, and Vignoli, 2018) ซึ่งแปลและดัดแปลงเครื่องมือให้เหมาะสมกับบริบทนักเรียนไทยโดย Ladachart et al. (2023) จำนวน 3 ด้าน 1) ความมั่นใจในการสร้างสรรค์และนวัตกรรม” (Creative Confidence & Innovation) ได้แก่ ข้อที่ 1,2 และ 6 2) ความมั่นใจในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน” (Confidence in Complex Problem Solving) ข้อที่ 3,4 และ 5 3) ทัศนคติต่อความล้มเหลวและการมองโลกในแง่ดี” (Optimism & Resilience) ข้อที่ 7 และ 8 รวมทั้งหมด 8 ข้อ ซึ่งลักษณะของแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน

เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์ โครงสร้างองค์ประกอบ และข้อคำถาม โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งผลการพิจารณามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

3. การรวบรวมข้อมูล

3.1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเรียนรู้ และเกณฑ์การวัดประเมินผลให้ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างเข้าใจ จากนั้นทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) จำนวน 20 ข้อ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม และกลไก ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เวลาที่ใช้ในการทดสอบ 30 นาที

3.2. ดำเนินการจัดกิจกรรมเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผนการเรียนรู้ 10 ชั่วโมง โดยเก็บคะแนนระหว่างเรียน (Formative Assessment) จากภาระงาน/กิจกรรมกลุ่ม/ชิ้นงานย่อย เช่น การระดมสมอง การออกแบบภาพร่าง และการสร้างชิ้นงานและนวัตกรรม (Innovation Product)

3.3. ดำเนินการประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยใช้แบบประเมินประเมินจากกระบวนการทำงาน การนำเสนอ และชิ้นงานนวัตกรรม (Innovation Product) ที่ผู้เรียนสร้างขึ้น

3.4. ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) จำนวน 20 ข้อ ใช้เวลาในการทดสอบ 30 นาที และประเมินผลสรุปรวม (Summative Assessment) จากชิ้นงานสุดท้าย

3.5. ดำเนินการให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามวัดความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด เพื่อวัดระดับทัศนคติและความมั่นใจของผู้เรียนที่เกิดขึ้นหลังจากลงมือปฏิบัติจริง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (E1/E2) ตามเกณฑ์ 80/80 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean)

4.2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยผู้วิจัยจะทำการทดสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล (Normality Test) ในเบื้องต้น หากข้อมูลมีการแจกแจงเป็นปกติ จะใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent samples t-test)

4.3. วิเคราะห์ระดับทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และระดับความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 80/80 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 96.08/94.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยไม่ได้ใช้เพียงกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมแบบดั้งเดิม แต่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ โดยนำขั้นตอนทางกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมมาสังเคราะห์และบูรณาการร่วมกับแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) จนเป็นองค์ความรู้ใหม่คือ EDCI Model การพัฒนารูปแบบนี้ ดำเนินการโดยปรับบริบทให้มุ่งเน้นการสร้างความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การปรับขั้นระบุปัญหาให้เป็นการสำรวจเจาะลึกถึงความสนใจของผู้เรียน (Explore Problem : E) การรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นฐานคิด (Data Collection : D) การนำข้อมูลมาออกแบบแนวทางการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Create Design : C) และการรวบรวมขั้นลงมือสร้าง ทดสอบ และนำเสนอเข้าด้วยกันเป็นวงจรการพัฒนาซ้ำ (Iterate : I) การนำโมเดล EDCI มาใช้ในการจัดกิจกรรม โดยเฉพาะวงจร Iterate (I) ได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สามารถทดสอบ ประเมินข้อบกพร่อง และนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขชิ้นงานซ้ำ ๆ ได้โดยไม่ถูกตีกรอบด้วยความกลัวความล้มเหลว (Resilience) กระบวนการพัฒนาที่เปิดกว้างนี้ช่วยกระตุ้นความสนใจและทำให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คะแนนประเมินระหว่างเรียน (E1) และคะแนนสอบหลังเรียน (E2) สูงผ่านเกณฑ์ ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ EDCI ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและสามารถส่งเสริมทักษะของนวัตกรรมของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ EDCI (E1/E2)

รายการประเมิน	**คะแนนเต็ม**	$\overline{x}$	ร้อยละของประสิทธิภาพ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ E1			
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	20	19.95	99.73
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	10	9.95	99.46
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	10	9.89	98.92
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	20	17.86	89.32
รวมระหว่างเรียน	**60**	**57.65**	**96.08**
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ E2			
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน	**20**	**18.81**	**94.05**

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา การออกแบบและเทคโนโลยี 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 10.58 และค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 18.81 ดังตาราง 1 และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล

EDCI สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบูรณาการกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมเข้ากับองค์ความรู้ใหม่ทำให้การเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหามีความเป็นระบบและเจาะลึกมากขึ้น โดยเริ่มต้นจากการสำรวจและระบุปัญหาอย่างเข้าใจ (Explore Problem : E) การสืบค้นข้อมูลเพื่อเป็นฐานความรู้ (Data Collection : D) การระดมสมองเพื่อออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (Create Design : C) และการรวบรวมขั้นลงมือสร้าง ทดสอบ และปรับปรุงผลงานอย่างต่อเนื่องในวงจรการพัฒนา (Iterate : I) ซึ่งกระบวนการที่ครบถ้วนเหล่านี้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ยังช่วยกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน (n=36)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\overline{x}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	20	10.58	2.62	13.508*	< .001
หลังเรียน	20	18.81	1.77		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา การออกแบบและเทคโนโลยี 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI มีระดับความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมหลังการเรียนรู้ในภาพรวมผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับ ดีมาก ($\overline{x}$ = 4.68, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาแจกแจงรายละเอียดเป็นรายประเด็น พบว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนผ่านเกณฑ์ระดับดีมากทุกองค์ประกอบ โดยประเด็นที่มีความโดดเด่นสูงสุด คือ ความคิดริเริ่ม (Originality) ($\overline{x}$ = 4.75, S.D. = 0.44) รองลงมาคือ ความละเอียดลออ (Elaboration) ($\overline{x}$ = 4.72, S.D. = 0.45) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ($\overline{x}$ = 4.65, S.D. = 0.48) และความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ($\overline{x}$ = 4.60, S.D. = 0.53) ตามลำดับ ดังตารางที่ 3 ด้านนวัตกรรม (Innovation) ประเมินจากความสามารถในการสร้างชิ้นงานนวัตกรรม (Innovation Product) พบว่าผู้เรียนสามารถนำแนวคิดที่ผ่านการระดมสมองมาสร้างสรรค์เป็นผลงานที่จับต้องได้ มีความแปลกใหม่ และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองได้จริง ผลการประเมินดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภายหลังจากการเรียนด้วยรูปแบบกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI ผู้เรียนสามารถแสดงออกและประยุกต์ใช้ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ปัญหา (Explore) และรวบรวมข้อมูล (Data) อย่างอิสระ ก่อนจะนำมาบูรณาการในขั้นการพัฒนาซ้ำ (Iterate) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำผลงานมาทดสอบและปรับปรุงแก้ไขจากข้อบกพร่องได้ตลอดเวลา กระบวนการดังกล่าวช่วยสร้าง

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และความกังวลต่อความผิดพลาด และทำให้ผู้เรียนกล้าที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างยืดหยุ่นในการสร้างผลงาน

ตารางที่ 3 ระดับทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (n=36)

องค์ประกอบ	$\overline{x}$	S.D.
1. ความคิดริเริ่ม (Originality)	4.75	0.44
2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)	4.60	0.53
3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)	4.65	0.48
4. ความละเอียดลออ (Elaboration)	4.72	0.45
รวมเฉลี่ย	**4.68**	**0.47**

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีระดับทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมหลังการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\overline{x}$ = 4.68, S.D. = 0.47)

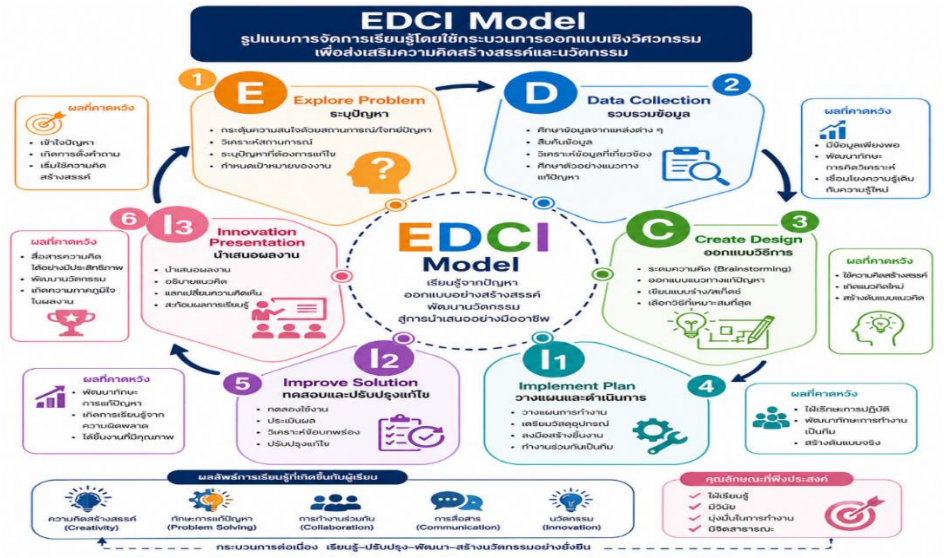
วัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษาความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ (Creative Confidence) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ (Creative Confidence) หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการเชิงบวกต่อความล้มเหลวและการมองโลกในแง่ดี (Optimism & Resilience) สูงขึ้นอย่างชัดเจน ผู้เรียนมีความกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อน และมองว่าความผิดพลาดในขั้นตอนการสร้างชิ้นงานเป็นโอกาสในการเรียนรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่อไป

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดการเรียนรู้ (n=36)

องค์ประกอบความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์	$\overline{x}$	S.D.	ระดับ
1. ความมั่นใจในการสร้างนวัตกรรม	4.58	0.31	ดีมาก
2. ความมั่นใจในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน	4.54	0.33	ดีมาก
3. ทัศนคติต่อความล้มเหลวและการมองโลกในแง่ดี	4.61	0.42	ดีมาก
รวมเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน	**4.58**	**0.35**	**ดีมาก**

จากตารางที่ 4 พบว่า ภายหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ (Creative Confidence) ในภาพรวมอยู่ในระดับ ดีมาก ($\overline{x}$ = 4.58, S.D. = 0.35)

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 1 Model องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยจากข้อเท็จจริง การสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสอบถามและการสนทนากลุ่มเฉพาะ มีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง มีความชัดเจนเหมาะสมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ซึ่งกระบวนการทำงานของโมเดล EDCI Model (Process of the EDCI Model) (EDCI Model : The Development of Creative Thinking and Innovation Skills through Engineering Design Process) โมเดล EDCI Model เป็นโมเดลองค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม (Engineering Design Process) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่

1. Explore Problem (E) การสำรวจและระบุปัญหา เป็นขั้นเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนตระหนักและเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน ผ่านสถานการณ์หรือโจทย์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงหรือบริบทใกล้ตัว

2. Data Collection (D) การรวบรวมข้อมูล เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อใช้เป็นฐานความรู้ในการออกแบบแนวทางการแก้ปัญหา

3. Create Design (C) การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่ผู้เรียน สร้างแนวคิดและออกแบบแนวทางการแก้ปัญหา โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมมาช่วยในการตัดสินใจ

4. Implement Plan (I1) การวางแผนและดำเนินการ เป็นขั้นตอนของการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนสามารถลงมือสร้างชิ้นงานหรือทดลองแทนวทางแก้ปัญหาตามที่ออกแบบไว้

5. Improve Solution (I2) การทดสอบและปรับปรุง เป็นกระบวนการของการประเมินและปรับปรุงผลงาน/ชิ้นงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

6. Innovation Presentation (I3) การนำเสนอผลงาน เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้เรียน นำเสนอผลงานแนวคิด เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ

ซึ่งกระบวนการดังกล่าว เป็นวงจรต่อเนื่องที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการสร้างนวัตกรรม และสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI สามารถอภิปรายผลเชิงวิเคราะห์ตามสมมติฐานได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะโครงสร้างของโมเดลถูกออกแบบมาให้เน้นการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในขั้นตอน Improve Solution (I2) ที่ผู้เรียนจะได้รับข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) จากเพื่อนและครูผู้สอน และนำไปปรับปรุงชิ้นงานอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แบบวนซ้ำ และการพัฒนาคุณภาพผลงาน สอดคล้องกับแนวคิด Constructivism ที่เน้นการสร้างความรู้จากการลงมือปฏิบัติ และแนวคิด Experiential Learning ของ Kolb (1984) ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ การสะท้อนผล และการทดลองซ้ำ จึงช่วยพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกและส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานระหว่าง (E1) และผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (E2) สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Khemmani (2017) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบและมีการให้ผลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และดึงศักยภาพสูงสุดของผู้เรียนออกมาได้อย่างแท้จริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดอากาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และมีการสะท้อนผลการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ (Ministry of Education, 2017) ที่เน้นพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Best and Kahn (2006) ที่กล่าวว่าการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design สามารถใช้วัดการเปลี่ยนแปลงของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การใช้เครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพและผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นตามแนวคิดของ (Cronbach, 1990) ยังช่วยให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ระดับทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของผู้เรียนอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล

EDCI ในขั้นตอน Create Design (C) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ระดมสมอง (Brainstorming) และออกแบบชิ้นงานอย่างอิสระโดยปราศจากการตีกรอบคำตอบที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียว สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยทางจิตวิทยานี้ ช่วยปลดล็อกความกลัวความผิดพลาด ส่งผลให้ผู้เรียนกล้าที่จะแสดงความคิดริเริ่ม (Originality) และความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) รวมทั้งมีการฝึกให้ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความคิดละเอียดลออ (Elaboration) สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ Torrance (1974) ที่อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์จะพัฒนาได้สูงสุดเมื่อผู้เรียนมีอิสระในการทดสอบแนวคิดใหม่และได้ลงมือสร้างผลงานด้วยตนเอง และ Guilford (1967) ที่อธิบายถึงองค์ประกอบทางสติปัญญาด้านควาสามารถในการคิดอย่างละเอียดลอออย่างเป็นรูปธรรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านการมีทัศนคติที่ดีต่อความล้มเหลว (Optimism & Resilience) ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI ถูกออกแบบมาเพื่อเปลี่ยนมุมมองต่อ “ความผิดพลาด” ให้เป็น “ส่วนหนึ่งของการเรียนรู้” โดยเฉพาะในวงจรการพัฒนาซ้ำ (Iterate) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำชิ้นงานต้นแบบ (Prototype) ไปทดสอบ วิเคราะห์ข้อบกพร่อง และปรับปรุงแก้ไขซ้ำ ๆ โดยไม่ถูกตัดคะแนนหรือถูกตัดสินว่าล้มเหลว ส่งเสริม Growth Mindset ที่มองว่าความสามารถ สามารถพัฒนาได้จากความพยายามและการเรียนรู้จากข้อผิดพลาด รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิด Self-efficacy ของ Bandura (1994) อธิบายว่าประสบการณ์ความสำเร็จจากการลงมือปฏิบัติและการแก้ปัญหาช่วยเสริมความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Experiential Learning ของ (Kolb, 1984) ที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ การสะท้อนผล และการทดลองใหม่อย่างต่อเนื่อง จึงช่วยให้ผู้เรียนกล้าเผชิญปัญหา มีความยืดหยุ่นต่อความล้มเหลว และมีความมั่นใจในการนำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kelley and Kelley (2013) ที่ระบุว่าความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ (Creative Confidence) คือ ความเชื่อที่ว่าทุกคนมีความสามารถในการสร้างความเปลี่ยนแปลงรอบตัวได้ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นก้าวข้ามความกลัวต่อความล้มเหลวผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในกระบวนการคิดเชิงออกแบบ

สรุป

จากผลการวิจัยโดยรวมพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ร่วมกับโมเดล EDCI (ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้น) สามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม รวมทั้งช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจาก EDCI Model มีกลไกการจัดการเรียนรู้ที่ขับเคลื่อนอย่างเปนระบบผ่าน 6 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การสำรวจและระบุปัญหา (Explore Problem) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง 2) การรวบรวมข้อมูล (Data Collection) เพื่อใช้เป็นฐานความรู้ 3) การออกแบบวีการแก้ปัญหา (Create Design) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนระดมสมองและคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นอิสระ 4) การวางแผนและดำเนินการ (Implement Plan) ผ่านการลงมือปฏิบัติสร้างชิ้นงานต้นแบบจริง 5) การทดสอบและปรับปรุง (Improve Solution) ที่สร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้เรียนกล้าเรียนรู้และพัฒนาตอยอดจากข้อผิดพลาด และ 6) การนำเสนอ

ผลงาน (Innovation Presentation) เพื่อสื่อสารแนวคิดเชิงนวัตกรรมของตนเอง กระบวนการทั้ง 6 ขั้นตอนที่เชื่อมโยงกันเป็นวงจรนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์และกล้าสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง (Hands-on Practice) ส่งผลให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ สถานศึกษาควรจะและทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และครูผู้สอนควรมีการประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามพัฒนาการของผู้เรียนและปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมสามารถช่วยพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ควรพัฒนาเครื่องมือวัดที่สอดคล้องกับทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาเครื่องมือและประเมินผลที่มีคุณภาพ และสถานศึกษาควรส่งเสริมการเครื่องมือหลากหลาย เช่น การประเมินจากผลงานจริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ระดับทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของผู้เรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมมีแนวโน้ม แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นการคิดอย่างหลากหลาย และการสร้างชิ้นงานสามารถส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนได้ ดังนี้ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ทดลองแนวคิดใหม่ และพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งควรใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในหลายมิติ เช่น ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรส่งเสริมให้สถานศึกษานำแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมไปใช้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง และสถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในความคิดสร้างสรรค์ (Creative Confidence) มีทัศนคติที่ดีต่อความล้มเหลวอยู่ในระดับดีมาก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้

ดำเนินการ ดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ควรกำหนดนโยบายสร้าง พื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safety) ในชั้นเรียน โดยปรับเปลี่ยนแนวทางการวัดผลที่เน้นเพียงความถูกต้องของผลลัพธ์ มาเน้นการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) ที่ชื่นชมความพยายามและกระบวนการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในอนาคต โดยสังเคราะห์ประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

2.1. ควรมีการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research)ที่มีกลุ่มควบคุมเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของรูปแบบ EDCI กับการสอนแบบปกติอย่างชัดเจน รวมถึงควรมีการศึกษาติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Study) ในระดับชั้นและบริบทสถานศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อประเมินความคงทนของทักษะและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริง

2.2. ควรศึกษาปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เช่น แรงจูงใจ เจตคติ ทักษะการทำงานเป็นทีม หรือความฉลาดทางดิจิทัล ตลอดจนทดลองบูรณาการโมเดล EDCI ร่วมกับแนวทางการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) หรือสะเต็มศึกษา (STEM Education) เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละบริบท

2.3. ควรพัฒนาเครื่องมือประเมินทักษะที่หลากหลายและสอดคล้องกับการปฏิบัติจริงมากขึ้น เช่น การสร้างเกณฑ์ประเมินชิ้นงานเชิงนวัตกรรม (Innovation Assessment Rubric) การประเมินทักษะการคิดเชิงออกแบบ หรือการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) เพื่อให้สามารถสะท้อนศักยภาพแบบองค์รวมของผู้เรียนได้อย่างแท้จริงและแม่นยำ

References

Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], Encyclopedia of mental health. San Diego: Academic Press, 1998).

Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). *Research in education.* (10th ed.). Boston, MA: Pearson Education.

Cabinet Office. (2016). *Society 5.0*. Cabinet Office, Government of Japan.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing.* (5th ed.). New York, NY: Harper Collins.

Dosi, C., Rosati, F., & Vignoli, M. (2018). Measuring Design Thinking Mindset. In Marjanović D., Štorga M., Škec S., Bojčetić N., & Pavković N. (Eds.), *Proceedings of the DESIGN 2018 15th International Design Conference* (pp. 1991-2002). Scotland: The Design Society a worldwide community.

Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York, NY: McGraw-Hill.

Kelley,T., & Kelley, D. (2013). *Creative confidence: unleashing the creative potential within us all*. Crown Business.

Khemmani, T. (2017). *Science of teaching: Knowledge for effective learning process.* (21st ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.

Ladachart, L., Cholsin, J., Kwanpet, S., Teerapanpong, R., Dessi, A., Phuansuwan, L.,& Phothong, W. (2023). *Ninth-grade students' perceptions on the design-thinking mindset in the context of reverse engineering. International Journal of Technology and Design Education,* 32(6), 2445–2465.

Ministry of Education. (2017). *Indicators and core learning standards: Science learning area (Revised B.E. 2560) according to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551*. Bangkok, Thailand: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand.

Office of the Education Council. (2017). *National Education Plan B.E. 2560-2579 (2017-2036)*. Bangkok: Ministry of Education.

Organization for Economic Co-operation and Development. (2021). *PISA 2021 Creative Thinking Framework*. Paris: OECD Publishing.

Partnership for 21st Century Learning. (2019). *Framework for 21st Century Learning*. Battelle for Kids.

Torrance, E. P. (1974). *Torrance tests of creative thinking: Norms-technical manual*. Bensenville, IL: Scholastic Testing Service.

World Economic Forum. (2020). *The Future of Jobs Report 2020*. Geneva: World Economic Forum.

การทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

PREDICTIVE ACADEMIC ACHIEVEMENT IN CHINESE LANGUAGE SUBJECTS OF LAMPANG INTER-TECH COLLEGE

[1]หัสยา วงค์วัน และ [2]วสุพล ดอกพิกุล

[1]Hussaya Wongwan and [2] **Wasupon Dongpikul**

[1] คณะศิลปศาสตร์และการศึกษา วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

[1] Faculty of Liberal Arts and Education, Lampang Inter-Tech College, Thailand

[1] Corresponding Author's Email: xbonus3@gmail.com

[1] เบอร์โทร : 097-265-9356

Received: 2025-11-18

Revised: 2025-12-09

Accepted: 2026-01-06

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา โดยรวมและในแต่ละด้าน 2) ทำนายผลการเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา 3) สร้างสมการถดถอยโลจิสติกในการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนภาษาจีนในภาคการศึกษาที่ 1/2568 จำนวน 61 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์เชิงพหุ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ปัจจัยด้านอาจารย์ผู้สอน และ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เมื่อเปรียบเทียบนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนนักศึกษาที่จบแผนการเรียนต่างกันในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

2. ผลการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง วิเคราะห์การจำแนกกลุ่ม พบว่า logistic regression model พยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 82.2 โดยในกลุ่มนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์การเรียนผ่าน (pass) พยากรณ์ได้ร้อยละ 65.6

3. สมการถดถอยโลจิสติกในการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา เกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ (Motivation to learn) และอาจารย์ผู้สอน (Teacher) มีผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีน มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย เท่ากับ 3.21, 1.01 และ 0.67 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การทำนาย; ผลสัมฤทธิ์การเรียน; วิชาภาษาจีน; นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Abstract

This study aimed to 1) compare students' opinions regarding the factors affecting Chinese language learning achievement, both overall and by individual dimensions; 2) predict students' Chinese language learning achievement; and 3) develop a logistic regression model to predict the Chinese language learning achievement of students at Lampang Inter-Tech College. The research employed a quantitative approach using a questionnaire as the research instrument. The sample consisted of 61 students enrolled in the Chinese language course during the first semester of the 2025 academic year, selected through purposive sampling. The data were analyzed using the independent samples *t*-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and multiple logistic regression.

The findings revealed that: 1) students' overall opinions regarding the factors affecting Chinese language learning achievement were at a high level. Among the dimensions, attitudes toward learning received the highest mean score, followed by motivation to learn, teacher-related factors, and the learning environment. Male and female students differed significantly in their opinions regarding the factors affecting Chinese language learning achievement ($p < .05$). In addition, students with different upper secondary educational backgrounds showed significantly different opinions at the .10 level. 2) The logistic regression model correctly classified 82.2% of the cases and accurately predicted 65.6% of the students who achieved a passing grade. 3) The logistic regression model identified cumulative grade point average (GPAX), motivation to learn, and teacher-related factors as significant predictors of Chinese language learning achievement, with regression coefficients of 3.21, 1.01, and 0.67, respectively.

Keywords: Prediction; Learning Achievement; Chinese Language Course; Undergraduate Students

บทนำ

วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และได้ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework : TQF) ที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก รวมถึงการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นกลไกในการรักษาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง มีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตและพัฒนานักศึกษาที่มุ่งส่งเสริมศักยภาพให้เป็นบัณฑิตมืออาชีพที่พึงประสงค์ วิจัยและพัฒนาที่สร้างองค์ความรู้ให้เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน การบริการวิชาการที่เสริมสร้างการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน การอนุรักษ์ ถ่ายทอดและฟื้นฟูขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมภาคเหนือ การบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าภาษาอังกฤษ เนื่องจากจีนมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจจนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจ สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ มีผู้ใช้ภาษาจีนอยู่ทั่วโลกหลายร้อยล้านคน จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย จะได้รับความนิยมเป็นอันดับสองรองจากภาษาอังกฤษจากกระแสความนิยมของการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยเปิดการสอนจีนเป็นเวลานานโดยกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญต่อการจัดเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยและได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาจีนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปี พ.ศ. 2557 เพื่อมุ่งเน้นส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ สามารถใช้ทักษะภาษาจีนด้านการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐานสากล มีการเปิดศูนย์สถาบันภาษาจีน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (Office of Chinese Language Council International: TOCLCI หรือ HANBAN) ซึ่งเป็นหน่วยงานในการส่งผู้เรียนชาวจีนและอาจารย์ชาวจีน เข้าเรียนและสอนในสถานศึกษาของประเทศไทย (Office of the Secretariat of the Education Council, 2016)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเรียนภาษาจีนมีประโยชน์ต่อนักศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาจีนของนักศึกษาวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาจีน เพราะปัจจัยเหล่านี้อาจทำให้เกิดความสำเร็จต่อการเรียนของนักศึกษา ตลอดถึงการศึกษาตัวแปรที่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาจีนของนักศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดยรวมและในแต่ละด้าน
2. เพื่อทำนายผลการเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

3. เพื่อสร้างสมการถดถอยโลจิสติกในการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรเป้าหมายและกลุมเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการเรียนวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร และวิชาภาษาจีนในชีวิตประจำวัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนภาษาจีนในภาคการศึกษาที่ 1/2568 จำนวน 61 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) (Creswell, 2014)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ แผนการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เกรดเฉลี่ยสะสม และอาชีพผู้ปกครอง ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบตรวจรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านเจตคติต่อการเรียน และด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ โดยลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของไลเคิร์ท (Likert’s rating scale) (Likert, 1967)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง และการตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือการวิจัย ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำนายผลการสอบวิชาสถิติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และนำมาสรุปเป็นตัวแปร และนำตัวแปรที่ได้ไปสร้างเป็นแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

2. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of Item-objecttive Congruence : IOC) โดยพิจารณาค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไป จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผลการตรวจสอบ พบว่า มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

3. ทดลองใช้ (Try out) เครื่องมือวิจัย (แบบสอบถาม) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน มาหาความเชื่อมั่น (Reliablity) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) Cronbach (1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 และเมื่อพิจารณารายข้อได้ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไปทุกข้อ

4. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาจีน ภาคการศึกษาที่ 1/2568 จำนวน 61 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างจำนวน 61 ชุด กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนภาษาจีนในภาคการศึกษาที่ 1/2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนข้อมูลทั่วไปใช้สถิติ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2. การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการสอนวิชาภาษาจีน ของนักศึกษาวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดยรวม และในแต่ละด้านจำแนกตาม เพศ โดยใช้การทดสอบที (t-test for Indepent Samples) ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One way analysis of variance)

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่สามารถทำนายผลการสอบวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทค ลำปาง ใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์เชิงพหุ (Multiple Logistic Regression Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดยรวมและในแต่ละด้าน

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดยรวมและในแต่ละด้าน จำแนกตามเพศ สามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดยรวมและในแต่ละด้าน จำแนกตามเพศ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีน	เพศชาย		เพศหญิง		t	p
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้						
1. มีห้องเรียน และวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการจัดการเรียน	4.50	0.54	3.54	0.56	0.51	0.611
2. มีแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	4.50	0.54	3.54	0.56	0.51	0.611
3. ห้องเรียนมีพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้	4.45	0.65	3.59	0.72	1.43	0.154
4. วิทยาลัยอำนวยความสะดวกการเข้าถึงสื่อ เทคโนโลยีเครื่องมือหรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ	3.53	0.66	3.74	0.58	2.65	0.008
ปัจจัยด้านอาจารย์ผู้สอน						

ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีน	เพศชาย		เพศหญิง		t	p
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. อาจารย์มีความรู้ ความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอน	3.50	0.64	3.54	0.56	0.51	0.611
2. อาจารย์จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรม	3.50	0.64	3.54	0.56	0.51	0.611
3. อาจารย์มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ทันสมัยในการสอน	3.45	0.65	3.59	0.72	1.43	0.154
4. อาจารย์จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน	3.53	0.66	3.74	0.58	2.65	0.008
5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง	3.55	0.66	3.74	0.58	2.65**	0.008
ปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียน						
1. นักศึกษาเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการเรียนภาษาจีน	3.27	0.51	3.20	0.62	1.05	0.296
2. นักศึกษามีความพึงพอใจจากการเรียน	3.59	0.58	3.54	0.58	1.95*	0.049
3. นักศึกษามีความสนใจทำกิจกรรมในชั้นเรียน	3.31	0.50	3.28	0.45	0.54	0.590
4. นักศึกษาสามารถนำความรู้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ได้จริง	3.31	0.50	3.28	0.45	0.54	0.590
ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้						
1. นักศึกษามีความสนใจ และตั้งใจเรียนอย่างเต็มความสามารถ	3.64	0.74	3.98	0.75	2.11*	0.036
2. นักศึกษามีความสุขจากการเรียน	3.55	0.54	3.52	0.56	0.51	0.611
3. ความเหมาะสมระยะเวลาในการเรียน	3.45	0.55	3.69	0.72	1.43	0.154
4. นักศึกษามีความภูมิใจในผลสัมฤทธิ์การเรียนของตนเอง	3.53	0.56	3.64	0.58	2.65	0.008

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียนของนักศึกษามีความพึงพอใจจากการเรียน และ ด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษามีความสนใจและตั้งใจเรียนอย่างเต็มความสามารถ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนด้านอาจารย์ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดยรวมและในแต่ละด้าน จำแนกตามแผนการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดยรวมและในแต่ละด้าน จำแนกตามแผนการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้						
1.มีห้องเรียน และวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการจัดการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	3.40	5	0.665	2.35	0.062
	ภายในกลุ่ม	80.51	56	0.318		
	รวม	83.22	61			
2. มีแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	ระหว่างกลุ่ม	1.70	5	0.339	0.99	0.420
	ภายในกลุ่ม	86.51	56	0.341		
	รวม	88.21	61			
3. .ห้องเรียนมีพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.34	5	0.067	0.29	0.918
	ภายในกลุ่ม	58.64	56	0.231		
	รวม	58.98	61			
4. วิทยาลัยอำนวยความสะดวกการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีเครื่องมือ หรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ	ระหว่างกลุ่ม	1.70	5	0.339	0.99	0.420
	ภายในกลุ่ม	86.51	56	0.341		
	รวม	88.21	61			
ปัจจัยด้านอาจารย์ผู้สอน						
1. อาจารย์มีความรู้ ความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอน	ระหว่างกลุ่ม	4.03	5	0.807	2.29**	0.006
	ภายในกลุ่ม	89.41	56	0.352		
	รวม	93.44	61			
2. อาจารย์จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรม	ระหว่างกลุ่ม	5.21	5	1.043	2.27**	0.008
	ภายในกลุ่ม	116.63	56	0.459		
	รวม	121.81	61			
3. อาจารย์มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ทันสมัยในการสอน	ระหว่างกลุ่ม	9.55	5	1.910	3.57**	0.007
	ภายในกลุ่ม	135.76	56	0.534		
	รวม	145.31	61			
4. อาจารย์จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน	ระหว่างกลุ่ม	3.40	5	0.665	2.35	0.062
	ภายในกลุ่ม	80.51	56	0.318		
	รวม	83.22	61			
5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง	ระหว่างกลุ่ม	8.06	5	1.605	4.33**	0.001
	ภายในกลุ่ม	944.25	56	0.371		
	รวม	102.28	61			
ปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียน						
1. นักศึกษาเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการเรียนภาษาจีน	ระหว่างกลุ่ม	3.40	5	0.665	2.35	0.062
	ภายในกลุ่ม	80.51	56	0.318		
	รวม	83.22	61			
2. นักศึกษามีความพึงพอใจจากการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	1.70	5	0.339	0.99	0.420
	ภายในกลุ่ม	86.51	56	0.341		

ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
	รวม	88.21	61			
3. นักศึกษามีความสนใจทำกิจกรรมในชั้นเรียน	ระหว่างกลุ่ม	0.34	5	0.067	0.29**	0.918
	ภายในกลุ่ม	58.64	56	0.231		
	รวม	58.98	61			
4. นักศึกษาสามารถนำความรู้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ได้จริง	ระหว่างกลุ่ม	3.40	5	0.665	2.35	0.062
	ภายในกลุ่ม	80.51	56	0.318		
	รวม	83.22	61			
ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้						
1. นักศึกษามีความสนใจ และตั้งใจเรียนอย่างเต็มความสามารถ	ระหว่างกลุ่ม	3.40	5	0.65	2.35	0.062
	ภายในกลุ่ม	80.51	56	0.382		
	รวม	83.22	61			
2. นักศึกษามีความสุขจากการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	1.70	5	0.349	0.69**	0.420
	ภายในกลุ่ม	86.51	56	0.341		
	รวม	88.21	61			
3. ความเหมาะสมระยะเวลาในการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	0.34	5	0.067	0.29	0.918
	ภายในกลุ่ม	58.64	56	0.231		
	รวม	58.98	61			
4. นักศึกษามีความภูมิใจในผลสัมฤทธิ์การเรียนของตนเอง	ระหว่างกลุ่ม	3.40	5	0.665	2.35	0.062
	ภายในกลุ่ม	80.51	56	0.318		
	รวม	83.22	61			
รวมทุกด้าน	**ระหว่างกลุ่ม**	**5.21**	**5**	**1.043**	**3.27****	**0.008**
	ภายในกลุ่ม	**115.63**	**56**	**0.459**		
	รวม	**121.81**	**61**			

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาที่จบแผนการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษาที่จบแผนการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีน ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านเจตคติต่อการเรียน และด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ที่ 2 ทำนายผลการเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง ผลการการวิเคราะห์ตัวแปรที่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทค ลำปาง สามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

ตัวแปรพยากรณ์	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
เกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX)	3.21	0.32	10.37	1	.000**	8.675
แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ (Motivation to learn)	1.01	0.33	5.22	1	.022**	2.781
อาจารย์ผู้สอน (Teacher)	0.67	0.20	4.81	1	.028*	0.514
ค่าคงที่ (constant)	**-10.63**	**2.43**	**18.80**	**1**	**.000****	**0.000**

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า เกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ (Motivation to learn) และอาจารย์ผู้สอน (Teacher) มีผลต่อโอกาสของการสอบผ่านหรือไม่ผ่านวิชาภาษาจีน มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย เท่ากับ 3.21, 1.01 และ 0.67 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 สร้างสมการถดถอยโลจิสติกในการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

จากผลของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์นำมาเขียนสมการถดถอยโลจิสติกในการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4

P(Y) = -10.63 + 3.21 GPAX + 1.01 Motivation to learn + 0.67 Teacher

โดยที่ P(Y) คือ โอกาสของการสอบผ่านวิชาภาษาจีน (Y=1) หรือ โอกาสของการสอบไม่ผ่านวิชาภาษาจีน (Y=0)

GPAX คือ เกรดเฉลี่ยสะสม

Motivation to learn คือ แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้

Teacher คือ อาจารย์ผู้สอน

Classification Table

ตารางที่ 4 แสดงการจำแนกกลุ่ม

Observed	Predicted		
	Fail	pass	Percentage Correct
Exam results fail	21	40	65.6
pass	11	55	90.17
Overall Percentage			82.2

The cut value is .500

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์การจำแนกกลุ่ม พบว่า logistic regression model พยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 82.2 โดยในกลุ่มนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์การเรียนผ่าน (pass) พยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 65.6 ในขณะที่กลุ่มนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์การเรียนไม่ผ่าน (Fail) พยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 90.17

ตารางที่ 5 แสดงการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบความสัมพันธ์

Hosmer and Lemeshow Test

Chi – square	df	Sig.
12.516	8	0.099

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบความสัมพันธ์ จะเห็นว่า Chi-square = 13.409 และ ค่า Sig. = 0.099 ดังนั้นจึงทำให้ยอมรับสมมติฐานหลัก สรุปได้ว่า สมการถดถอยมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการทำนายโอกาสเกิดผลสัมฤทธิ์การเรียนผ่านหรือไม่ผ่านวิชาภาษาจีน

ตารางที่ 6 แสดงผลตัวแปรอิสระสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงค่าของตัวแปรตาม

Model Summary

- 2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
221.272	0.233	0.868

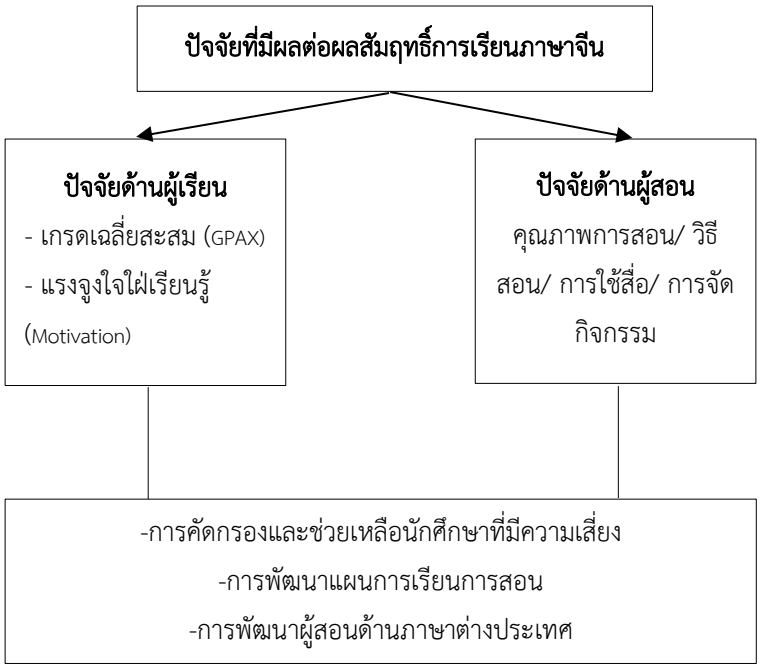
จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการวิเคราะห์ ค่า R^2 ของ Nagelkerke เป็นค่าที่บอกสัดส่วนหรือเปอร์เซ็นต์ที่สามารถอธิบายความผันแปรใน logistic regression model จะได้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจของ Nagelkerke R Square มีค่าร้อยละ 86.8 หมายถึง ตัวแปรอิสระใน logistic regression model ทั้ง 3 ตัว สามารถอธิบายโอกาสเกิดผลสัมฤทธิ์การเรียนผ่านหรือไม่ผ่านวิชาภาษาจีนได้ถูกต้องร้อยละ 86.8

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่ามีตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปรที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง ได้แก่ เกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ (Motivation to learn) และอาจารย์ผู้สอน (Teacher)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ การทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาถูกกำหนดจาก ปัจจัยด้านผู้เรียน และ ปัจจัยด้านผู้สอน ซึ่งทั้งสองด้านมีความสัมพันธ์กันและส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาโดยตรง ซึ่งปัจจัยด้านผู้เรียน ได้แก่ เกรดเฉลี่ยสะสม ซึ่งสะท้อนถึงพื้นฐานทางวิชาการและความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาในภาพรวม นักศึกษาที่มีผลการเรียนดีมักมีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถปรับตัวกับเนื้อหาภาษาจีนได้ดีขึ้น และแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวผลักดันภายในที่ทำให้นักศึกษามีความตั้งใจและพยายามในการเรียน หากผู้เรียนมีแรงจูงใจ

สูง ก็จะมีความมุ่งมั่นในการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ เช่น การฟัง พูด อ่าน เขียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นตามไปด้วย และ ปัจจัยด้านผู้สอน ประกอบด้วย คุณภาพการสอน วิธีการสอน การใช้สื่อการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน ผู้สอนที่มีความสามารถในการปรับใช้กลยุทธ์การสอนที่เหมาะสม พร้อมใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น เกมภาษา คลิปวิดีโอ หรือกิจกรรมสื่อสารภาษาจีน จะช่วยกระตุ้นความสนใจและเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นและสามารถนำไปใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อแนวทางที่นำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ การคัดกรองและช่วยเหลือนักศึกษาที่มีความเสี่ยง การพัฒนาแผนการเรียนการสอน และการพัฒนาครูผู้สอนด้านภาษาต่างประเทศ ซึ่งแสดงเป็นแผนผังองค์ความรู้ ดังรูปภาพที่ 2

รูปภาพที่ 2 แผนผังองค์ความรู้การทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ปัจจัยด้านอาจารย์ผู้สอน ปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียน ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทค ลำปาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ปัจจัยด้านอาจารย์ผู้สอน และ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การเปรียบเทียบนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง ที่มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทค

ลำปาง โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะเนื่องมาจากวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปางมีแนวทางในการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงอย่างเท่าเทียมกัน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมการให้คำปรึกษาและการแนะนำนักศึกษาอย่างใกล้ชิดและเป็นกันเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Sisianngam and Wilailak, 2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนิสิต และอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาในสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พบว่า บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา 1) ด้านวิชาการอาจารย์ที่ปรึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร ช่วยให้นิสิตลงเรียนได้ครบถ้วนตามหลักสูตร และแนะนำกำหนด เป้าหมายในการเรียนก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2) ด้านการพัฒนานิสิต อาจารย์ที่ปรึกษาควรประพฤติปฏิบัติ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นิสิต กิริยามารยาท ความรับผิดชอบ การรู้หน้าที่ของตนเอง ส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีต่อสาขา และคนรอบข้าง 3) ด้านการปฏิสัมพันธ์กับนิสิต อาจารย์ที่ปรึกษาควรมีอัธยาศัยดีมีการพบปะสนทนาสร้างความเป็นกันเอง ให้ความมั่นใจกับนิสิตเมื่อมาขอคำปรึกษา รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และ 4) ด้านการให้ความช่วยเหลืออาจารย์ ที่ปรึกษาควรติดตามนิสิตที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pakphoyen (2017) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 2 ปัจจัย ได้แก่ เจตคติและแรงจูงใจต่อการเรียนของนักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Anantnawi (2013) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาจีนมหาวิทยาลัยบูรพา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง นักศึกษาจีนระดับปริญญาโทโดยรวมอยู่ในระดับดี นักศึกษาระดับปริญญาเอกโดยรวมอยู่ระดับดีมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง พบว่า logistic regression model พยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 82.2 ตัวแปรที่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนได้คือ เกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ (Motivation to learn) และอาจารย์ผู้สอน (Teacher) ทั้งนี้เป็นเพราะเนื่องมาจาก นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมที่สูงเป็นนักศึกษาที่มีความตั้งใจในการเรียนดี มีความมุ่งมั่นการศึกษาหาความรู้ให้ประสบความสำเร็จ นักศึกษามีเจตคติที่ดี และมีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้สูง มีความตั้งใจที่จะประสบความสำเร็จในการเรียน ประกอบกับอาจารย์ผู้สอนมีเทคนิคการสอนที่หลากหลายส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ ปัจจัยเหล่านี้จึงส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์การเรียนด้านภาษาสูงขึ้น ซึ่งทั้ง 3 ตัวแปรสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 86.8 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ngamsuntikul (2015) ได้ศึกษาการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตระดับปริญญาตรี ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาแบบสอบตรง พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต ชั้นปีที่ 1 รวมทุกหลักสูตรของภาควิชาคณิตศาสตร์ที่รับเข้าโดยวิธีสอบตรงโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยบังคับให้ตัวแปรหลักสูตรเข้าตามด้วยคัดเลือกตัวแปรคะแนนสอบคัดเลือก ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและคะแนนโอเน็ตคณิตศาสตร์แบบขั้น ตอน พบว่า ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

และคะแนนโอเน็ตคณิตศาสตร์สามารถร่วมกันทำนายเกรดเฉลี่ยภาคการศึกษาที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีอำนาจการทำนาย 99.2% ส่วนผลการเรียนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถทำนายเกรดเฉลี่ยสะสมภาคการศึกษาที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีอำนาจการทำนาย 73.1%

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การสร้างสมการถดถอยโลจิสติกในการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดยตัวแปรเกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ (Motivation to learn) และอาจารย์ผู้สอน (Teacher) มีผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีน มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย เท่ากับ 3.21, 1.01 และ 0.67 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Meetess, Iramaneerat, and Thongprong, 2013) ได้ศึกษาการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตร ผู้ช่วยพยาบาล คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าผลการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในระดับ ประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล อยู่ที่ร้อยละ 37.90 โดยเรียง ลำดับความสำคัญจากค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (b = 0.238) ปีการศึกษาที่เข้าศึกษา (b = 0.116) คะแนนสอบคัดเลือก O-NET วิชาภาษาไทย (b = 0.011) คะแนนสอบคัดเลือก O-NET วิชาวิทยาศาสตร์ (b = 0.007) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Yotthanoo and Preedalikit, 2023) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวสถิติของนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา ผลการศึกษาพบว่า เกรดเฉลี่ยเป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีวสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khammak (2015) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาแคลคูลัส 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ผลการศึกษาพบว่า ผลการศึกษาพบว่าเจตคติต่อการเรียนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเจตคติต่อการเรียนสามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 8.9

สรุป

1. ผลการทดสอบความแตกต่างโดยรวม (รวมทุกด้าน) พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะเห็นได้ว่าพื้นเพการศึกษา ส่งผลต่อมุมมองต่อปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาจีน เมื่อแยกตามด้าน พบว่า ปัจจัยด้านอาจารย์ผู้สอน (หลายรายการ เช่น ความรู้ของอาจารย์ การจัดกิจกรรมเน้นการมีส่วนร่วม การใช้สื่อ/นวัตกรรม และการส่งเสริมการปฏิบัติจริง) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ นักศึกษาจากแผนการเรียนต่าง ๆ ให้ความเห็นต่อสภาพแวดล้อมเหมือนกัน ด้าน เจตคติต่อการเรียน และ แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าแผนการเรียนเดิมมีความเกี่ยวเนื่องกับทัศนคติและแรงจูงใจของนักศึกษา

2. การทำนายผลการเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง เห็นได้ว่าปัจจัยด้านผู้เรียน (GPAX และแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้) รวมถึงปัจจัยด้านผู้สอน ล้วนมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จทางการเรียนภาษาจีนของนักศึกษา ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญในการพัฒนา ได้แก่

การสนับสนุนให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนภาษาจีน รวมถึงการพัฒนาวิธีการสอนของอาจารย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในชั้นเรียน ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนภาพรวมว่าการเรียนรู้ภาษาจีนซึ่งเป็นภาษาที่จำเป็นต้องอาศัยทั้งความพร้อมของตัวผู้เรียนและคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนควบคู่กันเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด

3. การสร้างสมการถดถอยโลจิสติกในการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดยแบบจำลองถดถอยโลจิสติกที่ได้แสดงให้เห็นว่าการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาจีนสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตัวแปรทั้ง 3 ด้านเป็นตัวสะท้อนความพร้อมของผู้เรียนและคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาทั้งในระดับผู้สอนและระดับหลักสูตรต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ ปัจจัยด้านอาจารย์ผู้สอน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ควรให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนหรือมีส่วนร่วมในการกิจกรรมของวิทยาลัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง พบว่า logistic regression model พยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 82.2 ตัวแปรที่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนได้คือ เกรดเฉลี่ยสะสม แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ และอาจารย์ผู้สอน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการสร้างเจตคติและแรงจูงใจต่อการเรียนของนักศึกษา โดยอาจมีแนวปฏิบัติ เช่น หาจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง หรือทบทวนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการเรียนเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การสร้างสมการถดถอยโลจิสติกในการทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาจีนของนักศึกษาวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง โดยแบบจำลองถดถอยโลจิสติกที่ได้แสดงให้เห็นว่าการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาจีนสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ควรทำการศึกษาวิจัยกับรายวิชาอื่นๆ ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นตัวแปรทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักศึกษา และสถาบันการศึกษาควรนำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. ควรให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนหรือมีส่วนร่วมในการกิจกรรมของวิทยาลัย

2.2. ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการสร้างเจตคติและแรงจูงใจต่อการเรียนของนักศึกษา โดยอาจมีแนวปฏิบัติ เช่น หาจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง หรือทบทวนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการเรียนเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

2.3. ควรทำการศึกษาวิจัยกับรายวิชาอื่นๆ ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นตัวแปรทำนายผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักศึกษา

2.4. สถาบันการศึกษาควรนำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ ต่อไป

References

Anantnawi, P. (2013). Factors Affecting Academic Achievement of Chinese Students at Burapha University. *Journal of Education and Social Development*, 9(1), 166–177.

Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches.* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing.* (5th ed.). New York, NY: Harper & Row.

Khammak, K. (2015). Factors Affecting Academic Achievement in Calculus 1 of Suranaree University of Technology students. *Suranaree Journal of Technology*, 9(1), 83-94.

Likert, R. (1967). *The Method of Constructing an Attitude Scale*. In G.F. Summers (Ed.), Measurement and Prediction (pp. 90–95). University of Michigan Press.

Meetess, S., Iramaneerat, C., & Thongprong, S. (2013). Predicting Academic Achievement of Students in the Nursing Assistant Certificate Program, Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University. *Siriraj Medical Bulletin*, 6(2), 76–84.

Ngamsuntikul, R. (2015). A prediction of Learning Achievement of undergraduate Students in the Department of Mathematics, Faculty of Science, Srinakharinwirot University admitted through direct examination. *Journal of Research Unit on Science, Technology and Environment for Learning*, 6(2), 127–140.

Office of the Secretariat of the Education Council. (2016). *Annual Report 2016*. Bangkok.

Pakphoyen, S. (2017). *Factors Affecting the Academic Achievement of Graduate Students in Curriculum and Instruction, Dhurakij Pundit University*. (Thesis) . Dhurakij Pundit University. Bangkok.

Sisianngam, W., & Wilailak, S. (2018). The Opinions of Students and Teachers Towards Advisory Roles of Teachers in Music Education Programme, Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University. *Rangsit Music Journal*, 13(1), 15-26.

Yotthanoo, S., & Preedalikit, K. (2023). Factors Affecting the Academic Achievement of Students Studying Biostatisticsat the University of Phayao. *Trends of Humanities and Social Sciences Research*, 11(2), 166-183.

การบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

QUALITY ASSURANCE MANAGEMNET IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS WITHING THE PHU NAM RIN SCHOOL GROUP UNDER THE UTTARADIT PRIMARY EDUDCATION SERVICE AREA OFFICE 2

[1]วิบูรณ์ ผากิม, [2] จุรีย์ สร้อยเพชร และ [3]วราลักษณ์ ศรีกันทา

[1]Wiboorn Phakim, [2]Juree Sroypet and [3]Waraluk Sriguntha

[1]นิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเนชั่น

[1]Master of Education Program Students, Nation University, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: Wiboorn2@gmail.com

[1]เบอร์โทร : 061-231-1167

Received: 2025-12-02

Revised: 2025-12-16

Accepted: 2026-02-03

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 2) เปรียบเทียบการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน กลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 9 โรงเรียน จำนวน 81 คน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน จำนวน 8 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) t-test One Way ANOVA และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน ภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ค่าเฉลี่ย (= 4.86) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (= 0.33) ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร ค่าเฉลี่ย (= 4.82) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (= 0.38) ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ ค่าเฉลี่ย (= 4.80) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (= 0.39) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้บริหาร ค่าเฉลี่ย (= 4.76) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (= 0.38) และด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนร

ค่าเฉลี่ย (= 4.75) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (= 0.40) 2) ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานไม่มีผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และ 3) แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษา (1)กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผลที่ดี (2)ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning) และส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (3)ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่จำเป็น กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (ID Plan) การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (4)เสริมสร้างภาวะผู้นำ จัดทำแผนพัฒนาตนเองสำหรับผู้บริหาร ข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) และการบริหารเชิงนวัตกรรม (5)ใช้วงจรเดมมิ่ง ในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งครู ผู้ปกครองและชุมชน มีระบบนิเทศภายใน มีการประเมินตนเอง (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา) และใช้การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และวางแผนพัฒนา

คำสำคัญ: การบริหารงานประกันคุณภาพ ; สถานศึกษา ; กลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน

Abstract

This study aimed to 1) investigate the level of quality assurance management in educational institutions within the Phu Nam Rin School Group under the Uttaradit Primary Educational Service Area Office 2) compare the quality assurance management in educational institutions within the Phu Nam Rin School Group under the Uttaradit Primary Educational Service Area Office 2, classified by educational level and work experience. 3) examine the guidelines for developing quality assurance management in educational institutions within the Phu Nam Rin School Group under the Uttaradit Primary Educational Service Area Office 2. The study employed a mixed-methods research design. The quantitative population consisted of 81 teachers from nine schools in the Phu Nam Rin School Cluster. The qualitative data were obtained through semi-structured interviews with eight school administrators. The research instruments included a teacher questionnaire and a semi-structured interview guide. Quantitative data were analyzedusing frequency, percentage, mean, standard deviation, the independent samples *t*-test, and one-way analysis of variance (ANOVA), while qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings revealed that: 1) the overall level of educational quality assurance management, as well as each individual dimension, was at the highest level. Ranked by mean scores from highest to lowest, the dimensions were student quality development (μ = 4.86, σ = 0.33), teacher and personnel quality development (μ = 4.82, σ = 0.38), quality management process development (μ = 4.80, σ = 0.39), administrator quality development (μ = 4.76, σ = 0.38), and learning management process development (μ = 4.75, σ = 0.40).

2) There were no statistically significant differences in quality assurance administration among schools in the Phu Nam Rin School Cluster under the Uttaradit Primary Educational Service Area Office 2 based on educational level and work experience at the .05 level of significance.

3) The proposed guidelines for improving educational quality assurance management included: (1) establishing a vision and goals for student quality development aligned with educational standards, conducting individual student analyses, and strengthening supervision, monitoring, and evaluation systems; (2) promoting learner-centered instruction through Active Learning, Project-based Learning, and self-directed knowledge construction; (3) enhancing teachers' and educational personnel's competencies through Professional Learning Communities (PLC), Individual Development Plans (ID Plans), and the appropriate use of technology; (4) strengthening leadership through administrators' professional development plans, Performance Agreements (PA), and innovative management; and (5) applying the Deming Cycle (PDCA) systematically, encouraging participation from teachers, parents, and the community, implementing internal supervision and school self-assessment, and employing SWOT analysis as a tool for planning continuous quality improvement.

Keywords: Quality Assurance Management ; Educational institutions ; The Phu Nam Rin School Group

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนและสังคมให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างมีความสุข ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงเร่งยกระดับระบบการศึกษา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพประชากรและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประเทศไทยเอง ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา ทั้งเพื่อธำรงอัตลักษณ์ของชาติและสร้างสมรรถนะประชาชน ให้สอดคล้องกับทิศทางเศรษฐกิจและตลาดแรงงาน ภายใต้แรงกดดันจากโลกาภิวัตน์และปัญหา

ภายในประเทศ ระบบการศึกษาจึงต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การสร้างคุณภาพการศึกษาที่ดีจำเป็นต้องมีระบบควบคุมและรักษามาตรฐานเพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน (Office of the Education Council, 2017)

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในไทยประกอบด้วยสองส่วน คือการประกันคุณภาพภายในที่สถานศึกษาต้องดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตามมาตรา 48 เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานที่กำหนด ส่วนการประกันคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินโดยองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา ทั้งสองระบบทำงานร่วมกันเพื่อให้การจัดการศึกษามีความน่าเชื่อถือและพัฒนาได้ Office for National Education Standards and Quality Assessment (2018) ระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษารักษามาตรฐาน พัฒนาอย่างต่อเนื่องและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องว่าการจัดการศึกษามีคุณภาพตามที่กำหนด (Sae-Lim et al., 2023) เขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดนโยบายและสนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ผ่านการให้คำปรึกษา นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านคุณภาพด้วยการจัดอบรมและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศด้านการประกันคุณภาพ เพื่อนำไปใช้วางแผนพัฒนาในระดับเขตพื้นที่และรายงานต่อหน่วยงานส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพ (National Education Act, B.E. 2542, 1999)กลุ่มโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการกระจายอำนาจและขับเคลื่อนระบบประกันคุณภาพสู่สถานศึกษา โดยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อพัฒนาคุณภาพและใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนหลักทำหน้าที่ประสานงาน ขณะที่โรงเรียนสมาชิกแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย แผนพัฒนา และแนวปฏิบัติที่ดี นอกจากนี้ การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและการจัดการความรู้ภายในเครือข่ายช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนขนาดเล็กและพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง กลุ่มโรงเรียนภูน้ำรินเป็นกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ประกอบด้วย 9 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านห้วยโป่ง โรงเรียนบ้านห้วยมุ่น โรงเรียนบ้านโป่งพาน โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 106 (บ้านนาบัว) โรงเรียนบ้านม่วงชุม โรงเรียนวัดนาขุม โรงเรียนอนุบาลบ้านโคก โรงเรียนบ้านน้ำแพ และโรงเรียนบ้านห้วยครั่ง มีการจัดทำการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามาอย่างต่อเนื่อง และได้รับการประเมินภายนอกรอบสี่ จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งผลการประเมินอยู่ในระดับดี ซึ่งจากระดับการประเมินการประกันคุณภาพภายนอก ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับดีเยี่ยม ระดับดีมาก ระดับดี ระดับพอใช้ และระดับต้องปรับปรุง

จากผลการประเมินดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน และศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำรินที่เหมาะสมกับบริบท

อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้ประชากรครูผู้สอนและผู้บริหารในกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 89 คน แบ่งเป็น ครูผู้สอน 81 คน และผู้บริหาร 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 5 ด้านๆ ละ 6 ข้อ แบ่งเป็น 5 ระดับและแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1.00 ทุกประเด็น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเนชั่น เพื่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2. ส่งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มประชากรโดยใช้ Google Forms

3.3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1. วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ซึ่งจะให้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของ (Srisa-ard, 2013)

4.2. เปรียบเทียบการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน

1) จำแนกตามระดับการศึกษา โดยใช้การทดสอบความแตกต่างด้วยการทดสอบที (Independent Sample t-test)

2) จำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว หรือ F-test (One Way Analysis of Variance ANOVA)

3) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ตามระดับการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษา	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
1.ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	4.86	0.33	มากที่สุด
2.ด้านการพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากร	4.82	0.38	มากที่สุด
3.ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ	4.80	0.39	มากที่สุด
4.ด้านการพัฒนาคุณภาพ ผู้บริหาร	4.76	0.38	มากที่สุด
5.ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้	4.75	0.40	มากที่สุด
รวม	**4.80**	**0.14**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 ระดับการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 โดยรวมและรายด้าน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ (μ = 4.80, σ = 0.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (μ = 4.86, σ = 0.33) ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร (μ = 4.82, σ = 0.38) ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ (μ = 4.80, σ = 0.39) ด้านการพัฒนาคุณภาพ ผู้บริหาร (μ = 4.76, σ = 0.38) และด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ (μ = 4.75, σ = 0.40)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ตามระดับการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
1.มุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศ	4.89	0.32	มากที่สุด
2.มุ่งเน้นคุณธรรมจริยธรรม	4.88	0.33	มากที่สุด
3.มุ่งเน้นการมีจิตสาธารณะ	4.86	0.35	มากที่สุด
4.มีทักษะการทำงานเป็นทีมและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข	4.86	0.35	มากที่สุด
5.มุ่งเน้นความสามัคคี	4.85	0.39	มากที่สุด
6.มุ่งพัฒนาการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์	4.81	0.42	มากที่สุด
รวม	**4.86**	**0.13**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ระดับการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมดจำนวน 81 คน ภาพรวมทั้ง 5 ข้อ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.86, σ = 0.13) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ มุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศ (μ = 4.89, σ = 0.32) มุ่งเน้นคุณธรรมจริยธรรม (μ = 4.88, σ = 0.33) มุ่งเน้นการมีจิตสาธารณะ (μ = 4.86, σ = 0.35) มีทักษะการทำงานเป็นทีมและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (μ = 4.86, σ = 0.35) มุ่งเน้นความสามัคคี (μ = 4.85, σ = 0.39) และมุ่งพัฒนาการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (μ = 4.81, σ = 0.42) ซึ่งลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลเปรียบเทียบการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยใช้ค่า t-test

การบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษา	ระดับการศึกษา				t-test	Sig.
	ปริญญาตรี (N=67)		สูงกว่าปริญญาตรี (N=14)			
	μ	σ	μ	σ		
1. ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	4.85	0.34	4.89	0.27	-0.411	0.326
2. ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้	4.75	0.39	4.73	0.45	0.234	0.959

การบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษา	ระดับการศึกษา				t-test	Sig.
	ปริญญาตรี (N=67)		สูงกว่าปริญญาตรี (N=14)			
	μ	σ	μ	σ		
3. ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา	4.83	0.33	4.75	0.57	0.740	0.117
4. ด้านการพัฒนาคุณภาพ ผู้บริหาร	4.77	0.37	4.68	0.37	0.852	0.811
5. ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ	4.80	0.36	4.78	0.55	0.256	0.344
รวม	**4.80**	**0.12**	**4.76**	**0.20**	**0.393**	**0.771**

*sig < 0.05

จากตารางที่ 3 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การทดสอบวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One Way ANOVA

การบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษา		Sum of Squares	df		Mean Square	F	Sig.
1.ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	Between Groups	0.034	2		0.017	0.156	0.856
	Within Groups	8.491	78		0.109		
	Total	8.525	80				
2.ด้านการพัฒนกระบวนการจัดการเรียนรู้	Between Groups	0.243	2		0.122	0.763	0.470
	Within Groups	12.430	78		0.159		
	Total	12.674	80				
3.ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา	Between Groups	0.286	2		0.143	0.981	0.380
	Within Groups	11.391	78		0.146		
	Total	11.678	80				

4.ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้บริหาร	Between Groups	0.650	2		0.325	2.336	0.103
	Within Groups	10.853	78		0.139		
	Total	11.503	80				
5.ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ	Between Groups	0.374	2		0.187	1.220	0.103
	Within Groups	11.944	78		0.153		
	Total	12.318	80				
รวม	Between Groups	.262	2		0.131	1.156	0.320
	Within Groups	8.844	78		0.113		
	Total	9.106	80				

*sig < 0.05

จากตารางที่ 4 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มภูน้ำรินสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 สรุปได้ดังนี้

1) กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผลที่เป็นระบบ

2) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning) และส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่จำเป็น กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (ID Plan) การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

4) เสริมสร้างภาวะผู้นำ จัดทำแผนพัฒนาตนเองสำหรับผู้บริหาร ข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) และการบริหารเชิงนวัตกรรม

5) ใช้วงจรเดมมิ่ง ในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีระบบนิเทศภายใน มีการประเมินตนเอง (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา) และใช้ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และวางแผนพัฒนา

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่ จากการวิจัยเรื่อง การบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำรินสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 พอสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือปัจจัยขับเคลื่อนหลักของระบบประกันคุณภาพภายใน เป็นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านที่มีคะแนนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับทุกด้านสิ่งนี้นำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ ว่าเมื่อโรงเรียนให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ระบบประกันคุณภาพภายในทั้งหมดจะมีประสิทธิภาพสูงขึ้นโดยอัตโนมัติ เป็นทฤษฎีเชิงปฏิบัติใหม่สำหรับบริบทกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กในชนบท

2. ระบบการบริหารงานมีผลมากกว่าความแตกต่างของบุคลากร ซึ่งมีระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน ไม่มีผลต่อระดับการบริหารงานประกันคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญจึงเกิดองค์ความรู้ใหม่ว่าความสำเร็จของงานประกันคุณภาพขึ้นกับ “ระบบการบริหาร” มากกว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานซึ่งสนับสนุนแนวคิดการสร้างระบบคุณภาพที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกโรงเรียน

3. โครงสร้างกลุ่มโรงเรียนช่วยยกระดับคุณภาพและลดความเลื่อมล้ำ งานวิจัยชี้ว่าโรงเรียนในกลุ่มภูน้ำรินมีคุณภาพการบริหารงานประกันคุณภาพระดับ “มากที่สุด” ทุกด้าน ซึ่งทำให้เกิดความรู้ใหม่ว่าโครงสร้างกลุ่มโรงเรียน (School Cluster Model) เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ ด้านคุณภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการประกันคุณภาพภายใน เป็นองค์ความรู้ใหม่เชิงระบบที่สามารถนำไปใช้กับเขตพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

4. ภาวะผู้นำเชิงออกแบบมีความสำคัญต่อความสำเร็จของระบบประกันคุณภาพ โรงเรียนที่มีคะแนนสูงมักมีผู้บริหารที่วางระบบคุณภาพ กำกับติดตาม กำหนดทิศทางคุณภาพผู้เรียน สร้างวัฒนธรรมคุณภาพ

ภายในโรงเรียน ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ว่า การบริหารงานประกันคุณภาพต้องการ “ผู้นำเชิงออกแบบระบบ” มากกว่าผู้นำเชิงสั่งการแบบเดิม

5. การใช้วงจรเดมมิ่งเป็นวัฒนธรรม ทำให้ระบบประกันคุณภาพเดินหน้าอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โรงเรียนที่มีวงจรเดมมิ่ง หมุนเวียนจริง มีผลคะแนนด้านอื่นสูงเชื่อมโยงกันจึงเกิดองค์ความรู้ใหม่ว่า วงจรเดมมิ่งที่เป็นวัฒนธรรมองค์กรจะทำให้การประกันคุณภาพเป็นกระบวนการอัตโนมัติ ไม่ใช่งานเพิ่มภาระ

การบริหารงานประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลเกิดจากการบูรณาการ 5 กลไกสำคัญ ได้แก่ การยึดคุณภาพผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสร้างระบบบริหารที่เป็นมาตรฐาน การใช้โครงสร้างกลุ่มโรงเรียนเป็นเครือข่ายสนับสนุน การมีภาวะผู้นำเชิงออกแบบ และการสร้างวัฒนธรรมการพัฒนาคุณภาพด้วยวงจร PDCA ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะ สถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอย่างชัดเจน มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษากำหนดตัวชี้วัดตามมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และดำเนินงานตามวงจรเดมมิ่ง อย่างเป็นขั้นตอน นอกจากนี้บุคลากรทุกระดับยังมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานประกันคุณภาพภายใน ทั้งการวางแผน การจัดกิจกรรม การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pimphanit and Kongphet (2025) การมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า การบริหารงานประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพเกิดจากครูมีส่วนร่วมอย่างครบวงจรในกระบวนการประกันคุณภาพ ตั้งแต่การวางแผน ดำเนินงาน ตรวจสอบ ไปจนถึงการประเมินและพัฒนา ร่วมกับผู้บริหารในการสร้างความโปร่งใส ยกระดับคุณภาพ และส่งเสริมวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaiworran (2024) การมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ กลุ่ม 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Duangthep (2020) การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า ผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนของโรงเรียน อยู่ในระดับดีมาก ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตาม

ตัวแปรอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในหน้าที่ตำแหน่งการปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกันทั้งภาพรวมและรายด้าน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า แนวทางด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนผู้บริหารทุกท่านให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสถานศึกษาพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีระบบประกันคุณภาพภายในที่ใช้หลักวงจรเดมมิ่ง และการวิเคราะห์ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อวางแผนพัฒนา มีการนิเทศภายในและจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะคิดวิเคราะห์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Kaewrakmook, Rattanachuwong, and Yawirach, 2023) โรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานด้านวิชาการ พบว่า มีการจัดหลักสูตรตรงกับบริบทของสถานศึกษาใช้การมีส่วนร่วมของคณะครูจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกและมีแผนการนิเทศอย่างชัดเจน ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ พบว่า มุ่งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) และโครงงานเป็นฐานให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย (Laomee, Sorapan, and Sudsomboon, 2024) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา ใน ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ด้านการจัด สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต่างให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถสอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัล ผ่านการใช้สื่อและเทคโนโลยี การการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการวางแผนการสอนเชิงคุณภาพ ครูจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (ID Plan) ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนานวัตกรรมการสอน พร้อมส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การตัดสินใจร่วม และการประเมินผลงานครูตามคุณภาพผู้เรียนและข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) นำผลประเมินมาวิเคราะห์จัดทำแผนพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wisaruetapa, Suwan, and Phonphanich (2025) การวิจัยติดตามและประเมินผลการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า การพัฒนาครูและผู้บริหารผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ

(PLC) ซึ่งมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้บริหาร พบว่า แนวทางของผู้บริหารทุกท่าน สะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างทักษะผู้นำยุคใหม่ ทั้งด้านภาวะผู้นำ การบริหารการเปลี่ยนแปลง ทักษะทางวิชาการ การบริหารบุคลากร ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ การรแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายทางวิชาชีพ เข้าร่วมอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานเพื่อนำมาปรับใช้ในการบริหาร จัดทำแผนพัฒนาตนเอง (ID Plan) และข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA) พร้อมจัดทำแผนปฏิบัติการ กลยุทธ์ และรายงานผลประจำปี (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา) เพื่อติดตามและประเมินผลความสำเร็จของการบริหาร ส่งเสริมศักยภาพการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและยั่งยืน

สรุป

จากการศึกษา การบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้บริหาร และด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน

แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน สรุปได้ว่า ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ควรกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผลที่เป็นระบบ ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning) และส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่จำเป็น ใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (ID Plan) ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้บริหาร เสริมสร้างภาวะผู้นำ การบริหารเชิงนวัตกรรม จัดทำแผนพัฒนาตนเองสำหรับผู้บริหารและข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA)อย่างต่อเนื่อง ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ ใช้วงจรเดมมิ่ง ในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีระบบนิเทศภายในมีการประเมินตนเอง (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา) และใช้ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และวางแผนพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การศึกษาการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1.1. ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์ข้อมูล คิดหาวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบ

1.2. ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนาห้องปฏิบัติการพิเศษที่มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะและพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ

1.3. ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร ผู้บริหารควรส่งเสริมและสร้างกลไกให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองอย่างจริงจัง พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดทำ Improvement Plan อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาทักษะและศักยภาพของบุคลากรสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน

1.4. ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้บริหาร ควรส่งเสริมการใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เพื่อสะท้อนทักษะและความสามารถของผู้เรียนอย่างแท้จริง

1.5. ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ ผู้บริหารควรส่งเสริมความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย และพัฒนาโครงสร้างการบริหารที่เน้นกระบวนการคุณภาพ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อผู้เรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนภูน้ำริน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

2.1.หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โดยเน้นการสร้างระบบและกลไกการทำงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน มากกว่าการยึดโยงกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของครู เช่น ระดับการศึกษาหรือประสบการณ์ เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

2.2.ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทุกระดับในการดำเนินงานประกันคุณภาพ โดยจัดให้มีการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาระบบการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะช่วยลดความแตกต่างระหว่างบุคคล และเพิ่มประสิทธิผลของการดำเนินงานโดยรวม

2.3.ควรจัดอบรมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการปฏิบัติจริง (practical training) และการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ครูทุกคนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีมาตรฐานเดียวกัน แม้จะมีพื้นฐานหรือประสบการณ์แตกต่างกัน

2.4.สถานศึกษาควรพัฒนาระบบ เครื่องมือ และแนวปฏิบัติ (guidelines) ที่ชัดเจนในการดำเนินงานประกันคุณภาพ เช่น คู่มือการดำเนินงาน ระบบสารสนเทศ หรือแบบฟอร์มมาตรฐาน เพื่อช่วยลดความคลาดเคลื่อนจากความแตกต่างของบุคลากร

2.5.ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร แรงจูงใจในการทำงาน หรือการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งอาจใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจบริบทเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนผู้บริหารทุกท่านให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

3.1.สถานศึกษาควรนำผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) มาใช้ในการวางแผนพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด และวิธีการประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อให้การพัฒนามีทิศทางและสามารถติดตามความก้าวหน้าได้

3.2 .ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่อง เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (Problem-based Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกัน

3.3. ควรใช้หลักวงจร PDCA (Deming Cycle) ในการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประเมินผลและนำผลไปปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3.4.นอกจากทักษะด้านวิชาการ ควรเน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ และทักษะชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

3.5. สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างรอบด้าน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1.ควรศึกษากลุ่มโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือในระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบและประสิทธิผลของการบริหารงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น

2.2.ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพในสถานศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพื่อให้เห็นผลลัพธ์เชิงประจักษ์ของการดำเนินงานประกันคุณภาพว่ามีผลต่อคุณภาพการศึกษาในมิติของผู้เรียนอย่างไร

References

Chaiworran, K. (2024). *Teacher Participation in Internal Quality Assurance Implementation of Welfare School Group 6 under the Bureau of Special Education Administration .* (Doctoral dissertation). University of Phayao. Phayao.

Duangthep, A. (2020). Internal Quality Assurance Implementation of Schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office. *Journal of Academic Santapol College,* 6(1), 145–152.

Kaewrakmook, S., Rattanachuwong, P., & Yawirach, P. (2023). Guidelines for Academic Administration to Enhance Students' Learning Achievement at Ban Santikhiri School under the Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3. *Journal of Education Academic Chiang Rai Rajabhat University,* 8(2), 101–124.

Laomee, N., Sorapan, C., & Sudsomboon, S. (2024). Technological Leadership of School Administrators Affecting Teachers' Active Learning Management in Schools under the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 1. *SSRU Graduate Studies Journal,* 17(2), 40–68.

National Education Act, B.E. 2542. (1999). (1999/19/August)**.** *Royal Gazette***.** 116/74a, 1-23.

Office for National Education Standards and Quality Assessment. (2018). *Educational Quality Assurance Manual*. Bangkok: ONESQA.

Office of the Education Council. (2017). *National Education Plan 2017–2036*. Bangkok: Ministry of Education.

Pimphanit, J., & Kongphet, Y. (2025). Teacher Participation in Internal Quality Assurance Implementation in Schools under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2. *Santiya Phiwat Wat Nong Nok Kot Journal,* 3(5), 232–251.

Sae-Lim, T. et al. (2023). Internal Quality Assurance Administration of Schools under the Secondary Educational Service Area Office Lopburi. *Siang Tham Chak Mahayana Journal,* 9(2), 132–144.

Srisa-ard, B. (2013). *Preliminary Research.* (9th printing). Suwiriyasan.

Wisaruetapa, W., Suwan, S., & Phonphanich, S. (2025). Monitoring and Evaluation of Teacher and School Development for the Continuous Enhancement of Educational Quality at Prince of Songkla University. *Journal of Integration Social Sciences and Development,* 5(1), 344–353.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมือง ในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ: กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย

INTEGRATION OF BUDDHA TEACHING TO ENHANCE CIVIL POLITICAL PARTICIPATION IN WETLAND REGISTRATION WITH RECOGNITION OF RAMSAR SITE: A CASE STUDY OF LOWER ING WATERSHED IN CHIANGRAI PROVINCE

[1]สายัณห์ ข้ามหนึ่ง, [2]สหัทยา วิเศษ และ [3]สมยศ ปัญญามาก

[1]Sayan Khamnueng, [2]Sahathaya Wises and [3]Somyot Panyamak

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตพะเยา

[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: Kulriver@gmail.com

[1]เบอร์โทร: 098-749-3424

Received: 2026-05-07

Revised: 2026-05-25

Accepted: 2026-05-26

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ 2. ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ และ 3. ประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ในลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 คน รวมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. กระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ 1) การตัดสินใจ คนในชุมชนเข้าร่วมเวทีสาธารณะ เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อแผนขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ มีตัวแทนเป็นคณะทำงานกับภาครัฐในการให้ข้อมูลของพื้นที่ชุ่มน้ำ 2) การปฏิบัติ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล ร่วมกันจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ รณรงค์เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสังคม 3) การรับผลประโยชน์ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ได้รับประโยชน์

ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การได้รับรางวัลการอนุรักษ์ระดับชาติและนานาชาติ และ 4) การประเมินผล คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการติดตามสถานการณ์การขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ และเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำ 2. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ 1) รูปแบบทางตรง ประชาชนได้มีอำนาจโดยตรงต่อการเสนอนโยบายขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ การแสดงความคิดเห็น การอนุรักษ์ การตรวจสอบ การผลักดันเชิงนโยบาย 2) รูปแบบทางอ้อม ประชาชนนำมติร่วมของชุมชนเพื่อขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำนำเสนอต่อภาครัฐเพื่อผลักดันให้มีการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ 3) รูปแบบการมีส่วนร่วม ประชาชนมีสิทธิในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ มีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำทุกขั้นตอน และ 4) รูปแบบการปรึกษาหารือ มีช่องทางสื่อสารหลากหลาย เปิดพื้นที่ให้มีการถกเถียงจากหลายภาคส่วน เพื่อหาฉันทามติร่วม และ 3. การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ 1) การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อ แบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น 2) การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ให้เกิดไมตรี น่านับถือ ไม่พูดก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ตามกาลเทศะ 3) การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และ 4) การไม่เลือกปฏิบัติ มีความเป็นธรรม และให้ความสมอภาคกับทุกคน

คำสำคัญ: สังคหวัตถุ 4; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; การเมืองภาคพลเมือง; พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ; ลุ่มน้ำอิงตอนล่าง

Abstract

This research article aimed to: 1) examine the process of civic political participation in the registration of wetlands; 2) investigate the model of civic political participation in wetland registration; and 3) apply the Four Principles of Saṅgahavatthu to promote civic political participation in the registration of wetlands of international importance in the Lower Ing River Basin, Chiang Rai Province. The study employed a qualitative research design. Data were collected through semi-structured interviews, focus group discussions, and participant observation during wetland registration activities. The key informants consisted of 25 participants. The research instruments includedinterview and focus group discussion guides. The collected data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that:

1) The process of civic political participation in the registration of wetlands of

International importance consisted offour stages. (1) Decision-making: Community members participated in public forums to express their views on the wetland registration plan and appointed representatives to collaborate with government agencies by providing local information. (2) Implementation: Community members contributed to data collection, jointly organized conservation activities, and conducted public awareness campaigns. (3) Benefit-sharing: Community members benefited from wetland conservation through economic opportunities, ecotourism development, and recognition through national and international conservation awards. (4) Evaluation: Community members monitored the progress of the wetland registration process and proposed recommendations for wetland development.

2) The model of civic political participation in the registration of wetlands of international importance comprisedfour dimensions. (1) Direct participation: Citizens directly influenced policy proposals, expressed opinions, engaged in conservation, monitored implementation, and advocated for policy support. (2) Indirect participation:Community resolutions were submitted to government agencies to promote wetland registration. (3) Participatory governance: Citizens exercised their rights to participate in wetland management throughout all stages of the process. (4) Consultative participation: Multiple communication channels were provided to encourage dialogue among stakeholders and build consensus.

3) The application of the Four Principles of Saṅgahavatthu to promote civic political participation included: (1) Generosity : sharing resources and making sacrifices for the benefit of others; (2) Kind speech : communicating sincerely, politely, and constructively to foster goodwill and mutual respect; (3) Beneficial conduct : performing actions that promoted the well-being of others and the community; and (4) Impartiality : treating all individuals fairly, equally, and without discrimination.

Keywords: Saṅgahavatthu 4; Political Participation; Civic Politics; Wetlands of International Importance; Lower Ing River Basin

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศและเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองประชาธิปไตยทั้งนี้เพราะ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งในระบอบในประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยที่สังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นมีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ ถ้ามีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงแสดงว่าสังคมนั้นมีการพัฒนาทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยสูง อีกทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวบ่งชี้บอกถึงอุดมการณ์เจตคติทางการเมืองของประชาชนในชาติได้อีกด้วย (Secretariat of the House of Representatives, 2011)

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชนและให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐ และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุก ๆ คน การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของแนวความคิดในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ส่วนท้องถิ่น เพราะประชาชนในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติ ตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ (Bureekul ,2007)

พื้นที่ชุ่มน้ำลุ่มน้ำอิงตอนล่าง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทป่าชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิงตอนล่าง หรือที่คนท้องถิ่นเรียกว่า “ป่าฮิมอิง” เป็นป่าที่มีอัตลักษณ์พิเศษเป็น “ป่านอกนิยาม” (Forestry outside definition) ที่อาจจะมีที่เดียวในประเทศไทยคือ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทป่าที่มีน้ำท่วมขังบางฤดูกาล (seasonally-flooded forest) หรือที่ลุ่มชื้นแฉะหรือหนองน้ำ (Palustrine) โดยท่วมประมาณ 3 เดือนในฤดูน้ำหลากจากน้ำในแม่น้ำอิง Living River Association (2017) ทั้งนี้ ในปี พ.ศ.2558 ได้มีการกำหนดโครงการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดนโดยจังหวัดเชียงราย ได้วางแผนเข้ามาใช้พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิงตอนล่างเพื่อทำเขตเศรษฐกิจพิเศษ และมหาวิทยาลัย โดยเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่จะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิงตอนล่างและขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่ผ่านมาชุมชนท้องถิ่นได้ลุกขึ้นมาปกป้องพื้นที่ชุ่มน้ำ กรณีบ้านบุญเรืองใต้ หมู่ 2 ตำบลบุญเรือง และบ้านทุ่งงิ้ว หมู่ 2 ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประท้วงคัดค้านโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย ยืนยันไม่เห็นด้วยกับการนำพื้นที่ชุ่มน้ำของชุมชนเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จนนำมาสู่การพูดคุยกันของชุมชนกับองค์กรพัฒนาเอกชน ภาควิชาการ และ

หน่วยงานภาครัฐ นำไปสู่การยกเลิกโครงการเขตเศรษฐกิจจังหวัดเชียงราย (Office of the National Economic and Social Development Board, 2025) จากความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำลุ่มน้ำอิงดังกล่าว ได้สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงราย ได้จัดประชุมร่วมกับชุมชนในลุ่มน้ำอิงตอนล่าง เพื่อหาแนวทางการปกป้องพื้นที่ชุ่มน้ำ มาตรการหนึ่งที่สามารถดำเนินการได้ คือ การขอขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำลุ่มน้ำอิงตอนล่างให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศตามอนุสัญญาแรมซาร์ โดยเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2563 ได้มีการดำเนินการขอขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำลุ่มน้ำอิงตอนล่างให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ตามหลักเกณฑ์และเหตุผลสนับสนุนของแรมซาร์ คือ หลักเกณฑ์ 1 ประเภทของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นลักษณะโดยรวม เป็นลักษณะที่เป็นธรรมชาติหรือใกล้กับธรรมชาติ ซึ่งหาได้ยากหรือมีความโดดเด่น หลักเกณฑ์ 2 พันธุ์พืชและสัตว์ที่หาได้ยากและนิเวศวิทยาชุมชีพที่ถูกคุกคาม หลักเกณฑ์ 3 ความหลากหลายทางชีวภาพ หลักเกณฑ์ 4 ความสนับสนุนในช่วงวิกฤตของวัฏจักรชีวิต หรือในสภาพที่มีผลกระทบรุนแรง หลักเกณฑ์ 7 พันธุ์ปลาที่สำคัญและพบได้ทั่วไป และหลักเกณฑ์ 8 แหล่งวางไข่ของปลา ซึ่งมีความสอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิงตอนล่าง (Living River Association, 2022)

ทั้งนี้ ในการดำเนินงานเสนอขอขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำลุ่มน้ำอิงตอนล่าง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ระดับนานาชาติ และระหว่างประเทศ ได้ดำเนินงานตามขั้นตอนที่ระบุตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 พฤศจิกายน 2552 การทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2543 เรื่อง ทะเบียนรายนามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และระดับชาติของประเทศไทย และมาตรการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ ทั้งนี้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิงตอนล่าง ได้ให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นการดำเนินงานจนถึงขั้นตอนการให้ข้อมูลต่อชุมชนจนถึงการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ Wises (2023) เมื่อพิจารณาความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ เพื่อให้ภาครัฐและภาคประชาชนให้มีการร่วมคิดร่วมแรง ร่วมใจ ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษากระบวนการ และรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ และนำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้กระบวนการการมีส่วนร่วมถือเป็นหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในด้านต่างๆ เช่น การใช้สิทธิ หน้าที่

และความรับผิดชอบตามกำหนดในกฎหมายแสดงความเห็นต่อการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ ตระหนักได้ถึงหน้าที่ของตนอย่างตื่นตัว รู้เท่าทัน ใช้ปัญญาและมีส่วนร่วมในการกำหนดชีวิตสาธารณะของตนเอง การทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคมให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย

2. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย

3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมกับชุมชนในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย

2. พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ลุ่มน้ำอิงตอนล่างในอำเภอขุนตาล และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้ที่สามารถจะให้ข้อมูลได้ โดยเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีฟังธรรมขอฝน 4 กลุ่ม จำนวน 25 คน ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการด้านพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 7 คน กลุ่มผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 9 คน และกลุ่มแกนนำชุมชน จำนวน 7 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม รวมทั้งแนวสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารทุติยภูมิ จากหนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลออนไลน์ และการศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในการปฏิบัติการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย

6. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการจำแนกข้อมูลอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆที่รวบรวมไว้

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 กระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย โดยนำเสนอกระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ 4 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า

1.1. การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ กรณีลุ่มน้ำอิงตอนล่าง สะท้อนให้เห็นถึง พัฒนาการของภาคประชาชนในฐานะ “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ที่แท้จริง แม้ประชาชนอาจไม่มีอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้ายในเชิงนโยบาย แต่การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ คือ พื้นฐานสำคัญของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ขับเคลื่อนจากระดับล่างขึ้นสู่ระดับนโยบาย และส่งผลต่อทิศทางของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมในด้านนี้เป็นการสะท้อนถึง ประชาธิปไตยในระดับฐานราก และการเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนได้มีสิทธิร่วมตัดสินใจในนโยบายหรือโครงการที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

1.2. การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการของภาคพลเมืองในพื้นที่ลุ่มน้ำอิงตอนล่าง ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การ “เข้าร่วม” แบบเป็นพิธีกรรม แต่เป็นการลงมือทำจริง มีบทบาทเชิงรุก เป็นเจ้าของข้อมูล เจ้าของกระบวนการ และเจ้าของพื้นที่ สิ่งนี้สะท้อนถึงการก้าวข้ามจาก “ผู้รับนโยบาย” สู่ “ผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง” ซึ่งถือเป็นหัวใจของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในเชิงสิ่งแวดล้อม และแสดงถึงศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับภาครัฐอย่างยั่งยืน และสะท้อนถึงพลังของภาคประชาชนในการเป็น “เจ้าของกระบวนการ” ไม่ใช่แค่เป็นผู้รอรับนโยบายจากภาครัฐ

1.3. การมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ ไม่ได้จบลงแค่ในกระบวนการ แต่ขยายผลต่อเนื่องไปถึง การรับผลประโยชน์ในระยะยาว สิ่งนี้สะท้อนถึงแนวคิดของ "ความยุติธรรมด้านทรัพยากร" ที่ประชาชนในท้องถิ่นควรได้รับประโยชน์ที่เหมาะสมจากการอนุรักษ์หรือการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ของตน นอกจากนี้ ยังเป็นตัวอย่างของ แนวทางการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ที่เท่าเทียม เป็นธรรม และยั่งยืนสะท้อนถึง ความยุติธรรมด้านทรัพยากร และ ผลประโยชน์ร่วมที่เกิดจากการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

1.4. บทบาทของภาคพลเมืองในด้านการประเมินผลแสดงถึง ความเติบโตของกระบวนการเรียนรู้ร่วมและการสร้างธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่นที่เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และยึดโยงกับความต้องการ

ของชุมชน การประเมินผลแบบมีส่วนร่วมยังช่วยทำให้เกิด "วงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง" ซึ่งไม่หยุดอยู่แค่การดำเนินงานครั้งเดียว แต่ปรับตัวและเรียนรู้จากข้อผิดพลาดหรือช่องว่างที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย ได้มีการวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ 4 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า

2.1. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองทางตรง การขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำลุ่มน้ำอิงตอนล่างเป็นตัวอย่างสำคัญของการพยายามสร้าง ประชาธิปไตยสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม ทางตรงที่ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทตั้งแต่การรับรู้ การแสดงความคิดเห็น จนถึงการปฏิบัติการร่วม อย่างไรก็ตาม กระบวนการนี้ยัง ไม่ใช่ประชาธิปไตยทางตรงอย่างสมบูรณ์ เพราะอำนาจตัดสินใจหลักยังอยู่กับรัฐส่วนกลาง แม้มีกระบวนการมีส่วนร่วมจำนวนมาก แต่ยังไม่ใช่ลักษณะของ “การร่วมตัดสินใจอย่างมีอำนาจ” ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกรณีลุ่มน้ำอิงตอนล่างเป็นรูปแบบ “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ที่มีองค์ประกอบของ “ประชาธิปไตยแบบทางตรง” ในระดับการรับรู้ ความเห็น และการปฏิบัติการ แต่ยังไม่ถึงระดับการใช้อำนาจร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย

2.2. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองทางอ้อม การมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในกรณีแม่น้ำอิงตอนล่างจัดอยู่ในขั้น “การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางอ้อมเชิงปรึกษาหารือและร่วมปฏิบัติการ” ซึ่งมีความเข้มแข็งในด้านการรับรู้ การแสดงความคิดเห็น และการปฏิบัติการร่วม แต่ยังไม่ก้าวถึงการร่วมกำหนดนโยบายหรือมีอำนาจร่วมในการตัดสินใจ เป็นตัวอย่างของ “ประชาธิปไตยสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม” ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ–ชุมชน–ภาคประชาสังคมในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านทรัพยากรธรรมชาติ

2.3. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองแบบมีส่วนร่วม รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำอิงตอนล่าง แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในลุ่มน้ำอิงตอนล่างได้มีการเข้าสู่ระบบที่มีบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารเพื่อกำหนดนโยบายที่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำอิงจังหวัดเชียงรายคือ ด้านการรับรู้และการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการร่วม ด้านผลกระทบและผลประโยชน์ และด้านแรงจูงใจและอุปสรรค

2.4. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองแบบปรึกษาหารือ การขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำอิงตอนล่างเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ เป็นกระบวนการนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้ประชาชน ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐและนักวิชาการ เข้ามามีบทบาทอย่างหลากหลาย การดำเนินงานดังกล่าวเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อน

กระบวนการ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ซึ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเหตุผล ความชอบธรรม และการสร้างฉันทามติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน

วัตถุประสงค์ที่ 3 การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย โดยวิเคราะห์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่า

3.1. ด้านทาน สะท้อนให้เห็นว่า การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของ ๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียวไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว เป็นคุณธรรมที่จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมบไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่แม่น้ำอิงได้ให้ความใส่ใจเกี่ยวกับการเมืองอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการอุทิศเวลาบางส่วนให้กับการมีส่วนร่วมทางการอย่างเต็มที่ และเต็มความสามารถ ตลอดถึงชี้แจง แนะนำขั้นตอนการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อให้เกิดความกระจ่างในข้อมูลต่าง ๆ และเข้าร่วมด้วยความเต็มใจ ซึ่งเป็นการให้ที่ต้องเสียสละ และอุทิศตนอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความประทับใจด้วยความสามารถอย่างเต็มที่

3.2. ด้านปิยวาจา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น อันดับแรก คำพูดที่เป็นปิยวาจานั้นต้องสุภาพ อ่อนหวาน เรียบร้อย ไพเราะ แสดงถึงความให้เกียรติกัน ให้คำแนะนำต่าง ๆ ด้วยคำพูดที่เป็นมิตร และเต็มใจที่จะแนะนำสิ่งต่าง ๆ และที่สำคัญคำพูดทุกคำพูดนั้นต้องแสดงถึงความจริงใจ ไม่พูดเท็จ หรือพูดเพียงเพื่อให้พ้นไปเท่านั้น เจ้าหน้าที่และคณะทำงานเรื่องการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำจะต้องพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ

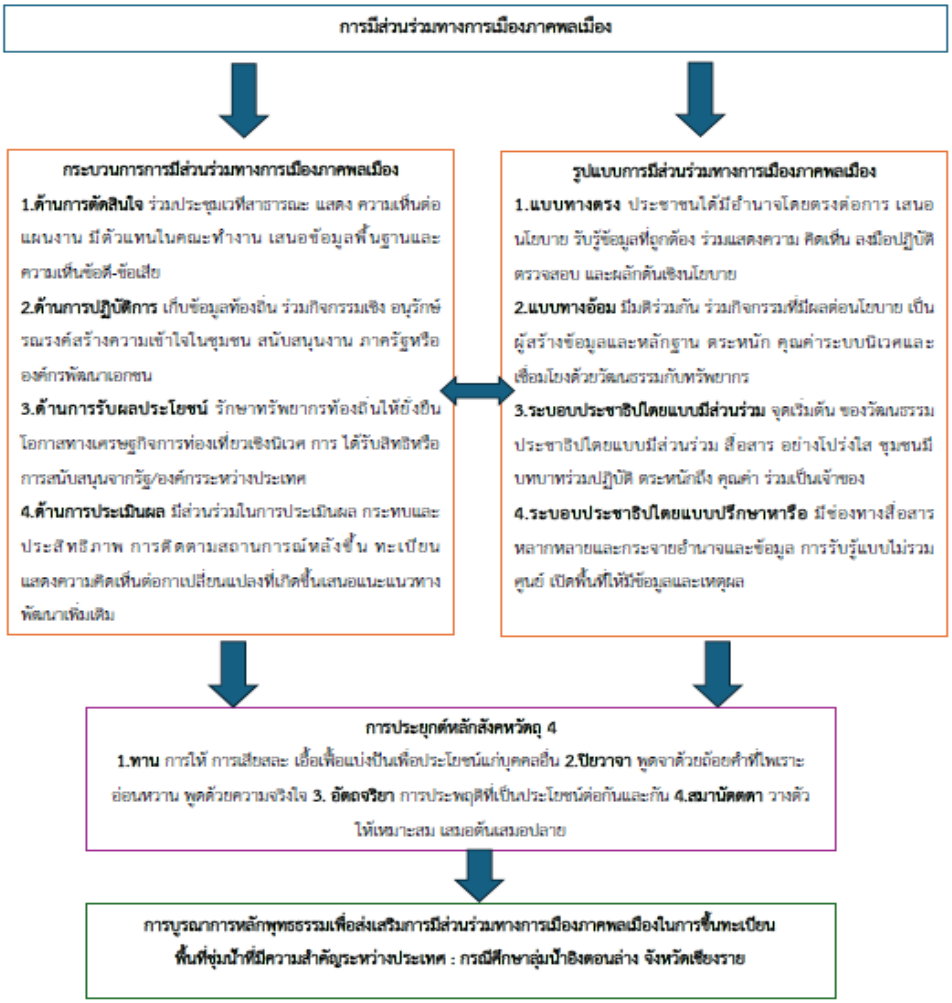
3.3. ด้านอัตถจริยา ต้องเป็นการทำงานด้วยใจ ร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้อื่น เป็นการปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ด้วยกำลังความคิด กำลังกาย และกำลังทรัพย์ การทำตนให้เป็นประโยชน์เท่าที่จะทำได้

3.4. ด้านสมานัตตตา สะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดีนั้นต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ มีความเป็นธรรม และให้ความเสมอภาคกับทุกคน ไม่เลือกชนชั้นวรรณะในการเข้าไปร่วมทางการเมือง ถือได้ว่าหลักสมานัตตตา นี้เป็นการสร้างความเท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นในสังคมและในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเป็นธรรมเพื่อให้เกิดความประทับใจผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองด้วย อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นธรรมนั้น เป็นการสร้างความ

เท่าเทียมกันของคนทุกคน ไม่เลือกชนชั้นวรรณะ ไม่มีการแบ่งเป็นระดับชั้นตามฐานะ เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับชาวบ้าน

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ : กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้จากการวิจัย แสดงให้เห็นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำมาสู่พัฒนาการของประชาธิปไตยภาคพลเมือง โดยมีกลไกเชิงคุณธรรมที่หนุนเสริมการมีส่วนร่วมให้ยั่งยืน ดังนี้

1) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมือง เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมแบบครบวงจร ประกอบด้วย การตัดสินใจ: ร่วมเวทีสาธารณะ เสนอความคิดเห็น และมีตัวแทนร่วมกับรัฐ การปฏิบัติการ:

ร่วมเก็บข้อมูล อนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ และขับเคลื่อนกิจกรรม การรับผลประโยชน์: ได้ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการยอมรับระดับนานาชาติ และการประเมินผล: ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และเสนอแนวทางพัฒนา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมเชิงระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

2) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมือง ประกอบด้วย รูปแบบทางตรง: ประชาชนมีบทบาทโดยตรงในการเสนอ-ตัดสินใจ-ลงมือทำ รูปแบบทางอ้อม: ผ่านตัวแทน มติชุมชน และการสนับสนุนเชิงข้อมูล รูปแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม: ชุมชนร่วมจัดการทรัพยากร แม้รัฐยังมีอำนาจหลัก และรูปแบบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ: เปิดพื้นที่ถกเถียง ใช้เหตุผล และสร้างฉันทามติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของประชาธิปไตยภาคพลเมือง

3) การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ด้านทาน: การให้และแบ่งปันทรัพยากรหรือความรู้ ด้านปิยวาจา: การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ด้านอัตถจริยา: การลงมือทำเพื่อส่วนรวม และด้านสมานัตตตา: ความเสมอภาคและเป็นธรรม เป็น “กลไกเชิงคุณธรรม” ที่หนุนเสริมการมีส่วนร่วมให้ยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคพลเมืองลุ่มน้ำอิงตอนล่าง มีความโดดเด่นในแง่ของการตื่นรู้และการลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนแรกการตัดสินใจ ประชาชนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับฟัง แต่ร่วมเป็นคณะทำงานในการวิเคราะห์ข้อดี-ข้อเสีย ขั้นตอนที่สองการปฏิบัติการ ชุมชนเป็นผู้สร้างข้อมูลด้วยตนเอง ผ่านการเก็บข้อมูลท้องถิ่นและรณรงค์อนุรักษ์ร่วมกับภาครัฐ ขั้นตอนที่สามการรับผลประโยชน์ เกิดการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ควบคู่ไปกับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และขั้นตอนที่สี่การประเมินผล ชุมชนมีบทบาทในการติดตามการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงการสร้างธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wises (2022) โดยข้อค้นพบชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้กระบวนการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำประสบความสำเร็จและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืนนั้น คือการให้ความสำคัญกับ "ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย" โดยต้องดึงเข้ามาเป็นตัวแสดงหลักในการร่วมบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง ไม่เพียงแต่สะท้อนภาพการมีส่วนร่วมอย่างรอบด้าน แต่ยังเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจ ทางกฎหมาย ที่ช่วยยกระดับให้ชุมชนมีศักยภาพและสิทธิอันชอบธรรมในการปกป้องถิ่นฐาน ตลอดจนรักษาความสมดุลของระบบนิเวศในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน และยังสอดคล้องกับ (Phramaha Somsak Satisampanno (Sinna) et al., 2024) ชี้ว่า การเมืองภาคพลเมืองในประเทศไทยมีพัฒนาการและลักษณะเฉพาะที่สอดคล้อง

กับบริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมไทย การเมืองภาคพลเมืองในไทยมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและผลักดันการพัฒนาประชาธิปไตย โดยพลเมืองไทยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองระดับท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะหลังการปฏิรูปการกระจายอำนาจในช่วงปี 2540 ที่นำไปสู่การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และการจัดการชุมชนเองโดยตรง พลเมืองในชนบทและเมืองเริ่มมีบทบาทในการกำหนดนโยบายท้องถิ่น และการเข้าร่วมประชุมชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาท้องถิ่น เช่น ปัญหาที่ดินทำกิน การจัดการน้ำ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาพื้นที่ชุมชน เป็นต้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ก้าวข้ามจากการเป็นเพียงผู้ตาม ไปสู่รูปแบบการเมืองภาคพลเมืองที่เข้มแข็ง 4 รูปแบบ คือ 1.รูปแบบทางตรง ประชาชนใช้อำนาจในการผลักดันนโยบายและตรวจสอบการทำงาน 2. รูปแบบทางอ้อม การสร้างมติร่วมของชุมชนและการเชื่อมโยงวัฒนธรรมเข้ากับพื้นที่ชุ่มน้ำ 3.รูปแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม แม้อำนาจส่วนกลางจะยังมีอิทธิพล แต่ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรในฐานะ "เจ้าของร่วม" โดยมีรัฐและท้องถิ่นเป็นผู้หนุนเสริม และ 4.รูปแบบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ชุมชนเปิดพื้นที่กลางให้ทุกภาคส่วนนำเหตุผลและข้อมูลมาถกเถียงกันเพื่อหา "ฉันทามติ" ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panyasingha (2015) โดยข้อค้นพบได้อธิบายให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนและการเมืองภาคพลเมืองให้ประสบความสำเร็จนั้น ไม่สามารถอาศัยเพียงรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เป็นทางการตามโครงสร้างของรัฐได้เพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องพึ่งพากลไกทางสังคมที่หยั่งรากลึกซึ้งในพื้นที่ คือการนำ "ทุนทางสังคม" ตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ มาเป็นจุดเชื่อมโยงในการหลอมรวมพลังของกลุ่มและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเข้าด้วยกัน และยังสอดคล้องกับ Phengsi (2021) โดยข้อค้นพบได้เน้นย้ำให้เห็นถึงภาพสะท้อนของการเมืองภาคประชาชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งเกิดจากการที่ภาคพลเมืองเข้าไปมีบทบาทในด้านการประเมินผลและร่วมตัดสินใจผ่านกระบวนการ "ร่วมมือเชิงวิพากษ์กับรัฐ" กระบวนการดังกล่าวแสดงออกผ่านการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อติดตามและตรวจสอบกระบวนการใช้อำนาจรัฐอย่างสร้างสรรค์ ควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองที่ตั้งอยู่บนหลักของคุณธรรมและความถูกต้อง ลักษณะการดำเนินงานเช่นนี้ถือเป็นการแสดงออกถึงความตื่นตัวตามวิถีประชาธิปไตยภาคพลเมือง โดยมีเป้าหมายเพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ โดยหลักสังคหวัตถุ 4 ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวจิตใจในการทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน ด้านทาน (การให้) การที่พลเมืองเสียสละเวลาแรงกาย อุทิศตน และแบ่งปันข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำให้แก่กันด้วยความเต็มใจ ด้านปิยวาจา (เจรจาด้วยวาจาอ่อนหวาน) การสื่อสารด้วยความจริงใจ สุภาพ

และให้เกียรติ ซึ่งเป็น "ด่านแรก" ที่ช่วยละลายพฤติกรรม ลดอคติ และสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐ ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) การที่ชาวบ้านร่วมกันทำงานด้วยใจ ช่วยเหลือกันแก้ไขปัญหาโดยไม่หวังผลตอบแทนส่วนตน แต่มุ่งเน้นความสำเร็จของส่วนรวมเป็นหลัก และด้านสมานัตตตา (การวางตัวเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย) การบริหารจัดการและการทำงานอย่างโปร่งใส เสมอภาค เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Chinakorn Sujito (2021) พบว่า ด้านทาน (การให้) แบ่งปันความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) การมีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน น่าฟัง ช่วยให้มีมุมมองที่กว้างและมีทัศนคติที่ดี ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) มีใจรักทำประโยชน์แก่กันด้วยความสุจริตเที่ยงธรรมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) การวางตนที่ดี มีเหตุผลให้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องแก่บุคคลและสังคม ย่อมก่อให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน ทำให้การสื่อสารทางการเมืองมีความเข้าใจกันได้อย่างรวดเร็ว และยังสอดคล้องกับ Pornsmit (2018) พบว่า ชาวกรุงเทพมหานครมีการใช้หลักทานการแบ่งปัน หลักปิยวาจาการพูดจาดีต่อกัน หลักอัตถจริยาการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน และหลักสมานัตตตาการวางตนที่เหมาะสมต่อกันต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ ด้านการวางแผน ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ ด้านการติดตามตรวจสอบ และด้านการรับประโยชน์ ซึ่งทำให้ชาวกรุงเทพมหานครในเขตพระนครสามารถได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเหมาะสม อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Rangubtook (2021) พบว่า การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน ด้านทาน (การให้ การเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่) ประชาชนจะต้องมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้กับคนในสังคม คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำตลอดจนชักชวนผู้มีสิทธิออกเสียงไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) ประชาชนจะต้องพูดจากันด้วยถ้อยคำอันไพเราะในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ไม่พูดจาหยาบคายหรือใช้อารมณ์คุยกัน พูดคุยหรือปฏิบัติตัวต่อกันอย่างเป็นกันเอง ด้านอัตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์) ประชาชนจะต้องร่วมมือกันอำนวยความสะดวกหรือให้ความอนุเคราะห์ต่อคนในสังคมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีจิตอาสา ปฏิบัติตามกฎกติกาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และด้านสมานัตตตา (ความสม่ำเสมอ) ประชาชนจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของการเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ มีความกระตือรือร้นคอยดูแลเอาใจใส่และยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อให้สังคมมีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

สรุป

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมือง ในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ กรณีศึกษาลุ่มน้ำอิงตอนล่าง จังหวัดเชียงราย พบว่าเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติตามสิทธิชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำตามหลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 1) รูปแบบทางตรง ประชาชนใช้อำนาจในการผลักดันนโยบายและตรวจสอบการทำงาน 2) รูปแบบทางอ้อม การสร้างมติร่วมของชุมชนและการเชื่อมโยงวัฒนธรรมเข้ากับพื้นที่ชุ่มน้ำ 3) รูปแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม แม้อำนาจส่วนกลางจะยังมีอิทธิพล แต่ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรในฐานะ "เจ้าของร่วม" โดยมีรัฐและท้องถิ่นเป็นผู้หนุนเสริม และ 4) รูปแบบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ชุมชนเปิดพื้นที่กลางให้ทุกภาคส่วนนำเหตุผลและข้อมูลมาถกเถียงกันเพื่อหา "ฉันทามติ" และได้ประยุกต์หลักธรรมคือ หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อนำมากำกับการมีส่วนร่วมทางการของภาคพลเมืองโดยสันติ มีสติไตร่ตรอง ปฏิบัติตามกฎกติกาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ก่อให้เกิดความสามัคคี ความยั่งยืนในสังคม มุ่งเน้นที่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่มุ่งเน้นการโจมตีและแตกแยก และเป็นการดำเนินงานที่ปราศจากอคติที่เกิดขึ้นจากอุดมการณ์ทางการเมือง หรือเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคพลเมืองลุ่มน้ำอิงตอนล่าง เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีที่เกี่ยวข้องในการลงมือปฏิบัติการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำในทุกขั้นตอน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรน้ำ จังหวัดเชียงราย และเทศบาลตำบลบุญเรือง เทศบาลตำบลครึ่ง เทศบาลตำบลยางฮอม เทศบาลตำบลป่าตาล จังหวัดเชียงราย ควรนำไปใช้ดำเนินการ กำหนดเป็นนโยบายและแผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เรื่องอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำหรืออนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ ชุมชน สถาบันทางวิชาการในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นรูปแบบการเมืองภาคพลเมืองที่เข้มแข็ง คือรูปแบบทางตรง ประชาชนใช้อำนาจในการผลักดันนโยบายและตรวจสอบการทำงาน รูปแบบทางอ้อม การสร้างมติร่วมของชุมชนและการเชื่อมโยงวัฒนธรรมเข้ากับพื้นที่ชุ่มน้ำ รูปแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม แม้อำนาจส่วนกลางจะยังมีอิทธิพล แต่ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรในฐานะเจ้าของร่วม โดยมีรัฐและท้องถิ่นเป็นผู้หนุนเสริม และรูปแบบประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ชุมชนเปิดพื้นที่

กลางให้ทุกภาคส่วนนำเหตุผลและข้อมูลมาถกเถียงกันเพื่อหาฉันทามติร่วมกัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน สำนักงานทรัพยากรน้ำ จังหวัดเชียงราย และเทศบาลตำบลบุญเรือง เทศบาลตำบลครึ่ง เทศบาลตำบลยางฮอม เทศบาลตำบลป่าตาล จังหวัดเชียงราย ควรนำไปใช้ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อผลักดันให้เกิดการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในลุ่มน้ำอิงและพื้นที่อื่นในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดพะเยา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิง ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวจิตใจในการทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน สำนักงานทรัพยากรน้ำ จังหวัดเชียงราย และเทศบาลตำบลบุญเรือง เทศบาลตำบลครึ่ง เทศบาลตำบลยางฮอม เทศบาลตำบลป่าตาล จังหวัดเชียงราย ควรนำไปใช้ดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิง โดยการทำงานร่วมกันด้วยใจ ช่วยเหลือกันแก้ไขปัญหาโดยไม่หวังผลตอบแทนส่วนตน แต่มุ่งเน้นความสำเร็จของส่วนรวมเป็นหลัก มีการบริหารจัดการและการทำงานอย่างโปร่งใส เสมอภาค เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ ยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้สังคมมีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. ควรมีการทำวิจัยเรื่อง การประเมินผลการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศของหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรภาคประชาสังคมในประเทศไทย

2.2. ควรมีการทำวิจัยเรื่อง บทเรียนและประสบการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ

2.3. ควรมีการทำวิจัยเรื่อง กระบวนการและรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองในการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ

References

Bureekul, T., (2007). *Dynamics of People's Participation: From the Past to the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550*. Bangkok: A.P. graphic design and print Co.,Ltd.

Living River Association. (2017). *Community-Based Management/Community-Based Natural Resource Management.* Chiang Mai: Wanida press.

Living River Association. (2022). *Information Sheet (RSIS) Lower Ing Watershed*. (Unpublished manuscript).

Office of the National Economic and Social Development Board. (2025). *Progress Report on Thailand Special Economic Zones (SEZs) Development*. Retrieved January 9, 2026, from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=13607.

Panyasingha, S. (2015). *Civic Politics Development and Community Democracy Development Process: A Case Study of Na Chum Saeng Subdistrict, Phu Wiang District, Khon Kaen Province.* (Master Thesis). Thammasat University. Bangkok.

Phengsi, C. (2021). *Promotion of People's Political Empowerment in Nakhon Ratchasima Province* .(Doctoral dissertation). Mahachulalongkornraja vidyalaya University. Ayutthaya.

Phra Chinakorn Sujito. (2021). *Integration of Buddhist Principles for Promoting Political Communication for the People of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

Phramaha Somsak Satisampanno (Sinna), Phrakhru Anukulpariyatbkarn (Surawech kechit), Phramaha Cholaphat Jalaphuddo (Janthawilai), & Kaewketphong, P. (2024). Participation in Civil Political Activities. *Journal of Modern Academic Social Science*, 1(5), 27–36.

Pornsmit, Y. (2018). *Application of Buddhist Psychology for Political Participation of Bangkok Residents*. (Doctoral dissertation). Mahachulalongkornraja vidyalaya University. Ayutthaya.

Rangubtook, K. (2021). *Development of Democratic Citizenship Affecting the General Election in Bangkok*. (Doctoral dissertation). Mahachulalongkornraja vidyalaya University. Ayutthaya.

Secretariat of the House of Representatives. (2011). *Political Participation of People.* Bangkok: Printing Office, The Secretariat of the House of Representatives.

Wises, S. (2022). *Community Legal Empowerment through the Application of the Ramsar Convention on Wetlands in the Lower Ing Wetland, Chiang Rai Province*. (Research Report). Chiang Mai: Living River Association and Environmental Fund.

Wises, S. (2023). Community Legal Empowerment for the Application of Ramsar Convention to the Lower Ing Basin Wetlands in Chiang Rai Province. *King Prajadhipok's Institute Journal*, 21(1), 30-58.

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย

A STUDY OF FACTORS AFFECTING ENGLISH LANGUAGE LEARNING OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN CHIANG RAI PROVINCE

ดร.กันตยา มานะกุล

Dr. Kuntaya Manakul

มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Rai Buddhist College, Thailand

Corresponding Author's Email: mary.kuntaya@gmail.com

เบอร์โทร : 081-808-1099

Received: 2026-01-24

Revised: 2026-03-02

Accepted: 2026-03-05

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย และ (2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษากับกลุ่มนักเรียนและครูจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงรายที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 รูป/คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 50 รูป/คน และครูผู้รับผิดชอบสอนรายวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (1) แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน (2) แบบสอบถามสำหรับผู้เรียนหรือนักเรียน และ (3) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้เรียน ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ และด้านสภาพแวดล้อมและการสนับสนุนจากครอบครัว โดยปัจจัยด้านผู้เรียนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านครูผู้สอน และ(2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ปัจจัยทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะปัจจัยด้านผู้เรียนและด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกว่าเมื่อเทียบกับปัจจัยด้านอื่น

คำสำคัญ: ปัจจัยการเรียนภาษาอังกฤษ; นักเรียนระดับมัธยมศึกษา; จังหวัดเชียงราย

Abstract

This research aimed to (1) investigate factors affecting English language learning among secondary school students in Chiang Rai Province and (2) analyze the relationships between factors influencing English language learning among secondary school students in Chiang Rai Province. This study employed a qualitative research method. The participants consisted of students and teachers from Phra Pariyattidhamma Schools (General Education Division) in Chiang Rai Province. The sample included students currently studying at the secondary education level from 10 schools, with five monk students/students from each school, totaling 50 participants, as well as 10 English language teachers.

The research findings revealed that (1) the factors affecting students' English learning in secondary schools in Chiang Rai Province included learner-related, teacher-related, instructional management, learning media and technology, and environmental and family-support factors. Learner-related factors exerted the greatest influence, followed by instructional management and teacher-related factors; and (2) the correlation analysis indicated that all factors were positively and significantly associated with students' English learning outcomes, with learner-related and instructional management factors demonstrating stronger relationships than the other factors.

Keywords: Factors Affecting English Language Learning; Secondary School Students; Chiang Rai Province

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่มีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารระหว่างประเทศ การศึกษา เทคโนโลยี และการประกอบอาชีพในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยในระดับมัธยมศึกษายังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวัง โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีบริบทเฉพาะด้านภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม โดยในสังคมโลกปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับว่า การเรียนรู้ภาษาอังกฤษมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิสัยทัศน์ของชุมชนโลกและตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น เรียนรู้และเข้าใจถึงความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ

การเมือง การปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาอังกฤษ และมีความสามารถที่จะใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ ทั้งนี้ รวมถึงการที่จะสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ง่ายและกว้างขึ้น

ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม ลาว เมียนมา และกัมพูชา ได้รวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) Tuntakit (2010) ซึ่งการรวมตัวดังกล่าวหมายความว่า ประชาชนในแต่ละประเทศจำเป็นต้องสามารถติดต่อสื่อสารระหว่างกันได้ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การท่องเที่ยว และด้านอื่น ๆ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการทำงานภายในประชาคมอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับกฎบัตรอาเซียน ข้อ 34 ที่บัญญัติไว้ว่า “The working language of ASEAN shall be English”

จากเหตุผลดังกล่าว วงการศึกษาจึงเริ่มตื่นตัวและเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างจริงจัง นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอความคิดเห็นอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของเยาวชนและคนทำงานในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นให้พลเมืองทุกคนสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ โดยการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น Suthadarat (2019) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 22 ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (Ministry of Education, 2003) ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงได้บรรจุรายวิชาภาษาอังกฤษไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีความเป็นเลิศด้านภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับว่า แม้ประเทศไทยจะมีการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมาเป็นระยะเวลานาน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับการศึกษาขั้นสูง แต่การเรียนการสอนภาษาอังกฤษยังคงประสบปัญหาหลายประการ ส่งผลให้ผู้เรียนจำนวนมากรู้สึกว่า แม้จะใช้เวลาเรียนภาษาอังกฤษมาเป็นเวลานาน แต่ก็ยังไม่สามารถอ่าน เขียน หรือสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ Thamcharoen (2003) โดยผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถสื่อสารกับเจ้าของภาษาได้อย่างมั่นใจ เนื่องจากขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความวิตกกังวลในการใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษขาดประสิทธิภาพ คือ ผู้เรียนขาดเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ อันส่งผลต่อแรงจูงใจ ความตั้งใจ และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

งานวิจัยของแสงเดือน บุญแย้ม และกิติพงษ์ ลือนาม (Boonyam and Luenam, 2018) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัด สพม. เขต 31 จากกลุ่มตัวอย่าง 387 คน พบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยความเอาใจใส่ของผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.34) รองลงมาคืออัตมโนทัศน์เกี่ยวกับตนเอง แรงจูงใจ

ใฝ่สัมฤทธิ์ ความตั้งใจเรียน และเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ ตามลำดับ ขณะที่ความถนัดทางภาษาอังกฤษอยู่ในระดับสูง ความรู้พื้นฐานเดิมและคุณภาพการสอนของครูอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 24.32) ทั้งนี้ ความถนัดทางภาษาอังกฤษและความเอาใจใส่ของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสูงสุดที่ระดับ .01 (r = .141–.228) ส่วนเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความรู้พื้นฐานเดิม มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและส่งเสริมให้นักเรียนมีองค์ความรู้ด้านภาษาอังกฤษในการนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการศึกษา

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเริ่มจากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ระเบียบวิธี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิด หัวข้อปัญหา และวัตถุประสงค์ของการศึกษา จากนั้นกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับตัวแปรที่ต้องการศึกษา แล้วนำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ ก่อนนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ จากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และแปลผลด้วยสถิติที่เหมาะสม และสุดท้ายสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล พร้อมจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อเผยแพร่และนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

2. พื้นที่การวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1. พื้นที่การวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย จำนวน 10 แห่ง

2.2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. นักเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 10 แห่ง โรงเรียนละ 5 รูป/คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 50 รูป/คน

2. ครูผู้รับผิดชอบสอนรายวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 รูป/คน

3. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็น สภาพการจัดการเรียนการสอน ปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่มีต่อการใช้สื่อหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่ศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในลักษณะแบบตรวจสอบรายการ สภาพการจัดการเรียนการสอนและการใช้สื่อการเรียนรู้ในลักษณะมาตรประมาณค่า 5 ระดับ และปัญหาอุปสรรคพร้อมข้อเสนอแนะในลักษณะคำถามปลายเปิด เครื่องมือชุดนี้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3-5 ท่าน โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จากนั้นนำไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อคำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ข้อมูลที่ได้จะวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

- แบบสอบถามสำหรับผู้เรียนหรือนักเรียน

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรม ทัศนคติ แรงจูงใจ และปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน รวมถึงความพึงพอใจต่อสื่อหรือรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้ โดยแบ่งออกเป็น 3-4 ตอน ครอบคลุมข้อมูลทั่วไปของผู้เรียน ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในลักษณะมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ความพึงพอใจต่อสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแบบปลายเปิด เครื่องมือชุดนี้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญเช่นเดียวกัน และทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อคำนวณค่า Cronbach's Alpha ทั้งแยกเป็นรายด้านและภาพรวมทั้งฉบับ

- แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกที่แบบสอบถามไม่สามารถครอบคลุมได้ เช่น ประสบการณ์ ความรู้สึก มุมมอง และเหตุผลเบื้องหลังพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ประกอบด้วยประเด็นคำถามหลักซึ่งยืดหยุ่นให้ผู้สัมภาษณ์ขยายความเพิ่มเติมได้ตามบริบท ครอบคลุมประเด็นข้อมูลพื้นฐานและประสบการณ์การเรียนภาษาอังกฤษ ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ ปัจจัยที่ส่งเสริมหรือสื่อกิจกรรมที่ช่วยการเรียนรู้ และความคาดหวังพร้อมข้อเสนอแนะ เครื่องมือ

ชุดนี้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้วยค่า IOC การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการถอดเทปสัมภาษณ์ จัดกลุ่มประเด็น สร้างข้อสรุปเชิงประเด็น และนำเสนอผลในลักษณะพรรณนาความประกอบคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อสนับสนุนข้อค้นพบ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนที่เป็นพื้นที่วิจัยแต่ละแห่ง

2) เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยซึ่งได้รับการชี้แจงเกี่ยวกับโครงการวิจัย วัตถุประสงค์และขั้นตอนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดไว้

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือประเภทแบบประเมินที่มุ่งเน้นการประเมินตนเอง (Self-report) โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับการพิทักษ์สิทธิ์ในการให้ข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งในด้านความเป็นส่วนตัวและการรักษาความลับ (Privacy and Confidentiality)

4) เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้น ดังนี้

1) ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น โดยพิจารณาความถูกต้องและความครบถ้วนของการป้อนข้อมูล (Data Correction) โดยการนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแต่ละฉบับและคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จะถูกนำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ผลการวิจัยโดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย สามารถจำแนกปัจจัยออกเป็น 5 ด้านหลัก ดังนี้

1) ปัจจัยด้านผู้เรียน พบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียนมีความเกี่ยวข้องกับการเรียนภาษาอังกฤษอย่างชัดเจน โดยเฉพาะแรงจูงใจ ความตั้งใจเรียน ทัศนคติ และความตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษ นักเรียนส่วนใหญ่ตระหนักว่าภาษาอังกฤษมีความสำคัญต่อการศึกษาต่อ การเข้าถึงความรู้ และการประกอบอาชีพในอนาคต ส่งผลให้นักเรียนมีความพยายามและความสนใจในการเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม พบว่านักเรียนบางส่วนยังขาดความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยเฉพาะการพูดและการสนทนากับผู้อื่น นักเรียนบางคนมีความกังวลว่าจะใช้คำศัพท์หรือโครงสร้างประโยคไม่ถูกต้อง และกลัวการถูกเพื่อนหรือผู้อื่นตำหนิหรือหัวเราะ จึงมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษ

ในสถานการณ์จริง ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้แม้นักเรียนจะมีความสนใจในการเรียน แต่ยังไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างเต็มศักยภาพ

2) ปัจจัยด้านครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียน โดยเฉพาะความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหา ความชัดเจนในการอธิบาย และความสามารถในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นักเรียนให้ความสำคัญกับครูที่สามารถอธิบายเนื้อหาที่ยากให้เข้าใจง่าย รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ การให้กำลังใจและการสร้างความมั่นใจแก่ผู้เรียนมีส่วนช่วยให้นักเรียนกล้าที่จะใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น ครูที่มีความเป็นกันเองและใช้วิธีการสอนที่หลากหลายสามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้ดีกว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการบรรยายเพียงอย่างเดียว

ข้อมูลจากครูผู้สอนสะท้อนให้เห็นว่า ครูพยายามนำกิจกรรมที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น การทำงานเป็นคู่ การทำงานกลุ่ม การสนทนา การฝึกออกเสียง และกิจกรรมที่เชื่อมโยงภาษาอังกฤษกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม การนำกิจกรรมดังกล่าวไปใช้ยังขึ้นอยู่กับเวลา จำนวนผู้เรียน และทรัพยากรที่โรงเรียนมีอยู่

3) ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียน นักเรียนมีแนวโน้มที่จะสนใจและมีส่วนร่วมมากขึ้นเมื่อการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยเฉพาะกิจกรรมการฟัง การพูด การสนทนา การทำงานเป็นคู่ และการทำงานกลุ่ม นักเรียนสะท้อนว่าการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทำให้สามารถเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ง่ายกว่าการเรียนจากตำราเพียงอย่างเดียว อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนมีโอกาสนำคำศัพท์และโครงสร้างภาษาไปใช้ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง อย่างไรก็ตาม พบข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ เวลาเรียนที่มีจำกัด จำนวนผู้เรียนในแต่ละห้องค่อนข้างมาก และความแตกต่างด้านพื้นฐานภาษาอังกฤษของนักเรียน ส่งผลให้ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติหรือให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนแต่ละคนได้อย่างทั่วถึง

4) ปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ พบว่า สื่อและเทคโนโลยีมีบทบาทในการสร้างความสนใจและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียน โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอ แอปพลิเคชัน สื่อออนไลน์ และสื่อที่มีภาพและเสียงประกอบ นักเรียนเห็นว่าสื่อในลักษณะดังกล่าวช่วยให้การเรียนภาษาอังกฤษมีความน่าสนใจมากขึ้น และช่วยให้สามารถฝึกภาษาอังกฤษได้ทั้งในและนอกห้องเรียน

นอกจากนี้ เทคโนโลยียังช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้ด้วยตนเอง เช่น การฝึกฟังจากวิดีโอ การเรียนรู้คำศัพท์จากแอปพลิเคชัน และการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ อย่างไรก็ตาม พบข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ อุปกรณ์การเรียนรู้ที่ไม่เพียงพอ ความแตกต่างในการเข้าถึงเทคโนโลยี และปัญหาสัญญาณอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งบางช่วงมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ทำให้การใช้สื่อออนไลน์ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

5) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและการสนับสนุนจากครอบครัว พบว่า สภาพแวดล้อมรอบตัวนักเรียนและการสนับสนุนจากครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ นักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง เช่น การส่งเสริมให้เรียนเพิ่มเติม การสนับสนุนอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนรู้ และการให้กำลังใจ มีแนวโน้มที่จะมีความพยายามในการเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น ในขณะเดียวกัน สภาพแวดล้อมในการใช้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียนยังมีค่อนข้างจำกัด นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากสภาพแวดล้อมในครอบครัวและชุมชนส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยหรือภาษาท้องถิ่นเป็นหลัก ส่งผลให้นักเรียนมีโอกาสฝึกใช้ภาษาอังกฤษจริงค่อนข้างน้อย และขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เป็นผลจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้เรียน ครูผู้สอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน สื่อและเทคโนโลยี ตลอดจนสภาพแวดล้อมและการสนับสนุนจากครอบครัว โดยเฉพาะการสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง การสนับสนุนจากครู และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ภาษาอังกฤษ ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย กับผลการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการเรียนภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านผู้เรียน ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ ตลอดจนด้านสภาพแวดล้อมและการสนับสนุนจากครอบครัว ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนภาษาอังกฤษในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะแรงจูงใจในการเรียน ทัศนคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ และความเชื่อมั่นในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียน นักเรียนที่มีแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีมีแนวโน้มที่จะมีผลการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ขาดแรงจูงใจและความมั่นใจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าลักษณะภายในของผู้เรียนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านครูผู้สอนและการจัดการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับปานกลางถึงมาก โดยครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ใช้วิธีการสอน

ที่หลากหลาย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้ดียิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมเชิงสื่อสาร การฝึกใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง และการจัดกิจกรรมกลุ่ม ส่งผลให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ในส่วนของปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการเรียนภาษาอังกฤษในระดับปานกลาง สื่อดิจิทัลและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ช่วยเพิ่มความน่าสนใจในการเรียนและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะภาษาอังกฤษนอกห้องเรียน อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างด้านการเข้าถึงอุปกรณ์และเทคโนโลยีของนักเรียนในแต่ละพื้นที่ อาจส่งผลให้ระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านนี้ไม่สูงเท่าปัจจัยด้านอื่น สำหรับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและการสนับสนุนจากครอบครัว พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับต่ำถึงปานกลาง นักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและมีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียน มีแนวโน้มที่จะมีผลการเรียนที่ดีกว่า อย่างไรก็ตาม บริบทของจังหวัดเชียงรายซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน อาจเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมีบทบาทน้อยกว่าปัจจัยด้านผู้เรียนและด้านการจัดการเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทุกด้านที่ศึกษา มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะปัจจัยด้านผู้เรียนและด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกว่าเมื่อเทียบกับปัจจัยด้านอื่น อันสะท้อนถึงความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลด้านการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย” มีดังต่อไปนี้

ปัจจัยด้านผู้เรียนเป็นฐานรากสำคัญที่สุดของการเรียนภาษาอังกฤษในบริบทพื้นที่จังหวัดเชียงราย แม้ว่าจะมีการจัดการเรียนการสอนและครูผู้สอนที่มีคุณภาพ แต่หากผู้เรียนขาดแรงจูงใจ ทัศนคติที่ดี และความเชื่อมั่นในการใช้ภาษาอังกฤษ ผลการเรียนรู้จะไม่เกิดขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาการเรียนภาษาอังกฤษในพื้นที่ดังกล่าวควรเริ่มจากการเสริมสร้างแรงจูงใจภายในและความมั่นใจของผู้เรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ และ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่เน้นการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน มีบทบาทสำคัญมากกว่าการพึ่งพาสื่อหรือเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แม้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ แต่ในบริบทที่นักเรียนมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษจริงกลับส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างชัดเจน องค์ความรู้นี้ช่วยเติมเต็มช่องว่างของงานวิจัยเดิมที่มักให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีมากกว่ากระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

นอกจากนี้ บทบาทของครูผู้สอนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้ทางภาษา แต่ทำหน้าที่เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาที่เอื้อต่อการใช้ภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่าการให้กำลังใจ การลดความกลัวความผิดพลาด และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งไปกว่านั้น สภาพแวดล้อมและการสนับสนุนจากครอบครัว จะเป็นปัจจัยเสริมที่ช่วยต่อยอดการเรียนรู้จากห้องเรียนสู่ชีวิตจริง ในบริบทที่นักเรียนไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย การมีครอบครัวที่เปิดโอกาสและสนับสนุนการเรียนรู้ ช่วยเพิ่มโอกาสในการฝึกฝนและคงอยู่ของทักษะภาษาอังกฤษในระยะยาว และยั่งยืน ดังแสดงในโมเดลปัจจัยความสำเร็จการเรียนภาษาอังกฤษ ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 โมเดลปัจจัยความสำเร็จการเรียนภาษาอังกฤษ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียน โดยเฉพาะแรงจูงใจ ทัศนคติ และความเชื่อมั่นในการใช้ภาษาอังกฤษ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับสูง ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจในการเรียนภาษาที่สองของ (Gardner and Lambert, 1972) ซึ่งเสนอว่าแรงจูงใจและทัศนคติของผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown (2007) ที่ระบุว่าปัจจัยทางอารมณ์และจิตวิทยาของผู้เรียน เช่น ความมั่นใจในตนเองและทัศนคติที่ดี มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะ

ทางภาษา นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับสมมติฐานตัวกรองทางอารมณ์ (Affective Filter Hypothesis) ของ Krashen (1985) ซึ่งอธิบายว่า หากผู้เรียนมีแรงจูงใจสูง มีความมั่นใจ และมีความวิตกกังวลต่ำ จะเอื้อต่อการรับภาษาและการเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดเชียงรายที่นักเรียนไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย ปัจจัยด้านแรงจูงใจและทัศนคติจึงทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา

ในด้านปัจจัยด้านครูผู้สอนและการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า มีอิทธิพลต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับปานกลางถึงมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของ Richards and Rodgers (2014) ที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและใช้ภาษาในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harmer (2007) ที่ระบุว่าครูผู้สอนที่สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร ให้กำลังใจ และลดความกลัวความผิดพลาดจะช่วยส่งเสริมความกล้าในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน

ผลการวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nunan (2004) ซึ่งพบว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการสื่อสาร (Communicative Language Teaching) และการฝึกใช้ภาษาอย่างต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาที่สูงขึ้น ทั้งนี้ ผลการวิจัยในครั้งนี้ยืนยันว่าการจัดกิจกรรมเชิงสื่อสารมีความเหมาะสมกับบริบทของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย สำหรับปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่ามีอิทธิพลต่อการเรียนภาษาอังกฤษในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chapelle (2001) และ Hubbard (2009) ที่ระบุว่าสื่อและเทคโนโลยีสามารถช่วยเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและเพิ่มโอกาสในการฝึกฝนทักษะภาษา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวยังชี้ว่า ประสิทธิผลของเทคโนโลยีขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบข้อจำกัดด้านการเข้าถึงอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตของนักเรียนในบางพื้นที่ของจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยทุกด้านที่ศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ellis (2008) ที่อธิบายว่าความสำเร็จในการเรียนภาษาที่สองเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของหลายปัจจัยร่วมกัน ไม่สามารถพิจารณาแยกเป็นรายด้านได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonyam and Luenam (2018) ที่พบว่าปัจจัยด้านผู้เรียนและด้านการจัดการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับสูงกว่าปัจจัยด้านอื่น

สรุป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยหลายด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและการสนับสนุนจากครอบครัว โดยปัจจัยด้านผู้เรียนเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านครูผู้สอน ขณะที่ปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยี รวมถึงปัจจัยด้านครอบครัว มีบทบาทในระดับรองตามบริบทพื้นที่

ปัจจัยทุกด้านที่ศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะปัจจัยด้านผู้เรียนและด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกว่าเมื่อเทียบกับปัจจัยด้านอื่น สะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษเกิดจากการบูรณาการหลายปัจจัยร่วมกัน และไม่สามารถพิจารณาเพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งได้โดยลำพัง

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย ควรมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน การใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและครอบครัว อันจะนำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อและเทคโนโลยี และด้านสภาพแวดล้อมและครอบครัว ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ดังนั้น สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาทุกปัจจัยอย่างบูรณาการและสอดคล้องกัน โดยเฉพาะการเสริมสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจของผู้เรียน การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน การจัดสรรสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอทั่วถึง รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ภาษาอังกฤษทั้งในและนอกห้องเรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียนมีความสัมพันธ์สูงที่สุด รองลงมาคือด้านครูและการจัดการเรียนการสอน ในขณะที่ด้านสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกว่า ดังนั้น สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแรงจูงใจ ทัศนคติ และความเชื่อมั่นของผู้เรียนเป็นอันดับแรก ควบคู่กับการพัฒนาครูให้จัดการเรียนการสอนเชิงสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และแก้ไขความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้ปัจจัยทุกด้านสามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษได้อย่างเต็มศักยภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างและพื้นที่ที่หลากหลายมากขึ้น

References

Boonyam, S. & Luenam, K. (2018). *Causal Factors Influencing English Learning Achievement of Matthayom Suksa 2 Students under the Secondary Educational Service Area Office 31.* (Research report). Nakhon Ratchasima: Nakhon Ratchasima Rajabhat University.

Brown, H. D. (2007). *Principles of Language Learning and Teaching.* (5th ed.). San Francisco State University: Pearson Education.

Chapelle, C. A. (2001). *Computer Applications in Second Language Acquisition: Foundations for Teaching, Testing and Research.* Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9781139524681

Ellis, R. (2008). *The Study of Second Language Acquisition.* (2nd ed.). Oxford University Press.

Gardner, R. C., & Lambert, W. E. (1972). *Attitudes and Motivation in Second Language Learning.* Massachusetts: Newbury House.

Harmer, J. (2007). *How to Teach English.* (2nd ed.). London: Pearson Longman.

Hubbard, P. (2009). *Computer Assisted Language Learning: Critical Concepts in Linguistics.* London & New York: Routledge.

Krashen, S. D. (1985). *The Input Hypothesis: Issues and Implications.* New York: Longman.

Ministry of Education. (2003). *National Education Act B.E. 2542 (1999).* Bangkok: Ministry of Education.

Nunan, D. (2004). *Task-Based Language Teaching.* Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511667336

Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching.* (3rd ed.). Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511667305

Suthadarat, S. (2019). *Theories of English Language Teaching.* (3rd ed.). Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.

Thamcharoen, W. (2000). *A Practical Handbook for School Administration of Phra Pariyattidhamma Schools (General Education Division).* Bangkok: Odean Store.

Tuntakit, W. (2010). *Public Relations Document on Knowledge Management: The Meaning of Education.* Samut Sakhon: Supervision, Monitoring and Evaluation Group, Samut Sakhon Educational Service Area Office.

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

MANAGEMENT COMPETECIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA UNDER CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

[1]วชิรพงษ์ ขันทะยศ และ [2] น้ำฝน กันมา

[1]Wachirapong Kanthayoth and [2]Namfon Gunma

[1]หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยพะเยา

[1]Master of Education, Educational Administration, University of Phayao, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: kruwachirapong@gmail.com

[1]เบอร์โทร : 099-438-1738

Received: 2026-02-05

Revised: 2026-02-27

Accepted: 2026-03-05

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 2) เปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 142 คน และครู จำนวน 1,933 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) จำนวน 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและเมื่อพบความแตกต่างได้ทำการเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านการรับรู้และเข้าใจดิจิทัล ด้านการแก้ไขปัญหา และด้านความปลอดภัยและจรรยาบรรณการใช้ดิจิทัล ตามลำดับและ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานภาพและสังกัดขนาดศึกษาต่างกันมีสมรรถนะในยุคดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: สมรรถนะ; ผู้บริหาร; ยุคดิจิทัล; ประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to (1) investigate the management competencies of school administrators in the digital era under the Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3 and (2) compare these competencies based on personnel status and school size. The population comprised 142 school administrators and 1,933 teachers, with a sample of 331 participants selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire with an Item-Objective Congruence (IOC) index of 1.00 for all items and an overall reliability coefficient of 0.96. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and Scheffé's post hoc test.

The findings revealed that (1) the overall digital-era management competencies of school administrators were at the highest level, with digital awareness and understanding, problem-solving, and digital safety and ethics receiving the highest ratings, respectively; and (2) significant differences in management competencies were found based on personnel status and school size at the .05 significance level. Administrators in extra-large schools demonstrated significantly higher competencies than those in medium- and small-sized schools, which was attributed primarily to greater resource availability and more systematic management infrastructure.

Keywords: Management Competencies; School Administrators; Digital Era; Primary Education

บทนำ

โลกยุคปัจจุบัน ผู้คนสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างสะดวกรวดเร็ว วิถีชีวิตมีการปรับเปลี่ยนไปใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ในทุกช่วงวัยเป็นไปอย่างง่าย การสื่อสารที่มีการติดต่อกันได้อย่างรวดเร็วสะดวกสบาย การเข้าถึงข้อมูลที่มีความหลากหลาย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นการแสดงตัวตนผ่านช่องทางออนไลน์ ผ่านทรัพยากรบนเครือข่ายที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน กระแสความเปลี่ยนแปลงภายใต้โลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ทำให้องค์กรต้องมีการปรับเปลี่ยนจัดการอย่างเป็นระบบ จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ การบริหารการเปลี่ยนแปลงจึงกลายมาเป็นทักษะของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาที่เรียกว่ายุคดิจิทัล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมทั้งด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมการบริหาร ซึ่งก็คือสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี เพื่อสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานศึกษาได้อย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพกับงาน จึงต้องอาศัยทั้งความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้การบริหารสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา

องค์กรจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีศักยภาพสูง มีคุณลักษณะที่เหมาะสมสามารถขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีนำพาองค์กรสู่ทุกองค์กรมีประสิทธิภาพก็จะทำให้สังคมให้สามารถก้าวทันและเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ขับเคลื่อนไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล การสร้างผู้นำที่ความสามารถและมีพลังที่จะขับเคลื่อนองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์จึงจำเป็นอย่างยิ่ง โดยใช้ความเป็นผู้นำที่มีอยู่เพื่อส่งผลให้สามารถกำหนดทิศทางให้บุคคลที่ติดตามมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน ผู้นำจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการนำองค์กรหรือบุคคลไปสู่ความสำเร็จ มีความสามารถในการใช้อิทธิพลของตนเองหรือของตำแหน่งที่จะทำให้บุคคลอื่นตาม เพื่อบรรลุเป้าหมายและได้มาซึ่งสิ่งที่ปรารถนาร่วมกัน Junwong (2016) ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จึงจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เนื่องจากมีบทบาทในการวางแผนและการดำเนินงานในทุกขั้นตอน ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เกิดประโยชน์ สูงสดอย่างคุ้มค่าที่แท้จริง ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม มีความรู้ ทักษะ เจตคติที่สัมพันธ์กับการทำงาน

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลในการยกระดับการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ปรับการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา พร้อมวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า สามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ใน ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล วางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์สถานศึกษาให้เป็นที่รู้จักผ่านโซเชียลมีเดีย สามารถกระตุ้นให้ครูผู้สอนและผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและสามารถร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรม ทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สามารถ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ส่งเสริมสมรรถนะครูและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต ความจำเป็นดังกล่าวนี้ผู้บริหารจึงต้องพัฒนาตนเอง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนองค์กรไปสู่องค์กรทันสมัยได้ Paengthai (2016) ผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์และนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย และการที่จะนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทักษะ รวมถึงสมรรถนะดิจิทัล จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีที่สอดคล้อง เหมาะสมกับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา Muangkham (2019) แต่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรงมีน้อยมาก ซึ่งสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นต้องศึกษาวิจัย เพื่อให้มีสมรรถนะที่เพียงพอในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและอุปกรณ์ดิจิทัล (Digital device) นำมาใช้ในการการปฏิบัติงาน ติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่าย การทำงานร่วมกัน การเรียนรู้

ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมในสังคม เพื่อปรับปรงพัฒนากระบวนการทำงานหรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ เพิ่มความปลอดภัยและสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการยกระดับงานให้มีคุณค่าสูงขึ้นต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยทำการเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลจำแนกตามสถานภาพเพื่อสะท้อนช่องว่างความคาดหวังระหว่างผู้บริหารและครู และเปรียบเทียบตามขนาดสถานศึกษา เพื่อผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ด้านการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารในด้านดิจิทัลของตนเอง ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เป็นข้อมูลสำคัญในการออกแบบแนวทางการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับบริบทอย่างแท้จริง เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาทักษะแห่งอนาคตของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 142 คน และครู จำนวน 1,933 คน ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ซึ่งได้จากการคำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างทาโร่ยามาเน่ (Yamane, 1973: p.p. 727-728 as cited in Srisai, 2008) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน จำแนกได้ดังนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ขนาดโรงเรียน	ประชากร (คน)		กลุ่มตัวอย่าง(คน)	
	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครู	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครู
ขนาดเล็ก	78	430	67	47
ขนาดกลาง	49	766	46	83
ขนาดใหญ่	11	420	6	46
ขนาดใหญ่พิเศษ	4	317	2	34
รวม	**142**	**1,933**	**121**	**210**

ที่มา: (Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Rai Area 3, 2024)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ มีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบสอบถาม มีลักษณะเป็น แบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 4 ด้าน มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 22 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อคำนวณหาค่าเฉลี่ยของ ความเหมาะสม ซึ่งประมาณค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ประมาณค่าความคิดเห็นตามแนวคิดของ Srisa-ard (2017: p. 103) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะผู้บริหารในยุดดิจิทัลมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะผู้บริหารในยุดดิจิทัลมาก

ระดับ 3 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะผู้บริหารในยุดดิจิทัลปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะผู้บริหารในยุดดิจิทัลน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะผู้บริหารในยุดดิจิทัลน้อยที่สุด

1.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนในการสร้างตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยและใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จากการสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จากแนวคิดของนักการศึกษา จำนวน 3 ตอน

3. เสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจาร์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อขอคำแนะนำแล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของที่ปรึกษา ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความเหมาะสมด้านรูปแบบ และความถูกต้องของภาษา มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของข้อคำถาม โดยได้ค่า IOC ในทุกข้อเท่ากับ 1.00 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความเหมาะสมด้านรูปแบบ และความถูกต้องของภาษา

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 จำนวน 30 คนแล้วหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมัน (Reliability) ทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาด (Cronbach alpha coefficient) โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ที่เหลือทั้งหมด (Corrected Item-Total Correlation) อ้างอิงใน Thongbu (2007: p.p. 105-106) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

6. นำแบบเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น และมีความสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. ขอความร่วมมือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อจัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

2. ผู้วิจัยนำหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา เสนอสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เพื่อชี้แจงจดประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อขอความอนุเคราะห์และส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

3. ส่งมอบแบบสอบถาม จำนวน 353 ฉบับ เพื่อเก็บข้อมูล ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยการนัดหมายกำหนดการเก็บรวบรวมใช้ระยะเวลา 15-20 วัน

4. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืน ได้แบบสอบถามคืน จำนวน 331 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ลงรหัสให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ บันทึกผลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

5. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบสอบถามโดยใช้ความถี่ (Frequencies) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ในภาพรวมรายด้านและรายข้อ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ดังนี้ (Srisa-ard, 2017: p. 121) เกณฑ์ในการแปลความหมายสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

4.51-5.00 หมายถึง ผู้บริหารมีสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ผู้บริหารมีสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ผู้บริหารมีสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ผู้บริหารมีสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ผู้บริหารมีสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลในระดับน้อยที่สุด

ซึ่งการวิเคราะห์เปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยจำแนกตามสถานภาพใช้การทดสอบค่าที (t-test Independent Sample) ส่วนจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้าน ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ่ Scheffe (1970) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

การวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ได้แก่ ด้านการรับรู้และเข้าใจดิจิทัล ด้านความปลอดภัยและจรรยาบรรณการใช้ดิจิทัล ด้านการแก้ไขปัญหา และการประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อยกระดับองค์กรโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและข้าราชการครู

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	(n = 331)		ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการรับรู้และเข้าใจดิจิทัล	4.80	0.38	มากที่สุด	1
2.ด้านความปลอดภัยและจรรยาบรรณการใช้ดิจิทัล	4.77	0.40	มากที่สุด	3
3. ด้านการแก้ไขปัญหา	4.79	0.37	มากที่สุด	2

4. การประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อยกระดับองค์กร	4.76	0.40	มากที่สุด	4
รวมเฉลี่ย	4.78	0.34	มากที่สุด	

จากตารางพบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน ($\bar{X}$= 4.78, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการรับรู้และเข้าใจดิจิทัล ($\bar{X}$= 4.80, S.D. = 0.38) รองลงมาคือ ด้านการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}$= 4.79, S.D. = 0.37) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อยกระดับองค์กร ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.40)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามสถานภาพ

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	**ผู้บริหารสถานศึกษา**		**ครูผู้สอน**		**t**	**Sig.**
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการรับรู้และเข้าใจดิจิทัล	4.70	0.46	4.85	0.31	3.12*	0.00
2.ด้านความปลอดภัยและจรรยาบรรณการใช้ดิจิทัล	4.67	0.52	4.83	0.31	3.03*	0.00
3. ด้านการแก้ไขปัญหา	4.70	0.46	4.83	0.29	2.92*	0.00
4. การประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อยกระดับองค์กร	4.62	0.49	4.85	0.30	4.70*	0.00
รวม	**4.68**	**0.42**	**4.84**	**0.26**	**3.82***	**0.00**

หมายเหตุ *มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 121 คน และข้าราชการครู จำนวน 210 คน จำแนกตามสถานภาพโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการรับรู้และเข้าใจดิจิทัล ด้านความปลอดภัยและจรรยาบรรณการใช้ดิจิทัล ด้านการแก้ไขปัญหา และการประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อยกระดับองค์กร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยการทดสอบรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe) ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล		df	SS	MS	F	P-value
1. ด้านการรับรู้และเข้าใจดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	3 327 330	3.39 44.09 47.48	1.13 1.35	8.39*	0.00
2.ด้านความปลอดภัยและจรรยาบรรณการใช้ดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	3 327 330	3.49 50.39 53.89	1.16 0.15	7.77*	0.00
3. ด้านการแก้ไขปัญหา	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	3 327 330	2.80 31.99 36.34	0.93 0.09	7.25*	0.00
4. การประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อยกระดับองค์กร	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	3 327 330	3.22 48.47 51.70	1.07 0.14	7.25*	0.00
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	3 327 330	3.146 34.79 37.94	1.04 0.10	9.85*	0.00

หมายเหตุ* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางผลการเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ที่แตกต่างกัน โดยวิธีเชฟเฟ่ (Scheffe’s)

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวม

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{x}$	ระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล			
		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	ขนาดใหญ่พิเศษ
		4.70	4.84	4.80	4.54
ขนาดเล็ก	4.70	-	-	-	-
ขนาดกลาง	4.84	0.14*	-	-	-
ขนาดใหญ่	4.80	0.10	-0.04	-	-
ขนาดใหญ่พิเศษ	4.54	-0.16	-0.30*	-0.26*	-

หมายเหตุ *มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางพบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ ขนาดเล็กกับขนาดกลาง ขนาดกลางกับขนาดใหญ่พิเศษ และขนาดใหญ่กับขนาดใหญ่พิเศษ ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

องค์ความรู้ใหม่

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า เป้าหมายหลักสำคัญคือการประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีสมรรถนะดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารมีความโดดเด่นมากในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการรับรู้และเข้าใจดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในงานบริหารจัดการพื้นฐานและการใช้โปรแกรมสำนักงาน ทั้งนี้ ด้านการประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อการยกระดับองค์กร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผู้บริหารมีความเชี่ยวชาญด้านการใช้เครื่องในการทำงานลักษณะส่วนตัวมากกว่าการขับเคลื่อนเชิงระบบและการเปลี่ยนแปลงเชิงองค์กร และปัจจัยด้านบริบทที่ประกอบด้วย สถานภาพและขนาดโรงเรียนมีผลอย่างมากต่อสมรรถนะ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษซึ่งจะมีระดับสมรรถนะที่ชัดเจนกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ทั้งนี้เนื่องจากความพร้อมด้านทรัพยากรและการบริหารจัดการที่มีความซับซ้อนกว่า ในขณะที่ความคิดเห็นของครูสะท้อนความคาดหวังต่อผู้นำดิจิทัลซึ่งสูงกว่าผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญจากข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า ครูมีความพร้อมสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงหากมีทิศทางการขับเคลื่อนอย่างชัดเจน

เพื่อให้สมรรถนะดิจิทัลเกิดประสิทธิภาพสูงสุดจึงต้องมุ่งเน้นที่การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม โดยใช้พลังของกลุ่มครูที่มีความคาดหวังและความพร้อมสูงเป็นกลไกสำคัญ ดังนี้ 1) พัฒนาสมรรถนะผู้บริหารในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ด้วยการมุ่งเน้นที่การสร้างการมองภาพรวมระดับกว้างมากกว่า

การใช้เครื่องมือในการทำงาน ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัลของสถานศึกษาพร้อมขับเคลื่อนเทคโนโลยีให้เกิดผลลัพธ์เชิงนโยบายและคุณภาพผู้เรียน เพื่อเป็นการลดช่องว่างของสถานศึกษา 2) เสริมสร้างการประยุกต์ใช้ดิจิทัลในระดับองค์กร กำหนดเป็นการสนับสนุนเทคโนโลยีมาใช้ในองค์กรอย่างเป็นระบบ เช่นการพัฒนาระบบงานดิจิทัล การออกแบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ เพื่อลดภาระงานที่ซ้ำซ้อน 3) พัฒนาผู้บริหารผ่านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและเครือข่ายวิชาชีพ ส่งเสริมผู้บริหารพัฒนาการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายวิชาชีพ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 4) ส่งเสริมพลังครูเป็นกลไกสนับสนุนการบริหารดิจิทัล จากข้อค้นพบในการวิจัย ควรกำหนดส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการออกแบบและขับเคลื่อนนวัตกรรมดิจิทัลในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันและเพิ่มพลังการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง และ 5) การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง กำหนดระบบติดตามและประเมินผลสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ผลการประเมินเป็นฐานข้อมูลในการวางแผนพัฒนาเชิงนโยบายและปรับรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง จากข้อค้นพบดังกล่าว สามารถสรุปเป็นแผนภาพดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงหรือไม่และจะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อการบริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนไปอย่างไรเป้าหมายหลักในการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล จึงควรเป็นการ

จัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ แล้วต่อยอดองค์ความรู้ด้วยความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Waenngern (2023) ได้ทำการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yanana (2023) ได้ทำการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1 ด้านการรับรู้และเข้าใจดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานองค์กรและนอกองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาใช้โปรแกรมพื้นฐานคอมพิวเตอร์ในการทำงาน คุ้มค่า ผู้บริหารสถานสถานศึกษาสามารถใช้แอพพลิเคชั่นในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panpila (2019) ได้ทำการศึกษาความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดส านักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tai-trakul (2023) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี พบว่า ระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล

1.2 ด้านความปลอดภัยและจรรยาบรรณการใช้ดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาได้เข้าร่วมอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับงานเทคโนโลยีในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อผู้อื่นบนโลกดิจิทัลได้อย่างถูกต้อง และผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chaleekarn, 2024) ได้ทำการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค DIGITAL DISRUPTION สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น พบว่า ด้านจริยธรรมและความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือดิจิทัล อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kulsaprasert (2022) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า องค์ประกอบที่ 6 ด้านจรรยาบรรณและความปลอดภัยในการใช้ดิจิทัล มีค่าไอเกน (Eigenvalues) มีค่าเท่ากับ 2.19

1.3 ด้านการแก้ไขปัญหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางเทคนิค วิธีค้นหาข้อมูลออนไลน์ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการทำงานของโปรแกรมผ่านการตั้งค่าได้ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวางแผนและพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ผู้ร่วมงานมีการแก้ปัญหา

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Choeyklin (2023) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล พบว่า องค์ประกอบด้านการแก้ปัญหา มีการแก้ปัญหาโดยใช้นโยบายระบบและแนวทางปฏิบัติแบบใหม่ ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด

1.4 ด้านการประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อยกระดับองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบ กระบวนการดำเนินงาน และการบริการให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมความสามารถในการคัดสรร เลือกหรือนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในองค์กร และผู้บริหารสถานศึกษามีการสื่อสารองค์กรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panpila (2019) ได้ทำการศึกษาความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Namwong (2023) ได้ศึกษาเรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ทักษะดิจิทัลในการบริหารจัดการองค์การทั้งระบบ อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารประเมินตนเองในเชิงนโยบายและภาพลักษณ์การนำ ในขณะที่ครูมองเห็นการปฏิบัติงานจริงในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนในเชิงเทคนิค ทั้งนี้ครูคาดหวังผู้บริหารให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกด้านเครื่องมือเทคโนโลยี ในขณะที่ผู้บริหารอาจเน้นไปที่ผู้บริหารจัดการ ดังนั้นทำให้ระดับสมรรถนะแตกต่างกัน สอดคล้องกับ Namwong (2023) ได้ทำการศึกษาเรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในปีการศึกษา 2565 จำนวน 264 คน พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทักษะดิจิทัลในการบริหารจัดการองค์การทั้งระบบ อยู่ในระดับมากที่สุดและงานวิจัยของนิติ (Yanana, 2023) ได้ทำการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ ทำการศึกษากับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน และครู จำนวน 143 คน รวม 160 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความพร้อมของสถานศึกษาในแต่ละขนาดมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านงบประมาณ ระบบอินเตอร์เน็ตและบุคลากรสายสนับสนุนของโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ในขณะที่วัฒนธรรมองค์กรและการสื่อสารโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหารมักต้องทำงานใกล้ชิดกับครู อีกทั้งการที่ครูคาดหวังต่อผู้นำดิจิทัลสูงกว่าการประเมินตนเองของผู้บริหาร เพราะว่าครูส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ต้องปฏิบัติงานกับเทคโนโลยีโดยตรง เพื่อ การจัดการเรียนรู้ จึงคาดหวังให้ผู้บริหารเป็นผู้อำนวยความสะดวก นอกจากนี้ในด้านบริบทขนาดสถานศึกษาจากผลการวิจัยพบความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษกับขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีความหนาแน่นของบุคลากรและทรัพยากรที่ซับซ้อนกว่า สภาพวดล้อมเต็มไปด้วยการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารต้องพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลเชิงระบบมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางที่เน้นการทำงานเชิงพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Sapiman and Shaowaphayon, 2024) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษาพลิกผัน (Disruptive Education) ตามการรับรู้ของครูมัธยมศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชลบุรี พบว่า ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษาพลิกผัน ตามการรับรู้ของครูมัธยมศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดชลบุรี พบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในขนาดสถานศึกษาต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Namwong (2023)ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำแนกตามสถานศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุป

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านการรับรู้และเข้าใจดิจิทัล ด้านการแก้ไขปัญหา และด้านความปลอดภัยและจรรยาบรรณการใช้ดิจิทัล ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเปรียบเทียบจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ควรจัดทำแนวทางในการพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารประเมินตนเองในเชิงนโยบายและภาพลักษณ์การนำในขณะที่ครูมองเห็น การปฏิบัติงานจริงในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนในเชิงเทคนิค ทั้งนี้ครูคาดหวังผู้บริหารให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกด้านเครื่องมือเทคโนโลยี ในขณะที่ผู้บริหารอาจเน้นไปที่ผู้บริหารจัดการดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ควรจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความสามารถด้านผู้นำดิจิทัล จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นตัวขับเคลื่อนให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่สนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย

2.2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

References

Chaleekarn, P. (2024). Digital competency components of school administrators in the era of Digital Disruption under the Office of Khon Kaen Secondary Educational Service Area. *Sethawit Review,* 4(2), 495-510.

Choeyklin, P. (2023). *Leadership of school administrators in the digital era and components of leadership of school administrators in the digital era.* [Doctoral dissertation, Silpakorn University]. Bangkok.

Junwong, Y. (2016). *Development of guidelines for enhancing creative leadership of teachers under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2.* [Master's thesis, Mahasarakham University]. Mahasarakham.

Kulsaprasert, S. (2022). *An analysis of digital competency components of school administrators in secondary schools in Phitsanulok Province.* [Independent Study, Naresuan University]. Phitsanulok.

Muangkham, S. (2019). *An analysis of digital competency components of teachers and educational personnel in Saraburi Province.* [Master's thesis, Rajamangala University of Technology Thanyaburi]. Pathum Thani.

Namwong, K. (2023). *Skills of school administrators in the digital era affecting the effectiveness of school administration in educational opportunity expansion schools under the Office of Bueng Kan Primary Educational Service Area.* [Master's thesis, Sakon Nakhon Rajabhat University]. Sakon Nakhon.

Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Rai Area 3. (2024). *Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Rai Area 3Action Plan for FiscalYear 2024.* Chiang Rai: Office of the Primary Educational Service Area, Chiang Rai Area 3.

Paengthai, S. (2016). The role of school administrators in the 21st century. *Journal of Asian Graduate College,* 6(1), 7-11.

Panpila, S. (2019). *Digital competence of school administrators under the Office of Bueng Kan Primary Educational Service Area.* [Independent Study, Sukhothai Thammathirat Open University]. Nonthaburi.

Sapiman, P., & Shaowaphayon, S. (2024). School administrators' competencies in disruptive education era according to the perception of secondary school teachers under the Office of the Basic Education Commission in Chonburi Province. *Journal of Humanities and Social Sciences Surin Rajabhat University*, 26(1), 131-148.

Scheffe, H. (1970). Practical solutions of the Behrens-Fisher problem. *Journal of the American Statistical Association*, 65,1501 – 1508.

Srisa-ard, B. (2017). *Preliminary Research.* Bangkok: Suwiriyasan.

Srisai, S. (2008). *Applied Statistics for Social Science Research.* Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University.

Tai-trakul, P. (2023). *Transformational leadership of administrators affecting digital competencies of teachers in schools under the Office of Pathum Thani Secondary Educational Service Area.* [Master's thesis, Srinakharinwirot University]. Bangkok.

Thongbu, S. (2007). *Educational Research.* Mahasarakham: Faculty of Education, Mahasarakham Rajabhat University.

Waenngern, C. (2023). Competencies of school administrators in the digital era affecting academic administration under the Office of Sa Kaeo Primary Educational Service Area 1. *Mahachula Nakornthas Review,* 10(12), 163-172.

Yanana, N. (2023). Competencies of school administrators in the digital era under the Office of Special Education Management, Chiang Mai Province. *Panya Journal,* 30(2), 33-41.

การพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรรุ่นใหม่ (YOUNG SMART FARMERS) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนกับการเชื่อมโยงระบบไม้ไผ่ในพื้นที่จังหวัดลำปาง

THE CAPACITY DEVELOPMENT OF YOUNG SMART FARMERS IN DEVELOPING A CIRCULAR ECONOMY AND LINKING THE BAMBOO SYSTEM IN LAMPANG PROVINCE

[1]โอฬาร อ่องฬะ, [2] ธนวัฒน์ ปินตา และ [3]อุบลวรรณ สุภาแสน

[1]Olarn Ongla, [2]Tanawat Pinta and [3]Ubonwan Subhasaen

[1]มหาวิทยาลัยแม่โจ้ แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

[1]Maejo University Phrae Campus, Thailand

[3]Corresponding Author's Email: nokkiesubhasaen@gmail.com

[1]เบอร์โทร: 093-817-8659

Received: 2026-04-25

Revised: 2026-05-14

Accepted: 2026-05-15

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่ กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์และกลุ่มผู้ประกอบการ และ 2. ยกระดับการขับเคลื่อนแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของระบบไม้ไผ่ จังหวัดลำปาง โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษากลุ่มคนที่มีบทบาท (Key Information) ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานเกี่ยวข้อง และกลุ่มสถาบันการศึกษารวมถึงภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ในเชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups) วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ตามวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัยที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยพบว่า 1.การยกระดับอุตสาหกรรมไม้ไผ่จังหวัดลำปาง จำเป็นต้องอาศัย "โมเดลเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า" (Network Value Chain) เข้ามาบูรณาการแก้ปัญหาระบบการผลิตแบบแยกส่วนผ่าน 4 มิติหลัก ได้แก่ การจัดการมาตรฐานวัตถุดิบต้นน้ำ การสร้างวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายกลางน้ำด้วยการกระจายงานและใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาแรงงาน การใช้นวัตกรรมการออกแบบระดับปลายน้ำเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า ตลอดจนการมีกลไกสนับสนุนจากภาครัฐและภาควิชาการ ซึ่งการผนึกกำลังทั้งหมดนี้จะช่วยถักทอทุนทางธรรมชาติ สังคม และนวัตกรรมเข้าด้วยกัน เพื่อพลิกโฉมอุตสาหกรรมสู่ระบบนิเวศเศรษฐกิจฐานรากที่สร้างมูลค่าเพิ่มและเติบโตเคียงคู่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน 2. การยกระดับแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) โดยการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผ่านการศึกษาย้อนกลับจากผลิตภัณฑ์ปลายทางไปตามห่วงโซ่อุปทาน ถือเป็นกุญแจสำคัญที่กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ใช้เป็นฐานในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมไผ่จังหวัดลำปางสู่ "แพลตฟอร์มเศรษฐกิจหมุนเวียน" เพื่อเปลี่ยนผ่านระบบการผลิตสู่การลดของเสียผ่านการบูรณาการ 4 มิติ ได้แก่ การใช้ข้อมูลจับคู่ทรัพยากรเหลือทิ้ง การฟื้นฟูต้นน้ำด้วยการหมุนเวียนวัสดุคืนสู่ดิน

การยกระดับกลางน้ำด้วยการแปรรูปเพิ่มมูลค่าเศษวัสดุผ่านศูนย์เครื่องจักรกลาง และการเชื่อมโยงปลายน้ำด้วยผลิตภัณฑ์รักษ์โลก ซึ่งการผนึกกำลังทั้งหมดนี้จะช่วยพลิกโฉมจุดอ่อนด้านของเสียให้เป็นนวัตกรรมมูลค่าสูง และสร้างระบบนิเวศเศรษฐกิจท้องถิ่นที่หมุนเวียนรายได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การพัฒนาขีดความสามารถ; เกษตรรุ่นใหม่; ระบบไม้ไผ่; เศรษฐกิจหมุนเวียน

Abstract

This research aimed to; 1) develop a Network Value Chain model linking bamboo-growing farmer groups with users and entrepreneurs and 2) enhance the platform-driven capacity of Young Smart Farmer groups in promoting a circular economy within the bamboo industry in Lampang Province. The study employed a qualitative research approach involving key informants from Young Smart Farmer groups, entrepreneurs, relevant government officials, educational institutions, and civil society organizations. Data were collected through in-depth interviews and focus group discussions and were analyzed using content analysis based on the research objectives and conceptual framework.

The findings revealed that (1) upgrading the bamboo industry in Lampang Province required a Network Value Chain model to integrate and address fragmented production systems across four key dimensions: upstream raw material standardization; midstream development of networked community enterprises through task distribution and technology adoption to address labor constraints; downstream design innovation to enhance product value; and support mechanisms from government and academic sectors. This integrated approach strengthened the linkage of natural, social, and innovation capital and contributed to a sustainable, value-added local economic ecosystem. (2) Enhancing the platform of Young Smart Farmer groups through the development of a database system based on backward tracing from end products along the supply chain was identified as a key mechanism for transforming the bamboo industry in Lampang Province into a circular economy platform. The transformation integrated four dimensions: data-driven matching of residual resources; upstream restoration through material recirculation into the soil; midstream value-added processing of residual materials through shared machinery centers; and downstream market integration through eco-friendly products targeting B2B markets. This integrated approach transformed waste-related challenges into high-value innovations and supported a sustainable local circular economy.

Keywords: Capacity Development; Young Smart Farmers; Bamboo System; Bio - Circular Green Economy

บทนำ

จากการสำรวจไม้ไผ่ที่พบในประเทศไทยจะพบว่ามีประมาณ 17 สกุล 69 ชนิด และมีทรัพยากรไผ่ในพื้นที่ป่ารวม 27 ชนิดกระจายอยู่ทั่วไปของประเทศ มีการศึกษาไผ่ในเขตภาคเหนือพบ ไผ่ไร่ ไผ่ซางนวล ไผ่บง และไผ่รวกเป็นส่วนใหญ่กระจายอยู่ทั่วไปในป่าเบญจพรรณ (Thailand Environment Institute, 2021) และยังพบไผ่ข้าวหลาม ไผ่เขียว ไผ่ไล่ลอ เป็นต้น จากการศึกษาข้อมูลการปลูกไผ่ของประเทศไทย (Land Development Department, 2020) พบว่า พื้นที่ปลูกไผ่เพื่อการค้ากระจายอยู่ทั่วประเทศ 91,746 ไร่ พบในภาคตะวันออกมากที่สุด มีพื้นที่ทั้งหมด 40,364 ไร่ รองลงมา คือ ภาคเหนือ มีพื้นที่ปลูกไผ่ 21,680 ไร่ ภาคกลางมีพื้นที่ปลูกไผ่ 14,808 ไร่ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ปลูกไผ่ 14,410 ไร่ และภาคใต้มีพื้นที่ปลูกไผ่น้อยที่สุด 484 ไร่ ขณะที่การสำรวจพื้นที่ในป่าสาธิตอำเภองาว จังหวัดลำปาง พบไม้ไผ่จำนวน 15 ชนิด โดยมีปริมาณ 136,711,321 ลำ โดยมีไผ่ไร่มากที่สุดจำนวน 58,796,004 ลำ รองลงมา ได้แก่ ไผ่ซาง ไผ่บง ไผ่รวกและอื่น ๆ อีกทั้งพบว่าในพื้นที่จังหวัดลำปาง มีโรงงานรวมถึงมีผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่จำนวนมาก เช่น โรงงานผลิต ตะเกียบ ไม้เสียบอาหาร ไม้จิ้มฟัน และก้านธูป (Iadthong, 2004)

จากข้อมูลเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าไม้ไผ่เป็นวัตถุดิบและสินค้าที่สำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัดลำปาง ในปี พ.ศ.2550 พบว่ามีการใช้ไผ่ซางเป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มาจากไม้ไผ่ โดยมาจากจังหวัดลำปาง คิดเป็นร้อยละ 61.76 และจังหวัดแพร่ร้อยละ 38.24 ปริมาณการใช้ไผ่ซางเป็นวัตถุดิบในปี พ.ศ.2546-2550 ในจังหวัดลำปางมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ในปี พ.ศ. 2550 มีปริมาณการใช้ไม้ไผ่ซางจำนวน 6,883,823 กิโลกรัม ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่กันอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่ใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมในครัวเรือนไปจนถึงการใช้หน่อและลำเพื่อเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในอุตสาหกรรมขนาดเล็กถึงใหญ่ เช่น อุตสาหกรรมหน่อไม้กระป๋อง หน่อไม้ดอง อุตสาหกรรมกระดาษและเยื่อกระดาษ อุตสาหกรรมตะเกียบและไม้เสียบอาหาร อุตสาหกรรมก้านธูป เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ในจังหวัดลำปาง ถือได้ว่ามีจำนวนผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นไม้เสียบอาหาร ตะเกียบ ไม้จิ้มฟันและก้านธูป ไม้เสียบอาหาร โดยมีการจำหน่ายไปยังจังหวัดต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ในจังหวัดลำปางมีการจำหน่ายสินค้าให้กับลูกค้าประจำของตนเองในกรุงเทพ ฯ ร้อยละ 82.35 และจำหน่ายสินค้าเองร้อยละ 17.65 โดยมีการจำหน่ายไปยังร้านค้าขายปลีกในจังหวัดลำปางร้อยละ 1.76 จำหน่ายไปยังร้านค้าขาย ปลีกในต่างจังหวัด เช่น เชียงใหม่ ลำพูนสุโขทัย พิษณุโลก ตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุตรดิตถ์ ขอนแก่น นครศรีธรรมราช สงขลา และตรัง ร้อยละ 15.89 (Namamguna, Suksaoat, and Huamuangkaew, 2009)

ไม้ไผ่ในพื้นที่จังหวัดลำปาง ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นวาระที่สำคัญของจังหวัดลำปาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงกับแนวคิด BCG จังหวัดลำปาง โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2564 เห็นชอบ

ให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy : BCG Model) โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นวาระแห่งชาติตั้งแต่ ปี 2564 เป็นต้นไป National Science and Technology Development Agency (2021) ทำให้การออกแบบการทำงานไม้ไผ่ในพื้นที่จังหวัดลำปางจึงต้องอาศัยกลไกและพลังใหม่ ๆ ให้เข้ามาทำงานร่วมกันให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยบทบาทและศักยภาพของพลังคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจและเป็นคนลงมือปฏิบัติการพัฒนาระบบการผลิตในมิติต่าง ๆ

เช่นเดียวกันกับกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ หรือ Young Smart Farmer จังหวัดลำปาง มีองค์ประกอบที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นคนรุ่นใหม่ที่ทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย การทำสายพันธุ์ข้าว การทำธุรกิจขนาดเล็กที่ใช้ระบบ Online Platform หรือแม้กระทั่งกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ เช่น Buffalo Bamboo กลุ่มวิสาหกิจไผ่บ้านเมืองมาย ได้สร้างกระบวนการเรียนรู้งานพัฒนายกระดับการขับเคลื่อนการยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นจากฐานทรัพยากรไม้ไผ่ ทว่าจากความสลับซับซ้อนของ “ไม้ไผ่” ทำให้ต้องมีการออกแบบศึกษาโดยทดลองค้นหาปลายทางสุดท้ายของผลิตภัณฑ์ (Finished product) แล้วไล่เรียงขึ้นไปตามห่วงโซ่การผลิต (Supply Chain) เพื่อเข้ามาทำความเข้าใจบนฐานบริบทความสัมพันธ์ในเชิงสังคมและการเมืองเข้ามาคลุกเคล้ากับมิติเศรษฐกิจของไม้ไผ่ไปด้วย เพื่อจะทำให้เห็นกลไก ภาคีส่วนต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนในการยกระดับการทำงานร่วมกัน จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่ กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์และกลุ่มผู้ประกอบการ และนำไปสู่การยกระดับการขับเคลื่อนแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของระบบไม้ไผ่ จังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่ กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์และกลุ่มผู้ประกอบการ
2. เพื่อยกระดับการขับเคลื่อนแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของระบบไม้ไผ่ จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmers) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนกับการเชื่อมโยงระบบไม้ไผ่ในพื้นที่จังหวัดลำปาง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสมและครอบคลุมในงานศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมีแนวทางในการศึกษาวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยได้กำหนดขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เพื่อรวบรวมข้อมูล โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลเอกสาร (Data Collection) และการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อทบทวนและเก็บ

รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยการค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัยจากสถาบันวิชาการ ในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานในประเด็นห่วงโซ่อุปทานไม้ไผ่ ห่วงโซ่คุณค่า การเชื่อมโยงกลไกการผลิต งานผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ ในพื้นที่จังหวัดลำปาง โดยจะได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลก่อนจะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม เป็นการรวบรวมข้อมูลวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยลงพื้นที่เก็บข้อมูลร่วมกับกลุ่มเกษตรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmers) และชุมชนในพื้นที่ 13 อำเภอ จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกไม้ไผ่และแปรรูปกลุ่มผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ ซึ่งข้อมูลมาจากหน่วยงานที่มีบทบาทในการสนับสนุน เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง สภาเกษตรจังหวัดลำปาง รวมถึงใช้วิธีการ snowball sampling และใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสำรวจพื้นที่ (Field Observation) การสัมภาษณ์ (Interview Method) โดยวิธีการการสัมภาษณ์ในเชิงลึก (In-depth Interview) รวมทั้งการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups) จะทำให้ได้รับข้อมูลในเชิงลึก ในขณะเดียวกันก็ใช้มุมมองทางสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารธุรกิจในการวิเคราะห์เชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในระบบห่วงโซ่การผลิตร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ศึกษาวิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลผ่านผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนผลักดันการจัดการระบบไม้ไผ่ รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายองค์กรชุมชน ภาคผู้ประกอบการ เป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmers) จำนวน 15 คน กลุ่มผู้ประกอบการ จำนวน 5 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน และสถาบันการศึกษาและภาคประชาสังคม จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

4.1 การสัมภาษณ์ (Interview Method) โดยเน้นการสัมภาษณ์ในเชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยจะใช้แนวทางการเลือกบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีบทบาท (Key Information) ตามรูปแบบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย (Purposive Sampling) ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับท้องถิ่นและชุมชน รวมถึงในระดับผู้ประกอบการ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทั้งหมด 4 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1. กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmers) จังหวัดลำปาง ผู้นำชุมชน กลุ่มเครือข่ายชาวบ้านและกลุ่มเกษตรกรที่มีต้นทุนในการพัฒนา/ปลูกไม้ไผ่ในพื้นที่ 13 อำเภอ

กลุ่มที่ 2. กลุ่มประกอบการ ภาคธุรกิจเอกชน เช่น Siam Harvest บริษัทไผ่งามสามัคคี วิสาหกิจไผ่เกื้อกูล กลุ่มวิสาหกิจไผ่เมืองมาย อ.แจ้ห่ม กลุ่มเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ และกลุ่มจักรสาน อำเภองาว เป็นต้น

กลุ่มที่ 3. กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานเกี่ยวข้อง เช่น สภาเกษตรกรจังหวัดลำปาง สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำปาง อุตสาหกรรมจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด เป็นต้น

กลุ่มที่ 4. บุคลากรในสถาบันการศึกษารวมถึงภาคประชาสังคมที่มีบทบาทในงานศึกษาไม้ไผ่ เช่น มทร.ธัญบุรี / มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ภาคเหนือ) เครือข่ายป่าชุมชน เป็นต้น

4.2 การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Groups) ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการพิจารณาจากความเกี่ยวข้องของกลุ่มเครือข่ายชาวบ้านที่มีความสัมพันธ์เกาะเกี่ยวกันในระดับพื้นที่และในระดับเครือข่าย ผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันในการขับเคลื่อนประเด็นจัดการไม้ไผ่และการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ภายใต้การทำกระบวนการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มชาวบ้านในระดับพื้นที่โดยมีองค์ประกอบของชาวบ้าน กลุ่มต่างๆ ในระดับชุมชนที่เกี่ยวข้องในกรอบประเด็นร่วมกับการขับเคลื่อนกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmers) ที่จะนำไปสู่การสร้างพื้นที่ในการสนทนาของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่ กลุ่มวิสาหกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับกลุ่มผู้ประกอบการ โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มาพูดคุยและแสดงความคิดเห็นร่วมกันอย่างกว้างขวาง

4.3 การศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติ/ทดลอง/ฝึกอบรม

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าไม้ไผ่ เศรษฐกิจหมุนเวียน และการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ จากนั้นดำเนินการศึกษาภาคสนาม (Field Research) ในพื้นที่ 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง โดยทำงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmers) และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อประเมินการพัฒนาขีดความสามารถและการเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่าในระบบไม้ไผ่

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารทางวิชาการ รายงานวิจัย และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจและการสนทนากลุ่มย่อย จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาระบบไม้ไผ่

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและภาคสนามจะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์เชิงตีความ (Interpretative Analysis) เพื่อสังเคราะห์ความเชื่อมโยงของห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) และบทบาทของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และอธิบายความสัมพันธ์เชิงระบบของการผลิต การแปรรูป และการตลาดในบริบทของเศรษฐกิจหมุนเวียน

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

เป็นการสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain Model) ของระบบไม้ไผ่ในจังหวัดลำปาง รวมถึงแนวทางการยกระดับแพลตฟอร์มของกลุ่ม

เกษตรกรรุ่นใหม่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยนำเสนอผลการศึกษาในเวทีวิชาการ เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเชิงนโยบายและการปฏิบัติในระดับพื้นที่ต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่ กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์และกลุ่มผู้ประกอบการ

การพัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่าในพื้นที่จังหวัดลำปาง กรณีไม้ไผ่ มีนัยยะที่สำคัญโดยเฉพาะการทำความเข้าใจบริบทรวมถึงต้นทุนในด้านฐานทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงระบบนิเวศน์วิทยาของไม้ไผ่ เมื่อพิจารณาการใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่จะเน้นเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานทั้งทางตรงและทางอ้อม ทุกส่วนของไม้ไผ่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ นับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจด้านป่าไม้ชนิดหนึ่งที่ควรปลูก ในปี 2535 มีการจำแนกสภาพป่าจากภาพถ่ายดาวเทียมและการตรวจสอบภาคพื้นดินในพื้นที่ศึกษาเขตภาคเหนือ พบ ไผ่ไร่ ไผ่ซางนวล ไผ่บง และไผ่รวก เป็นส่วนใหญ่ซึ่งขึ้นกระจายอยู่ทั่วไปในป่าเบญจพรรณจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนมีป่าเบญจพรรณที่ไผ่ขึ้นอยู่ จำนวน 5,104,687 ไร่ และ 666,563 ไร่ ไผ่ที่นิยมนำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ไผ่ซาง (ลำปาง) หรือไผ่นวล (กาญจนบุรี) ไผ่เลี้ยงหรือไผ่เพ็ก (จันทบุรี) ไผ่หวานหรือไผ่บงหวานไผ่ตงหรือไผ่ตงศรีปราจีน เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ในจังหวัดลำปาง ถือได้ว่ามีจำนวนผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นไม้เสียบอาหาร ตะเกียบ ไม้จิ้มฟันและก้านธูป ไม้เสียบอาหารมีการจำหน่ายไปยังจังหวัดลำพูน สุโขทัย พิษณุโลก ตาก กำแพงเพชร นครสรรค์และกรุงเทพฯ ตะเกียบมีการจำหน่ายไปยังจังหวัดลำปาง เชียงใหม่ ขอนแก่น นครศรีธรรมราช สงขลา ตรัง และ กรุงเทพฯ ไม้จิ้มฟันมีการจำหน่ายไปยังตัวเมืองของจังหวัดลำปางเอง รวมไปถึงจังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา และกรุงเทพฯ และก้านธูปมีการจำหน่ายไปยังกรุงเทพฯ เพียงแห่งเดียว ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ในจังหวัดลำปางมีการจำหน่ายสินค้าให้กับลูกค้าประจำของตนเองในกรุงเทพ ฯ ร้อยละ 82.35 และจำหน่ายสินค้าเองร้อยละ 17.65 โดยมีการจำหน่ายไปยังร้านค้าขายปลีกใน จังหวัดลำปางร้อยละ 1.76 จำหน่ายไปยังร้านค้าขาย ปลีกในต่างจังหวัด เช่น เชียงใหม่ ลำพูน สุโขทัย พิษณุโลก ตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุตรดิตถ์ ขอนแก่น นครศรีธรรมราช สงขลา และตรัง ร้อยละ 15.89

ขณะเดียวกันการส่งเสริมการตลาด เนื่องจากผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่จังหวัดลำปางมีการส่งสินค้าของตนเองไปจำหน่ายยังลูกค้าประจำที่ทำการซื้อขายสินค้ากันเป็นเวลานาน มีการสั่งซื้อสินค้าในจำนวนและเวลาที่แน่นอน แต่ผู้ผลิตรายที่ทำการจำหน่ายสินค้าด้วยตนเองไปยังร้านค้าปลีกในจังหวัดลำปางมีปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการผลิตและการตลาดของผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ สะท้อนออกมาให้เห็นผ่านวัตถุดิบและความไม่สม่ำเสมอของคุณภาพไม้ไผ่ที่สั่งซื้อมา จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ในจังหวัดลำปางร้อยละ 82.35 ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานในฤดูทำนา ช่วงระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม และช่วงที่มีงานประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เพราะแรงงานในโรงงานดังกล่าวนั้นเป็นชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงกับโรงงาน เมื่อมีงานประเพณีที่สำคัญในหมู่บ้าน แรงงานในโรงงานก็ขอหยุด

ทำงาน ทางผู้ประกอบการไม่สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานตามฤดูกาลได้เพราะทางโรงงานต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในหมู่บ้านการประกอบกิจการจึงจะเป็นไปอย่างราบรื่น

จากการเก็บข้อมูลยังพบปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาดผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ในจังหวัดลำปาง โดยไม่มีการออกแบบและพัฒนาให้มีรูปแบบหลากหลายทำให้ไม่เป็นที่น่าสนใจ ลูกค้ามองไม่เห็นความแตกต่างของตัวผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ไม่มีการออกแบบให้มีความสวยงามเน้นการขายแบบขายส่งจึงมีเพียงการบรรจุใส่กล่องกระดาษลูกฟูก ขายเป็นลัง และบรรจุใส่กระสอบ มีผู้ผลิตที่มีตรายี่ห้อเป็นของตนเองเพียงร้อยละ 35.29 เท่านั้น ด้วยเงื่อนไขดังกล่าว การออกแบบเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่ กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์และกลุ่มผู้ประกอบการ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ จึงได้ทำการวิเคราะห์ร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยสามารถออกแบบเครือข่ายการทำงานออกเป็น 4 เครือข่ายย่อยที่เชื่อมโยงกัน ดังนี้

1. เครือข่ายต้นน้ำ ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการวัตถุดิบ (กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่และผู้ประกอบการ) ผ่านการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างโรงงานและกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ โดยใหเผู้ประกอบการกำหนดมาตรฐานคุณภาพไม้ไผ่ที่ต้องการรับซื้ออย่างชัดเจน และอาจสนับสนุนองค์ความรู้หรือเทคนิคการปลูกให้เกษตรกรเพื่อให้ได้วัตถุดิบที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ ลดปัญหาไม้ไผ่ไม่ได้มาตรฐาน

2. เครือข่ายกลางน้ำ ผ่านการผลิตและแรงงานชุมชน โดยความร่วมมือของผู้ประกอบการ ชุมชน/แรงงานท้องถิ่น เปลี่ยนจากรูปแบบ "นายจ้าง-ลูกจ้าง" เป็น "วิสาหกิจชุมชนเครือข่าย" ผ่านการวางแผนการผลิตล่วงหน้า โดยเร่งกำลังการผลิตและสต็อกสินค้าในช่วงที่แรงงานพร้อม พร้อมทั้งปรับรูปแบบการจ้างงานให้มีกระจายงานบางส่วน ให้ชาวบ้านนำไปทำที่บ้านในเวลาว่างจากการทำการเกษตร เพื่อให้ชาวบ้านยังมีรายได้และรักษาสายสัมพันธ์อันดีตามบริบทของสังคมชนบท รวมไปถึงการนำเทคโนโลยีมาช่วย เช่น เครื่องจักรขนาดเล็กหรือเทคโนโลยีทุ่นแรงมาใช้ในขั้นตอนที่ใช้แรงงานเยอะ เพื่อแก้ไขปัญหาช่วงที่แรงงานขาดแคลน

3. เครือข่ายปลายน้ำ ได้แก่การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด โดยเชื่อมโยงเครือข่ายร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผ่านการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคโดยตรง อันจะก่อให้เกิดการเพิ่มมูลค่า พัฒนาจากสินค้าขายส่ง (ลัง/กระสอบ) ให้มีดีไซน์ที่หลากหลายขึ้น เช่น ตะเกียบเกรดพรีเมียมสำหรับร้านอาหารญี่ปุ่น , ไม้เสียบอาหารแบบมีกิมมิคเพื่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งต้องผลักดันให้ผู้ประกอบการอีก 64.71% ที่เหลือสร้างแบรนด์ของตนเอง และทำการขยายตลาด โดยเจาะกลุ่มลูกค้าองค์กร (B2B) โดยตรง เช่น เครือข่ายร้านอาหาร โรงแรม หรือช่องทางออนไลน์

4. เครือข่ายบูรณาการและสนับสนุน (Strategic Support Network) โดยหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และสมาคมการค้าในจังหวัดลำปาง ควรเข้ามาเป็นตัวกลาง (Facilitator) ในการเชื่อมโยงข้อมูล สร้างเวทีพบปะระหว่าง "ผู้ปลูก-ผู้ผลิต-ผู้ซื้อ" (Business Matching) รวมถึงสนับสนุนเงินทุนในการออกแบบและจัดหาเครื่องจักร

หากสามารถบริหารจัดการตามรูปแบบนี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ในจังหวัดลำปาง ลดต้นทุนจากของเสีย (ได้วัตถุดิบดีขึ้น) ลดความเสี่ยงเรื่องแรงงาน และ เพิ่มรายได้จากการขายสินค้า

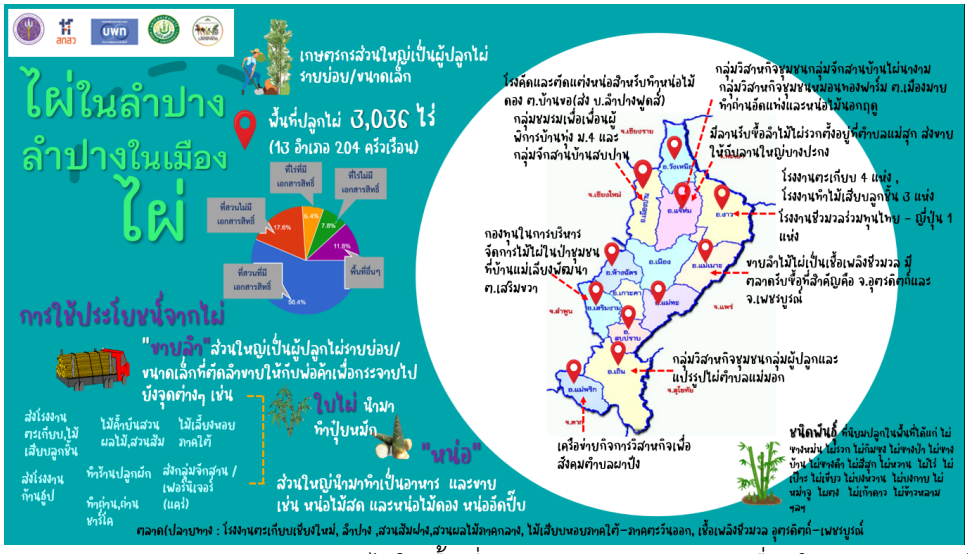
ที่มีมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ผ่านแบรนด์และบรรจุภัณฑ์ของตนเอง ทำให้ห่วงโซ่นี้เติบโตได้อย่างยั่งยืนและเกื้อกูลกันทั้งชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อยกระดับการขับเคลื่อนแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของระบบไม้ไผ่ จังหวัดลำปาง

การยกระดับการขับเคลื่อนแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดลำปาง ได้นำไปสู่การพัฒนากลไกความร่วมมือ ในการขับเคลื่อนไม้ไผ่ร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคผู้ผลิต ผู้ปลูก (ต้นทาง) ไปถึงระบบตลาด (ปลายทาง) ในระดับท้องถิ่น รวมไปถึงในระดับจังหวัด โดยที่ดึงเอาส่วนต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนกระบวนการผลิต การแปรรูป พัฒนาองค์ความรู้ (กลางทาง) ผ่านกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นเวทีแลกเปลี่ยน วิเคราะห์สถานการณ์การจัดการทรัพยากรและไม้ไผ่ รวมถึงการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไผ่ ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ไผ่ในแต่ละชนิดกิจกรรม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนโดย การเปลี่ยนผ่านอุตสาหกรรมไม้ไผ่ในพื้นที่จังหวัดลำปาง จากระบบไปสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่าสูงสุดและลดของเสียให้เป็นศูนย์ ถือเป็นหมุดหมายสำคัญในการยกระดับโครงสร้างทางเศรษฐกิจฐานราก โดยมีกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนผ่านการบูรณาการ 4 องค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นพลวัต 1) แพลตฟอร์มข้อมูลและการจับคู่ทรัพยากร (Data & Resource Matching Platform) ด้วยการต่อยอดฐานข้อมูลการปลูกไผ่ สู่การจัดทำแผนที่การจัดการของเสีย (Waste Mapping) เพื่อระบุปริมาณและพิกัดของเศษวัสดุเหลือทิ้งจากภาคอุตสาหกรรม นำไปสู่การสร้างระบบเชื่อมโยงทรัพยากรเหลือทิ้งสู่ภาคส่วนที่มีความต้องการใช้ประโยชน์ กลไกนี้มีความสอดรับอย่างยิ่งกับเครือข่ายต้นน้ำในมิติของเกษตรกรรมฟื้นฟูหมุนเวียน ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดการระบบนิเวศการปลูกและการตัดสางอย่างยั่งยืน

ท้ายที่สุด กระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการยกระดับกิจกรรมเชิงพื้นที่ อาทิ กิจกรรม “ไผ่ในลำปาง ลำปางในเมืองไผ่” ให้เป็นพื้นที่เชิงยุทธศาสตร์ระดับภูมิภาคสำหรับการจับคู่ธุรกิจสีเขียว (Green Business Matching) และการแลกเปลี่ยนนวัตกรรม แพลตฟอร์มดังกล่าวจึงมิได้เป็นเพียงแนวทางการบริหารจัดการของเสีย ทว่าเป็นการปรับโครงสร้างเชิงสถาบันที่เปลี่ยนผ่านความเปราะบางเดิมให้กลายเป็นขีดความสามารถทางการแข่งขันใหม่ อันจะนำไปสู่การสร้างระบบนิเวศทางเศรษฐกิจที่เม็ดเงินหมุนเวียนและกระจายตัวอยู่ภายในชุมชนจังหวัดลำปางได้อย่างยั่งยืน

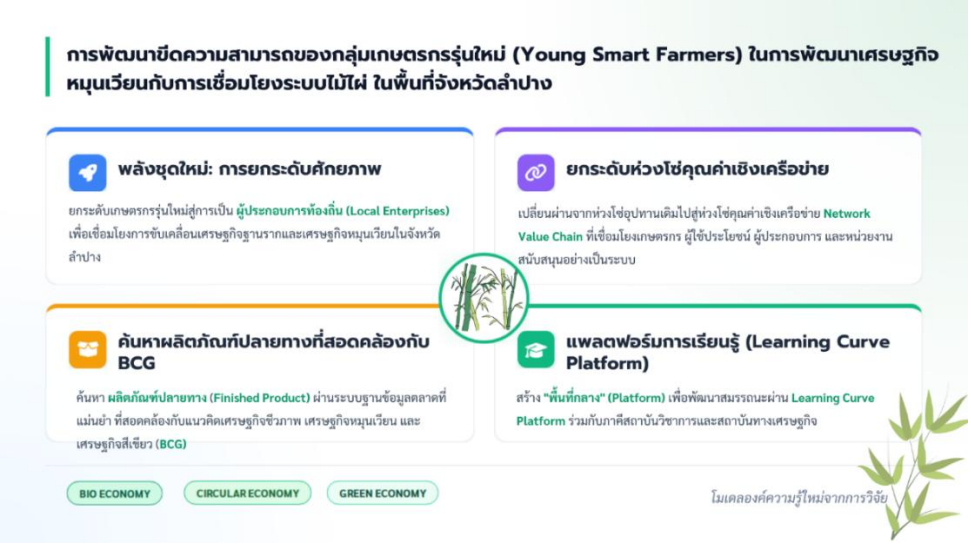
การดำเนินการพัฒนาแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ไปสู่การพัฒนารูปแบบธุรกิจท้องถิ่นของกลุ่มเกษตรกรคนรุ่นใหม่ (Local Business model) จังหวัดลำปาง ได้มีการรวบรวมระบบข้อมูลของกลุ่มผู้ปลูกไผ่ในจังหวัดลำปาง ผ่านการทำ Local Mapping ที่สะท้อนภาพรวมของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับไม้ไผ่ เพื่อเป็นฐานการทำงาน (Baseline) ที่จะสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ในมิติต่าง ๆ ในอนาคต

แผนภาพ แสดงภาพรวมของระบบไผ่ในพื้นที่จังหวัดลำปางและความเชื่อมโยงกับกลุ่มองค์กรในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานชีวภาพจากไผ่

ที่มา: โดยคณะผู้วิจัย 2566, จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนการจัดการไม้ไผ่ในระดับพื้นที่และจังหวัด รวมถึงจากการสำรวจกลุ่มผู้ปลูกไม้ไผ่ 13 อำเภอ ในจังหวัดลำปาง ข้อมูล ณ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2566

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพ แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmers) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนกับการเชื่อมโยงระบบไม้ไผ่ในพื้นที่จังหวัดลำปาง ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนว่า พลังชุดใหม่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนกับการเชื่อมโยงระบบไม้ไผ่ในพื้นที่จังหวัดลำปาง ต้องเชื่อมโยงกับกลไกคนรุ่นใหม่ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ รวมทั้งเกษตรกรรุ่นเก่าผ่านการเรียนรู้การผลิตไผ่ให้ได้คุณภาพ รวมทั้งเชื่อมโยงแรงงานในพื้นที่ผ่านการกระจายงานบางส่วน (Sub-contract)

ให้นำไปทำที่บ้านในเวลาว่างจากการทำงาน เพื่อให้เกิดรายได้และรักษาสายสัมพันธ์อันดีตามบริบทของสังคมชนบท โดยนัยยะที่สำคัญคือการยกระดับศักยภาพของกลุ่มเหล่านั้นให้กลายเป็นพลังของการเป็นผู้ประกอบการท้องถิ่น (Local Enterprises) เพื่อให้เกิดเชื่อมโยงเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจหมุนเวียน ขณะที่การศึกษาระบบไผ่ ต้องอาศัยระบบฐานข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับกลไกตลาด โดยต้องค้นหาผลิตภัณฑ์ปลายทาง หรือที่เรียกว่า Finished Product ของไม้ไผ่

องค์ความรู้สำคัญคือ การยกระดับการจัดการไม้ไผ่จากห่วงโซ่อุปทานแบบเดิมไปสู่ ห่วงโซ่คุณค่าเชิงเครือข่าย (Network Value Chain) ที่เชื่อมโยงเกษตรกร ผู้ใช้ประโยชน์ ผู้ประกอบการ และหน่วยงานสนับสนุน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการหมุนเวียนเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG) โดยจะต้องสร้างให้เกิด “พื้นที่กลาง” (หรือที่อาจเรียกว่า Platform พื้นที่ปฏิบัติการของความรู้ของคนรุ่นใหม่) เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่และเก่า ได้เข้ามีพื้นที่ในการเรียนรู้ เพิ่มสมรรถนะของการทำงาน โดยต้องอาศัยแนวคิดของกระบวนการเรียนในลักษณะ Learning Process และอาศัยพลังของภาคีทางสถาบันวิชาการ สถาบันทางเศรษฐกิจ เข้ามายกระดับกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็น Learning Curve Platform

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่ กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์และกลุ่มผู้ประกอบการ

การเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่ กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์และกลุ่มผู้ประกอบการ ต้องมีการเชื่อมโยงหรือความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder and User Engagement) โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนที่สำคัญได้แก่

1. ส่วนราชการในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำปาง สำนักงานพัฒนาชุมชนอุตสาหกรรมจังหวัด สภาเกษตรกรจังหวัดลำปาง สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานป่าไม้ที่ 3 สำนักงานป่าอนุรักษ์ที่ 13 รวมถึงสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ภาคเหนือ (พอช.) โดยหน่วยงานดังกล่าวนั้นเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการสนับสนุนการทำงานและสามารถนำเอางานวิจัยดังกล่าวไปวางแผนการทำงานรวมถึงการพัฒนาโครงการ งบประมาณได้อย่างเป็นระบบ

ส่วนที่ 2. ภาคเอกชน ได้แก่ บริษัททำตะเกียบ ในพื้นที่อำเภองาว จังหวัดลำปาง โรงไฟฟ้าชีวมวลแม่เมาะโรงไฟฟ้าชีวมวล อำเภอเถิน ในฐานะที่เป็น Demand side และ Supply side จะได้ช่องทางการขับเคลื่อนธุรกิจของการพัฒนาไม้ไผ่

ส่วนที่ 3. ภาคประชาสังคม สมัชชาสุขภาพ เครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดลำปาง คณะกรรมการป่าชุมชนจังหวัดลำปาง เครือข่ายสวัสดิการและสภาองค์กรชุมชน เป็นหน่วยงานร่วมขับเคลื่อนและสามารถเอาผลการวิจัยไปพัฒนารูปแบบการจัดการในระดับพื้นที่ของเครือข่ายได้ และจะนำไปสู่การเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อไป

ส่วนที่ 4. ชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะสามารถตั้งแผนงานงบประมาณรวมถึงการสนับสนุนบุคลากรในการทำงานในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขณะเดียวกันในเชิงรูปธรรม การเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่ กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์และกลุ่มผู้ประกอบการ และพบว่าใน 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง มีการใช้ประโยชน์จากไผ่ที่คล้ายคลึงกันอยู่หลายประการ เช่น การทำที่พักอาศัย อุปกรณ์ทำมาหากิน ทำแคร่ ม้านั่ง ทำแนวรั้ว โรงเรือนต่าง ๆ รวมถึงการนำหน่อไม้มาทำอาหาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไผ่ที่อยู่ตามธรรมชาติในป่า และมีบางส่วนที่ปลูกตามหัวไร่ปลายนาเพื่อเป็นแนวกันชนเขตแดนหรือป้องกันตลิ่งพัง

ในปัจจุบันเริ่มมีเกษตรกรปลูกไผ่เพื่อเป็นอาชีพเสริมมากขึ้นเนื่องจากไม้ไผ่เป็นที่ต้องการของตลาด ดังนั้นในพื้นที่ของจังหวัดลำปางจึงมีทั้งเกษตรกรผู้ปลูกไผ่และแหล่งรับซื้อไม้ไผ่เพิ่มขึ้น ดังเช่นตำบลต่าง ๆ ในอำเภองาว โดยจะเห็นได้จากมีโรงงานไม้เสียบลูกชิ้น จำนวน 3 แห่ง ในตำบลบ้านร้อง, โรงงานตะเกียบ 4 แห่ง ในตำบลบ้านอ้อน และตำบลปงเตา, โรงงานชีวมวลร่วมทุนไทย – ญี่ปุ่น ตั้งอยู่ 1 แห่ง ในตำบลหลวงเหนือ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มแปรรูปไม้ไผ่บ้านสบป้อน กลุ่มจักสานผู้สูงอายุ ม.3 ต.บ้านอ้อน และกลุ่มทำเฟอร์นิเจอร์ทำแคร่ไม้ไผ่ส่งออกเยอรมัน (ช่วงสถานการณ์โควิดไม่สามารถส่งออกได้) มีผู้ปลูกไผ่ในพื้นที่อำเภองาวมีจำนวนสมาชิก 52 คน กลุ่มที่มีเอกสารสิทธิ์ (นส.3.) 200 ไร่ อยู่พื้นที่ ส.ป.ก.4-01 จำนวน 1,000 ไร่ Namamguna, Suksaoat, and Huamuangkaew (2009) การใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่ในพื้นที่มีทั้งการปลูกไผ่เพื่อขายหน่อ การปลูกไผ่เพื่อขายลำ และรับซื้อหน่อไม้ไร่จากป่า ชนิดพันธุ์ไผ่ที่ปลูกในพื้นที่ได้แก่ ไผ่รวก ไผ่ซางหม่น ซางนวล ไผ่บงหวาน ไผ่เป๊าะ ตลาดที่เป็นแหล่งรับซื้อไม้ไผ่จากพื้นที่ เช่น โรงงานตะเกียบ และโรงงานไม้เสียบลูกชิ้น โรงงานชีวมวลร่วมทุนไทย – ญี่ปุ่น กลุ่มแปรรูปไม้ไผ่, กลุ่มจักสาน, กลุ่มทำเฟอร์นิเจอร์ (แคร่) ผู้รับซื้อไม้ไผ่รวก/ไผ่ซางสำหรับทำไม้ค้ำยันสวนส้ม (ส่ง อ.ฝาง จ.เชียงใหม่) บ้านแม่แป้น ต.นาแก และผู้รับซื้อบ้านแม่กวัก ต.บ้านอ้อน แม่อำพันบ้านหัวทุ่ง ต.แม่ตีบ รับซื้อลำไผ่ซางหม่น/ซางนวล/ไผ่รวก ต.บ้านหวดรับซื้อไม้ไผ่ท่อน เป็นต้น

ดังนั้นจากวิเคราะห์การเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่ กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์และกลุ่มผู้ประกอบการ จะพบว่ากระบวนการเรียนรู้ในการเชื่อมโยงการทำงานกับกลไกภาคีต่าง ๆ ที่มีระบบข้อมูลเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างปฏิบัติการเชื่อมโยงข้อมูลดังกล่าวได้นำไปสู่การสะท้อนนัยยะที่สำคัญของระบบฐานข้อมูลที่มีฐานะเป็น Baseline Approach ที่จะนำไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ (User) กลุ่มผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ในพื้นที่จังหวัดลำปางนั้น จะต้องอาศัยการเติมเต็มพลังจากภาคี ภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อจะทำให้เกิดการยกระดับไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการท้องถิ่นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Panyapong et al. (2024) ที่กล่าวว่า การมีเครือข่ายเข้มแข็งมีความสำคัญมากเพราะบ่งชี้ถึงการมีศักยภาพ เนื่องจากการมีเครือข่ายเป็นการสนับสนุนการทำงานร่วมกัน หากเครือข่ายใดที่มีความเข้มแข็งมากความสำเร็จย่อมเกิดกับเครือข่ายนั้น และยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ Sukkasem et al. (2025) ที่ศึกษาการพัฒนาเกษตรกรยุคใหม่ เพื่อยกระดับเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ

การเกษตรในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยพบว่า การสร้างเครือข่ายเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตร ที่มีศักยภาพและยั่งยืน ซึ่งทำหน้าที่ในการส่งเสริมการเติบโตและพัฒนา โดยเชื่อมโยงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชนเข้าด้วยกัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนและช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อยกระดับการขับเคลื่อนแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของระบบไม้ไผ่ จังหวัดลำปาง

การยกระดับการขับเคลื่อนแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของระบบไม้ไผ่ จังหวัดลำปาง สะท้อนให้เห็นการสร้างระบบข้อมูล ซึ่งสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของไผ่เป็นอย่างมากเพราะในอดีตมีการศึกษาและมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของไผ่อย่างต่อเนื่องแต่ขาดการจัดเก็บและการวิเคราะห์ที่เป็นระบบส่งผลให้การพัฒนานระบบเศรษฐกิจไม่เกิดขึ้นอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับการศึกษาของ Chansiri (2020) ที่กล่าวว่า การพัฒนาระบบคลังความรู้ด้านการเกษตรสำหรับเกษตรกรเพาะปลูกพืชสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้เกษตรกรได้ใช้สื่อและเทคโนโลยีนี้ไปใช้สนับสนุนการเพิ่มผลผลิตและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการรวบรวมชนิดพันธุ์และความหลากหลายของไผ่ที่เกษตรกรทั้ง 13 อำเภอในจังหวัดลำปางปลูกมีมากถึง 33 ชนิดพันธุ์ โดยชนิดพันธุ์ที่เกษตรกรปลูกมากเป็นอันดับหนึ่งได้แก่ ไผ่รวกดำ, รวกแดง คิดเป็นร้อยละ 33.74 รองลงมาคือ ไผ่ซางหม่น ไผ่ซางนวล ร้อยละ 29.08 ไผ่กิมซุงร้อยละ 9.20 ไผ่บงหวาน บงกาย ร้อยละ 7.14 และ ไผ่ชนิดต่างๆ อาทิ ไผ่ตง ไผ่หวาน ไผ่ไร่ ไผ่หก ไผ่เฮียะ ไผ่ข้าวหลาม ไผ่เปรอะ ไผ่บงหวาน เพชรน้ำผึ้ง ไผ่ยักษ์น่าน ไผ่โปก ไผ่เลี้ยง ไผ่เก้าดาว เป็นต้นคิดเป็นร้อยละ 20.75 Iadthong (2004) โดยไผ่แต่ละชนิดมีลักษณะเด่นหรือคุณสมบัติเฉพาะที่แตกต่างกัน และเป็นเหตุผลหรือแรงจูงใจหนึ่งที่เกษตรกรเลือกและตัดสินใจปลูกในที่ดินทำกินของตนเอง

จากข้อมูลดังกล่าวทางกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดลำปาง และผู้วิจัยได้ร่วมกับกลุ่มผู้ปลูกไผ่และผู้ประกอบการ ได้ร่วมกับวิเคราะห์และสรุปแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของระบบไม้ไผ่ขึ้นมา โดยใช้ปลายทางของผลิตภัณฑ์เป็นตัวตั้งและไล่ทวนทิศทาง (Backward Design) ของห่วงโซ่คุณค่าไผ่ ใน 2 ชนิดพันธุ์ที่ได้รับความนิยมในการปลูกมากที่สุดคือ 1. ไม้ไผ่ซางหม่น และ 2. ไม้ไผ่รวก นำไปสู่ การยกระดับอุตสาหกรรมไผ่จังหวัดลำปางสู่ "แพลตฟอร์มเศรษฐกิจหมุนเวียน" (Circular Economy Platform) ที่ขับเคลื่อนโดยกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนผ่านระบบการผลิตแบบเส้นตรงสู่ระบบไร้ของเสีย (Zero Waste) ผ่านการบูรณาการ 4 องค์ประกอบ จากระบบฐานข้อมูลนี้แสดงให้เห็นถึงห่วงโซ่คุณค่าของไผ่อันจะนำไปสู่ “อำนาจ” ของการสร้างพื้นที่เจรจรา พื้นที่การต่อรองให้คุณค่าสร้างความหมายใหม่ของระบบการบริหารและการออกแบบการทำงานในลักษณะหนุนเสริมพลังของกันและกัน รวมถึงการพัฒนารูปธรรมของการพัฒนาระบบการผลิต เศรษฐกิจ ที่พยายามเชื่อมกับภาคีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในระดับต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ซึ่งการยกฐานะความรู้ของปฏิบัติการณ์ได้ท้าทายตนเองไปสู่การยกระดับการทำงานในฐานะของผู้ประกอบการท้องถิ่น (Local Enterprise) ที่มีโลกทัศน์กว้างไกลที่จะ

สามารถเชื่อมยึดกับท้องถิ่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (Chaitonthuak and Phosing, 2021) ที่กล่าวว่าผลิตภัณฑ์การเกษตรสมัยใหม่จะต้องพัฒนาให้มาอยู่ในรูปแบบนวัตกรรมตลาด หรือในรูปของดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ และยังเป็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างรูปแบบการค้าที่เป็นธรรม

สรุป

จากผลการวิจัย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การยกระดับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ในจังหวัดลำปางจำเป็นต้องก้าวข้าม "กับดักสินค้าโภคภัณฑ์ขั้นปฐมภูมิ" ซึ่งเป็นผลจากความเปราะบางของฐานทรัพยากร ความขัดแย้งระหว่างระบบการผลิตอุตสาหกรรมกับวิถีเกษตรกรรมดั้งเดิม และภาวะชะงักงันทางนวัตกรรม โดยอาศัยการปรับรื้อเชิงระบบผ่าน "โมเดลเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า" (Network Value Chain) ที่บูรณาการความร่วมมือ 4 มิติ ได้แก่ การทำข้อตกลงเชิงทรัพยากรต้นน้ำเพื่อกำหนดมาตรฐานวัตถุดิบ การปรับโครงสร้างกลางน้ำสู่การเป็น "วิสาหกิจชุมชนเครือข่าย" ที่ใช้การจ้างงานแบบกระจายศูนย์ควบคู่กับเทคโนโลยีเพื่อบรรเทาปัญหาแรงงานและประสานรอยต่อทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้นวัตกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยการออกแบบในระดับปลายน้ำเพื่อยกระดับสินค้าสู่ตลาดเฉพาะกลุ่มและลูกค้าองค์กร (B2B) และการมีกลไกสนับสนุนจากภาครัฐและวิชาการในฐานะผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งการบูรณาการดังกล่าวจะช่วยถักทอทุนทางธรรมชาติ ทุนทางสังคม และนวัตกรรมเชิงพาณิชย์เข้าด้วยกัน เพื่อเปลี่ยนผ่านห่วงโซ่อุปทานแบบแยกส่วนสู่ระบบนิเวศเศรษฐกิจฐานรากที่สร้างมูลค่าเพิ่มและเกื้อกูลชุมชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ระบบฐานข้อมูลมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการกำหนดทิศทางการพัฒนาด้วยความสลับซับซ้อนของความเป็นไม้ไผ่ ทำให้ผู้ศึกษาและทีมเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องเริ่มศึกษาโดยทดลองค้นหา ปลายทางสุดท้ายของผลิตภัณฑ์ (Finished product) เข้ามาทดลองศึกษาแล้วไล่เรียงขึ้นไปตามห่วงโซ่การผลิต (Supply Chain) ทว่าการทำรายละเอียดดังกล่าวนั้น การยกระดับอุตสาหกรรมไผ่จังหวัดลำปางสู่ "แพลตฟอร์มเศรษฐกิจหมุนเวียน" (Circular Economy Platform) ที่ขับเคลื่อนโดยกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนผ่านระบบการผลิตแบบเส้นตรงสู่ระบบลดของเสีย ผ่านการบูรณาการ 4 องค์ประกอบหลักอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) การใช้ฐานข้อมูลเพื่อจับคู่ทรัพยากรเหลือทิ้งทางอุตสาหกรรม (Industrial Symbiosis) 2) การจัดการต้นน้ำด้วยเกษตรกรรมฟื้นฟูที่หมุนเวียนวัสดุกลับคืนสู่ดินเพื่อลดต้นทุน 3) การพัฒนากลางน้ำผ่านการแปรรูปเพิ่มมูลค่าจากเศษวัสดุ ควบคู่กับการใช้ศูนย์รวมเครื่องจักรกลาง (Makerspace) และ 4) การเชื่อมโยงปลายน้ำด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์ย่อยสลายได้และการรุกตลาดสีเขียวกลุ่มองค์กร (B2B) โดยมีกลไกสำคัญคือการยกระดับกิจกรรมท้องถิ่นให้เป็นเวทีเจรจาธุรกิจรักษ์โลก ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยพลิกจุดอ่อนด้านการจัดการของเสียให้เป็นนวัตกรรมมูลค่าสูง สร้างระบบนิเวศทางเศรษฐกิจที่เกื้อกูลและหมุนเวียนรายได้ภายในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

บทเรียนการขับเคลื่อนของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young smart farmer) จังหวัดลำปาง ได้พยายามสร้างความหมายและยกระดับสถานะของการทำงานที่ไม่ยึดติดกับที่มาของการจัดตั้งจากภาครัฐ หากทว่าคนกลุ่มนี้ได้พยายามสร้างความหมายใหม่ของระบบการบริหารและการออกแบบการทำงานในลักษณะหนุนเสริมพลังของกันและกัน รวมถึงการพัฒนารูปธรรมของการพัฒนาระบบการผลิต เศรษฐกิจ ที่พยายามเชื่อมกับภาคีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในระดับต้นทาง กลางทาง และปลายทาง

ดังนั้นเองเพื่อให้เกิดการยกระดับศักยภาพของคนรุ่นใหม่ให้เกิดพลังของการทำงานอย่างต่อเนื่อง จึงต้องอาศัยการพัฒนาทักษะผ่านกระบวนการยกระดับไปสู่การเป็นผู้ประกอบในท้องถิ่น (Local Entrepreneur) โดยต้องอาศัยกระบวนการวิเคราะห์ Supply Chain ไปสู่ Value Chain โดยการวิเคราะห์ Supply chain ของสินค้ารวมถึงผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องภายใต้ระบบไม้ไผ่ รวมไปถึงการยึดโยงกับต้นทุนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนด้านทรัพยากร องค์ความรู้ภูมิปัญญา เพื่อสร้างโอกาสทางการตลาดที่จะทำให้เกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรชีวภาพที่จะนำไปสู่การพัฒนาอาชีพรวมถึงเศรษฐกิจชุดใหม่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่ากระบวนการเรียนรู้ในการเชื่อมโยงการทำงานกับกลไกภาคีต่าง ๆ ที่มีระบบข้อมูลเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างปฏิบัติการเชื่อมโยงข้อมูลดังกล่าวได้นำไปสู่การสะท้อนนัยยะที่สำคัญของระบบฐานข้อมูลที่มีฐานะเป็น Baseline Approach ที่จะนำไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไผ่กับกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ (User) กลุ่มผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ในพื้นที่จังหวัดลำปาง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการดังนี้

1.1. กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) หรือหน่วยงานระดับจังหวัด ควรนำข้อมูลแผนที่เครือข่าย (Local Mapping) และฐานข้อมูลที่รวบรวมไว้ ไปใช้เป็นเครื่องมือหลักในการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงตลาด (Matching) อย่างต่อเนื่อง เพื่อจับคู่ความต้องการระหว่างผู้ปลูกไผ่ (ต้นทาง) ผู้แปรรูป (กลางทาง) และผู้ซื้อ (ปลายทาง)

1.2. จากผลการศึกษาผู้ประกอบการควรนำข้อมูลเชิงสังคมนี้ไปปรับแผนการผลิต (Production Plan) เช่น การเร่งสต็อกสินค้าในช่วงที่แรงงานพร้อม การแบ่งปันแรงงานในลักษณะเครือข่าย หรือการทำข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า (Contract Farming) กับกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้ธุรกิจดำเนินไปได้อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน

1.3. จากผลการศึกษาที่พบว่าผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ยังมีข้อจำกัดเรื่องการออกแบบ บรรจุภัณฑ์ และการขาดตราสินค้า ผู้ประกอบการและหน่วยงานส่งเสริมภาครัฐควรนำข้อมูลนี้ไปใช้ในการจัดอบรมหรือให้คำปรึกษาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย พัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ดึงดูดใจ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าการยกระดับการขับเคลื่อนแพลตฟอร์มของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของระบบไม้ไผ่ จังหวัดลำปาง สะท้อนให้เห็นพลังความร่วมมือ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของไผ่เป็นอย่างมาก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการดังนี้

2.1. การเชื่อมโยงความร่วมมือ โดยอาศัยกระบวนการทำงานผ่านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและอันประกอบด้วย ส่วนราชการในพื้นที่ ในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการสนับสนุนการทำงานและนำไปวางแผนการทำงานรวมถึงการพัฒนาโครงการ งบประมาณได้อย่างเป็นระบบ ภาคเอกชน ในการหาช่องทางการขับเคลื่อนธุรกิจของการพัฒนาไม้ไผ่ สถาบันการศึกษา ในฐานะสถาบันที่มีองค์ความรู้ในการขับเคลื่อนการจัดการไม้ไผ่ ภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนพัฒนารูปแบบการจัดการในระดับพื้นที่ของเครือข่ายได้และชุมชน ในการแผนงานงบประมาณรวมถึงการสนับสนุนบุคลลากรในการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบธุรกิจท้องถิ่นเชิงเศรษฐกิจหมุนเวียนแบบครบวงจร (Circular Economy Business Model) เนื่องจากงานวิจัยนี้ได้สร้างฐานข้อมูล (Baseline) ไว้แล้ว การวิจัยครั้งต่อไปควรต่อยอดโดยเน้นการสร้างโมเดลธุรกิจที่นำเศษวัสดุเหลือทิ้งจากกระบวนการแปรรูปไม้ไผ่มาสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างแท้จริง

2.2. การวิจัยและพัฒนา (R&D) นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาแรงงาน ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงวิศวกรรมหรือการจัดการเทคโนโลยี เพื่อออกแบบและพัฒนาเครื่องจักรขนาดเล็กหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน (Appropriate Technology) เข้ามาช่วยทุ่นแรงในกระบวนการผลิตซึ่งจะตอบโจทย์ปัญหาการขาดแคลนแรงงานตามฤดูกาลในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

2.3. การศึกษาแนวทางการเจาะตลาดใหม่และการยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสู่ระดับสากล งานวิจัยต่อไปควรเพิ่มเติมการศึกษาความต้องการของผู้บริโภคในตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) หรือตลาดต่างประเทศเพื่อนำร่องพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่จากจังหวัดลำปางให้ได้มาตรฐานสากล

References

Chaitonthuak, B., & Phosing, P. (2021) The Use of Innovative Social Platforms in Thailand. *Journal of Local Governance and Innovation,* 5(3). 117-130.

Chansiri, N. (2020). The development of knowledge bank system for Agricultural. *Journal of Research and Development, Valaya Alongkorn University under the Royal Patronage,* 15(1). 87-97.

Iadthong, S. (2004). *Quantity and utilization of Dendrocalamus strictus (Roxb.) Nees in Ngao District, Lampang Province.* (Master's thesis). Kasetsart University. Bangkok.

Land Development Department. (2020). The proportion of bamboo cultivation area in different regions of Thailand. Retrieved November 15, 2024, from http://www1.ldd.go.th/WEB_OLP/report_research_NE.html.

Namamguna, C., Suksaoat, S., & Huamuangkaew, W. (2009). Production and marketing of bamboo products in Lampang Province. *Thai Journal of Forestry,* 28(2), 39–47.

National Science and Technology Development Agency. (2021). *Agricultural development using the BCG Model.* Retrieved November 21, 2024, from https://www.bcg.in.th.

Panyapong, S. et al. (2024). The create a network of cooperation and strengthen modern farmers using the principles sustainable agriculture after the outbreak of coronavirus disease 2019. COVID-19 pandemic. *Academic MCU Buriram journal,* 9(2), 1-14.

Sukkasem, K. et al. (2025). Development of modern farmers to raise the level of being an agricultural business entrepreneurs in the area of Surat Thani Province. *Journal of MCU Nakhondhat,* 12(7), 327-341.

Thailand Environment Institute. (2021). *Annual Report 2021.* Nonthaburi: Thailand Environment Institute.

รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ACADEMIC ADMINISTRATION MODEL TO ENHANCE TEACHER INNOVATION IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 1

[1]ภัทรพล ทองในแก้ว, [2]เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และ [3]ปัญญา ธีระวิทยเลิศ

[1]Pattharapon Thongnaikaew, [2]Sowwanee Sikkhabandit and [3]Panya Theerawitthayalert

[1]นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

[1]Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, North Bangkok University, Thailand

[1] Corresponding Author's Email: pattharapon.thon@northbkk.ac.th

[1]เบอร์โทร: 062-249-2261

Received: 2025-11-19

Revised: 2025-12-22

Accepted: 2026-02-02

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา 2) สร้างรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา 3) ประเมินคุณภาพของรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา และ 4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 264 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา ในภาพรวม สภาพที่เป็นอยู่ในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่ควรจะเป็นในการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา

ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบที่ 1 การบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยขับเคลื่อนด้วยองค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุม 3) รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) หลังการทดลองใช้รูปแบบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารวิชาการ; การเสริมสร้างนวัตกรรมของครู

Abstract

This research aimed to: 1) study the problems and needs in academic administration to enhance teacher innovation in schools; 2) develop an academic administration model to enhance teacher innovation innovation in schools; 3) evaluate the quality of the developed academic administration model; and 4) examine the results of implementing the academic administration model to enhance teacher innovation in schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1. The sample group consisted of 264 school administrators and teachers, while 11 experts served as key informants. Research instruments included questionnaires, interview forms, and evaluation forms. Data were analyzed using mean, standard deviation, needs analysis, and content analysis.

The findings revealed that 1) The current state of academic administration for enhancing teacher innovation was at a moderate level, the desired state was at the highest level, and the overall needs were at a moderate level. 2) The academic administration model for enhancing teacher innovation in schools consists of two main components. The first component involves six aspects of academic work administration: development of the school curriculum; development of learning processes; instructional management within the school; assessment, evaluation, and credit transfer; research for educational quality development, and development of educational

media, innovations, and technology. These areas are driven by the second component, which is the administrative process consisting of four steps: Planning (P), Organizing (O), Leading (L), and Controlling (C). Together, these components aim to foster innovation among teachers and improve the overall quality of education within the schools. 3) The developed academic administration model was evaluated as having the highest level of accuracy and appropriateness. 4) After implementation, the model was found to be highly feasible and beneficial.

Keywords: Model; Academic Administration; Teacher Innovation Enhancing

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญ และเป็นกระบวนการที่จะช่วยในการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิต สามารถพัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิต และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้ทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน การปฏิรูปการศึกษาจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คนไทยยุคใหม่ได้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีสติ รู้ทันปัญญา รู้คิด มีสมรรถนะ และมีคุณธรรม รับผิดชอบต่อครอบครัว ประเทศชาติ และเป็นพลเมืองดีของโลก (Office of the Basic Education Commission, 2010) การศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนาประเทศ รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ จึงมุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาของคนในชาติในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้ทุนการศึกษา การสนับสนุนค่าเล่าเรียน การเรียนฟรี การลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อการศึกษา โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง รูปแบบการจัดการศึกษาจึงปรับเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รัฐบาลจึงมีการส่งเสริมเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และเนื่องจากความสามารถพื้นฐานของเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน มีการนำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลเข้ามาเสริมเพื่อแก้จุดอ่อนให้แก่ผู้เรียนที่มีจุดด้อย ขณะเดียวกันระบบเทคโนโลยีก็ถูกนำมาใช้เพื่อเสริมจุดแข็งให้แก่ผู้เรียนที่มีความสามารถด้านต่าง ๆ ให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาความรู้ของตนเอง ตลอดจนพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างสูงสุด ได้เช่นเดียวกัน Ploykhao (2020) ดังนั้น ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่13 (พ.ศ. 2565-2569) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ต่างมีอุดมการณ์เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญ ได้ตามความถนัดของตน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ และความสามารถสูง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ทั้งยังคาดหวังให้คน

ไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา สามารถเป็นผู้ร่วม สร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อเป้าหมายของการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (Office of the Education Council (OEC), 2019: pp.1-2)

การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษา อย่างไรก็ตามจากการศึกษา พบว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการมีอยู่มาก ได้แก่ สถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้มีสาระเนื้อหาตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ครูมีภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาในการเตรียมการสอนซึ่งทำให้บทเรียนไม่น่าสนใจ กระบวนการเรียนการสอนขาดการมีส่วนร่วม ขาดการให้ข้อมูลย้อนกลับและการปรับปรุง ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากสถานศึกษาขาดงบประมาณในการจัดสื่อการสอนหรือสถานศึกษาขาดแหล่งการเรียนรู้ที่เพียงพอและไม่มีความหลากหลาย ปัญหาการนิเทศเนื่องจากผู้บริหารหรือผู้นิเทศ มีภาระงานอื่นมากไม่สามารถนิเทศติดตามได้สม่ำเสมอและทั่วถึง ผู้นิเทศยังเข้าใจหลักสูตรไม่ชัดเจนในเรื่องการวัดและประเมินผลการศึกษา ปัญหาครูไม่เข้าใจวิธีวัดผลตามสภาพจริงตลอดจนครูขาดคู่มือการวัดผล Yongyossying (2017: pp.2-3) ซึ่งสถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญ คือ ผู้เรียนจากสถานศึกษาขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาขนาดอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขาดความพร้อมทางด้านปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาขนาดที่ใหญ่กว่า (Tandhanatewin, 2017: p.51)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจในการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา จากผลการสังเคราะห์รายงานการประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2566 ของสถานศึกษาในสังกัด 67 แห่ง พบว่ามีสถานศึกษาที่เข้าร่วมพื้นที่นวัตกรรม 18 แห่ง (ร้อยละ 26.87) และไม่ได้เข้าร่วม 49 แห่ง (ร้อยละ 73.13) โดยภาพรวมสถานศึกษามีคุณภาพอยู่ในระดับยอดเยี่ยม จำนวน 38 แห่ง (ร้อยละ 77.55) ระดับดีเลิศ 10 แห่ง (ร้อยละ 20.41) และระดับดี 1 แห่ง (ร้อยละ 2.04) จุดที่ควรพัฒนาได้แก่ ความสามารถของผู้เรียนในการสร้างนวัตกรรม การมีสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม และความภูมิใจในท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการควรพัฒนาระบบบริหารคุณภาพ การพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียน และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้ควรมุ่งพัฒนากระบวนการคิดและการปฏิบัติจริง การใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และการประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1, 2023)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนางานด้านวิชาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเป็นกลไกสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการศึกษาทุกด้านภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยพิจารณาจากสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ดังกล่าว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้การจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษามีคุณภาพ ตอบสนองต่อเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพทางการศึกษาอย่างยั่งยืนในระดับสถานศึกษาและระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2.เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

3.เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

4.เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ประกอบด้วยดังนี้ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 67 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 164 คน ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 67 คน และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 536 คน รวมทั้งสิ้น 834 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 264 คน กำหนดขนาด

ของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970; pp.608-609) โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามขนาดของโรงเรียน (ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ) และสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลาก

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ 2) นำความรู้ที่ได้จากข้อ 1 มาสร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมเนื้อหา กำหนดกรอบโครงสร้างและลักษณะของแบบสอบถามเป็น 2 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามตอนที่ 2 การบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3) นำแบบสอบถามที่สร้างไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง และครอบคลุม 4) นำแบบสอบถามจากข้อ 4 เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อ หา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่า IOC (Item Objective Congruence Index : IOC) ได้ค่า IOC = 0.80-1.00 5. นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลอง (Try-out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α - Coefficient) ของคอนบราค ได้ค่า α = 0.879 6. นำแบบสอบถามที่ได้จากขั้นที่ 5 มาปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล 2) ขอหนังสือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษาในสังกัด เพื่อขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บข้อมูล 3) นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 21 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 52 คน ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 21 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 170 คน รวม 264 คน 4) นัดหมายวัน เวลาเพื่อไปรับแบบสอบถามกลับและตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของการตอบ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1) การวิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean: $\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) โดยแปลความหมายค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ตามที่กล่าวไว้ในระยะที่ 2 3) การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพที่เป็นจริง และสภาพที่ควรจะเป็นของรูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้าง

นวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ทุกด้าน ในภาพรวมและรายข้อ มาวิเคราะห์หาค่าความต้องการจำเป็น โดยใช้วิธี Priority needs index แบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) Wongwanich (2019) ค่าดัชนี PNI ซึ่งสูตรการคำนวณ คือ

สูตร $PNI_{modified}$

เมื่อ PNI = (I-D) / D

โดย I (Importance) หมายถึง ระดับความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดหรือสภาพที่ควรจะเป็น

D (Degree of success) หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหรือสภาพที่เป็นจริงและวิเคราะห์ผลจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา ตามสูตรการคำนวณ ส่วนที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่ควรได้รับการพัฒนา วิเคราะห์โดยจัดกลุ่มค่าดัชนี PNI modified โดยนำค่าดัชนี PNI modified สูงสุด ลบด้วยค่าดัชนี PNI modified ต่ำสุด และนำระยะห่างที่ได้มาจัดกลุ่ม PNI modified เป็น 3 กลุ่ม คือ สูง ปานกลาง และต่ำ ได้ค่า AVI แล้วนำมาจัดกลุ่มต่อไปนี้

กลุ่มที่มีค่าดัชนี PNI modified ต่ำ = .49-.57

กลุ่มที่มีค่าดัชนี PNI modified ปานกลาง = .58-.66

กลุ่มที่มีค่าดัชนี PNI modified สูง = .67-.75

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 11 คน ที่มีความรู้ความสามารถและหรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษหรือวิทยฐานะเชี่ยวชาญ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) 1) สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากกรอบแนวคิดที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารในส่วนที่ 1 2) นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ได้จากข้อ 1 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบเครื่องมือ พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและถ้อยคำภาษา แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขสำหรับใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1)ผู้ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ถึงกลุ่มสัมภาษณ์ 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของในรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา

ผู้ประเมินคุณภาพของรูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling)ตามเกณฑ์การพิจารณาประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษาและการวิจัยทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์ ด้านการบริหารจัดการศึกษา

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยจะสร้างเครื่องมือในการประเมินความเหมาะสมและความถูกต้องรูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษาดังนี้ 1) ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ 2) นำความรู้ที่ได้จากข้อ 1 มาสร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมเนื้อหา กำหนดกรอบโครงสร้างและ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3) นำแบบสอบถามที่สร้างไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง และครอบคลุม 4) นำแบบสอบถามจากข้อ 4 เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อ หา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่า IOC ได้ค่า IOC = 0.60-1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้จากขั้นที่ 5 มาปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญทุกคน 2) ผู้วิจัยประสานผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 3) เข้าพบผู้เชี่ยวชาญเพื่อดำเนินการตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมและความถูกต้องของรูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา พร้อมคู่มือการใช้รูปแบบ 4) รับแบบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และปรังปรุงแก้ไขรายละเอียดตามข้อเสนอแนะ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพของรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ระยะที่ 4 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา

กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรได้แก่ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ หรือครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ จำนวน 1 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 82 คนรวมจำนวน 88 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจะสร้างเครื่องมือในการประเมินรูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษาดังนี้ 1) ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ 2) นำความรู้ที่ได้จากข้อ 1 มาสร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมเนื้อหา กำหนดกรอบโครงสร้างและ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 3) นำแบบสอบถามที่สร้างไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุม 4) นำแบบสอบถามจากข้อ 4 เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อ หา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่า IOC ได้ค่า IOC = 0.60-1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลอง (Try-out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α - Coefficient) ของคอนบราค ได้ค่า α = 0.879 6) นำแบบสอบถามที่ได้จากขั้นที่ 5 มาปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) นำแบบประเมินมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ ผลการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตาราง 1ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับของสภาพที่เป็นอยู่ (D) สภาพที่ควรจะเป็น (I) และความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน

การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา	สภาพที่เป็นอยู่ (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)			$PNI_{modified}$	แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	(I-D)/D	
1.การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	2.60	.368	ปานกลาง	4.48	.460	มากที่สุด	.72	สูง
2.การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	2.69	.424	ปานกลาง	4.58	.346	มากที่สุด	.70	สูง
3.การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	2.61	.376	ปานกลาง	4.47	.358	มาก	.72	สูง
4.การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน	2.72	.463	ปานกลาง	4.59	.347	มากที่สุด	.69	สูง
5.การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	2.90	.443	ปานกลาง	4.58	.588	มากที่สุด	.58	ปานกลาง
6.การนิเทศการศึกษา	2.86	.366	ปานกลาง	4.44	.790	มาก	.55	ต่ำ
7.การพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้	2.96	.319	ปานกลาง	4.40	.489	มาก	.49	ต่ำ
8.การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา	2.90	.395	ปานกลาง	4.57	.325	มากที่สุด	.57	ต่ำ
9.การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	2.81	.446	ปานกลาง	4.55	.356	มากที่สุด	.62	ปานกลาง
รวม	2.80	.213	ปานกลาง	4.51	.224	มากที่สุด	.61	ปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่า ระดับของสภาพที่เป็นอยู่ในการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.80, S.D. = .213) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 2.96, S.D. = .319) รองลงมาคือ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 2.90, S.D. = .395) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.60, S.D. = .368)

ระดับของสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา ในภาพรวม มีสภาพที่ควรจะเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = .224) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = .347) รองลงมาคือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = .346) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = .489)

การเสนอผลส่วนที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่ควรได้รับการพัฒนา วิเคราะห์โดยจัดกลุ่มค่าดัชนี PNI modified โดยนำค่าดัชนี $PNI_{modified}$ สูงสุด (.74) ลบด้วยค่าดัชนี PNI modified ต่ำสุด (.49) และนำระยะห่างที่ได้มาจัดกลุ่ม PNI modified เป็น 3 กลุ่ม คือ สูง ปานกลางและต่ำ ได้ค่า AVI = (.72-.49)/3 = .08 นำมาจัดกลุ่มต่อไปนี้

กลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ต่ำ = .49 - .57
กลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ปานกลาง = .58 - .66
กลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ สูง = .67 - .75

จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified priority needs index: $PNI_{modified}$) ในการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา ในภาพรวม มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง ($PNI_{modified}$ = .61) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง ($PNI_{modified}$ = .72) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง ($PNI_{modified}$ = .70) การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง ($PNI_{modified}$ = .69) ของระดับความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน คือ 1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4. การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน 5. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 6. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยขับเคลื่อนด้วยองค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน คือ 1. การวางแผน (Planning: P) 2. การจัดองค์กร (Organizing: O) 3. การนำ (Leading: L) และ 4. การควบคุม (Controlling: C)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ตาราง 2ความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา โดยรวม

รูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1.การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.58	.335	มากที่สุด	4.61	.248	มากที่สุด
2.การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.66	.279	มากที่สุด	4.66	.201	มากที่สุด
3.การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.73	.217	มากที่สุด	4.75	.218	มากที่สุด
4.การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน	4.72	.305	มากที่สุด	4.73	.251	มากที่สุด
5.การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.64	.363	มากที่สุด	4.61	.434	มากที่สุด
6.การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.64	.253	มากที่สุด	4.70	.300	มากที่สุด
รวม	4.66	.307	มากที่สุด	4.68	.288	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถูกต้องของรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.66, σ = .307) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.73, σ = . 217) รองลงมาคือ การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน มีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.72, σ. = .305) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.58, σ = .335)

ความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.68, σ = .288) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ

การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.75, σ = .218) รองลงมาคือ การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.73, σ = .251) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.61, σ = .434)

วัตถุประสงค์ที่4 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ตาราง 3 ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา โดยรวม

การบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.54	.231	มากที่สุด	4.67	.232	มากที่สุด
2.การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.60	.206	มากที่สุด	4.59	.219	มากที่สุด
3.การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.61	.178	มากที่สุด	4.45	.686	มาก
4.การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน	4.59	.165	มากที่สุด	4.61	.159	มากที่สุด
5.การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.69	.134	มากที่สุด	4.65	.187	มากที่สุด
6.การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.69	.149	มากที่สุด	4.64	.159	มากที่สุด
รวม	4.62	.091	มากที่สุด	4.60	.143	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่า ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = .091) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69 , S.D. = .134) รองลงมาคือ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = .143) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = .231)

ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = .143) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = .232) รองลงมาคือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{x}$ = 4.65, S.D. = .232) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = .686) ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครู (6A–POLC Model)

จากแผนภาพที่ 1 จากการวิจัยสามารถสรุปเป็นรูปแบบ 6A–POLC Model เป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยที่บูรณาการ การบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน (6A) เข้ากับ กระบวนการบริหาร POLC เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการบริหารวิชาการอย่างเป็นระบบ โดย 6 ด้าน ประกอบด้วย (1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา (4) การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน (5) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ (6) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ขณะที่ POLC ประกอบด้วย P: Planning การวางแผน, O: Organizing การจัดองค์การ, L: Leading การนำ และ C: Controlling การควบคุม ซึ่งทำหน้าที่เป็นกระบวนการบริหารเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานวิชาการทั้ง 6 ด้านให้เชื่อมโยงและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ดังกล่าวสะท้อนว่า การสร้างนวัตกรรมของครูควรดำเนินการในลักษณะของ “ระบบ” มากกว่าการพัฒนาครูเป็นรายบุคคล โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องวางแผน จัดระบบงานวิชาการ นำบุคลากร และกำกับติดตามผล ควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิจัย และการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมของครู

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง คือ ครูมีความสามารถในการสร้างและใช้นวัตกรรมเพิ่มขึ้น เกิดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น แก่นสำคัญขององค์ความรู้ใหม่คือ “การบริหารงานวิชาการ 6 ด้านที่ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการ POLC” ซึ่งนำไปสู่การเสริมสร้างความสามารถของครูในการสร้างและใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และสนับสนุนการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยผลการประเมินรูปแบบพบว่า รูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพที่เป็นอยู่ของการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่า แม้สถานศึกษาจะมีการบริหารวิชาการอย่างเป็นระบบและส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม รวมถึงมีการจัดสรรงบประมาณและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างเพียงพอ แต่การขับเคลื่อนเชิงนวัตกรรมยังไม่เต็มศักยภาพ เนื่องจากข้อจำกัดด้านบุคลากรและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาได้กำหนดบทบาทของครูในการผลิตและพัฒนาสื่อนวัตกรรมไว้อย่างชัดเจน พร้อมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่องผ่านการประชุม สัมมนา และการอบรม เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Muksan and Charoenkul, 2021) ที่ศึกษาสภาพการบริหารวิชาการของสถานศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดผลลัพธ์ด้านสมรรถนะพลเมืองสีเขียว พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

สภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทิศทางที่สถานศึกษาควรมุ่งเน้นในการพัฒนาระบบบริหารวิชาการ เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการข้อมูลทะเบียนและการประเมินผลผู้เรียน ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการวิเคราะห์และวางแผนพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การประเมินผลการเรียนรู้โดยเทียบเคียงมาตรฐานสากลยังสะท้อนถึงความมุ่งมั่นของสถานศึกษาในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Nathongchai, Sikkhabandit, and Theerawitayalert, 2024) พบว่า สภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทิศทางและมาตรฐานที่สอดคล้องกันในการคาดหวังให้สถานศึกษามีระบบบริหารวิชาการที่ทันสมัย มีความคล่องตัว และสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม

ทางการศึกษาอย่างไรก็ตาม ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักและความพยายามของสถานศึกษาในการบริหารวิชาการอย่างมีระบบ แม้จะมีโครงสร้างและทิศทางที่ชัดเจนจากการวิเคราะห์หลักสูตรและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน แต่ยังมีช่องว่างที่ต้องพัฒนาเพื่อยกระดับประสิทธิภาพและสนับสนุนนวัตกรรมของครูให้มากขึ้น สาเหตุที่ความต้องการอยู่ในระดับปานกลางมาจากการดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาชาติ อย่างไรก็ตาม ยังจำเป็นต้องเร่งพัฒนาด้านการสร้างนวัตกรรมและการวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Panitcharoen and Kulopas, 2023) ที่พบว่า ความต้องการจำเป็นในระดับปานกลางในบริบทของสถานศึกษาเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี ซึ่งชี้ให้เห็นภาพรวมของความต้องการพัฒนาการบริหารวิชาการในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกันแต่มีความต้องการในระดับใกล้เคียงกัน ซึ่งสะท้อนภาพรวมของสำนักงานเขตพื้นที่ฯ ต่างๆ ที่ยังมีความต้องการในการพัฒนาระบบบริหารวิชาการอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยขับเคลื่อนด้วยองค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นยัง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chataphan (2022) ซึ่งมุ่งเน้นการบูรณาการการบริหารงานวิชาการร่วมกับโครงการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริ โดยมีลักษณะเฉพาะที่เน้นบริบทของการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติและกิจกรรมวิชาการในระดับสถานศึกษา ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบที่ศึกษาในครั้งนี้ที่เน้นบริบทของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาโดยตรง ในส่วนของงานวิจัยของ (Thanasunthornchai, Sikkhabandit, and Theerawitayalert, 2024) พบว่ารูปแบบการบริหารวิชาการของเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา มีองค์ประกอบคล้ายคลึงกับรูปแบบที่ศึกษาในครั้งนี้ โดยเน้นการบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน และการขับเคลื่อนด้วยกระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มความสอดคล้องบางประการในเชิงโครงสร้างของการบริหารงานวิชาการในบริบทของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบย่อย สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มีลักษณะเฉพาะที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในบริบทของสถานศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยมีการใช้กระบวนการบริหารเชิงระบบเป็นกลไก

ขับเคลื่อน ซึ่งแม้จะไม่สอดคล้องโดยตรงกับงานวิจัยก่อนหน้าในบางประเด็น แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการออกแบบรูปแบบที่ตอบสนองต่อเป้าหมายเฉพาะของพื้นที่และยุทธศาสตร์การพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ควรมีการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้และประเมินผลในบริบทที่หลากหลายเพื่อยืนยันถึงประสิทธิภาพและความเหมาะสมของรูปแบบดังกล่าวในเชิงปฏิบัติอย่างเป็นระบบต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวม มีความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้สถานศึกษามีการวิเคราะห์บริบทและความต้องการของผู้เรียนเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยนำนวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น Active Learning, Flipped Classroom และ Learning by Doing มาใช้ พร้อมจัดทำแผนการสอนที่ยืดหยุ่นและจัดตั้งทีมวิชาการหรือกลุ่ม PLC เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ร่วมกัน มีการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้แบบยืดหยุ่น เช่น Smart Classroom และ Makerspace รวมถึงดำเนินระบบ Coaching & Mentoring เพื่อพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรม วิจัย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการนำเสนอผลงานนวัตกรรมและการนิเทศแบบสะท้อนผล เพื่อใช้ข้อมูลประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและยั่งยืนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nathongchai, Sikkhabandit, and Theerawitayalert (2024) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า มีความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มความสอดคล้องในแนวทางการบริหารวิชาการที่เน้นคุณภาพและนวัตกรรมในระดับมัธยมศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า รูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวม มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของสถานศึกษา ความเป็นไปได้ในระดับสูงเกิดจากการบริหารวิชาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของครูและการจัดระบบสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก การส่งเสริมให้ครูทำวิจัยทั้งในชั้นเรียนและร่วมกับหน่วยงานภายนอก รวมถึงการจัดตั้งทีมวิจัยและระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) เพื่อให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การบริหารเวลา ภาระงาน และกิจกรรมวิจัยอย่างเหมาะสม รวมถึงความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายและระบบประเมินผลที่ชัดเจน ยังช่วยพัฒนาทักษะการวิจัยของครูและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nathongchai, Sikkhabandit, and Theerawitayalert (2024) ที่ได้ศึกษาเรื่องศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ก็พบว่าการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารวิชาการของสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงถึงช่องว่างในการพัฒนาการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครู ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ออกแบบหลักสูตรที่เน้น Active Learning และพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน พร้อมจัดอบรมครูในการออกแบบ ปรับปรุงหลักสูตร และบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมการสอน

2. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษาให้หลากหลาย ทันสมัย และตรงกับความสนใจผู้เรียน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล พร้อมจัดระบบบริหารจัดการและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนอัจฉริยะ ห้องเรียนออนไลน์ และแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูมีองค์ประกอบชัดเจน ครอบคลุมงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน และใช้กระบวนการ POLC เป็นกลไกขับเคลื่อน สามารถนำไปใช้บริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สถานศึกษานำรูปแบบไปใช้บูรณาการทั้ง 6 ด้าน พัฒนาผู้บริหารและครูให้เข้าใจกระบวนการ POLC สนับสนุนงานด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล การวิจัย และการใช้สื่อ เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง จัดระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผล พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความยั่งยืนในการพัฒนานวัตกรรมของครูและคุณภาพผู้เรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบการบริหารวิชาการมีความถูกต้องและเหมาะสมในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมของครู ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการนำรูปแบบไปใช้จริงในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งพัฒนาผู้บริหารและครูให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสม และสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนทรัพยากรและนโยบายที่เอื้อต่อการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า การใช้รูปแบบการบริหารวิชาการมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงประสิทธิภาพในการพัฒนานวัตกรรมของครูและการจัดการศึกษา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการนำรูปแบบไปใช้จริงอย่างต่อเนื่องและขยายผลในสถานศึกษาอื่น ๆ ควบคู่กับ

การสนับสนุนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการติดตามประเมินผลระยะยาว พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากร เทคโนโลยี และนโยบายที่เอื้อต่อการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและประสิทธิผลสูงสุด

2.ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2.2.ควรศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

สรุป

รูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบที่ 1 การบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยขับเคลื่อนด้วยองค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning: P) การจัดองค์การ (Organizing: O) การนำ (Leading: L) และการควบคุม (Controlling: C)

References

Chataphan, P. (2022). *An Integrated Academic Administration Model for Schools in the Project to Enhance the Potential of Children and Youth for a Better Quality of LIfe in Bangkok Under the Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn.* (Doctoral dissertation). Graduate School, North Bangkok University. Bangkok.

Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607 – 610.

Muksan, P., & Charoenkul, N. (2021). Needs for Academic Administration in Secondary Schools in Bangkok Based on the Learning Outcomes Concept of Green Citizen Competencies. *Journal of Educational Administration and Innovation,* 4(3), 1–20.

Nathongchai, C., Sikkhabandit, S., & Theerawitayalert, P. (2024). Academic Administration Model of Schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2. *Journal of Roi Kaensarn Academic,* 9(5), 558–574.

Office of the Basic Education Commission. (2010). *Title of the Report or Document.* Bangkok: Publisher.

Office of the Education Council. (2019a). *National Education Standards B.E. 2561 (A.D. 2018).* Bangkok: 21 Century Co., Ltd.

Panitcharoen, P., & Kulopas, T. (2023). Needs for the Development of Academic Administration in Schools Under Rangsit City Municipality, Pathum Thani Province, Based on the Concept of Learners' Well-Being. *Journal of Educational Research, Faculty of Education, Srinakharinwirot University,* 18(1), 41–55.

Ploykhao, S. (2020). *Development of an Instructional Management Model for Excellence for HIgh-Ability Secondary School Students under the Secondary Educational Service Area Office 1* .(Doctoral dissertation, Educational Administration Program). Graduate School, North Bangkok University. Bangkok.

Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1. (2023). *Self-Assessment Report*. Retrieved August 12, 2025, from http://www.sesao2.go.th/

Tandhanatewin, W. (2017). *Causal Relationship Model of Factors Affecting the Success of Small School Administration under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5.* (Doctoral dissertation, Nakhon Ratchasima Rajabhat University) .Nakhon Ratchasima Rajabhat University. Nakhon Ratchasima.

Thanasunthornchai, J., Sikkhabandit, S., & Theerawitayalert, P. (2024). Academic Administration Model of the Educational Efficiency Promotion Network for Secondary Education in Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2 .*Journal of Educational Innovation and Research,* 8(3), 1308–1325.

Wongwanich, S. (2019). *Needs assessment research.* (4th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Yongyossying, T. (2017). *Academic Administration of School Administrators under the Office of Yala Primary Educational Service Area 3.* (Independent study, Master of Education in Educational Administration).Graduate School, Yala Rajabhat University. Yala.

การบริหารความเสี่ยงของภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอย ในจังหวัดชลบุรี

RISK MANAGEMENT IN REAL ESTATE SECTOR DURING AN ECONOMIC RECESSION IN CHONBURI PROVINCE

[1]พรทิพาวรรณ อ่วมปิ่น, [2]กมลพร กัลยาณมิตร,
[3]สถิตย์ นิยมญาติ และ [4] ชูชีพ เบียดนอก
[1] Pornthipawan Uampin, [2]Kamolporn Kalyanamitra,
[3] Satit Niyomyaht and [4]Chucheep Biadnok
[1]คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
[1]Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand
[1]Corresponding Author's Email: anny9922@gmai.com
[1]เบอร์โทร: 081-467-1454

Received: 2026-01-21
Revised: 2026-02-03
Accepted: 2026-03-04

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี (2) วิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี และ (3) เสนอแนะแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมแก่ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ เจ้าหน้าที่รัฐ สมาคมอสังหาริมทรัพย์ชลบุรี และนักวิชาการสาขารัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 21 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านตลาด ความเสี่ยงด้านกฎหมายและนโยบาย และความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ (2) การบริหารความเสี่ยงของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ประกอบการมีการควบคุมต้นทุน เสริมสภาพคล่อง กระจายแหล่งเงินทุน ปรับกลยุทธ์สินค้าและราคาให้สอดคล้องกับความต้องการจริงของผู้ซื้อ พัฒนาบุคลากรและสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารความเสี่ยง พร้อมใช้เทคโนโลยีและการวิเคราะห์ข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ และ (3) แนวทางการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมแก่ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ การสนับสนุนและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อของประชาชน การปรับโครงสร้างโครงการและเลือกพัฒนาตลาดที่มีความเสี่ยงต่ำ การบริหารสภาพคล่องและการวางแผนการเงินอย่างรัดกุม การปรับกลยุทธ์ด้านการตลาดให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ การติดตามสถานการณ์

ตลาดและทบทวนมาตรการบริหารความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง และการสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กร

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง; อสังหาริมทรัพย์; ภาวะเศรษฐกิจถดถอย; จังหวัดชลบุรี

Abstract

This research aimed to: (1) examine the risk factors affecting the real estate sector during an economic recession in Chonburi Province; (2) analyze risk management practices among real estate entrepreneurs during an economic recession in Chonburi Province; and (3) propose appropriate risk management approaches for real estate entrepreneurs during an economic recession in Chonburi Province. The study employed a qualitative research approach. The key informants consisted of 21 participants, including real estate entrepreneurs, government officials, representatives of the Chonburi Real Estate Association, and public administration scholars, who were selected through purposive sampling. The research instrument was a semi-structured interview. Data were analyzed using descriptive analysis.

The findings revealed that: (1) the key risk factors affecting the real estate sector during an economic recession in Chonburi Province comprised financial, market, legal and policy, and economic-environmental risks; (2) risk management practices among real estate developers included cost control, liquidity enhancement, diversification of funding sources, adjustment of products and pricing to align with market demand, personnel development, participatory risk management, and the application of technology and data analytics for decision-making; and (3) appropriate risk management guidelines emphasized improving public access to credit, restructuring projects, prioritizing low-risk markets, maintaining liquidity through prudent financial planning, adapting marketing strategies to economic conditions, continuously monitoring market trends, reviewing risk management measures, and strengthening organizational image and credibility.

Keywords: Risk Management; Real Estate; Economic Recession; Chonburi Province

บทนำ

ธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูง เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง และยังเชื่อมโยงกับภาคสถาบันการเงิน โดยใช้เป็นแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการและผู้ให้สินเชื่อแก่

ภาคครัวเรือนเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย Supapong (2019) ดังนั้นการป้องกันความเสี่ยงจึงมีความจำเป็นต่อธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ เพราะหากธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เกิดความเสียหาย ย่อมกระทบต่อระบบเศรษฐกิจเป็นวงกว้าง เช่น ในวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 เป็นต้น (Sangsawang and Povatong, 2022) สถานการณ์การชะลอตัวของภาคอสังหาริมทรัพย์ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่าน ทั้งจากสภาพเศรษฐกิจที่ซบเซาจนกำลังซื้อหดหาย ภาวะการเงินที่ไม่ผ่อนปรนเหมือน 10 กว่าปีที่ผ่านมา ธนาคารระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น หลังจากหนี้เสียเริ่มลุกลามไปยังตลาดกลุ่มบน แม้ว่าหลายฝ่ายยังมองว่าการชะลอตัวครั้งนี้เป็นปัญหาชั่วคราวในระยะสั้น แต่ก็เริ่มมีเสียงพูดถึงกันมากขึ้นว่าหรือภาคอสังหาริมทรัพย์ไทยกำลังอยู่ในวิกฤตอีกครั้ง พร้อมทั้งเรียกร้องมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งได้ขานรับและเริ่มทยอยออกมาตั้งแต่ช่วงเดือนที่ผ่านมา อย่างมาตรการ LTV (Loan to Value) ของธนาคารประเทศไทย (ธปท.) และคาดว่าจะมีมาตรการกระตุ้นเพิ่มเติมอื่น ๆ จากภาครัฐตามมาอีก

อย่างไรก็ดี หน่วยงานวิเคราะห์เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเชิงลึกภายใต้กลุ่มธุรกิจการเงินเกียรตินาคินภัทร KKP Research (2025) มองว่าการชะลอตัวของภาคอสังหาริมทรัพย์ในครั้งนี้กำลังสะท้อนภาพปัญหาเชิงโครงสร้างของภาคอสังหาริมทรัพย์มากกว่าจะเป็นปัญหาชั่วคราวและจะรุนแรงยาวนานกว่าที่หลายฝ่ายประเมินไว้ โดยมาตรการกระตุ้นภาคอสังหาริมทรัพย์ที่ออกมาอาจช่วยไม่ได้มากนัก (Marketeer Team, 2025)

ชลบุรี เป็นจังหวัดที่เต็มไปด้วยโอกาสในการลงทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว ทำให้ที่นี่กลายเป็นอีกหนึ่งทำเลศักยภาพที่เหมาะสำหรับการอยู่อาศัยหรือการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ตลอดหลายปีที่ผ่านมา จังหวัดนี้ได้รับการพัฒนาและเติบโตขึ้นจนกลายเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ ชลบุรีกำลังก้าวขึ้นเป็นหนึ่งในทำเลที่ร้อนแรงและน่าจับตามอง โดยเฉพาะในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้โครงการอสังหาริมทรัพย์ในชลบุรีเป็นที่ต้องการอย่างมากทั้งจากผู้ที่มองหาที่อยู่อาศัยและนักลงทุนที่ต้องการพื้นที่ที่มีศักยภาพการเติบโตที่สูง ชลบุรี เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ธุรกิจต่าง ๆ สามารถเติบโตได้อย่างรวดเร็ว โดยมีการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมใหม่ ๆ และศูนย์โลจิสติกส์ที่ทันสมัย ทำให้จำนวนการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความต้องการอสังหาริมทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Supalai, 2024)

สถานการณ์ตลาดที่อยู่อาศัยในจังหวัดเศรษฐกิจใหญ่ “ชลบุรี”...ขณะนี้ยังคงเผชิญปัจจัยเสี่ยงรอบด้าน ทั้งเศรษฐกิจไทย เศรษฐกิจโลกชะลอตัว การยกเลิกมาตรการผ่อนปรน LTV ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ภาวะหนี้ครัวเรือนที่ยังคงมีอัตราส่วนที่สูงกว่า 90% ของจีดีพี ส่งผลต่อความสามารถซื้อที่อยู่อาศัยและขอสินเชื่อลดลง เนื่องจากสถาบันการเงินมีเกณฑ์ในการพิจารณาสินเชื่อที่เข้มงวดขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อยอดการโอนกรรมสิทธิ์ โดยเฉพาะกลุ่มราคาต่ำกว่า 3 ล้านบาท ที่มีปัญหากำลังซื้อและกู้แบงก์ไม่ผ่านสูง (Phusae, 2024) ในช่วงที่เศรษฐกิจชะลอตัวหรือถดถอย อันเป็นผลจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ราคาพลังงานที่ผันผวน อัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มสูงขึ้น เงินเฟ้อ รวมถึงผลกระทบจากสถานการณ์โลกและภายในประเทศ ภาคอสังหาริมทรัพย์ซึ่งอ่อนไหวต่อความเชื่อมั่นและกำลังซื้อของประชาชนมักได้รับผลกระทบโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นยอดขายที่ลดลง

ต้นทุนการก่อสร้างที่เพิ่มขึ้น หรือปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีแนวทางในการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบเพื่อรับมือกับความไม่แน่นอน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารความเสี่ยงของภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี โดยมุ่งหวังให้ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนักวางแผนด้านเศรษฐกิจ นำไปปรับใช้เพื่อเพิ่มความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยง และพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ให้มีความยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี

2. เพื่อวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมแก่ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการบริหารความเสี่ยงของภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

สำหรับการวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างฐานความรู้ทางทฤษฎีและเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนการวิเคราะห์งานวิจัย โดยทบทวนทั้งแนวคิดหลัก และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจถดถอย แนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยง แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง บริบทพื้นที่ศึกษาจังหวัดชลบุรี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 21 คน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ จำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 5 คน สมาชิกสมาคมอสังหาริมทรัพย์ชลบุรี จำนวน 2 คน นักวิชาการด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ จำนวน 2 คน นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาและทบทวนเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่

เกี่ยวข้อง เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) โดยโครงสร้างแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ใน ภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี และตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมแก่ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธีการ ได้แก่ (1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาข้อมูล แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยจากแหล่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดชลบุรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก มีการขออนุญาตอย่างเป็นทางการ นัดหมายล่วงหน้า บันทึกและตรวจสอบข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อความน่าเชื่อถือ และ (3) การสังเกต (Observation) โดยผู้วิจัยซึ่งมีบทบาทในภาคอสังหาริมทรัพย์ ได้เข้าร่วมสังเกตกระบวนการบริหารจัดการจริง พร้อมบันทึกข้อมูลภาคสนามอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้สรุปและจัดระบบข้อมูล แยกประเด็นสำคัญ ระบุรูปแบบและความสัมพันธ์ของข้อมูล ตีความและสังเคราะห์ความหมายร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างบทสรุปที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อภาคอสังหาริมทรัพย์สามารถจำแนกได้เป็น 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) ความเสี่ยงทางการเงิน (2) ความเสี่ยงด้านตลาด (3) ความเสี่ยงด้านกฎหมายและนโยบาย และ (4) ความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความเสี่ยงด้านการเงิน พบว่า ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญในช่วงเศรษฐกิจถดถอย ปัญหาหลักประกอบด้วยรายได้ของผู้บริโภคที่ไม่เพิ่มขึ้น ขณะที่ค่าครองชีพสูงขึ้นต่อเนื่อง ทำให้การตัดสินใจซื้อบ้านล่าช้าและความสามารถในการชำระค่างวดลดลง ส่งผลให้ยอดโอนกรรมสิทธิ์และการขายชะลอตัว ความเข้มงวดของธนาคารในการปล่อยสินเชื่อเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่กดดันตลาด ทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงสินเชื่อได้ยากขึ้น และยอดขายโครงการใหม่ลดลง ภาระหนี้ครัวเรือนที่สูงและอัตราดอกเบี้ยที่ปรับขึ้นหลังช่วงคงที่ ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการผิดนัดชำระของผู้บริโภค และกระทบต่อสภาพคล่องของผู้ประกอบการ นอกจากนี้อัตราดอกเบี้ยในตลาดสูงและความผันผวนของค่าเงินบาท ทำให้ต้นทุนทางการเงินของผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น การบริหารเงินทุนในโครงการมีความเสี่ยงมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่พึ่งพาเงินกู้หรือมีภาระหนี้สินระยะสั้นสูง ผลที่ตามมาคือสภาพคล่องลดลง

ผู้ประกอบการต้องแบกรับสต๊อกค้างและต้นทุนดำเนินงานสูง ส่งผลให้ความสามารถในการขยายโครงการใหม่ถูกจำกัด และบางธุรกิจอาจประสบความเสี่ยงด้านการชำระหนี้และเสถียรภาพในระยะยาว

2. ความเสี่ยงด้านตลาด พบว่า ความเสี่ยงด้านตลาดเป็นปัจจัยสำคัญที่กดดันภาคอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะการหดตัวของกำลังซื้อและความไม่มั่นใจของผู้บริโภค ซึ่งส่งผลให้รอบการขายยาวขึ้นและยอดโอนกรรมสิทธิ์ชะลอตัว ปัญหาที่เห็นชัดเจนคือการสะสมของยูนิตคงค้าง โดยเฉพาะทาวน์เฮาส์ช่วงราคา 1.01-2 ล้านบาท และคอนโดมิเนียมที่เคยเป็นตลาดหลักของแรงงานต่างชาติ ซึ่งลดลงอย่างมาก การแข่งขันในตลาดเพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการต้องใช้โปรโมชั่นและลดราคาเพื่อดึงดูดผู้ซื้อ แต่ทำให้กำไรลดลงและความเสี่ยงด้านสภาพคล่องสูงขึ้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายกลางและรายเล็ก ตลาดคอนโดมิเนียมได้รับผลกระทบหนักที่สุด ทั้งจากดีมานด์ที่อ่อนแรงและความไม่แน่นอนของซัพพลาย ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องระงับการลงทุนใหม่และมุ่งเคลียร์สต็อกเดิมก่อน นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคที่เน้นทำเลฟังก์ชัน และราคาที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง การไม่ปรับตัวจะเพิ่มความเสี่ยงด้านยอดขาย ขณะที่เงื่อนไขสินเชื่อเข้มงวดและอัตราดอกเบี้ยสูง ยังเป็นอุปสรรคต่อการปิดการขาย ทำให้ตลาดอสังหาริมทรัพย์ชะลอตัวและยากต่อการคาดการณ์การเติบโตในระยะสั้นถึงกลาง

3. ความเสี่ยงด้านกฎหมายและนโยบาย พบว่า ความเสี่ยงด้านกฎหมายและนโยบายเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดทิศทางและความมั่นคงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะช่วงเศรษฐกิจถดถอยที่ตลาดมีความเปราะบาง แม้รัฐบาลมีมาตรการสนับสนุน เช่น การลดค่าธรรมเนียมโอนและค่าจดจำนองหรือการขยายมาตรการ LTV แต่ผลลัพธ์ในพื้นที่ยังจำกัด เนื่องจากปัจจัยเศรษฐกิจและอัตราดอกเบี้ยมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคมากกว่า อีกทั้งความไม่แน่นอนเกี่ยวกับกฎระเบียบ ภาษี ค่าธรรมเนียม การควบคุมสินเชื่อ และความเร็วในการออกกฎหมายหรือประกาศใหม่ เป็นความเสี่ยงที่ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด การปรับเปลี่ยนข้อกำหนดอย่างไม่ทันตั้งตัวสามารถเพิ่มต้นทุน ยืดระยะเวลาก่อสร้าง และทำให้ยอดขายลดลงทันที ส่งผลให้สต็อกคงค้างเพิ่มขึ้นและกระทบสภาพคล่องของผู้ประกอบการ นอกจากนี้ระบบการขออนุญาตก่อสร้าง การใช้ประโยชน์ที่ดิน และข้อกำหนดผังเมืองยังเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การพัฒนาโครงการ การจัดสรรงบประมาณ และการวางแผนการตลาด หากผู้ประกอบการไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงได้ทันที จะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและความเสี่ยงด้านต้นทุนอย่างชัดเจน

4. ความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ พบว่า เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อทั้งอุปสงค์และสภาพคล่องของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในชลบุรี ภาวะเศรษฐกิจถดถอยและแรงกดดันจากเศรษฐกิจโลก เช่น ความผันผวนของราคาพลังงาน สงครามการค้า และความเสี่ยงด้านภูมิรัฐศาสตร์ ทำให้รายได้ครัวเรือนลดลง กำลังซื้อหดตัว และความสามารถในการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ปัญหาซัพพลายล้นตลาดและยูนิตคงค้างสะสมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับต้นทุนการถือครองและความเสี่ยงด้านสภาพคล่องสูงขึ้น ภาระหนี้ครัวเรือนและอัตราดอกเบี้ยที่ปรับขึ้นแม้เพียงเล็กน้อย ยิ่งซ้ำเติมความยากลำบากในการเข้าถึงสินเชื่อและการปิดการขาย นอกจากนี้การชะลอตัวของการลงทุนในเขตพัฒนา

พิเศษภาคตะวันออก (EEC) ส่งผลต่อรายได้แรงงานทั้งชาวไทยและแรงงานต่างชาติ ทำให้ความต้องการที่อยู่อาศัยลดลงและโครงการใหม่ถูกเลื่อนหรือยับยั้ง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารความเสี่ยงของผู้ประกอบการสามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ด้านการเงิน (2) ด้านการตลาด (3) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ และ (4) ด้านกระบวนการทำงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการเงิน พบว่า ผู้ประกอบการปรับตัวเชิงรุกเพื่อรับมือภาวะเศรษฐกิจถดถอย โดยมุ่งควบคุมต้นทุน เสริมสภาพคล่อง และกระจายแหล่งเงินทุน พร้อมทำงานร่วมกับสถาบันการเงินและคัดกรองลูกค้าเพื่อลดความเสี่ยงด้านสินเชื่อ มาตรการที่ใช้ ได้แก่ การเพิ่มเงินสดสำรอง ขอวงเงินกู้สำรอง และปรับโครงสร้างรายได้จากการขายเป็นการเช่า สะท้อนความยืดหยุ่นในการรักษาสภาพคล่องและลดความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง ขณะเดียวกัน นักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นว่าจำเป็นต้องมีมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น มาตรการภาษี การผ่อนปรนเกณฑ์สินเชื่อ การลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ซื้อ เพื่อช่วยคงเสถียรภาพตลาด

2. ด้านการตลาด พบว่า การบริหารความเสี่ยงด้านการตลาดของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรีสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวอย่างเป็นระบบเพื่อรับมือกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่ส่งผลให้กำลังซื้อของผู้บริโภคลดลงอย่างชัดเจน ผู้ประกอบการจำเป็นต้องลดความเสี่ยงจากการขายไม่ได้และยอดโอนที่ไม่เป็นไปตามแผน ผ่านการปรับสินค้า กลยุทธ์ราคา วิธีการขาย และโมเดลรายได้ให้เหมาะสมกับสภาพตลาดจริง ผู้ประกอบการให้ความสำคัญอย่างมากกับการออกแบบสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ซื้อ (Real Demand) และการตั้งราคาให้สอดคล้องกับศักยภาพของลูกค้า นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาคุณภาพสินค้าเพื่อสร้างความแตกต่างในตลาดที่มีการแข่งขันสูง ควบคู่กับการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างแม่นยำ การควบคุมต้นทุนและการใช้ช่องทางออนไลน์ช่วยลดความเสี่ยงด้านค่าใช้จ่ายในช่วงที่ยอดขายชะลอตัว อีกหนึ่งแนวทางสำคัญคือการปรับรูปแบบธุรกิจ เช่น การปล่อยเช่าแทนการขายในทำเลที่กำลังซื้อที่อ่อนแรงลง ซึ่งช่วยให้ผู้ประกอบการรักษากระแสเงินสดและลดความเสี่ยงจากสต๊อกคงค้าง นอกจากนี้การสร้างความแตกต่างของสินค้าและการปรับใช้กลยุทธ์ราคาที่ยืดหยุ่น เช่น โปรโมชั่น เงินดาวน์ต่ำ หรือสิทธิประโยชน์เพิ่มเติม พร้อมการติดตามพฤติกรรมลูกค้าเพื่อนำไปปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการหลังการขาย ถือเป็นส่วนสำคัญของการบริหารความเสี่ยงด้านความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Retention Risk)

3. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ผู้ประกอบการยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรเป็นหลัก โดยมุ่งเน้นการฝึกอบรมความรู้เฉพาะด้าน การพัฒนาทักษะการขาย การบริการ และการจัดการโครงการ เพื่อให้พนักงานสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของตลาดและพฤติกรรมลูกค้าได้อย่างทันเวลา พร้อมกับสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับมีส่วนร่วมในการระบุวิเคราะห์ และเสนอแนวทางลดความเสี่ยงต่อโครงการและธุรกิจ มีระบบรายงานความเสี่ยงต่อคณะกรรมการบริหารอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังลงทุนในบุคลากรด้วยการสนับสนุนให้เข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมและวิเคราะห์ศักยภาพ เพื่อลดความเสี่ยงจากการจัดวางบุคลากรผิดตำแหน่งและเสริมสร้างความพร้อมของ

ทีมงานในช่วงวิกฤติ การรักษาขวัญและกำลังใจของพนักงานก็เป็นอีกกลยุทธ์สำคัญ โดยสนับสนุนทั้งการยอมรับผลงาน การให้คำปรึกษา และการสร้างบรรยากาศการทำงานเชิงบวก รวมถึงวางแผนงานร่วมกับพนักงานเพื่อให้เห็นโอกาสเติบโต แม้ในสภาวะเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย การมอบอำนาจให้พนักงานตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ ปรับชี้วัดผลงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสื่อสารทิศทางใหม่อย่างชัดเจน ช่วยลดความสับสนและทำให้ทีมงานทำงานเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน การสื่อสารภายในองค์กรอย่างโปร่งใสและชัดเจนช่วยลดความเข้าใจผิด สร้างความมั่นใจแก่พนักงาน และรักษาบุคลากรสำคัญ ทำให้ธุรกิจสามารถดำเนินงานและปรับตัวได้แม้ในช่วงเศรษฐกิจถดถอย

4. ด้านกระบวนการทำงาน พบว่า ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรีให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงานซึ่งเป็นกลยุทธ์หลักในการลดผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในหลายมิติ ผู้ประกอบการบางส่วนมีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโครงการกับกฎหมายปัจจุบันและกฎหมายใหม่ที่กำลังจะบังคับใช้ ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงด้านกฎหมายและข้อบังคับ ตลอดจนป้องกันปัญหาที่อาจเกิดจากการละเมิดระเบียบต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลและเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการติดตามความคืบหน้าโครงการและประเมินทิศทางตลาด ช่วยให้การตัดสินใจมีความรวดเร็ว แม่นยำ และสอดคล้องกับสถานการณ์เศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีการนำแนวทางองค์กรแบบ Agile และ Digital Transformation มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้กระบวนการทำงานมีความคล่องตัว ลดความเสี่ยงจากความล่าช้าในการดำเนินงาน การวางแผนค่าใช้จ่ายโครงการอย่างรัดกุม ติดตามราคาวัสดุก่อสร้างอย่างใกล้ชิด และกำหนดกรอบเวลาการพัฒนาโครงการอย่างชัดเจน ช่วยสร้างความต่อเนื่องในการขายและเสริมความเชื่อมั่นให้ลูกค้า การส่งเสริมให้ทุกฝ่ายในหน่วยงานดำเนินการบริหารความเสี่ยงอย่างเชิงรุก รวมถึงการสร้างระบบบริหารความเสี่ยงที่ครอบคลุมประเด็นด้านความยั่งยืน ทำให้ธุรกิจสามารถดำเนินงานต่อเนื่องได้แม้ในภาวะเศรษฐกิจถดถอย การปรับปรุงกระบวนการทำงานให้รวดเร็ว แม่นยำ และเชื่อมโยงกัน รวมถึงการใช้ข้อมูลตลาดและนโยบายรัฐเป็นตัวชี้นำในการวางแผนโครงการ ช่วยลดความเสี่ยงจากการคาดการณ์ผิดพลาดและต้นทุนที่ไม่จำเป็น

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมแก่ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

จากการศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี และวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี สามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงภายใต้บริบทของจังหวัดชลบุรี ดังนี้

1. การสนับสนุนและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อของประชาชน การเข้าถึงสินเชื่อถือเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความเสี่ยงด้านสภาพคล่องของผู้ประกอบการ ประกอบด้วยมาตรการ เช่น การผ่อนปรน LTV สำหรับบ้านหลังที่ 2-3 การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ การรีไฟแนนซ์บ้านเดิมในอัตราเทียบเท่าบ้านใหม่ การสนับสนุนสินเชื่อผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เช่น ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) และออมสิน รวมถึง

การลดค่าธรรมเนียมโอนและจดจำนอง เพื่อรักษากำลังซื้อของตลาดและสร้างรายได้หมุนเวียนต่อเนื่องให้ผู้ประกอบการ

2. การปรับโครงสร้างโครงการและเลือกพัฒนาเฉพาะตลาดที่มีความเสี่ยงต่ำ ผู้ประกอบการควรมุ่งพัฒนาโครงการในตลาดแนวราบหรือกลุ่ม Real Demand เพื่อตอบสนองความต้องการแท้จริงของผู้บริโภค ลดการเปิดโครงการใหม่ในช่วงเศรษฐกิจถดถอย จัดการสต๊อกสินค้าอย่างเหมาะสม เลือกทำเลที่มีศักยภาพและสอดคล้องกับกำลังซื้อของตลาด เพื่อลดความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง

3. การบริหารสภาพคล่องและการวางแผนการเงินอย่างรัดกุม ผู้ประกอบการจำเป็นต้องเจรจาธนาคารเพื่อผ่อนปรนเงื่อนไขทางการเงิน ควบคุมต้นทุนการพัฒนาโครงการ วางแผนทางการเงินตามความสามารถในการซื้อของลูกค้า และปรับรูปแบบโครงการให้เหมาะสม เช่น บ้านขนาดเล็กหรือห้องเช่า เพื่อลดความเสี่ยงหนี้เสียและรักษาการดำเนินงานของบริษัท

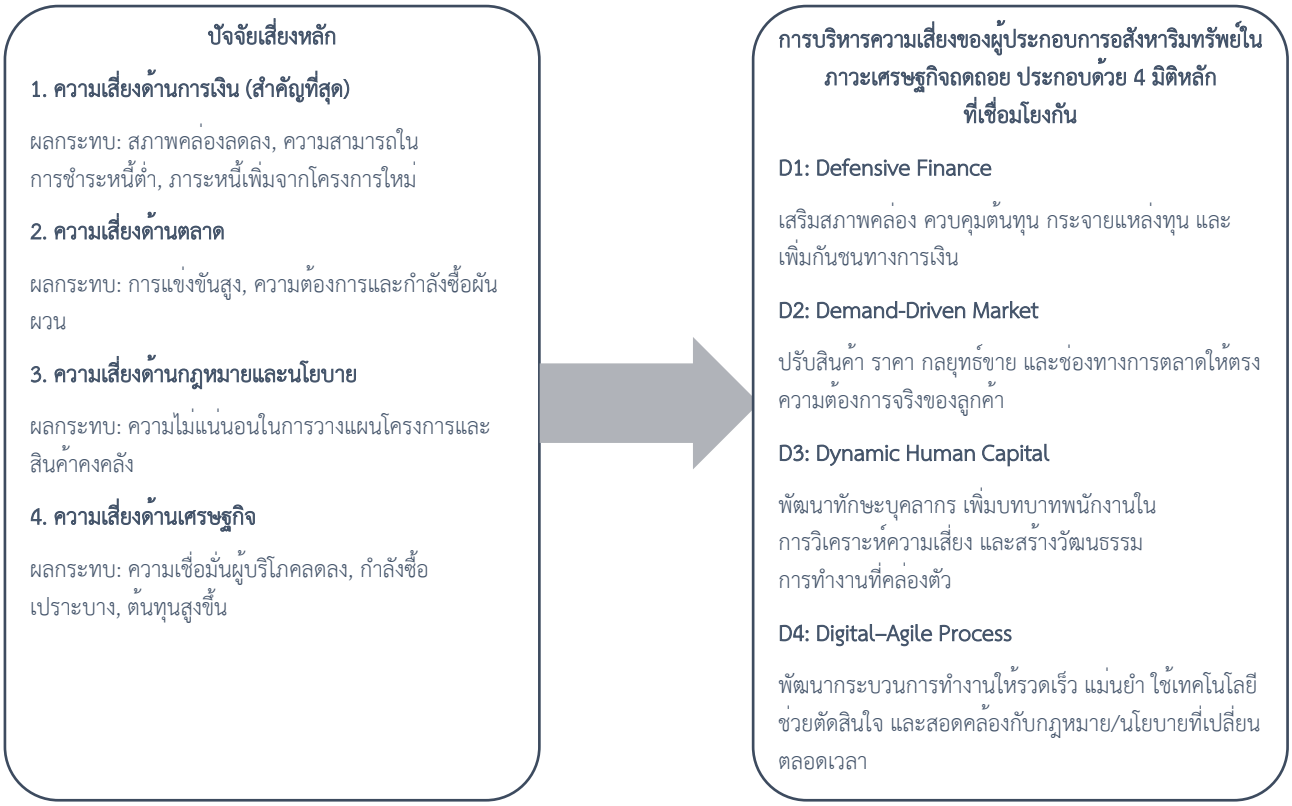
4. การปรับกลยุทธ์ด้านการตลาดและการบริหารสินเชื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ การนำเสนอแผนผ่อนชำระที่ยืดหยุ่น การจัดโปรโมชั่นกระตุ้นยอดขาย การสื่อสารการตลาดที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และการสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพสินค้าและการส่งมอบบ้านตามกำหนด ช่วยกระตุ้นยอดขายและลดความเสี่ยงทางรายได้ในช่วงเศรษฐกิจซบเซา

5. การติดตามสถานการณ์ตลาดและทบทวนมาตรการบริหารความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง การติดตามสถานการณ์ตลาดและสภาพกำลังซื้อ การจัดทำรายงานประเมินความเสี่ยงเสนอคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง และการปรับปรุงนโยบายความเสี่ยงของบริษัทอย่างสม่ำเสมอ ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถปรับกลยุทธ์ได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

6. การสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กร การสร้างแบรนด์ที่เข้มแข็งและสร้างคุณค่าให้ชัดเจน โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ รวมถึงการรักษาความเชื่อมั่นของลูกค้าและผู้ถือหุ้น มีความสำคัญต่อการคงส่วนแบ่งตลาดและสร้างความยั่งยืนในช่วงเศรษฐกิจเปราะบาง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยจังหวัดชลบุรีว่า ความเสี่ยงของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยของจังหวัดชลบุรี สามารถจำแนกออกเป็น 4 ปัจจัยเสี่ยงหลัก ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านตลาด ความเสี่ยงด้านกฎหมายและนโยบาย และความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อเสถียรภาพและความต่อเนื่องของการดำเนินธุรกิจ หากขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม อาจนำไปสู่การชะลอตัวของยอดขาย ความไม่แน่นอนในการวางแผนโครงการ และความเปราะบางขององค์กรในระยะยาวจากกรอบปัจจัยเสี่ยงดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพัฒนาแนวทางการบริหารความเสี่ยงเชิงรุกและสังเคราะห์เป็น โมเดล CRRM : 4D Risk Management Structure เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรับมือกับความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ โดยแต่ละกรอบของโมเดลเชื่อมโยงกับปัจจัยเสี่ยงหลักอย่างชัดเจน ตามรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี

ด้านความเสี่ยงด้านการเงิน พบว่า ความเสี่ยงด้านการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่กระทบต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรีช่วงเศรษฐกิจถดถอย โดยปัญหาหลักมาจากกำลังซื้อประชาชนที่ลดลง รายได้ไม่เพิ่มตามค่าครองชีพ ทำให้ตัดสินใจซื้อช้าลงและเสี่ยงต่อการผิดนัดชำระมากขึ้น ขณะเดียวกันสถาบันการเงินเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อ ส่งผลให้ยอดขายและยอดโอนชะลอตัว ส่วนผู้ประกอบการเองต้องเผชิญต้นทุนการเงินสูงจากอัตราดอกเบี้ยและภาระหนี้ ทำให้สภาพคล่องลดลง แบกรับสต๊อกค้าง และขยายโครงการใหม่ได้จำกัด นำไปสู่ความเสี่ยงต่อเสถียรภาพธุรกิจในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดของ Pholphirul (2009) ที่กล่าวว่า “ภาวะเศรษฐกิจถดถอย” คือภาวะที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลดลง อำนาจการซื้อของประชาชนลดลง ส่งผลให้ผู้ประกอบการทั้งหลายเริ่มลดการผลิตลงเนื่องจากขาดทุน ส่งผลสืบเนื่องให้มีการเลิกจ้างงาน มีการใช้ทรัพยากรลดลง ซึ่งมักเกิดหลังจากที่เศรษฐกิจเกิดการขยายตัวสูงสุด ที่ผลักดันให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ความสามารถในการแข่งขันลดลง และตามมาด้วยปัญหาด้านเงินทุนหมุนเวียน การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Satirapipatkul (2021) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การปรับตัวต่อผลกระทบจากโควิด-19 ของบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2563 ผลการศึกษาพบว่า การแพร่ระบาดโควิด-19 ส่งผลให้อุปทานและอุปสงค์

ที่อยู่อาศัยในภาพรวมปรับตัวลดลง โดยมาตรการล็อกดาวน์ทั้งภายในและต่างประเทศทำให้เศรษฐกิจชะลอตัว ประชาชนเกิดความกังวลและความไม่มั่นคงทางรายได้ ทำให้เกิดการควบคุมค่าใช้จ่ายและการลดลงของกำลังซื้อ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานและผลประกอบการของบริษัทฯ

ด้านความเสี่ยงด้านตลาด พบว่า ความเสี่ยงด้านตลาดเป็นแรงกดดันสำคัญต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรี เนื่องจากกำลังซื้อและความมั่นใจของผู้บริโภคลดลง ทำให้รอบการขายยาวขึ้น ยอดโอนกรรมสิทธิ์ชะลอตัว และเกิดการสะสมของยูนิตคงค้าง โดยเฉพาะทาวน์เฮาส์ราคา 1.01-2 ล้านบาท และคอนโดมิเนียมที่เคยเป็นตลาดแรงงานต่างชาติ การแข่งขันสูงขึ้นทำให้ผู้ประกอบการต้องใช้โปรโมชั่นและลดราคา ส่งผลต่อกำไรและสภาพคล่อง โดยตลาดคอนโดมิเนียมได้รับผลกระทบหนักที่สุด ผู้ประกอบการจึงระงับการลงทุนใหม่และมุ่งระบายสินค้าคงเหลือที่มีอยู่เดิม พร้อมปรับผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป ส่วนเงื่อนไขสินเชื่อเข้มงวดและอัตราดอกเบี้ยสูงยังเป็นอุปสรรคต่อการขาย ทำให้ตลาดชะลอตัวและยากต่อการคาดการณ์การเติบโตในระยะสั้นถึงกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของ Lam (2003) ที่อธิบายว่า ความเสี่ยง (Risk) คือ ความไม่แน่นอนที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นได้ทั้งโอกาสและอุปสรรค ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าหากไม่มีความเสี่ยงก็อาจไม่มีโอกาสสำหรับการดำเนินธุรกิจเลยเช่นกัน (no risk, no return) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Pongpatrokha, Charoenphonphatthana, and Phasiphon, 2023) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยขนาดกลางในพื้นที่นอกเขตเมืองใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า สภาพเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อความสามารถในการซื้อของกลุ่มเป้าหมายนั้น เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อกำลังซื้อของลูกค้า

ด้านความเสี่ยงด้านกฎหมายและนโยบาย พบว่า กฎหมายและนโยบายเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดทิศทางและความมั่นคงของภาคอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะในช่วงเศรษฐกิจถดถอย แม้มีมาตรการสนับสนุนจากรัฐบาล เช่น ลดค่าธรรมเนียมโอนและจดจำนอง หรือขยายมาตรการ LTV แต่ผลลัพธ์ยังจำกัด เนื่องจากปัจจัยเศรษฐกิจและอัตราดอกเบี้ยมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคมากกว่า ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับกฎระเบียบ ภาษี การควบคุมสินเชื่อ และความล่าช้าในการออกกฎหมายใหม่ สามารถเพิ่มต้นทุนยืดระยะเวลาก่อสร้าง และลดยอดขาย ทำให้สต็อกคงค้างและกระทบสภาพคล่อง นอกจากนี้ระบบการขออนุญาตก่อสร้าง การใช้ประโยชน์ที่ดิน และผังเมืองเป็นตัวแปรสำคัญ หากผู้ประกอบการไม่ปรับตัวทันจะเพิ่มความเสี่ยงด้านต้นทุนและลดความสามารถในการแข่งขันอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kaewpongsuk and Woraphatthirakul (2024) ได้ศึกษาเรื่องนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานภาครัฐได้มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน เป็นทางหนึ่งที่รัฐบาลมุ่งเน้นให้มีการลงทุนเพื่อเพิ่มรายได้มาใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะจังหวัดชลบุรีซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่นำร่องในการพัฒนาประเทศ ผู้ประกอบการต้องศึกษาข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ให้ถี่ถ้วนเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ปัญหาข้อจำกัดจากพระราชบัญญัติผังเมืองฯ ต้องมีการเสนอหน่วยงานภาครัฐให้มีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันและสถานการณ์จริง

ด้านความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ พบว่า ปัจจัยเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศ เช่น ภาวะเศรษฐกิจถดถอย ความผันผวนของราคาพลังงาน สงครามการค้า และความเสี่ยงภูมิรัฐศาสตร์ ส่งผลให้รายได้ครัวเรือนลดลง กำลังซื้อหดตัว และความสามารถในการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ลดลง ยูนิตคงค้างและซัพพลายล้นตลาดเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรีเผชิญต้นทุนการถือครองและความเสี่ยงด้านสภาพคล่องสูงขึ้น ขณะเดียวกัน ภาระหนี้ครัวเรือนและอัตราดอกเบี้ยที่ปรับสูงขึ้น รวมถึงการชะลอการลงทุนในเขต EEC ทำให้ความต้องการที่อยู่อาศัยลดลงและโครงการใหม่ถูกเลื่อนหรือยับยั้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sangsawang and Povatong (2022) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะความเสี่ยงของบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในระหว่างปี 2557-2562 ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะความเสี่ยงของบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์มีการเปิดเผยผ่านรายงานประจำปีเพิ่มขึ้นในทุกปี ซึ่งเกิดจากสภาวะทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Thumtrongkitkul and Tantrakul (2023) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ในภาวะวิกฤตของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์โครงการแบบผสมผสาน สรุปผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ สถานการณ์โดยรวมและความเปลี่ยนแปลงของตลาดอสังหาริมทรัพย์ COVID-19 สงครามระหว่างประเทศ เศรษฐกิจในประเทศและระดับโลก การแข่งขันที่เข้มข้น และพฤติกรรมผู้บริโภค ไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของโครงการแบบผสมผสานให้หยุดชะงักได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การบริหารความเสี่ยงของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี

ด้านการเงิน พบว่า การบริหารความเสี่ยงด้านการเงินของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรี ผู้ประกอบได้ปรับตัวเชิงรุกโดยควบคุมต้นทุน เสริมสภาพคล่อง และกระจายแหล่งเงินทุน พร้อมทำงานร่วมกับสถาบันการเงินและคัดกรองลูกค้าเพื่อลดความเสี่ยงด้านสินเชื่อ มาตรการสำคัญ ได้แก่ การเพิ่มเงินสดสำรอง ขอวงเงินกู้สำรอง และปรับรายได้จากการขายเป็นการเช่า สะท้อนความยืดหยุ่นในการรักษาสภาพคล่อง ขณะเดียวกัน มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น มาตรการภาษี การผ่อนปรนเกณฑ์สินเชื่อ และลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ซื้อ มีความจำเป็นต่อการคงเสถียรภาพตลาด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pongpatrokha, Charoenphonphatthana, and Phasiphon (2023) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยขนาดกลางในพื้นที่นอกเขตเมืองใหญ่ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการที่อยู่อาศัยขนาดกลางในพื้นที่นอกเขตเมืองใหญ่มากที่สุดคือปัจจัยด้านการเงิน โดยปัจจัยการเงินเป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากถ้าไม่สามารถควบคุมการเงินให้ดี จะส่งผลกระทบต่อปัจจัยอื่น ๆ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Kaewpongsuk and Woraphatthirakul, 2024) ได้ศึกษาเรื่องนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการต้องเตรียมเงินสำรองสำหรับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และจัดทำเอกสารข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานในการยื่นขอสินเชื่อ

ด้านการตลาด พบว่า ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรีต่างปรับตัวเพื่อลดความเสี่ยงจากยอดขายและยอดโอนที่ลดลง โดยปรับสินค้า กลยุทธ์ราคา วิธีขาย และโมเดลรายได้ (Revenue Models) ให้

สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ซื้อ (Real Demand) เน้นคุณภาพสินค้าและความแตกต่างในตลาด พร้อมใช้เครื่องมือดิจิทัลวิเคราะห์ข้อมูลกำหนดกลยุทธ์ ควบคุมต้นทุน และใช้ช่องทางออนไลน์ นอกจากนี้มีการปรับรูปแบบธุรกิจ เช่น ปล่อยเช่าแทนการขาย เพื่อรักษากระแสเงินสดและลดสต็อกคงค้าง พร้อมใช้กลยุทธ์ราคายืดหยุ่น โปรโมชั่น และติดตามพฤติกรรมลูกค้าเพื่อบริหารความเสี่ยงด้านความพึงพอใจและการรักษาลูกค้า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Satirapipatkul (2021) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การปรับตัวต่อผลกระทบจากโควิด-19 ของบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2563 ผลการศึกษาพบว่า พบการเลือกใช้กลยุทธ์การปรับตัว 5 ด้าน ได้แก่ กลยุทธ์ด้านการวางแผน ด้านการตลาด ด้านการเงิน ด้านการทำงานองค์กร และด้านการป้องกันโควิด-19 ซึ่งมีการเลือกใช้กลยุทธ์ด้านการตลาดและด้านการวางแผนมากกว่าร้อยละ 50 ของการเลือกใช้กลยุทธ์การปรับตัว และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Thumtrongkitkul and Tantrakul (2023) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ในภาวะวิกฤตของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์โครงการแบบผสมผสาน สรุปผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การปรับตัวในภาวะวิกฤต มีความสอดคล้องเรื่องขนาดโครงการ มูลค่าการลงทุน

ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในชลบุรีให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรโดยมุ่งฝึกอบรมทักษะเฉพาะด้าน การขาย การบริการ และการจัดการโครงการ พร้อมสร้างวัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการระบุและจัดการความเสี่ยง มีระบบรายงานความเสี่ยงต่อคณะกรรมการบริหารอย่างเป็นระบบ การรักษาขวัญและกำลังใจ การมอบอำนาจในการตัดสินใจ การปรับชี้วัดผลงาน และการสื่อสารภายในองค์กรอย่างชัดเจนช่วยให้พนักงานทำงานเชิงรุก ลดความสับสน และรักษาบุคลากรสำคัญ ส่งผลให้ธุรกิจสามารถดำเนินงานและปรับตัวได้แม้ในช่วงเศรษฐกิจถดถอย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Srirayup (2022) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาพนักงานให้คงอยู่กับองค์กร ประกอบด้วย ปัจจัยในด้านการพัฒนาบุคลากร ปัจจัยในด้านการกระตุ้นจูงใจบุคลากร ปัจจัยในด้านการประเมินผลการทำงานตามศักยภาพและประสิทธิภาพของงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Phannakan, Yuphong, and Poolkrajang, 2024) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลจำเป็น จะต้องมีแนวทางในการพัฒนาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการวางแผนและบริหารธุรกิจที่เหมาะสม มีการบริหารจัดการและทรัพยากรบุคคล โดยเน้นด้านการพัฒนาองค์กรในด้านระบบการทำงานและการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Sowaphas, Thamchalai, and Chanma, 2023) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศของกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย ผลการวิจัยพบว่า ด้านบุคลากร พบว่า องค์กรมีวิธีการประเมินความต้องการด้านขีดความสามารถเป็นรายบุคคล

ด้านกระบวนการทำงาน พบว่า ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในชลบุรีมุ่งเน้นการปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โดยใช้คณะทำงานเฉพาะกิจ เทคโนโลยีดิจิทัล และแนวทาง Agile/Digital Transformation ในการติดตามโครงการและประเมินตลาด พร้อมวางแผน

ค่าใช้จ่าย ควบคุมวัสดุก่อสร้าง และกำหนดกรอบเวลาอย่างรัดกุม การบริหารความเสี่ยงเชิงรุกและการใช้ข้อมูลตลาดร่วมกับนโยบายรัฐช่วยลดความเสี่ยงจากการคาดการณ์ผิดพลาด ต้นทุนเกินจำเป็น และทำให้ธุรกิจดำเนินงานต่อเนื่องแม้ในภาวะเศรษฐกิจถดถอย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Pongpatrokha, Charoenphonphatthana, and Phasiphon, 2023) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยขนาดกลางในพื้นที่นอกเขตเมืองใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมต้นทุนได้ดีหรือลดต้นทุนของโครงการได้ จะทำให้เห็นกำไรที่ชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kasemmethakul and Wiroonrath (2022) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลสำหรับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า ตั้งแต่เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลาง เพื่อเข้าหากลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย ทำให้ตอบโจทย์กลุ่มผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่และสามารถ อำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจในภาคอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์ได้เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Kaewpongsuk and Woraphatthirakul, 2024) ได้ศึกษาเรื่องนโยบายรัฐบาลต่อการส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินการ ผู้ประกอบการต้องศึกษาข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ให้ถี่ถ้วนเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sowaphas, Thamchalai, and Chanma (2023) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศของกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ประเภทที่อยู่อาศัย ผลการวิจัยพบว่า ด้านการปฏิบัติการ พบว่าการดำเนินธุรกิจแตกต่างตามประเภทผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Somkham and Tuntrakul, 2024) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รายย่อยในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการที่ดีนั้น ต้องมีลักษณะการเป็นผู้นำที่เน้นการใช้นวัตกรรม นำเอาความคิดใหม่หรือการนำมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบใหม่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมแก่ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญต่อการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อของประชาชนผ่านมาตรการทางการเงินของรัฐและธนาคาร เช่น การผ่อนปรน LTV การลดอัตราดอกเบี้ย การรีไฟแนนซ์บ้านเดิม และการสนับสนุนสินเชื่อผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เพื่อรักษากำลังซื้อและสภาพคล่องของบริษัทควบคู่ไปกับการปรับโครงสร้างโครงการและพัฒนาเฉพาะตลาดที่มีความต้องการแท้จริง (Real Demand) เพื่อลดความเสี่ยงด้านสต็อกและป้องกันการสะสมสินค้าที่ค้างอยู่ การบริหารสภาพคล่องและวางแผนการเงินอย่างรัดกุม การปรับกลยุทธ์การตลาดและการบริหารสินเชื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ การติดตามสถานการณ์ตลาดและทบทวนมาตรการบริหารความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กร ล้วนเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรีสามารถดำเนินธุรกิจอย่างมั่นคงและลดผลกระทบจากความผันผวนของเศรษฐกิจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kanthadong and Boonnun (2022) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์ในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการควรใช้ กลยุทธ์การปรับตัวและการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เหมาะสม

กับสถานการณ์ โดยให้ความสำคัญกับการวางแผนการดำเนินธุรกิจในระยะยาว การปรับแผนการตลาด การลดต้นทุน และการบริหารจัดการเงินเพื่อรักษากระแสเงินสด นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตั้งราคาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงจากสินค้าคงค้างและเสริมความสามารถในการดำเนินธุรกิจในช่วงที่สภาพเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย

สรุป

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าภาคอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรีเผชิญความเสี่ยงหลายด้านในช่วงเศรษฐกิจถดถอย ทั้งความเสี่ยงด้านการเงินจากรายได้ผู้บริโภคไม่เพิ่มขึ้น ค่าครองชีพสูง สภาพคล่องลดลง และต้นทุนการเงินเพิ่มขึ้น ความเสี่ยงด้านตลาดเกิดจากกำลังซื้อหดตัว ความไม่มั่นใจของผู้บริโภค และการแข่งขันสูง ทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์การตลาด ความเสี่ยงด้านกฎหมายและนโยบายเกิดจากความไม่แน่นอนของกฎระเบียบ ภาษี และข้อกำหนดต่าง ๆ ขณะที่ความเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจจากปัจจัยโลกส่งผลต่ออุปสงค์ และซัพพลาย ผู้ประกอบการบริหารความเสี่ยงโดยเน้นควบคุมต้นทุน เสริมสภาพคล่อง ปรับสินค้าและกลยุทธ์ราคา ใช้เทคโนโลยีและข้อมูลวิเคราะห์ตลาด ฝึกอบรมบุคลากร และปรับกระบวนการทำงานให้คล่องตัว แนวทางที่เหมาะสมรวมถึงการสนับสนุนสินเชื่อ ปรับโครงสร้างโครงการ เลือกตลาดเสี่ยงต่ำ วางแผนการเงินรัดกุม ปรับกลยุทธ์การตลาดและสินเชื่อ ติดตามสถานการณ์ตลาด และสร้างภาพลักษณ์องค์กร ทั้งหมดช่วยลดความเสี่ยงและรักษาความยั่งยืนของภาคอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรี ในช่วงเศรษฐกิจอ่อนแอ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อภาคอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอยในจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ความเสี่ยงด้านการเงิน ด้านตลาด ด้านกฎหมายและนโยบาย และด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ดังนั้นผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการเงิน ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการติดตาม ประเมิน และกำหนดมาตรการบริหารความเสี่ยงในแต่ละด้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มความพร้อมในการรับมือกับความผันผวนทางเศรษฐกิจ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมด้านการเงิน ด้านการตลาด ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และด้านกระบวนการทำงาน ดังนั้นผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดชลบุรีควรยกระดับการบริหารความเสี่ยงอย่างบูรณาการทั้งด้านการเงิน การตลาด การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และกระบวนการทำงาน เพื่อเสริมสร้างความพร้อมในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม ประกอบด้วย การสนับสนุนการเข้าถึงสินเชื่อ การบริหารสภาพคล่อง การปรับโครงสร้างโครงการ การปรับกลยุทธ์การตลาด การติดตามสถานการณ์ตลาด และการสร้างความน่าเชื่อถือขององค์กร ดังนั้นผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการเงินในจังหวัดชลบุรีควรร่วมกันนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายและแผนบริหารความเสี่ยง เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจถดถอย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษาปัจจัยเสี่ยงของตลาดอสังหาริมทรัพย์เชิงเปรียบเทียบระหว่างหลายจังหวัดในเขต EEC เพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างในแต่ละพื้นที่

2.2. ควรขยายการศึกษาไปยังมิติผู้บริโภคโดยตรง เช่น ความเชื่อมั่น การเข้าถึงสินเชื่อ พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อบ้าน เพื่อวิเคราะห์อุปสงค์เชิงลึกเพิ่มเติม

2.3. ควรศึกษาบทบาทของภาครัฐในการกำกับ ดูแล และสนับสนุนภาคอสังหาริมทรัพย์ในช่วงเศรษฐกิจถดถอย โดยวิเคราะห์ประสิทธิผลของมาตรการภาครัฐ เช่น การผ่อนคลายสินเชื่อ การลดค่าธรรมเนียม หรือมาตรการกระตุ้นความต้องการ เพื่อประเมินว่ามาตรการใดส่งผลต่อการฟื้นตัวของตลาดมากที่สุด

References

Kaewpongsuk, K. & Woraphatthirakul, P. (2024). Government Policy Towards Promoting Real Estate Business for Low-Income Earners in the Eastern Region. *Journal of MCU Social Science Review*, 13(2), 275-289.

Kanthadong, N., & Boonnun, V. (2022). Strategies for building competitive advantages toward the business among real estates in Special Economic Zones (SEZs), Chiang Rai, Thailand. *Journal of Human Society the Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 11(1), 65-77.

Kasemmethakul, T., & Wiroonrath, S. (2022). Digital Marketing Strategies for Real Estate Business During the Pandemic Of COVID-19. *Journal of Value Chain Management and Business Strategy*, 1(1), 51-66.

KKP Research. (2025). *Thai real estate risks prolonged slump*. Retrieved June 22, 2025, from https://media.kkpfg.com/document/2025/Mar/KKP-Research-Long-structural-issue-in-

Lam, J. (2003). *Enterprise risk management, from incentives to controls*. Hoboken, NJ.: John Wiley & Sons.

Marketeer Team. (2020). *Real estate business and strategies during the economic crisis by Prof. Wittawat Rungruangphon*. Retrieved June 22, 2025, from https://marketeer

Phannakan, J., Yuphong, S., & Poolkrajang, A. (2024). The Development of Real Estate Business ManagementModel in The Digital Economy Era. *Journal of Business and Industrial Development*, 4(3), 87-101.

Pholphirul, P. 2009). Estimation of Thailand's Real Estate Cycle. *NIDA Development Journal*, 50(1), 3-5.

Phusae, B. (2024). *Real estate prices under 3 million baht in Chonburi and Rayong face a crisis. 'Sell 30 times' strategy to attract foreign investors*. Retrieved June 26, 2025, from https://www.bangkokbiznews.com/property/1120368.

Pongpatrokha, P., Charoenphonphatthana, S., & Phasiphon, S. (2023). Key Success Factors of Medium- Sized Residential Real Estate Developer in Suburban Areas. In N. Tiarongwirayanap (Ed.), *The 27th National Convention on Civil Engineering August 24-26, 2022, Chiang Rai, THAILAND (pp. 1-8).* Chiang Rai: University of Phayao and Engineering Institute of Thailand under Royal Patronage.

Sangsawang, J., & Povatong, B. (2022). Risk Characteristics of The Set-registered Real Estate Development Companies during 2014-2019. *Sarasatr*, 5(1), 104-114.

Satirapipatkul, P. (2021). Adaptation Strategies to COVID-19 Impact on Business of the Set-Registered Real Estate Development Companies in 2020. *Sarasatr*, 4(2), 451-464.

Somkham, Y.,& Tuntrakul, T. (2024). Risk Managements Strategy of Small Property Developers in The Eastern Economic Corridor. *Journal of MCU Social Science Review*, 13(2), 108-121.

Sowaphas, R., Thamchalai, A. & Chanma, C. (2023). Strategies For the Organizational Development for Excellence in the Real Estate Business Residence Type. *Journal Of MCU Buddhapanya Review*, 8(2), 122-139.

Srirayup, A. (2022). Human Resource Management Strategies of the Construction Industry in Bangkok. *Interdisciplinary Social Sciences and Communication Journal*, *5*(1), 126–138.

Supalai. (2024). *Houses and condos in Chonburi, fulfilling your life and the best investment opportunities of the year*. Retrieved June 26, 2025, from https://www.supalai.com.

Supapong, M. (2019). *The Thai Financial Economy and Implications for the Mortgage Market*. Retrieved June 20, 2025, from https://www.bot.or.th/Thai/PressandSpeeches/Spee

Thumtrongkitkul, J. & Tantrakul, T. (2023). Strategic Management in Crisis of The Real Estate Business; Mixed-Use Project. *Journal of Social Science and Cultural*, 7(8), 244-256.

การจัดการองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย

KNOWLEDGE MANAGEMENT OF ENGLISH-SPEAKING SKILLS IN POPULAR TEMPLE-BASED TOURISM DESTINATIONS IN CHIANG RAI PROVINCE

[1]ใบบัว พลเมืองดี, [2]พระวชิรดิลก, [3]อานุรักษ์ สาแก้ว,
[4]ศุภกร ณ พิกุล และ [5]พระสมุห์เกียรติกร กิตฺติเวที
[1]Baibou Pholmuangdee, [2]Phra Vajiradilok, [3]Anurak Sakaew,
[4]Supakorn Napikul and [5]Phra samuhkiatikorn Kittiwedhi
[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Rai Buddhist College, Thailand
[1] Corresponding Author's E-mail: Baibou192542@gmail.com
[1]เบอร์โทร: 061-032-4790

Received: 2026-01-21
Revised: 2026-05-31
Accepted: 2026-06-04

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การจัดการองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย และ 2) พัฒนาองค์ความรู้ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 5 รูป คือพระภิกษุที่ทำหน้าที่ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทย ซึ่งมาจากวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าพื้นฐานทักษะภาษาอังกฤษของพระภิกษุอยู่ในระดับที่ต้องเร่งส่งเสริมและพัฒนาอย่างจริงจังประกอบด้วย 1) การสนทนาภาษาอังกฤษเบื้องต้นกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 2) การตอบข้อสงสัยทางพุทธศาสนาอย่างชัดเจนและเข้าใจง่ายด้วยภาษาอังกฤษ และ 3) การอธิบายหลักธรรมทางพุทธศาสนาขั้นพื้นฐานเป็นภาษาอังกฤษ และผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงรายประกอบไปด้วย 1) เชิงนโยบาย คือควรส่งเสริมให้วัดที่เป็นกระแสนิยมมีพระภิกษุที่มีทักษะการพูดภาษาอังกฤษอย่างน้อย 1 รูปต่อ 1 วัด 2) นโยบายเชิงคุณภาพคือ มีการพัฒนาคู่มือการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ 3) นโยบายเชิงปริมาณคือ กำหนดให้มีผู้เรียนรู้หรือผู้พัฒนาทักษะอย่างน้อย 1 รูปต่อปี เพื่อทำหน้าที่

เป็นศูนย์กลางการจัดการองค์ความรู้และการให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อันจะช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของวัดและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการองค์ความรู้; ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ; วัดที่เป็นกระแสนิยม; จังหวัดเชียงราย

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of English-speaking skills among monks at popular temples in Chiang Rai Province, and 2) develop approaches for enhancing their English-speaking skills. A qualitative research design was employed. Five key informants were purposively selected from monks responsible for providing information to Thai and foreign tourists at popular temples in Chiang Rai Province. Data were collected through in-depth interviews and focus group discussions and analyzed using content analysis.

The findings indicated that the monks' basic English-speaking skills required systematic and urgent development in three areas: basic communication with foreign tourists; providing clear and comprehensible responses to questions concerning Buddhism; and explaining fundamental Buddhist teachings in English. The proposed approaches for developing English-speaking skills comprised three dimensions. First, at the policy level, each popular temple should have at least one monk with adequate English-speaking skills. Second, at the qualitative level, an English-language learning manual should be developed. Third, at the quantitative level, at least one monk should be trained annually to enhance English-speaking skills and serve as a center for knowledge management and information services for foreign tourists. These approaches were expected to enhance the image of temples and support sustainable religious and cultural tourism.

Keywords: Knowledge Management; English Speaking Skills; Popular Temples; Chiang Rai Province

บทนำ

ในยุคปัจจุบันภาษาอังกฤษในฐานะภาษาสากลมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นพื้นที่ของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้คนต่างภาษาและวัฒนธรรม วัดในประเทศไทยไม่เพียงทำหน้าที่เป็นศาสนสถาน แต่ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อน

อัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทยแก่นักท่องเที่ยวทั่วโลก พระภิกษุจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม Office of National Buddhism (2018) โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีวัดที่มีเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นจำนวนมาก ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของพระภิกษุในวัดเหล่านี้จึงเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อการถ่ายทอดคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมสู่ผู้มาเยือนอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติจำเป็นต้องอาศัยภาษาอังกฤษเป็นหลัก พระภิกษุจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะทักษะการพูด (Phra Nopadon Sutthidhammo, Phra Palat Wutthipong Kittiwanno, and Phra Palat Methee Khemapanyo, 2025) เพื่อใช้ในการอธิบายหลักธรรม การตอบข้อซักถามเกี่ยวกับวัด ขนบธรรมเนียม และการปฏิบัติทางศาสนา ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างภาพลักษณ์และเศรษฐกิจของประเทศ (Phra Mahakritsada Nonthawong, 2017) วัดในประเทศไทย โดยเฉพาะวัดที่เป็นกระแสนิยม ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีวัดซึ่งมีเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ส่งผลให้การสื่อสารภาษาอังกฤษมีความจำเป็นต่อการให้ข้อมูล การอธิบายกิจกรรมทางศาสนา และการถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติพระภิกษุในวัดที่เป็นกระแสนิยมมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้สื่อสารทางศาสนาและวัฒนธรรม

การสื่อสารภาษาอังกฤษในบริบทของวัดมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป เนื่องจากต้องคำนึงถึงความเหมาะสมทางศาสนา มารยาท และบริบททางวัฒนธรรม จากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าพระภิกษุส่วนใหญ่มีทักษะการพูดภาษาอังกฤษในระดับพื้นฐานและเรียนรู้จากประสบการณ์จริงมากกว่าการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การสื่อสารยังมีข้อจำกัดด้านความถูกต้องและความมั่นใจ การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) เป็นแนวคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษได้ Suwangard and Tuengkun (2022) โดยช่วยแปลงองค์ความรู้แฝงจากประสบการณ์ของพระภิกษุให้เป็นองค์ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง วิทยาลัยสงฆ์เชียงรายซึ่งตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมในจังหวัดเชียงราย ทำให้พระภิกษุและนิสิตมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของพระภิกษุเพื่อรองรับการให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การออกแบบการวิจัยร่วมกับนิสิตสาขาภาษาอังกฤษ

ในการศึกษาการจัดการองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยม แนวคิดเชิงทฤษฎีที่สำคัญมักอาศัยหลักการของ Nonaka และ Takeuchi เกี่ยวกับการสร้างและถ่ายโอนความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งเน้นการแปลงความรู้ประเภทต่าง ๆ ระหว่าง ความรู้ฝังลึก (tacit knowledge) ที่ซึ่งสะท้อนทักษะและประสบการณ์ส่วนบุคคล และ ความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) ที่สามารถบันทึกและสื่อสารได้เป็นระบบ โดยกระบวนการจัดการองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ต้องมีการแปลงและแบ่งปันทั้งสองลักษณะความรู้นี้ผ่านการสื่อสาร การบันทึก หรือการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ความรู้ถูกใช้งานและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในบริบทขององค์กรหรือชุมชนผู้เรียน ซึ่งในกรณีของพระภิกษุ การจัดการองค์ความรู้เช่นนี้จะช่วยให้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่ได้จากประสบการณ์ (tacit) ถูกถ่ายทอด ทำความเข้าใจ และพัฒนาเป็นแนวทางที่เป็นรูปธรรมสำหรับการบริการแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น งานวิจัยเรื่อง การจัดการองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย จึงมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยม และพัฒนาแนวทางการจัดการองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบททางศาสนาและวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การยกระดับการสื่อสารภาษาอังกฤษในวัด และเสริมสร้างบทบาทของวัดในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในระดับนานาชาติ (Nonaka and Takeuchi, 1995)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎี

1.1. แนวคิดทฤษฎีการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management Theory: SECI Model) แนวคิดการจัดการองค์ความรู้ของ Nonaka และ Takeuchi อธิบายกระบวนการสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ภายในองค์กรผ่านแบบจำลอง SECI ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การถ่ายทอดความรู้โดยนัยสู่ความรู้โดยนัย (Socialization)
2. การแปลงความรู้โดยนัยเป็นความรู้ชัดแจ้ง (Externalization)
3. การผสานความรู้ชัดแจ้ง (Combination)
4. การนำความรู้ชัดแจ้งกลับไปใช้จนเกิดเป็นความรู้โดยนัยใหม่ (Internalization)

(Nonaka and Takeuchi, 1995)

1.1. 2. ทฤษฎีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT – Richards & Rodgers, 2014)

1. เน้นให้ผู้เรียนใช้ภาษาเพื่อสื่อสารได้จริง มากกว่าท่องจำไวยากรณ์ โดยให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดความหมาย ความเหมาะสมตามบริบท และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูด-ผู้ฟัง

2. สอดคล้องกับบริบทพระภิกษุในวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษสนทนาตอบคำถาม และอธิบายหลักธรรมแก่นักท่องเที่ยวในสถานการณ์จริง

3. เมื่อผสานกับแนวคิด KM จะช่วยให้พระภิกษุเรียนรู้ภาษาอังกฤษจากการปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และบริบททางศาสนา/วัฒนธรรม ส่งผลให้ทักษะการพูดพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Richards and Rodgers, 2014)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในบริบทของวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย โดยมุ่งเน้นการศึกษาจากประสบการณ์จริงของผู้ปฏิบัติงานในวัด

2.1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) จำนวน 5 รูป ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงในการวิจัยครั้งนี้ คือ พระภิกษุที่มีบทบาทในการให้บริการข้อมูลและสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นพระภิกษุ จำนวน 3 รูป ที่พำนักอยู่ในวัดร่องเสือเต้น, วัดห้วยปลากั้ง และวัดพระแก้ว

2.2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่พระภิกษุที่พำนักอยู่ในวัดห้วยปลากั้ง จำนวน 2 รูป ซึ่งตั้งอยู่ใกล้วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยผู้วิจัยเลือกพื้นที่ดังกล่าวเนื่องจากเป็นบริบทที่พระภิกษุมีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษจริง และเอื้อต่อการลงพื้นที่เก็บข้อมูลร่วมกับนิสิตสาขาภาษาอังกฤษ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) โดยแนวทางในการกำหนดกรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ (Main Questions) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

3.1. แบบสอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษในการให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

3.2. แบบทดสอบ เพื่อประเมินระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษของผู้ให้ข้อมูล

3.3. กิจกรรมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ และแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัด

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบทดสอบควบคู่กับการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบบสอบถามใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และแบบทดสอบใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบ Rubric Score ใน 4 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้องทางไวยากรณ์ ความคล่องแคล่วในการพูด ความเหมาะสมของคำศัพท์ และความสามารถในการสื่อความหมาย โดยแบ่งระดับคะแนนออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดี (คะแนน 75–100%) ระดับปานกลาง (คะแนน 50–74%) และระดับที่ต้องพัฒนา (คะแนนต่ำกว่า 50%) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนสภาพปัญหา รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษ และความต้องการ

ในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย ได้อย่างครอบคลุม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แบบทดสอบ และกิจกรรมสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อจัดหมวดหมู่และสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัด จากนั้น ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย โดยเสนอให้แต่ละวัดมีคู่มือการสื่อสารภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพ และควรมีพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษอย่างน้อย 1 รูปต่อ 1 วัด ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เพื่อยกระดับคุณภาพการสื่อสารและส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ความรู้ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษของพระภิกษุในวัดส่วนใหญ่อยู่ในระดับพื้นฐาน โดยเน้นการสื่อสารเพื่อการทักทาย การแนะนำตัว รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษมักเป็นประโยคสั้น ๆ และคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านความถูกต้องทางไวยากรณ์ ความมั่นใจในการสื่อสาร และการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์ที่ซับซ้อน นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัด พบว่าวัดที่เป็นกระแสนิยมจำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างชัดเจน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายให้วัดมีพระภิกษุที่มีทักษะการพูดภาษาอังกฤษอย่างน้อย 1 รูปต่อ 1 วัด เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษสามารถดำเนินการได้โดยใช้กระบวนการจัดการองค์ความรู้ ซึ่งประกอบด้วย

1. การรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์จริงของผู้ปฏิบัติงานในวัด
2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพระภิกษุ สามเณร และบุคลากรในวัด
3. การจัดทำแนวทางหรือชุดความรู้ด้านการพูดภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับบริบทของวัด
4. การนำองค์ความรู้ที่พัฒนาแล้วไปใช้ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

องค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้นช่วยเพิ่มความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษ สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนมากขึ้น และสอดคล้องกับบริบททางศาสนาและวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดเชียงราย และเพื่อให้การพัฒนาองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ออกเป็น 5 องค์ความรู้ดังนี้

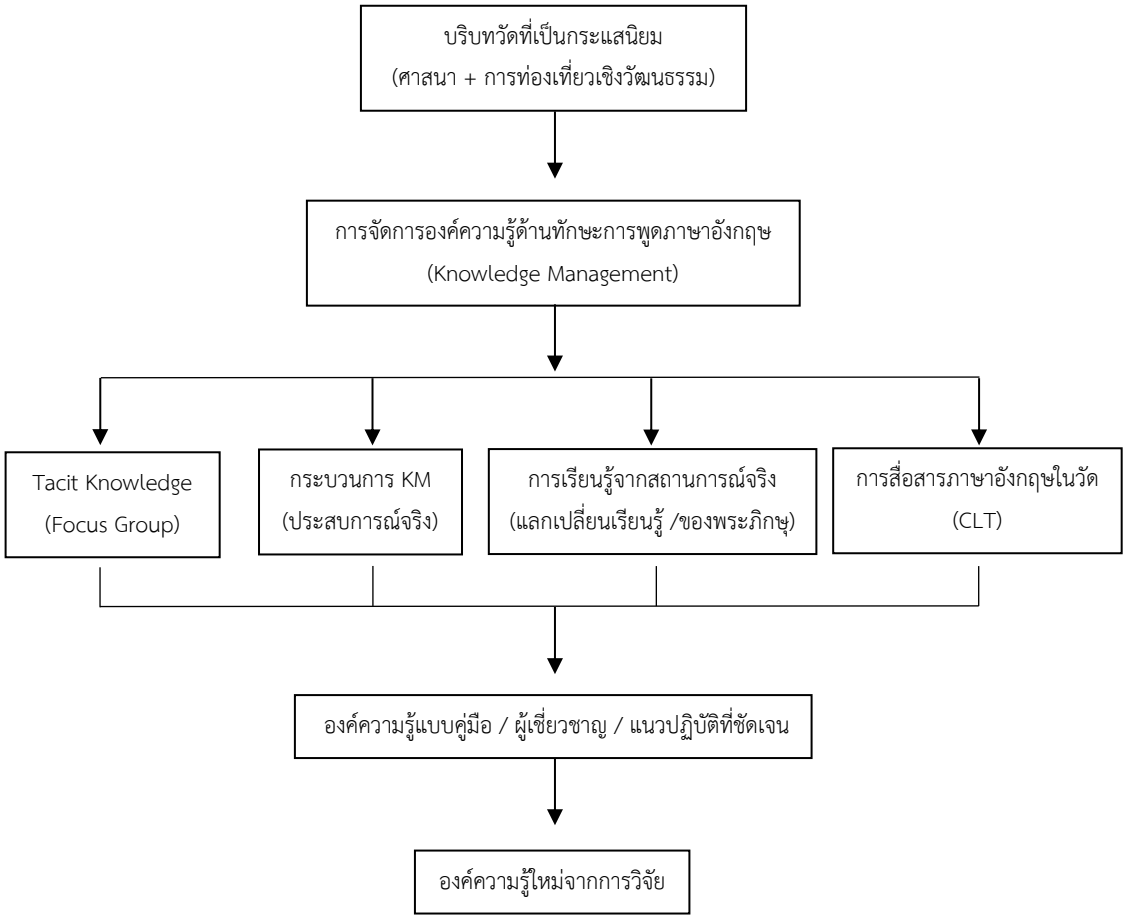
องค์ความรู้ที่ 1 รูปแบบการจัดการทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัด เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะกับบริบทวัดที่เป็นกระแสนิยม เน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงแทนการเรียนภาษาอังกฤษทั่วไป โดยเน้นคำศัพท์ ประโยค และสำนวนที่ใช้บ่อย เช่น การทักทาย การแนะนำวัด การอธิบายกิจกรรมทางศาสนา และข้อปฏิบัติในวัด

องค์ความรู้ที่ 2 องค์ความรู้จากประสบการณ์จริงของพระภิกษุ เป็นการแปลงความรู้แฝง (Tacit Knowledge) จากประสบการณ์ตรงของพระภิกษุในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ให้เป็นความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งใช้เป็นต้นแบบพัฒนาในวัดอื่นได้

องค์ความรู้ที่ 3 บทบาทของพระภิกษุในฐานะผู้สื่อสารทางวัฒนธรรม ชี้ให้เห็นว่าพระภิกษุมีบทบาทเป็นผู้สื่อสารทางวัฒนธรรมและศาสนา (Cultural and Religious Communicator) ผ่านภาษาอังกฤษ ไม่ใช่แค่ผู้ปฏิบัติศาสนกิจ จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมทางวัฒนธรรม มารยาท และคุณค่าทางพระพุทธศาสนาควบคู่ไปด้วย

องค์ความรู้ที่ 4 การพัฒนาคู่มือการสื่อสารภาษาอังกฤษในวัด เสนอแนวทางจัดทำคู่มือที่มีเนื้อหาสั้นกระชับ ใช้งานได้จริง สอดคล้องกับบริบทวัด เช่น บทสนทนาตัวอย่าง คำศัพท์เฉพาะทางศาสนา และสถานการณ์ที่พบบ่อยในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

องค์ความรู้ที่ 5 การจัดการองค์ความรู้เพื่อความยั่งยืน เสนอแนวคิดให้แต่ละวัดมีพระภิกษุที่มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษอย่างน้อย 1 รูป เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องและพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดได้อย่างยั่งยืน แสดงตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2: องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า องค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษของพระภิกษุในวัดที่เป็นกระแสนิยมส่วนใหญ่อยู่ในระดับพื้นฐาน โดยเน้นการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง เช่นการทักทาย การแนะนำตัว ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของพระภิกษุเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงมากกว่าการเรียนรู้เชิงทฤษฎี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตามบริบท (Context-based Learning) และแนวคิดองค์ความรู้แฝง (Tacit Knowledge) (Polanyi, 1966) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบข้อจำกัดด้านความถูกต้องทางภาษา ความมั่นใจในการสื่อสาร และการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ

เพื่อการท่องเที่ยวที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่มักประสบปัญหาในการใช้โครงสร้างภาษาและการสื่อสารเชิงอธิบายอย่างละเอียด

นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างพระภิกษุ ช่วยเปลี่ยนองค์ความรู้แฝง (Tacit Knowledge) ให้เป็น องค์ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และนำไปสู่แนวทางการสื่อสารภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับบริบทของวัด อย่างไรก็ตาม พระภิกษุในบริบทนี้ไม่ได้เป็นเพียงผู้เรียนภาษา แต่ยังทำหน้าที่เป็น ผู้สื่อสารและถ่ายทอดความรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงจริยธรรม มารยาท และคุณค่าทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับทักษะภาษาอังกฤษ ดังนั้น การจัดการองค์ความรู้ควรปรับให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของวัดและบทบาทของพระภิกษุ มากกว่าการนำทฤษฎีทั่วไปมาใช้โดยตรงเพียงอย่างเดียว (Nonaka and Takeuchi, 1995)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การนำแนวคิดการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) มาประยุกต์ใช้สามารถช่วยพัฒนาองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการนำองค์ความรู้แฝง (Tacit Knowledge) ที่เกิดจากประสบการณ์จริงของพระภิกษุในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และจัดระบบให้เป็นองค์ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ผ่านกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง กระบวนการดังกล่าวช่วยให้พระภิกษุสามารถรวบรวมประสบการณ์และแนวทางการใช้ภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับบริบทของวัด ทั้งในด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว การอธิบายสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา การอธิบายประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนการตอบข้อซักถามเกี่ยวกับหลักธรรมและกิจกรรมทางศาสนา

นอกจากนี้ การพัฒนาองค์ความรู้ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันยังช่วยเพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษของพระภิกษุ และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การแบ่งปันประสบการณ์ และการสร้างองค์ความรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม การจัดการองค์ความรู้ในลักษณะดังกล่าวจึงไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาความสามารถทางภาษาเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เกิดแนวทางการสื่อสารที่มีความเหมาะสมกับบริบททางศาสนา วัฒนธรรม จริยธรรม และมารยาทของพระภิกษุอีกด้วย

ทั้งนี้ การมีพระภิกษุที่มีประสบการณ์และสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านภาษาอังกฤษอย่างชัดเจนภายในวัด ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างพระภิกษุ และทำให้กระบวนการเรียนรู้สามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่มยังช่วยลดการพึ่งพาการเรียนรู้จากภายนอก และส่งเสริมให้วัดสามารถพัฒนาองค์ความรู้จากทรัพยากรและประสบการณ์ที่มีอยู่ภายในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Laal and Ghodsi (2012) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ร่วมกันและการแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคคล โดยกระบวนการดังกล่าวสามารถนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่และการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดการองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยม ควรดำเนินควบคู่ไปกับการสร้างระบบการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง การพัฒนาคู่มือการสื่อสารภาษาอังกฤษ และการกำหนดพระภิกษุผู้มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ และยกระดับภาพลักษณ์ของวัดในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุป

การวิจัยเรื่อง การจัดการองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษของพระภิกษุในวัดที่เป็นกระแสนิยมส่วนใหญ่อยู่ในระดับพื้นฐาน โดยเน้นการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง เช่น การทักทาย การแนะนำวัด และการอธิบายกิจกรรมทางศาสนา ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของพระภิกษุเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงมากกว่าการเรียนรู้เชิงทฤษฎี และวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การนำแนวคิดการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) มาประยุกต์ใช้สามารถช่วยพัฒนาองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างเป็นระบบ องค์ความรู้คือการพัฒนาคู่มือการสื่อสารภาษาอังกฤษในวัด ผลการวิจัยนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดในการจัดทำคู่มือการพูดภาษาอังกฤษสำหรับวัดที่เป็นกระแสนิยม โดยคู่มือดังกล่าวควรมีเนื้อหาที่สั้น กระชับ ใช้งานได้จริง และสอดคล้องกับบริบทของวัด เช่น บทสนทนาตัวอย่าง คำศัพท์เฉพาะทางศาสนา และสถานการณ์ที่พบบ่อยในการต้อนรับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการทั้งในเชิงนโยบาย เชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยเสนอให้กำหนดนโยบาย “หนึ่งวัดหนึ่งพระภิกษุผู้เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ” เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการจัดการองค์ความรู้และการให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ในเชิงคุณภาพ การมีพระภิกษุที่มีทักษะการพูดภาษาอังกฤษอย่างเหมาะสมกับบริบททางศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่ทันสมัย เป็นมิตร และสามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนถึงการปรับตัวของสถาบันศาสนาให้สอดคล้องกับบริบทสังคมโลกในปัจจุบัน ขณะเดียวกัน ในเชิงปริมาณ การส่งเสริมให้มีผู้เรียนรู้และพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละ 1 รูป และมีระยะเวลาในการพัฒนาไม่น้อยกว่า 1 ปี จะช่วยให้เกิดการสะสมองค์ความรู้และการถ่ายทอดความรู้ภายในวัดอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษอย่างยั่งยืน

โดยสรุป การบูรณาการนโยบายทั้งสามมิติดังกล่าว จะช่วยให้วัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดเชียงรายมีระบบการจัดการองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่ชัดเจน มีคุณภาพ และสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลต่อการยกระดับการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และเสริมสร้างบทบาทของวัดในฐานะแหล่งเรียนรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรมในระดับนานาชาติ

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษของพระภิกษุในวัดส่วนใหญ่อยู่ในระดับพื้นฐาน โดยเน้นการสื่อสารเพื่อการทักทาย การแนะนำตัว รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษมักเป็นประโยคสั้น ๆ และคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ โดยมีการศึกษาสภาพองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเน้นการรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์จริงของพระภิกษุที่ทำหน้าที่สื่อสารกับนักท่องเที่ยว ทั้งในด้านรูปแบบการใช้ภาษา คำศัพท์เฉพาะทางศาสนา และปัญหาอุปสรรคในการสื่อสาร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าการพัฒนาองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษสามารถดำเนินการได้โดยใช้กระบวนการจัดการองค์ความรู้ ซึ่งประกอบด้วย 1. การรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์จริงของผู้ปฏิบัติงานในวัด 2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพระภิกษุ สามเณร และบุคลากรในวัด 3. การจัดทำแนวทางหรือชุดความรู้ด้านการพูดภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับบริบทของวัด 4. การนำองค์ความรู้ที่พัฒนาแล้วไปใช้ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ นำไปพัฒนาเป็นแนวทางหรือชุดความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับบริบทของวัด โดยเน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพระภิกษุ และการจัดทำคู่มือการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับวัด และควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง โดยมีพระภิกษุที่มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษอย่างน้อย 1 รูปต่อ 1 วัด ทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดและขยายองค์ความรู้

2.ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยไปยังวัดที่เป็นกระแสนิยมในจังหวัดอื่น ๆ หรือพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในบริบทที่หลากหลาย อันจะช่วยยืนยันความสอดคล้องและเพิ่มความน่าเชื่อถือของแนวทางการจัดการองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

2.2. ควรมีการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) หรือการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาประสิทธิผลของแนวทางหรือคู่มือการพัฒนาองค์ความรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษในวัด โดยอาจวัดผลก่อนและหลังการพัฒนา รวมทั้งติดตามผลในระยะยาว เพื่อประเมินความยั่งยืนของการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในบริบทของวัดที่เป็นกระแสนิยม

References

Laal, M., & Ghodsi, S. M. (2012). Benefits of collaborative learning. *Procedia-social and behavioral sciences*, 31, 486-490.

Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The Knowledge-Creating Company.* Oxford: Oxford University Press.

Office of National Buddhism. (2018). *International Strategy for the Propagation of Buddhism.* Bangkok: Office of National Buddhism.

Phra Mahakritsada Nonthawong. (2017). *Online Public Relations to Create Awareness of Religious and Cultural Conservation and the Image of Temples, Affecting the Values of Religious and Cultural Tourism Among Devotees in Bang Na District, Bangkok.* (Independent research (MBA) Graduate School, Bangkok University, 2015). Bangkok.

Phra Nopadon Sutthidhammo (Mulathadee), Phra Palat Wutthipong Kittiwanno (Pholmai), & Phra Palat Methee Khemapanyo (Sonwandee). (2025). Development of English Language Skills for Communication for Monks and Novices. *Journal of Academic Research,* 8(2), 315–330. https://doi.org/10.14456/jra.2025.47

Polanyi, M. (1966). *The Tacit Dimension.* London: Rout ledge and Kegan Paul. 1966.

Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching.* (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

Suwangard, N., & Tuengkun, S. (2022). Sustainable Development of English Speaking Skills. *Journal of Humanities and Social Sciences Uttaradit Rajabhat University,* 9(1), 15-27.

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียน

THE DESIGN OF LEARNING ACTIVITIES USING DESIGN-BASED LEARNING TO DEVELOP STUDENTS' DESIGN THINKING SKILLS

[1]อรจิรา ศรีสุข และ [2]วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง

[1]Onjira Srisuk and [2]Wilawan Phothong

[1]วิทยาลัยการศึกษา, มหาวิทยาลัยพะเยา

[1]School of Education, University of Phayao, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: Onjira.Sr@Samakkhi.ac.th

[1]เบอร์โทร: 094-830-4878

Received: 2026-04-25

Revised: 2026-05-10

Accepted: 2026-05-11

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) 2) เพื่อวัดทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียน โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 36 คน โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม ซึ่งเรียนในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ โดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบแบบ Dependent sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) พบว่า สามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ และผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน โดยมีผลการประเมินคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (IOC) ทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมากกว่า 0.5 ถือว่าสามารถใช้กิจกรรมการเรียนรู้นี้ได้

2. การวัดทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงออกแบบหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 6 ด้าน

3. การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน ในระดับมากขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 86.86

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้; กระบวนการออกแบบเป็นฐาน; ทักษะการคิดเชิงออกแบบ

Abstract

This research aimed to: (1) design learning activities based on the Design-Based Learning (DBL) approach; (2) compare students' design thinking skills before and after participating in the learning activities in the Scientific Toys course; and (3) evaluate students' satisfaction with the learning activities. The sample comprised 36 Grade 7 students from Samakkhi Witthayakhom School enrolled in the Scientific Toys course. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and a dependent-samples t-test.

The results revealed that: (1) the learning management plans based on the DBL approach were successfully developed and were deemed appropriate for implementation, with Index of Item-Objective Congruence (IOC) values ranging from 0.67 to 1.00, exceeding the acceptable criterion of 0.50; (2) students' post-learning design thinking skills were significantly higher than their pre-learning skills across all six dimensions; and (3) students' satisfaction with the DBL-based learning activities was at a high level, with an overall satisfaction rate of 86.86%.

Keywords: Learning Activities; Design-Based Learning; Design Thinking Skills

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และองค์ความรู้ ส่งผลให้รูปแบบการดำรงชีวิตและการทำงานของมนุษย์มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการมุ่งเน้นเนื้อหาความรู้ (Content-based learning) ไปสู่การเน้นสาระสำคัญของความรู้ (Core content) ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ (Learning skills) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทของชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ให้กับผู้เรียน ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สถานศึกษาและครูผู้สอนจึงต้องปรับ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) และการสร้างองค์ความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนรู้ โดยเป็นกระบวนการคิดที่บูรณาการความคิดสร้างสรรค์และความคิดอย่างมีวิจารณญาณเข้าด้วยกัน มุ่งเน้นการทำความเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้งจากมุมมองของผู้ใช้งาน และพัฒนาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมผ่านกระบวนการออกแบบและการทดลอง แนวคิดนี้เน้นการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ระหว่างผู้เรียนจากหลากหลายความรู้และประสบการณ์ ทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างรอบด้าน และสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการในชีวิตจริง งานวิจัยหลายชิ้นยืนยันว่าการคิดเชิงออกแบบสามารถส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงได้ เช่น งานวิจัยของ Choueiri and Mhanna (2013) พบว่า การคิดเชิงออกแบบ ส่งเสริมทักษะที่สำคัญของความคิดขั้นสูง คือ ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Seidel and Fixson (2013) ที่พบว่า รูปแบบการสอนการคิดเชิงออกแบบช่วยในการสร้างแนวคิดเพื่อนำไปต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ได้ และสามารถช่วยสร้างประสบการณ์ในเชิงบวกต่อความเชื่อมั่นในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนได้

แนวคิดดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design-Based Learning: DBL) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะเน้นการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ 8 ขั้นตอน ได้แก่ การให้ความรู้ การกำหนดเป้าหมาย การสำรวจแนวทาง การรวบรวมข้อมูล การพัฒนาต้นแบบ การสร้างชิ้นงาน การนำเสนอ และการประเมินผล Chanloy (2021) กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ ออกแบบ และสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง อีกทั้งยังส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังข้อเสนอแนะ และพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการปรับตัวและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการคิดและการสร้างสรรค์ผลงาน โดยใช้บริบทของรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์เป็นฐานในการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นรายวิชาที่เอื้อต่อการบูรณาการองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับกระบวนการออกแบบ การทดลอง และการสร้างนวัตกรรมอย่างเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน ซึ่งคาดว่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ และเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตและสร้างสรรค์นวัตกรรมในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. เพื่อวัดทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์

3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design based Learning : DBL) ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ผู้ทำวิจัยได้มีขั้นตอนในการศึกษา ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี คือ การศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีหัวข้อหลักในการศึกษา คือ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (DBL), แนวคิดเกี่ยวกับการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking), รายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์และสิ่งประดิษฐ์ คะตะเพ้าท์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการสร้างเครื่องมือการวิจัยทั้งแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินความพึงพอใจ รวมถึงการประยุกต์ใช้เครื่องมือการวัดทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียงกับบริบทของงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 สถานที่ทำการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย เลขที่ 159 ถนน บรรพปราการ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57000

ขั้นตอนที่ 3 ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐานในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ จำนวน 36 คน โดยใช้วิธีการเลือก คือ สุ่มแบบกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

1) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยของ Chanloy (2021) มีแนวทางการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐานที่น่าสนใจและสอดคล้องกับบริบทลักษณะธรรมชาติของรายวิชา โดยประกอบด้วยขั้นตอนทั้งหมด 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การให้ความรู้ 2) การกำหนดเป้าหมาย 3) การสำรวจแนวทาง 4) การรวบรวมข้อมูล 5) การพัฒนาต้นแบบ 6) การสร้างชิ้นงาน 7) การนำเสนอ และ 8) การประเมินผล จากความเหมาะสมดังกล่าว จึงนำไปสู่ขั้นตอนของการออกแบบการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 1 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ของเล่นอย่างง่าย 1 (คะตะเพ้าท์) โดยประกอบด้วยแผนย่อย 3 แผน จำนวนเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้รวมทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนที่ 1 : คะตะเพ้าท์ เครื่องยิงจากไม้ไอติม	ชั่วโมงที่ 1-3
แผนที่ 2 : คะตะเพ้าท์ ของฉันนั้นเป็นอย่างไร	ชั่วโมงที่ 4-6
แผนที่ 3 : คะตะเพ้าท์ ของใครน่าสนใจที่สุด	ชั่วโมงที่ 7-9

จากนั้นจึงเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระ ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ กิจกรรม และการประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์และด้านการสอนในสถานศึกษา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำดังกล่าว ก่อนไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1) แบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 19 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยครอบคลุมทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 ด้านสาระสำคัญ/สาระการเรียนรู้

ด้านที่ 2 ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านที่ 3 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

ด้านที่ 4 ด้านสื่อการเรียน

ด้านที่ 5 ด้านการวัดและประเมินผล

ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีผลการประเมินคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (IOC) ทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ถือว่านำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

2.2) แบบประเมินทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยจะใช้แบบวัดของรองศาสตราจารย์ ดร.ลือชา ลดาชาติ (Ladachart et al., 2022) ในการสำรวจการรับรู้ตนเองเกี่ยวกับการคิดเชิงออกแบบ โดยประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียน และส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการคิดเชิงออกแบบ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 ความสบายใจกับความไม่แน่นอน และความเสี่ยง

ด้านที่ 2 การยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

ด้านที่ 3 ความตระหนักและใส่ใจในกระบวนการรวมทั้งผลกระทบต่อผู้อื่น

ด้านที่ 4 การร่วมมือทำงานบนความหลากหลาย

ด้านที่ 5 ความปรารถนาในการเรียนรู้โดยการปฏิบัติและการทดสอบ

ด้านที่ 6 ความเชื่อมั่นและการมองในเชิงบวกที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์

โดยเครื่องมือวิจัยนี้ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้โดยที่ผู้วิจัยมิได้สร้างเอง เนื่องจากเครื่องมือนี้ได้ใช้ในงานวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกรอบคิดและการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม จังหวัดเชียงราย Phothong et al. (2022) และผ่านการตรวจสอบคุณภาพและการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient alpha) ของครอนบาคมาแล้ว และได้ค่าความเชื่อมั่นคือ .911 ซึ่งถือว่า มีความเชื่อมั่นได้ จึงนำแบบวัดนี้มาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน ซึ่งเป็นแบบมาตรวัดเรียงลำดับ (Ordinal Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยครอบคลุมทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ DBL

ด้านที่ 2 ด้านกระบวนการเรียนรู้และทักษะการคิด

ด้านที่ 3 ด้านสื่อ อุปกรณ์ และการจัดการเรียนรู้

ด้านที่ 4 ด้านผลลัพธ์และผลกระทบต่อผู้เรียน

ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน โดยมีผลการประเมินคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (IOC) ทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมากกว่า 0.5 ถือว่าสามารถนำไปประเมินความพึงพอใจของนักเรียนได้

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

5.1. นักเรียนวัดทักษะการคิดเชิงออกแบบก่อนเรียน โดยใช้แบบวัดของรองศาสตราจารย์ ดร.ลือชา ลดาชาติ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียน และส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการคิดเชิงออกแบบของนักเรียน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวนทั้งหมด 30 ข้อ แบ่งระดับการรับรู้ตนเองออกเป็นทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความสบายใจกับความไม่แน่นอน และความเสี่ยง 2) การยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง 3) ความตระหนักและใส่ใจในกระบวนการรวมทั้งผลกระทบต่อผู้อื่น 4) การร่วมมือทำงานบนความหลากหลาย 5) ความปรารถนาในการเรียนรู้โดยการปฏิบัติและการทดสอบ และ 6) ความเชื่อมั่นและการมองในเชิงบวกที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์ โดยเก็บเป็นผลคะแนนก่อนเรียนของนักเรียน (Ladachart et al., 2022)

5.2. ครูผู้สอนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชา ของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยประกอบด้วยแผนย่อย จำนวน 3 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง จำนวนเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้รวมทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง

5.3. นักเรียนวัดทักษะการคิดเชิงออกแบบหลังเรียน ด้วยแบบประเมินชุดเดียวกันกับแบบประเมินก่อนเรียน โดยใช้แบบวัดของรองศาสตราจารย์ ดร.ลือชา ลดาชาติ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ เก็บเป็นผลคะแนนหลังเรียนของนักเรียน (Ladachart et al., 2022)

5.4. นักเรียนทำแบบประเมินระดับความพึงพอใจหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชา ของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน ในหน่วยการเรียนรู้ สิ่งประดิษฐ์ของเล่นอย่างง่าย 1 (คะตะเพ้าท์) ซึ่งเป็นแบบมาตรวัดเรียงลำดับ (Ordinal Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรม SPSS for Windows และโปรแกรม Microsoft Excel ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณทางสถิติ โดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการ

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบแบบ Dependent sample t-test ที่นัยสำคัญระดับ .05 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย จากการศึกษาวิจัย เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในทุกวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้นำผลมานำเสนอในรูปแบบของตารางบันทึกผล เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ และจัดกระทำข้อมูล เพื่อดูแนวโน้มของผลการวิจัยที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐานในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ได้ ซึ่งจัดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย ประกอบด้วยแผนย่อย 3 แผน โดยใช้กระบวนการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันด้วยกระบวนการออกแบบเป็นฐาน ทั้งหมด 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การให้ความรู้ 2) การกำหนดเป้าหมาย 3) การสำรวจแนวทางการออกแบบ 4) การรวบรวมข้อมูล 5) การพัฒนาต้นแบบ 6) การพัฒนาชิ้นงาน 7) การนำเสนอผลงาน และ 8) การประเมินผล และในแต่ละแผนย่อยจะใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมพื้นฐาน คือ รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ในทุกแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางของการจัดกิจกรรมด้านวิทยาศาสตร์ ทั้งหมด 5 ขั้นตอน โดยมีการวางแผนและออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน ดังภาพประกอบการอธิบายรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายหน่วยด้านล่างนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายหน่วย

ที่มา: อรจิรา, 2569 (สร้างภาพจาก AI-Generated Image)

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐานในงานวิจัยครั้งนี้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ที่มี

ความเชี่ยวชาญด้านครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสาระสำคัญ/สาระการเรียนรู้ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียน และด้านการวัดและประเมินผล โดยมีผลการประเมินคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (IOC) ทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ถือว่าสามารถใช้กิจกรรมการเรียนรู้นี้ได้ รวมถึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง ดังข้อมูลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ

รายการที่ประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC
	1	2	3		
1. สาระสำคัญ / สาระการเรียนรู้					
1.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00
1.2 มีความยากง่าย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1.00
1.3 มีความชัดเจน ตรงประเด็น เข้าใจง่าย	+1	+1	+1	3	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1 สอดคล้องกับผลการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00
2.2 ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	3	1.00
2.3 เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1.00
2.4 ระบุพฤติกรรมที่สามารถวัดและประเมินผลได้	+1	+1	+1	3	1.00
3. การจัดกระบวนการเรียนรู้					
3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00
3.2 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1.00
3.3 กิจกรรมน่าสนใจ เอื้อต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00
3.4 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและได้ลงมือปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	3	1.00
3.5 กิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการอย่างครบถ้วน	+1	+1	+1	3	1.00
3.6 กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)	+1	+1	+1	3	1.00
3.7 กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับการใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (DBL)	+1	+1	+1	3	1.00
4. สื่อการเรียน					
4.1 สื่อการเรียนสอดคล้องกับจุดประสงค์และกิจกรรมที่ทำ	+1	+1	+1	3	1.00
4.2 สื่อการเรียนเร้าความสนใจและเหมาะสม	+1	+1	0	2	0.67

รายการที่ประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC
	1	2	3		
กับวัยของผู้เรียน					
5. การวัดและประเมินผล					
5.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00
5.2 การวัดที่ระบุไว้สามารถประเมินได้	+1	+1	+1	3	1.00
5.3 ใช้เครื่องมือวัดได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1.00

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวัดทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐานในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า จากการวัดทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียน โดยประยุกต์ใช้แบบวัดของรองศาสตราจารย์ ดร.ลือชา ลดาชาติ ในการสำรวจการรับรู้ตนเองเกี่ยวกับการคิดเชิงออกแบบ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ แบ่งออกเป็นทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความสบายใจกับความไม่แน่นอน และความเสี่ยง 2) การยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง 3) ความตระหนักและใส่ใจในกระบวน การรวมทั้งผลกระทบต่อผู้อื่น 4) การร่วมมือทำงานบนความหลากหลาย 5) ความปรารถนาในการเรียนรู้โดยการปฏิบัติและการทดสอบ และ 6) ความเชื่อมั่นและการมองในเชิงบวกที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์ เก็บข้อมูลโดยการวัดก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเปรียบเทียบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงออกแบบหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 6 ด้าน โดยได้ค่า Significant หรือ P-value น้อยกว่า 0.05 ทั้งหมดทั้ง 6 ด้าน แปลความหมายว่า ปฏิเสธ H_0 (คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนไม่แตกต่างกันทางสถิติ) และยอมรับสมมติฐานการวิจัย (คะแนนหลังเรียนจะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ) โดยด้านที่ 1 ใช้ Wilcoxon Signed-Rank Test เนื่องจากค่าความแตกต่างไม่เป็นการแจกแจงปกติ และด้านที่ 2–6 และภาพรวม ใช้ Paired Samples t-test เนื่องจากค่าความแตกต่างมีการแจกแจงปกติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 ความสบายใจกับความไม่แน่นอนและความเสี่ยง นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 3.12 (S.D. = 0.58) และหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 3.49 (S.D. = 0.73) โดยมีค่า Sig. เท่ากับ 0.010 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสามารถยอมรับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนและกล้าเผชิญความเสี่ยงได้มากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านที่ 2 การยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 3.76 (S.D. = 0.46) และหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 4.13 (S.D. = 0.62) โดยมีค่า Sig. เท่ากับ 0.001 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการคำนึงถึงความต้องการและมุมมองของผู้อื่นเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านที่ 3 ความตระหนักและใส่ใจในกระบวนการ รวมทั้งผลกระทบต่อผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 3.77 (S.D. = 0.55) และหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 4.05 (S.D. = 0.78) โดยมีค่า Sig. เท่ากับ 0.031

สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีการพัฒนาด้านการคิดอย่างรอบคอบและตระหนักถึงผลกระทบของการออกแบบต่อผู้อื่นเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านที่ 4 การร่วมมือทำงานบนความหลากหลาย มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 3.71 (S.D. = 0.53) และหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 4.12 (S.D. = 0.70) โดยมีค่า Sig. เท่ากับ 0.001 แสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างได้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านที่ 5 ความปรารถนาในการเรียนรู้โดยการปฏิบัติและการทดสอบ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 3.60 (S.D. = 0.58) และหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 3.92 (S.D. = 0.83) โดยมีค่า Sig. เท่ากับ 0.042 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีแนวโน้มในการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและการทดลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านที่ 6 ความเชื่อมั่นและการมองในเชิงบวกที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 3.36 (S.D. = 0.60) และหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 3.64 (S.D. = 0.74) โดยมีค่า Sig. เท่ากับ 0.023 สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีความมั่นใจและทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และภาพรวมทุกด้าน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 3.55 (S.D. = 0.37) และหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 3.89 (S.D. = 0.61) โดยมีค่า Sig. เท่ากับ 0.001 สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีความมั่นใจและทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังข้อมูลในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงค่าการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติของแบบวัดทักษะการคิดเชิงออกแบบ

ตัวแปร	Mean ก่อน	S.D. ก่อน	Mean หลัง	S.D. หลัง	ค่าสถิติทดสอบ	Sig.	แปลผล
สถิติที่ใช้: Wilcoxon Signed-Rank Test							
ด้านที่ 1	3.116	0.577	3.491	0.727	Z = -2.588	p = 0.010	มีนัยสำคัญ
	Median ก่อน = 3.000		Median หลัง = 3.417				
สถิติที่ใช้: Paired Samples t-test							
ด้านที่ 2	3.757	0.461	4.132	0.617	t = 3.534	p = 0.001	มีนัยสำคัญ
ด้านที่ 3	3.769	0.545	4.046	0.781	t = 2.249	p = 0.031	มีนัยสำคัญ
ด้านที่ 4	3.711	0.531	4.117	0.698	t = 3.688	p = 0.001	มีนัยสำคัญ
ด้านที่ 5	3.597	0.583	3.917	0.830	t = 2.107	p = 0.042	มีนัยสำคัญ
ด้านที่ 6	3.365	0.597	3.639	0.742	t = 2.377	p = 0.023	มีนัยสำคัญ
รวม	**3.552**	**0.374**	**3.890**	**0.611**	**t = 3.711**	**p = 0.001**	**มีนัยสำคัญ**

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐานในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินความพึงพอใจ โดยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.34 ร้อยละ 86.86 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

0.68 ซึ่งส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของนักเรียนตามเกณฑ์การประเมิน อยู่ที่ระดับคุณภาพ พึงพอใจมากถึงมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถตอบสนองความต้องการและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดกลุ่มแบบประเมินความพึงพอใจ พบว่า สามารถจัดกลุ่มข้อคำถามของแบบประเมินความพึงพอใจออกเป็น 4 ด้านหลัก ตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน (Design-Based Learning: DBL) ดังนี้

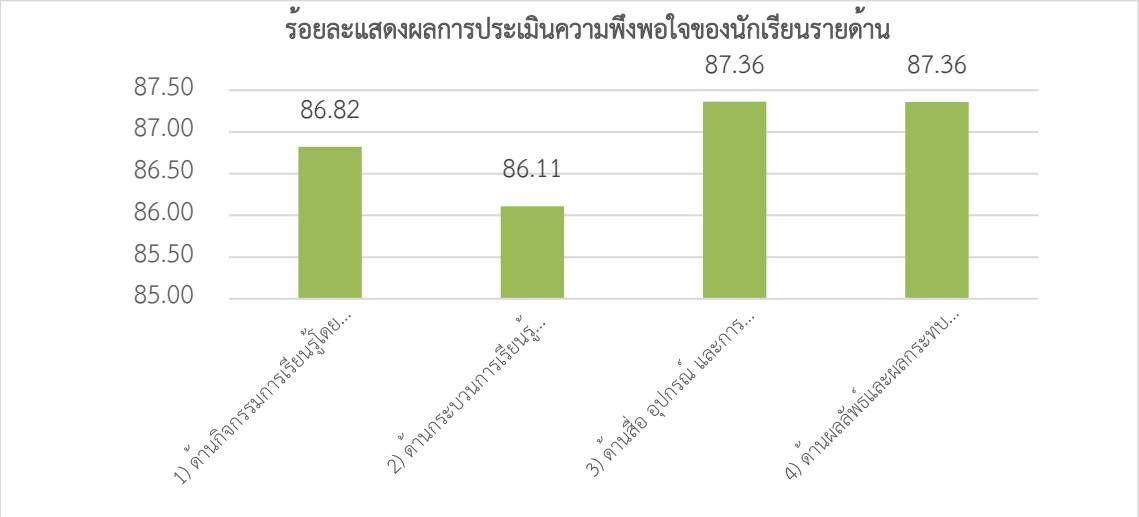
ด้านที่ 1 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ DBL

ด้านที่ 2 ด้านกระบวนการเรียนรู้และทักษะการคิด

ด้านที่ 3 ด้านสื่อ อุปกรณ์ และการจัดการเรียนรู้

ด้านที่ 4 ด้านผลลัพธ์และผลกระทบต่อผู้เรียน

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจด้านที่ 3 ด้านสื่อ อุปกรณ์ และการจัดการเรียนรู้ และด้านที่ 4 ด้านผลลัพธ์และผลกระทบต่อผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.37) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ การทำงานเป็นทีม และความภาคภูมิใจในผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาคือด้านที่ 1 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ DBL มีค่าเฉลี่ย 4.34 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ตามด้วยด้านที่ 2 ด้านกระบวนการเรียนรู้และทักษะการคิด มีค่าเฉลี่ย 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้สามารถพัฒนทักษะการคิดเชิงออกแบบ การคิดอย่างเป็นระบบ และการปรับปรุงผลงานของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน ดังภาพแผนภูมิที่แสดงผลการประเมินระดับความพึงพอใจรายด้านของนักเรียนด้านล่างนี้

ภาพที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนรายด้าน (ร้อยละ)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 โมเดล DBL-SciToy : โมเดลที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

ที่มา: อรจิรา, 2569 (สร้างภาพจาก AI-Generated Image)

โมเดลการจัดการเรียนรู้ DBL-SciToy Model (Design-Based Learning for Scientific Toys) เป็นกรอบแนวคิดเชิงนวัตกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้เล่น” (Passive Learner) ไปสู่ “นักประดิษฐ์” (Active Creator) โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบ Design-Based Learning เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ ผ่านลำดับขั้นตอนเชิงระบบจำนวน 8 ขั้น ซึ่งถูกออกแบบให้สอดคล้องกับผังมโนทัศน์ของกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process Flow) อย่างเป็นลำดับขั้นตอน

ในระยะที่ 1 Foundation (การปูพื้นฐาน) ครูมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานองค์ความรู้ โดยเริ่มจากขั้น **การให้ความรู้ (Knowledge Imparting)** ผ่านกิจกรรมของเล่นวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ได้แก่ การประดิษฐ์ของเล่นอย่างง่าย (คะตะเพ้าท์) เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แรงและคาน การเปลี่ยนรูปพลังงาน อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการต่อยอดความคิดของผู้เรียน จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้น **การกำหนดเป้าหมาย (Goal Setting)** ซึ่งเป็นการตั้งโจทย์เชิงท้าทาย เช่น การออกแบบของเล่นที่สามารถเคลื่อนที่ได้ไกลที่สุด และแม่นยำที่สุด เพื่อกำหนดทิศทางและกรอบการคิดในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียนอย่างชัดเจน

ต่อมาในระยะที่ 2 Ideation & Research (การแสวงหาแนวคิด) ผู้เรียนจะมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยเริ่มจากขั้น **การสำรวจแนวทางการออกแบบ (Design Exploration)** ผ่านกระบวนการระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อสร้างแนวคิดใหม่ที่หลากหลาย จากนั้นดำเนินการสู่ขั้น **การรวบรวมข้อมูล (Data Collection)** ซึ่งผู้เรียนจะค้นคว้าและศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ หรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง เช่น ขนาด แรงกด หรือคุณสมบัติของวัสดุ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงออกแบบอย่างมีเหตุผล

ในระยะที่ 3 Prototyping (การลงมือสร้างสรรค์) เป็นช่วงของการปฏิบัติจริง โดยเริ่มจากขั้น **การพัฒนาต้นแบบ (Prototype Development)** ซึ่งผู้เรียนจะสร้างแบบจำลองอย่างง่าย เพื่อทดสอบแนวคิดและกลไกเบื้องต้น และเรียนรู้จากข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้น **การพัฒนาชิ้นงาน (Final Product**

Development) โดยการปรับปรุงและพัฒนาต้นแบบให้เป็นผลงานที่สามารถใช้งานได้จริง มีทั้งความแข็งแรง ความสวยงาม และประสิทธิภาพในการทำงาน

ในระยะสุดท้าย Evaluation & Reflection (การถ่ายทอดและประเมินผล) ผู้เรียนจะได้แสดงศักยภาพผ่านขั้น **การนำเสนอผลงาน (Pitching/Presentation)** โดยอธิบายหลักการทำงานของของเล่นและเชื่อมโยงกับแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ผ่านกิจกรรม ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ และปิดท้ายด้วยขั้น **การประเมินผล (Evaluation)** ได้แก่ คุณภาพของชิ้นงาน การพัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบ และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้

ผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการใช้โมเดลนี้ คือ ผู้เรียนจะมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงออกแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ และมีแนวคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ที่กล้าทดลองและเรียนรู้จากความผิดพลาด นอกจากนี้ รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงและการสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรม ยังส่งผลให้ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสนุกสนานในการเรียนรู้ และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ และผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน โดยมีผลการประเมินคุณภาพด้านความเที่ยงตรง (IOC) ทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ถือว่าสามารถใช้กิจกรรมการเรียนรู้นี้ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทของผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ การพัฒนา และการสร้างสรรค์ผลงานโดยอาศัยกระบวนการแก้ปัญหาและกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะด้วยตนเอง ผลของการเรียนรู้คือ สามารถบูรณาการเนื้อหาในเชิงสหวิทยาการ และผลงานที่สะท้อนถึงทักษะออกแบบอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้แบบกำกับตนเองและสร้างแรงจูงใจในการเรียน ทำให้เหมาะสมกับบริบทของสาระวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสามารถประยุกต์ใช้กับในรายวิชาที่เน้นการปฏิบัติและกิจกรรมเชิงรุก โดยเฉพาะรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ของ Doppelt et al. (2008) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยการใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐานเป็นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการออกแบบ และการใช้การคิดสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยการเรียนรู้เช่นนี้จะช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) รวมทั้งการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากการออกแบบ และการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (hands-on Learning)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงออกแบบหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน ทั้ง 6 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน สามารถช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการออกแบบการทดลอง การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงทักษะการเรียนรู้เช่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้เหตุผลในการตัดสินใจได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fortus et al. (2004) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้การ

เรียนรู้โดยใช้การออกแบบเป็นฐานในวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นผลงานที่นักเรียนสร้างขึ้นในระหว่างการออกแบบยังแสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้ ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้ที่มีการออกแบบเป็นฐาน เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนรู้สึกเป็นเจ้าของและเป็นผู้กำหนดการเรียนรู้ของตนเอง นักเรียนจึงสามารถสร้าง ปรับเปลี่ยน และปรับปรุงนวัตกรรมต้นแบบ ในระหว่างที่นักเรียนพัฒนานวัตกรรมต้นแบบ นักเรียนก็ได้พัฒนา ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปพร้อมกันด้วย และเมื่อศึกษาเพิ่มเติมลงไปในมุมมองของทักษะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนในแต่ละด้าน จะสามารถอภิปรายผลเพิ่มเติมได้ คือ

1) ด้าน “ความสบายใจกับความไม่แน่นอนและความเสี่ยง” เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อาจอธิบายได้จากลักษณะสำคัญของกระบวนการ DBL ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาที่ไม่มีคำตอบตายตัว เน้นการทดลอง การล้มเหลว และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Iterative process) ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความยืดหยุ่นทางความคิด (Cognitive flexibility) และสามารถยอมรับความไม่แน่นอนได้ดีขึ้น

2) ด้าน “การยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง” ที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดหลักของ Design Thinking ที่เน้นการทำความเข้าใจผู้ใช้ (Empathy) เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการออกแบบ โดยกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาปัญหา ความต้องการ และบริบทของผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการมองมุมมองของผู้อื่น (Perspective taking) การเรียนรู้ผ่านการออกแบบช่วยส่งเสริมความเข้าใจผู้ใช้และการคิดอย่างมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

3) ด้าน “ความตระหนักและใส่ใจในกระบวนการ รวมทั้งผลกระทบต่อผู้อื่น” ที่มีการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ สามารถอธิบายได้จากลักษณะของ DBL ที่เน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ (Systematic thinking) และการสะท้อนคิด (Reflection) ในแต่ละขั้นตอนของการออกแบบ ทำให้นักเรียนตระหนักถึงผลลัพธ์และผลกระทบของผลงานที่ตนเองสร้างขึ้น การเรียนรู้ผ่านการออกแบบช่วยพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมและการคิดเชิงระบบของผู้เรียน

4) ด้าน “การร่วมมือทำงานบนความหลากหลาย” ที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการ DBL ซึ่งเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม (Collaborative learning) มีส่วนช่วยส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการยอมรับความแตกต่างของสมาชิกในกลุ่ม พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันและการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning)

5) ด้าน “ความปรารถนาในการเรียนรู้โดยการปฏิบัติและการทดสอบ” ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Learning by doing) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ DBL โดยผู้เรียนได้มีโอกาสทดลอง สร้างต้นแบบ (Prototype) และทดสอบผลงานของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Constructionism) ที่เน้นว่าการสร้างชิ้นงานช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

6) ด้าน “ความเชื่อมั่นและการมองในเชิงบวกที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์” ที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อาจเป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ความสำเร็จจากการออกแบบและพัฒนาผลงานของตนเอง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ผ่านประสบการณ์ตรง และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดอย่างอิสระ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน ในระดับมาก ร้อยละ 86.86 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐาน สามารถช่วยเสริมสร้างประสบการณ์เชิงบวกและเป็นแรงจูงใจที่ดีต่อความเชื่อมั่นในการสร้างสรรค์ผลงานและการเรียนรู้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Klahan and Ponegrn, 2021) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ Wendell and Rogers (2013) ที่ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมการออกแบบกับการออกแบบสิ่งของในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับเกรด 3-4 พบว่านักเรียนมีความรู้ด้านเนื้อหาและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ที่ดีขึ้นเช่นกัน และเมื่อวิเคราะห์ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนโดยการจัดกลุ่มในด้านต่าง ๆ จะสามารถอภิปรายผลเพิ่มเติมได้ คือ

1) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ DBL มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ และความท้าทาย เน้นบทบาทของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการเรียนรู้ผ่านการร่วมมือ รวมถึงแนวคิด Active Learning ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม พบว่าค่าเฉลี่ยลดลงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับด้านอื่น อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านเวลาในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับข้อคำถามเชิงลบเกี่ยวกับระยะเวลา จึงเป็นประเด็นที่ควรนำไปปรับปรุงในอนาคต

2) ด้านกระบวนการเรียนรู้และทักษะการคิด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากิจกรรม DBL มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบ การคิดอย่างเป็นระบบ และการเรียนรู้จากข้อผิดพลาด เน้นกระบวนการ Design Thinking เช่น การสร้างต้นแบบและการทดสอบ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบของผู้เรียน ดังนั้น ผลการวิจัยในด้านนี้สะท้อนให้เห็นว่า DBL เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง

3) ด้านสื่อ อุปกรณ์ และการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยแสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ เช่น ความเพียงพอของอุปกรณ์ การเตรียมพร้อมก่อนลงมือทำ ยังคงมีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของผู้เรียน ความสำคัญของ “Scaffolding” หรือการสนับสนุนการเรียนรู้โดยครู รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้

4) ด้านผลลัพธ์และผลกระทบต่อผู้เรียน มีความพึงพอใจสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ DBL สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในด้านความมั่นใจ การทำงานเป็นทีม และความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและสามารถเชื่อมโยงความรู้กับบริบทจริง ดังนั้น การที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจสูงในด้านผลลัพธ์ จึงสะท้อนถึงประสิทธิผลของกิจกรรม DBL ที่สามารถพัฒนา “ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมและเจตคติ” ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุป

โมเดลการจัดการเรียนรู้ DBL-SciToy Model เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการศึกษา 4.0 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูง การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการเรียนรู้เชิงรุกผ่านการลงมือปฏิบัติจริง โดยโมเดลดังกล่าวได้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบผ่าน 4 ระยะ 8 ขั้นตอน ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ ไปสู่ผู้สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์ที่เน้นการสำรวจ ออกแบบ ทดลอง สร้างต้นแบบ และพัฒนาชิ้นงานอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสะท้อนแนวคิดของการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการออกแบบเป็นฐานที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบควบคู่กับการบูรณาการองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผ่านสถานการณ์และปัญหาที่เชื่อมโยงกับบริบทจริง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งยังช่วยสร้างแรงจูงใจและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จากการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง

ดังนั้น DBL-SciToy Model จึงถือเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงออกแบบและการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัว สร้างสรรค์นวัตกรรม และเผชิญกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้ในบริบทอื่นที่มุ่งเน้นการปฏิบัติและการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 สถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ และหน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน รวมทั้งสนับสนุนการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับกระบวนการ DBL เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถส่งเสริมการนำกระบวนการออกแบบเป็นฐานไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา สนับสนุนการวัดและประเมินผลทักษะการคิดขั้นสูง และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีของผู้เรียนในระยะยาว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 โรงเรียน สถานศึกษาและครูผู้สอน สามารถนำรูปแบบการจัดกิจกรรมดังกล่าวไปใช้ต่อเนื่องและขยายผลในระดับชั้นอื่น โดยเน้นการออกแบบกิจกรรมที่ท้าทาย สนุกสนาน

และสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ ประสบการณ์เชิงบวกและเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. การขยายกลุ่มตัวอย่างและบริบทการวิจัย ควรมีการศึกษาผลของการใช้โมเดลนี้กับกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นอื่น ๆ เช่น ระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย และโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อยืนยันผลการวิจัย

2.2. การศึกษาผลระยะยาว ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวของการใช้โมเดลต่อการพัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบ ความคงทนของความรู้ และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ เพื่อประเมินความยั่งยืนของผลลัพธ์

2.3. การพัฒนาตัวแปรตามเพิ่มเติม ควรศึกษาผลของโมเดลต่อทักษะอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ทักษะการทำงานเป็นทีม หรือความสามารถในการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เห็นมิติของการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

References

Chanloy, S. (2021). *A Development of the Blended Instructional Model using Design Based Learning with SCAMPER Technique to Enhance Creative Educational Innovation Ability of pre-service teachers at Rajabhat University.* (Doctoral dissertation). Silpakorn University. Nakhon Pathom.

Choueiri, L. S., & Mhanna, S. (2013). The Design Process as A Life Skill. *Procedia-Social and Behavioral Sciences,* 93(2013), 925-929.

Doppelt, Y., Mehalik, M. M., Schunn, C. D., Silk, E., & Krysinski, D. (2008). Engagement and Achievements: A Case Study of Design-Based Learning in A Science Context. *Journal of Technology Education,* 19(2), 22-39.

Fortus, D., Krajcik, J., Dershimer, R. C., Marx, R. W., & Mamlok-Naaman, R. (2004). Design-Based Science and Real-World Problem-Solving. *International Journal of Science Education,* 27(7), 855-879.

Klahan, P., & and Ponegrn, W. (2021). Development Learning Activities Based on a Design Thinking Process and Project Based Learning to Enhance Innovators in Grade 10 Students. *Journal of Education Studies,* 49(2), 1-16.

Ladachart, L., Cholsin, J., Kwanpet, S., Teerapanpong, R., Dessi, A., Phuangsuwan, L., & Phothong, W. (2022). Ninth-Grade Students' Perceptions on the Design-Thinking Mindset in the Context of Reverse Engineering. *International Journal of Technology and Design Education,* 32(5), 2445-2465.

Phothong, W., Jaiwong, R., Chamrat, W., Meechaisapcharoen, S., Srisuk, O., & Saetae, R. . (2022). The Relationships Between the Mindset and Design Thinking of Secondary School Students at Samakkhiwitthayakhom School Chiangrai Province. *JEI Journal of Educational Innovation*, 22(1), 93–107.

Seidel, V. P., & Fixson, S. K. (2013). Adopting Design Thinking in Novice Multidisciplinary Teams: The Application and Limits of Design Methods and Reflexive Practices. *Journal of Product Innovation Management,* 30(1), 19-33.

Wendell, K. B., & Rogers, C. (2013). Engineering Design-based Science, Science Content Performance, and Scientific Attitudes in Elementary School. *Journal of Engineering Education,* 102(4), 513-540.

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

PERFORMANCE EFFECTIVENESS OF THE ENGINEERING DIVISION OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS, BANGYAI DISTRICT, NONTHABURI PROVINCE

[1]จ่าอากาศโททักษิณ เชื้อวงศ์, [2]กมลพร กัลยาณมิตร,
[3]สถิตย์ นิยมญาติ และ [4]ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช
[1]Corporal Thaksin Chuaewong, [2]Kamolporn Kalyanamitra,
[3]Satit Niyomyaht and [4]Tassanee Lakkhanapichonchat
[1]คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
[1]Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand
[1]Corresponding Author's Email: Ya_bai@windowslive.com
[1]เบอร์โทร: 087-906-2220

Received: 2025-12-01
Revised: 2025-12-13
Accepted: 2026-02-03

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี และ (3) เสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองช่าง เจ้าหน้าที่กองช่าง และนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 22 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านการบริหารจัดการ มีการวางแผน ติดตามงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารมีทั้งการสนับสนุนบุคลากร การสร้างแรงจูงใจ การยึดมั่นคุณธรรม และการส่งเสริมนวัตกรรม ด้านความรู้และความสามารถของบุคลากรได้รับการพัฒนาผ่านการอบรม การถ่ายทอดความรู้ และการส่งเสริมทักษะที่จำเป็น ด้านทรัพยากรและงบประมาณยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และอุปกรณ์ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนมีเวทีรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ตรวจสอบ ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลครอบคลุมทุกขั้นตอน มีเกณฑ์มาตรฐาน (2) ปัญหาและอุปสรรค พบว่า บุคลากรไม่เพียงพอและขาดความเชี่ยวชาญ งบประมาณและทรัพยากรไม่เพียงพอหรือล้าสมัย ระบบบริหารงาน โครงสร้างองค์กร กฎหมายและระเบียบซับซ้อน ความร่วมมือกับชุมชนยังไม่ราบรื่น (3) แนวทาง

พัฒนาประสิทธิผล ควรเพิ่มจำนวนและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น การจัดสรรงบประมาณและปรับปรุงทรัพยากรให้ทันสมัย และส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนอย่างจริงจัง

คำสำคัญ: ประสิทธิผล; การปฏิบัติงาน; กองช่าง; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; จังหวัดนนทบุรี

Abstract

This qualitative study aimed to: (1) examine the effectiveness of the performance of the Engineering Divisions of local government organizations in Bang Yai District, Nonthaburi Province; (2) investigate problems and obstacles encountered in the performance of the Engineering Divisions of local government organizations in Bang Yai District, Nonthaburi Province; and (3) propose guidelines for enhancing the performance effectiveness of the Engineering Divisions of local government organizations in Bang Yai District, Nonthaburi Province. The key informants comprised 22 local administrators, directors of Engineering Divisions, engineering officers, and public administration scholars who were purposively selected. The research instrument was a semi-structured interview. The data were analyzed using descriptive content analysis.

The research findings revealed that: (1) the performance effectiveness of the Engineering Divisions of Local Government Organizations in Bang Yai District, Nonthaburi Province, was reflected in systematic planning, monitoring, personnel participation, supportive leadership, motivation, ethical practices, innovation promotion, personnel development, and community engagement. However, limitations were found in personnel, budgets, equipment, and resources. Monitoring and evaluation were conducted systematically based on established standards; (2) the major problems and obstacles included insufficient and inadequately skilled personnel, limited and outdated budgets and resources, complex administrative systems, organizational structures, legal and regulatory constraints, and insufficient community cooperation; and (3) the proposed guidelines emphasized systematic development of personnel, systems, and work processes, enhancement of personnel competencies, appropriate allocation and modernization of resources, and increased community participation in monitoring and inspection. These measures were expected to strengthen the overall performance effectiveness of the Engineering Divisions.

Keywords: Performance; Effectiveness; Engineering Division; Local Government Organizations; Nonthaburi Province

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจอิสระในการบริหารงาน มีรายได้และงบประมาณเป็นของตนเอง นอกจากนี้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับคัดเลือกจากประชาชน การดำเนินกิจการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการจัดบริการสาธารณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชน ได้แก่ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่าง ๆ เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ถนน สะพาน การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล การรักษาพยาบาล การจัดการศึกษา การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงปลอดภัย การจัดสวัสดิการและสังคม การสงเคราะห์ การจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม การส่งเสริมและการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น การอำนวยความสะดวกและการบริการประชาชน การพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งจะต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Khantahat, Thinnakul, Sucharitharugse, Paronakian, and Sonnoei, 2022) ในปัจจุบันคำว่า “ประสิทธิผล” ถูกกล่าวถึงอย่างมากทั้งในภาคราชการและในภาคเอกชน เนื่องจากในอดีตทั้งภาคเอกชนและราชการนั้นมุ่งเน้นในเรื่องของการปฏิบัติตามระเบียบจนละเลยผลของการปฏิบัติงาน ทำให้งานต่าง ๆ ที่ทำนั้นไม่บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่มีประสิทธิผล Panmanee (2020) การที่องค์กรจะอยู่รอดได้นั้นประสิทธิผลในการทำงานขององค์กรมีความสำคัญอย่างมาก ตามที่ Steers (1977) ได้กล่าวไว้ว่าประสิทธิผลในการทำงานขององค์กรเป็นขีดความสามารถขององค์กรที่จะดำเนินการผลิตเพื่อก่อให้เกิดผลผลิตสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งจะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ยากที่จะทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้

บางใหญ่ เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนนทบุรี มีประชากรค่อนข้างมาก แต่เดิมตั้งอยู่บริเวณที่คลองสามสายมาบรรจบกัน ได้แก่ ปลายคลองอ้อมนนท์ สุดคลองบางกอกน้อย และต้นคลองบางใหญ่ แต่ปัจจุบันตัวอำเภอได้ย้ายมาอยู่ในหมู่บ้านบางใหญ่ซิตี้ ซึ่งได้รับความเจริญอย่างรวดเร็วจากการก่อสร้างถนนกาญจนาภิเษกและถนนรัตนาธิเบศร์ มีบริการที่ทันสมัย เช่น โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า ตลาดกลางของจังหวัด หน่วยงานราชการ หมู่บ้านจัดสรรที่เกิดใหม่ ดังนั้นพื้นที่การเกษตรอาจไม่พบเห็นในเขตเมืองแล้ว โดยส่วนหนึ่งของเขตเมืองบางใหญ่อยู่ในพื้นที่ของอำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกค่อนไปทางใต้ของจังหวัด ห่างจากตัวจังหวัดนนทบุรี 8.11 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอไทรน้อยและอำเภอบางบัวทอง ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองนนทบุรี ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบางกรวย ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอพุทธมณฑล (จังหวัดนครปฐม) อำเภอบางใหญ่แบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 6 ตำบล แต่ละตำบลแบ่งย่อยออกเป็นหมู่บ้าน รวม 69 หมู่บ้าน ได้แก่ บางม่วง บางแม่นาง บางเลน เสาธงหิน บางใหญ่ และบ้านใหม่ ท้องที่อำเภอบางใหญ่ ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองบางแม่นาง เทศบาลเมืองบางใหญ่ เทศบาลเมืองเสาธงหิน เทศบาลเมืองบางเลน เทศบาลเมืองบ้านบางม่วง เทศบาลตำบลบางม่วง เทศบาลตำบลบางใหญ่ และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ (Provincial Seal of Nonthaburi, 2018)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เช่น เทศบาล อบต. มีโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการหลัก ๆ ออกเป็นหลายกอง ได้แก่ สำนักงานปลัด กองคลัง กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กองสาธารณสุข

และสิ่งแวดล้อม และกองช่าง ซึ่งมีฝ่ายและงานย่อย เช่น กองคลังมีฝ่ายการเงิน บัญชี งบประมาณ พัสดุ ส่วนกองช่างมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับ งานสำรวจ งานออกแบบและเขียนแบบ งานประมาณราคา งานจัดทำราคากลาง งานจัดทำข้อมูลทางด้านวิศวกรรมต่าง ๆ งานจัดเก็บและทดสอบคุณภาพวัสดุ งานจัดทำทะเบียนประวัติโครงสร้างพื้นฐาน อาคาร สะพาน คลอง แหล่งน้ำ งานติดตั้งซ่อมบำรุงระบบไฟส่องสว่างและไฟสัญญาณจราจร งานปรับปรุงภูมิทัศน์ งานผังเมืองตามพระราชบัญญัติ การผังเมือง งานการควบคุมอาคารตามระเบียบกฎหมาย งานตรวจสอบการก่อสร้าง งานจัดทำแผนปฏิบัติ งานการก่อสร้างและซ่อมบำรุงประจำปี งานควบคุมการก่อสร้างและซ่อมบำรุง งานจัดทำประวัติ ติดตาม ควบคุม การปฏิบัติงานเครื่องจักรกล งานจัดทำทะเบียนประวัติการใช้เครื่องจักรกลและยานพาหนะ งานแผนการบำรุงรักษาเครื่องจักรกลและยานพาหนะ งานเกี่ยวกับการประปา งานเกี่ยวกับการช่างสุขาภิบาล งานช่วยเหลือสนับสนุนเครื่องจักรกล งานช่วยเหลือสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย งานช่วยเหลือสนับสนุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม งานจัดทำทะเบียนควบคุมการจัดซื้อ เก็บรักษา การเบิกจ่ายวัสดุ อุปกรณ์ อะไหล่ น้ำมันเชื้อเพลิง งานบริการข้อมูล สถิติ ช่วยเหลือให้คำแนะนำทางวิชาการด้านวิศวกรรมต่าง ๆ งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและที่ได้รับมอบหมาย แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 2 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายแบบแผนและก่อสร้าง ประกอบด้วย (1) งานวิศวกรรมโยธา (2) งานผังเมือง 2) ฝ่ายควบคุมอาคาร ประกอบด้วย (1) งานควบคุมอาคาร (2) งานบริหารงานทั่วไป (Bangmaenang Town Municipality, 2024)

กองช่างเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคให้แก่ประชาชน Jindawong (2014) แต่จากการสังเกตและประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติงานของกองช่างในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอบางใหญ่ นนทบุรี พบว่า ยังมีข้อจำกัดในด้านการบริหารจัดการโครงการ เช่น การล่าช้าในการดำเนินงานก่อสร้าง การใช้งบประมาณที่ไม่คุ้มค่า และการตอบสนองต่อปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนยังไม่ทั่วถึง สาเหตุอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร ขั้นตอนทางราชการ หรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน

จากความสำคัญของกองช่างและปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในกองช่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จึงมีความสนใจศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยมุ่งหวังให้ผลการศึกษานำไปสู่แนวทางการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของกองช่าง เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิผลในการให้บริการ ตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ

การศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถของบุคลากร แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรและงบประมาณ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับติดตามและประเมินผล ข้อมูลเกี่ยวกับกองช่าง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 7 คน ผู้อำนวยการกองช่าง จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ในกองช่าง จำนวน 7 คน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองบางแม่นาง เทศบาลเมืองบางใหญ่ เทศบาลเมืองเสาธงหิน เทศบาลเมืองบางเลน เทศบาลเมืองบ้านบางม่วง เทศบาลตำบลบางม่วง เทศบาลตำบลบางใหญ่ และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ และนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน รวมจำนวน 22 คน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ส่วนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี และส่วนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี รวมถึงแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation Form) ใช้สำหรับบันทึกพฤติกรรม สภาพการทำงานจริง ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานของกองช่าง พร้อมทั้งใช้แบบฟอร์มจดบันทึกภาคสนามเพื่อเก็บรายละเอียดอย่างเป็นระบบ

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้วิธีหลัก ได้แก่ การศึกษาเอกสาร เพื่อรวบรวมข้อมูลทางวิชาการและเอกสารราชการที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่กำหนดคำถามล่วงหน้า เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์และมุมมองของผู้ให้ข้อมูล และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พร้อมจดบันทึกภาคสนามอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนสภาพการทำงานจริงทั้งจุดแข็งและจุดที่ควรปรับปรุง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการถอดเทปและคัดกรองข้อมูล จำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นวิจัย เปรียบเทียบคำตอบระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยการเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง สังเคราะห์และวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่ออธิบายประเด็นสำคัญ และสรุปข้อค้นพบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสามข้อ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่มีลักษณะเป็นระบบและโปร่งใส มีการวางแผนและติดตามงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับเพื่อสร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนเห็นว่าระบบการบริหารยังขาดความยืดหยุ่น โดยเฉพาะจากระเบียบและขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ส่งผลให้กระบวนการอนุมัติและการให้บริการประชาชนล่าช้า ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนปัญหาของระบบราชการในพื้นที่บางใหญ่ซึ่งเป็นเขตเมืองที่มีการขยายตัวและมีความต้องการโครงสร้างพื้นฐานสูง ทำให้จำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารที่คล่องตัวกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ขณะเดียวกันยังคงมีข้อเสนอจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางรายที่เห็นว่าควรพัฒนาให้การบริหารมีความยืดหยุ่นมากขึ้น เช่น การลดขั้นตอนการให้บริการเพื่อลดความซับซ้อน และการนำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนการบริหารงาน เพื่อยกระดับประสิทธิผลในการให้บริการแก่ประชาชนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้รองรับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมที่หลากหลายและรวดเร็ว สะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนงานของกองช่าง โดยผู้บริหารส่วนหนึ่งสามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน สนับสนุนเจ้าหน้าที่ และมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาพื้นที่ให้ทันสมัย แต่ในอีกมุมหนึ่ง ผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่าผู้บริหารบางท่านยังขาดความรู้เชิงเทคนิคเกี่ยวกับงานช่างทำให้การตัดสินใจและการกำกับงานไม่เฉียบคมเท่าที่ควร ความแตกต่างนี้สะท้อนภาพรวมของการบริหารงานท้องถิ่นซึ่งมักพึ่งพาผู้นำระดับนโยบายแต่ขาดการเติมเต็มความรู้เฉพาะด้านภายในองค์กร ดังนั้นภาวะผู้นำที่ผสมผสานทั้งการบริหารคน วิสัยทัศน์ทางพัฒนา และความรู้ด้านวิศวกรรมที่เพียงพอ คือปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิผลของกองช่างในพื้นที่บางใหญ่

3. ด้านความรู้ ความสามารถของบุคลากร พบว่า ศักยภาพของบุคลากรกองช่างมีความแตกต่างกันอย่างมาก ระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์สูงกับบุคลากรใหม่ ขณะที่หลายรายยืนยันว่างานช่างในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทั้งด้านเทคนิค การใช้โปรแกรมช่าง การประเมินโครงการ และการสื่อสารกับประชาชน ส่งผลให้บุคลากรต้องพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง การอบรม การถ่ายทอดความรู้ในทีม การเรียนรู้จากงานจริง และการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล จึงถูกมองว่าเป็น “เครื่องมือสำคัญในการประคองงาน” ของ

กองช่าง อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากเห็นตรงกันว่า บุคลากรยังไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน ทำให้เกิดภาวะงานล้นมือ ซึ่งสะท้อนโครงสร้างกำลังคนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่สอดคล้องกับภารกิจด้านงานโยธาในพื้นที่เมืองขยายตัวอย่างมาก

4. ด้านทรัพยากรและงบประมาณ พบว่า การบริหารทรัพยากรของกองช่างมีความพยายามจัดสรรอย่างเหมาะสมและประหยัดเพื่อให้คุ้มค่าต่อภาษีประชาชน แต่ข้อจำกัดสำคัญคือ “งบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการจริงของพื้นที่” โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเติบโตทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานต้องได้รับการปรับปรุงต่อเนื่อง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ รวมถึงการซ่อมบำรุงฉุกเฉิน เครื่องมือและอุปกรณ์บางส่วนล้าสมัยหรือมีจำนวนจำกัด ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องรอเครื่องมือร่วมใช้หรือยืมจากหน่วยงานอื่น ซึ่งสะท้อนความไม่พร้อมของหน่วยงานด้านวัสดุและเทคโนโลยี นอกจากนี้งบประมาณที่ผ่านขั้นตอนอนุมัติหลายชั้นยังส่งผลให้โครงการดำเนินล่าช้า เป็นสัญลักษณ์ของระบบราชการที่ยังเน้นความรอบคอบมากกว่าความคล่องตัว

5. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ชุมชนในบางใหญ่ “เปิดรับการมีส่วนร่วม” แต่ยังมีระดับการมีส่วนร่วมไม่มาก ประชาชนบางส่วนยังมองว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นเรื่องของรัฐ และมักจะเข้ามาเกี่ยวข้องเฉพาะเมื่อเกิดปัญหา เช่น ถนนชำรุด น้ำท่วม หรือการก่อสร้างที่สร้างผลกระทบ การมีส่วนร่วมเชิงรุก เช่น เวทีประชาคมหรือการติดตามโครงการยังไม่เป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็งในพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลหลายรายเห็นว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเชิงรุกและการสร้างแรงจูงใจ เช่น การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทตรวจสอบการรับฟังปัญหาอย่างใกล้ชิด และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการมีส่วนร่วมจะช่วยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชนและทำให้กองช่างสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานได้ตรงตามความต้องการจริงของพื้นที่

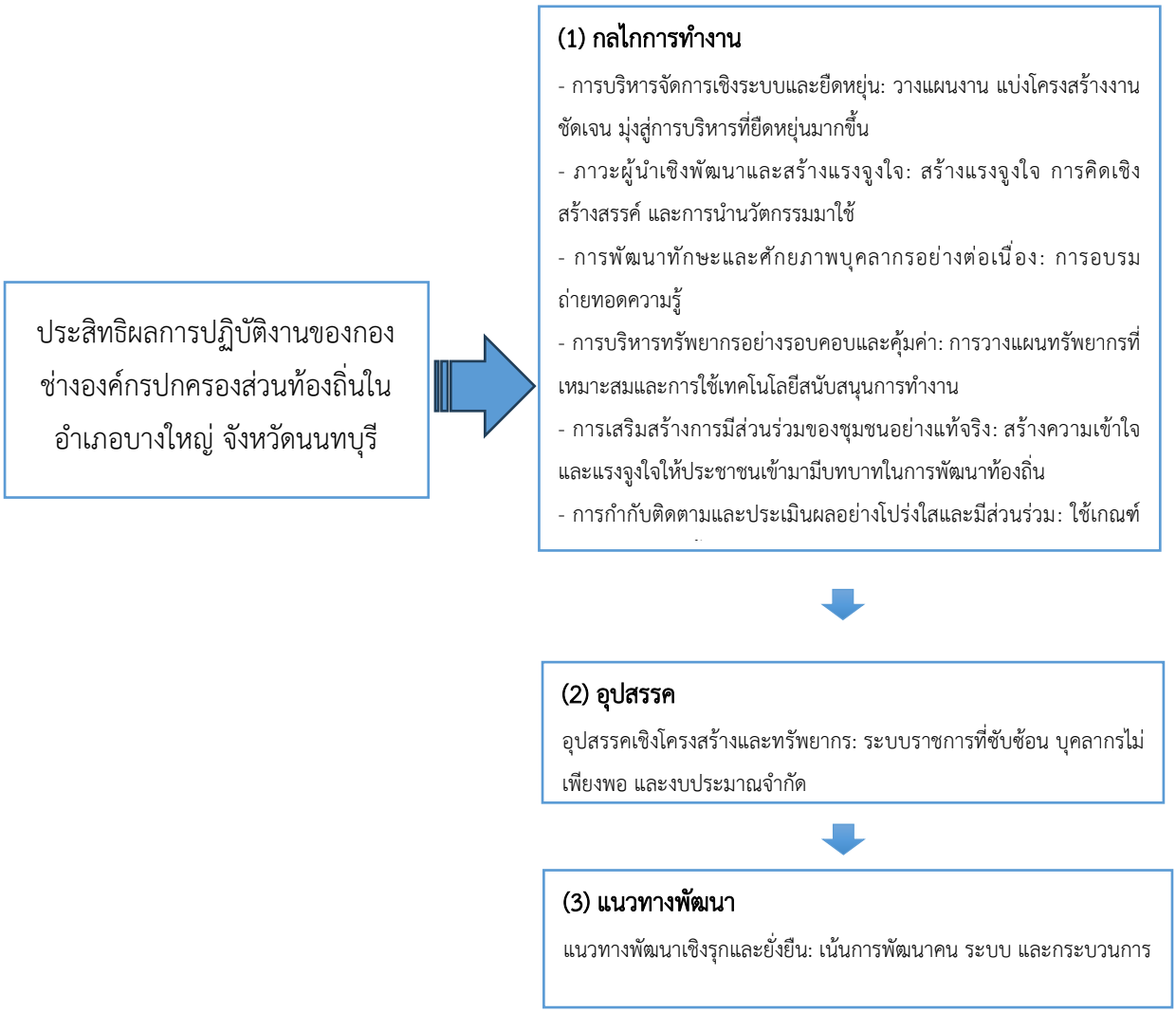
6. ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล พบว่า กองช่างในอำเภอบางใหญ่มีระบบติดตามงานที่ชัดเจนทั้งด้านเอกสาร การลงพื้นที่ และการรายงานผลเป็นระยะ ซึ่งช่วยลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลและทำให้ผู้บริหารสามารถกำกับงานได้อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ประเมินผลบางส่วนยังเน้น “ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ” มากกว่า “คุณภาพของงาน” เช่น จำนวนโครงการที่ดำเนินการเสร็จมากกว่าผลลัพธ์ต่อประชาชน สะท้อนความจำเป็นในการปรับเกณฑ์ประเมินให้ครอบคลุมมิติคุณภาพและความยั่งยืน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามความคืบหน้าของโครงการยังช่วยให้ข้อมูลการประเมินมีมุมมองที่หลากหลายและโปร่งใสมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าการประเมินแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่กองช่างพยายามนำไปใช้เพื่อยกระดับความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสังคม

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า อุปสรรคหลักของกองช่างเกิดจากการเชื่อมโยงหลายด้าน ได้แก่ (1) บุคลากรไม่เพียงพอและขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (2) งบประมาณและทรัพยากรไม่เพียงพอ/ล้าสมัย (3) ระบบบริหารงานและโครงสร้างองค์กรซับซ้อน ขาดความคล่องตัว และ (4) กฎหมาย ระเบียบและขั้นตอนปฏิบัติราชการซับซ้อนและตีความไม่ตรงกัน (5) ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและประชาชนยังไม่ราบรื่น และ (6) ผู้บริหารขาดทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการบริหารงาน ทั้งหมดนี้ส่งผลให้การปฏิบัติงานของกองช่างมีความล่าช้า คุณภาพงานต่ำ และขาดประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของกองช่างในพื้นที่อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี (1) การเพิ่มศักยภาพบุคลากร (2) การจัดการทรัพยากรให้เหมาะสม (3) การใช้เทคโนโลยีทันสมัย และ (4) การเปิดให้สังคมมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ เป็นปัจจัยหลักที่จะช่วยให้กองช่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิผล โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนถึงกลไกการทำงาน อุปสรรค และแนวทางพัฒนา เพื่อยกระดับประสิทธิผลของการดำเนินงาน โดยในด้านกลไกการทำงานพบว่ามีการบริหารจัดการเชิงระบบและยืดหยุ่นผ่านการวางแผนและกำหนดโครงสร้างงานที่ชัดเจน ควบคู่กับภาวะผู้นำเชิงพัฒนาและการสร้างแรงจูงใจที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการนำนวัตกรรมมาใช้ รวมถึงการพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมและถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนการบริหารทรัพยากรอย่างรอบคอบและคุ้มค่า โดยอาศัยการวางแผนที่เหมาะสมและการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงาน นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง และการกำกับติดตามประเมินผลที่โปร่งใสโดยใช้ตัวชี้วัดและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมตรวจสอบ อย่างไรก็ตาม ยังพบอุปสรรคสำคัญในเชิงโครงสร้างและทรัพยากร ได้แก่ ความซับซ้อนของระบบราชการ การขาดแคลนบุคลากร และข้อจำกัดด้านงบประมาณ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาควรมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงรุกและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ระบบ และกระบวนการควบคู่กัน เพื่อยกระดับประสิทธิผลของการดำเนินงานในระยะยาว ดังแสดงตามรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการของกองช่างในอำเภอบางใหญ่มีลักษณะเป็นระบบและโปร่งใส มีการวางแผนและติดตามงานอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ระบบการบริหารงานควรต้องพัฒนาให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของประชาชน ทั้งนี้เป็นเพราะความต้องการของประชาชนและสถานการณ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การมีระบบที่ยืดหยุ่นจะช่วยให้สามารถปรับแผนการทำงาน ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน และนำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนการบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Khantahat, Thinnakul, Sucharitharugse, Paronakian, and Sonnoei, 2022) ศึกษาเรื่องประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี

จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ต้องชัดเจน เหมาะสมกับตำแหน่ง ความรู้ ความสามารถ การบริหารงานต้องมีคณะกรรมการชัดเจน ตรวจสอบได้ และการบริการประชาชนต้องรวดเร็ว มีแผนงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phoyoi, Thongsri, and Charoensalung (2023) ศึกษาเรื่องการศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้าง องค์การให้ความสำคัญเรื่องการวางแผนการจัดองค์การของบุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ปัจจัยด้านระบบ มีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพื่อให้ทราบว่าบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด ปัจจัยด้านรูปแบบ มีการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wiritthikraikitti (2021) ศึกษาเรื่องการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า ด้านกระบวนการบริหารงานของเทศบาลที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ด้านวิสัยทัศน์ผู้นำ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการวางแผนปฏิบัติงาน ด้านการจัดการองค์การ ด้านการจัดระบบตัดสินใจ ด้านระบบข้อมูล ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุมงาน

2. ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แสดงออกถึงภาวะผู้นำที่หลากหลาย ทั้งมุ่งเน้นการสนับสนุนบุคลากร การมีวิสัยทัศน์ การสร้างแรงจูงใจ การยึดมั่นในคุณธรรม และส่งเสริมนวัตกรรม สิ่งเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ขวัญกำลังใจของบุคลากร และความร่วมมือภายในทีม ทั้งนี้เป็นเพราะภาวะผู้นำที่ดีของผู้บริหารสามารถเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความผูกพันของบุคลากรในองค์กร ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดี มีการแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์และการยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลาย ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และส่งเสริมนวัตกรรมช่วยกระตุ้นให้ทีมงานมุ่งมั่นพัฒนาและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การยึดมั่นในคุณธรรมและการสนับสนุนบุคลากรยังสร้างความไว้วางใจและความเคารพในทีมงาน จึงส่งผลให้มีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานสูงขึ้นและเสริมสร้างความร่วมมืออย่างเข้มแข็งในองค์กร ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ravanavik and Yavaprabhas (2022) ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ รู้จักวางตัวหรือโน้มน้าวจิตใจผู้ร่วมงานให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และเต็มใจ มีการทำงานเป็น Teamwork มีการประสานงานกับประชาชนและภาครัฐเพื่อความสามัคคีลดความขัดแย้ง มีการบริหารจัดการด้วยความรับผิดชอบและมีประสิทธิภาพทั้ง “Hard Side” มีความยืดหยุ่นในการทำงาน และ “Soft Side” ผู้นำใช้การมีส่วนร่วมในการบริหารงานเน้นการทำงานเป็นทีม มีแนวทางการทำงานที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sirirungrueangkrai (2022) ศึกษาเรื่องสมรรถนะผู้นำของนายกเทศมนตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำควรนำความยืดหยุ่น แรงจูงใจ การกระตุ้นภายใน ความสามารถในการโน้มน้าว และการกระตุ้นให้เกิดปัญญาไปใช้เพื่อการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิผลการบริหารของเทศบาลตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

3. ด้านความรู้ ความสามารถของบุคลากร พบว่า ความรู้และความสามารถของบุคลากรถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน หน่วยงานมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งการอบรม การถ่ายทอด

ความรู้ การพัฒนาทักษะเทคโนโลยี การส่งเสริมจริยธรรม และการสร้างแรงจูงใจ ทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาที่ไม่เพียงแต่หยุดอยู่ที่การให้ความรู้แต่ยังรวมถึงการสร้างแรงจูงใจ และการปลูกฝังจิตสำนึกเช่นนี้ ทำให้บุคลากรไม่เพียงแต่ทำงานเป็น แต่ยังทำงานดี และอยากทำงาน ซึ่งเป็นสูตรสำคัญที่นำไปสู่ประสิทธิผลการปฏิบัติงานที่ครอบคลุมและยั่งยืนอย่างแท้จริง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Choocherd (2021) ศึกษาเรื่องการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันมีการแข่งขันค่อนข้างสูงและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้บุคลากร ผู้บริหาร หรือองค์การต่าง ๆ ต้องเผชิญกับความผันแปรที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้องค์การต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อความอยู่รอดและสามารถแข่งขันกับคู่แข่งขันได้ในยุคที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรง จึงทำให้องค์การต่าง ๆ มีการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งองค์การจะต้องมีการนำเอากิจกรรมต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การสอนงาน การเปลี่ยนงาน หรือแม้กระทั่งการให้บุคลากรไปศึกษาต่อทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรภายในองค์การสามารถปฏิบัติงานได้ตามที่องค์การกำหนดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถบรรลุตามเป้าหมายของตนเองและขององค์การได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Termtain and Loetyingyot (2022) ศึกษาเรื่องสมรรถนะหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า อิทธิพลของสมรรถนะหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ 3 ด้าน คือ ความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน การทำงานเป็นทีม และการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตามลำดับ

4. ด้านทรัพยากรและงบประมาณ พบว่า กองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีการบริหารงบประมาณและทรัพยากรอย่างรอบคอบ มีการวางแผนและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีช่วยสนับสนุนงานและคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และอุปกรณ์ที่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติม ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารงานงบประมาณในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเน้นควบคุมการใช้จ่ายมากกว่าการมุ่งเน้นผลลัพธ์โดยตรง จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาในส่วนการจัดการทรัพยากรบุคคลและงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการและภารกิจของกองช่าง เพื่อให้การบริการแก่ประชาชนมีประสิทธิภาพสูงสุดและต่อเนื่องมากขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phattarakorpongsuk, Waraporn, and Thongtong (2022) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำท้องถิ่นและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการคลังท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำและกลุ่มผู้นำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำตัวแปรทั้งหมดไปใช้เป็นหัวข้อในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และกระบวนการจัดสรรทรัพยากรเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ หากแต่ต้องเน้นการตัดสินใจที่ถูกต้อง สะดวกและรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนความต้องการของส่วนร่วม โดยเฉพาะการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ongkaloy (2021) ศึกษาเรื่องข้อจำกัดและข้อเสนอแนะเพื่อการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันยังมีข้อจำกัดใน

การให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

5. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า แม้จะมีมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมแต่ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ จึงต้องเน้นการสร้างความเข้าใจและแรงจูงใจเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งนี้เป็นเพราะชุมชนยังขาดความเข้าใจที่เพียงพอเกี่ยวกับบทบาทและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม รวมถึงขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากการสื่อสารและกระบวนการสร้างความร่วมมือยังไม่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพเพียงพอ นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลและขั้นตอนการมีส่วนร่วมยังไม่ครอบคลุม ทำให้ชุมชนรู้สึกว่าไม่มีช่องทางหรือโอกาสที่จะมีส่วนร่วมจริงจังในกระบวนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องเน้นการสร้างความเข้าใจและแรงจูงใจให้มากขึ้นผ่านการส่งเสริมการสื่อสารที่ชัดเจน การจัดเวทีประชาคมที่สร้างสรรค์ และการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความต้องการและร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Sudsomboon, Krokaew, Chananchana , and Nowyenphol, 2024) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีของเทศบาลเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชน และประชาชนมีความรักต่อท้องถิ่น และเพื่อให้มีการความยั่งยืนของการพัฒนาเมือง เทศบาลเมืองทุ่งสงต้องสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วม ความตระหนักรู้ให้กับทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Poochinda and Srison (2024) ศึกษาเรื่องการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีคุณภาพตามแนวทางการจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การให้คุณค่ากับคนไม่ใช่แค่ผลิตภาพ มาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำบริการสาธารณะที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างระบบการมีส่วนร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คนในชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Yoynuan, Chamnanphuttiphon, and Phrakru Wijitphrommakun, 2022) ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านถนน รองลงมา คือ ด้านไฟฟ้า ส่วนด้านขยะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ผลการศึกษาข้อมูลไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srisukjiranon (2021) ศึกษาเรื่องการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถปฏิบัติได้มากในทุกด้านถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสเพราะประชาชนมีความต้องการอยู่แล้ว

6. ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล พบว่า ระบบกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีความชัดเจนและต่อเนื่อง เนื่องจากมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งมีการควบคุมภายในและการประเมินผลที่เป็นระบบ ซึ่งช่วยให้การปฏิบัติงานโปร่งใส ลดความเสี่ยงทุจริต และเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนในบริการของกองช่าง นอกจากนี้ยังส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดเผยและรับผิดชอบในหน้าที่ ทำให้เกิดการติดตาม

และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสร้างมาตรฐานและคุณภาพงานที่ยั่งยืน ทั้งนี้เป็นเพราะการกำกับติดตามและประเมินผลของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีการวางระบบที่ครอบคลุมทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ตั้งแต่การวางแผน การกำหนดตัวชี้วัด ผลลัพธ์ และมาตรฐานการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้บริหารและบุคลากรสามารถรับทราบปัญหาและปรับปรุงงานได้ทันเวลา ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Dubrin (2010) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับหน้าที่การบริหารไว้ การควบคุม (Controlling) หมายถึง การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและแผนขององค์การที่วางไว้ ประกอบด้วยการตรวจสอบติดตาม การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนางาน รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ (Koontz and O'Donnell, 2001) ได้กล่าวว่ากระบวนการในการบริหารประกอบด้วย (1) การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดเป้าหมาย (Goal) และวัตถุประสงค์ (Objective) ขององค์การ (2) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการนำปัจจัยทางการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และหลักการบริหารมาจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน (3) การจูงใจ (Motivating) เป็นการบริหารจัดการโดยการอำนวยการ (Directing) การติดต่อสื่อสาร (Communicating) และการเป็นผู้นำการดำเนินการ (Leading) และ (4) การควบคุม (Controlling) เป็นการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลในการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Namiwan and Ananphutthimet (2021) ศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานตามระบบควบคุมภายในของเทศบาลตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลการดำเนินงานตามระบบควบคุมภายในของเทศบาลตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ในภาพรวมอยู่ในระดับดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากปัจจัยหลายด้านที่เชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน ประกอบด้วย ความไม่เพียงพอของบุคลากรและขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน งบประมาณและทรัพยากรที่จำกัดหรือล้าสมัย ระบบบริหารงานและโครงสร้างองค์กรที่ซับซ้อนและขาดความคล่องตัว รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบ และขั้นตอนปฏิบัติราชการที่ตีความไม่ตรงกัน นอกจากนี้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและชุมชนยังไม่ราบรื่น และผู้บริหารขาดทักษะหรือความรู้ในการบริหารงานที่จำเป็น ผลกระทบโดยรวมคือการปฏิบัติงานล่าช้า คุณภาพงานต่ำ และประสิทธิผลโดยรวมไม่สูง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kumsrisook and Wongwattanapong (2022) ศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดแคลนบุคลากรในสายงานต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้บุคลากรหนึ่งคนต้องปฏิบัติงานหลายหน้าที่ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของงาน หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jamsawang, Kaewponngam, and Romepan (2025) ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านแก้ง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่พบ คือ การที่ข้าราชการและพนักงานจ้างไม่ได้รับการฝึกอบรมหรือ

พัฒนาทักษะใหม่ ๆ อาจส่งผลให้ไม่สามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีหรือวิธีการทำงานใหม่ ๆ ซึ่งอาจทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง การขาดแคลนทรัพยากร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ควรเน้นการพัฒนาทั้งคน ระบบ และกระบวนการอย่างบูรณาการ ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อประสิทธิผลและความสามารถในการปฏิบัติงานของกองช่าง การเพิ่มศักยภาพบุคลากรโดยการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะเฉพาะด้านช่วยให้บุคลากรมีความพร้อมและมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับงาน ในขณะเดียวกัน การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมและการนำเทคโนโลยีทันสมัยเข้ามาใช้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและลดปัญหาที่เกิดจากอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ล้าสมัย นอกจากนี้การเปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบยังส่งเสริมความโปร่งใสและรับฟังความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์จากภายนอก ช่วยให้องค์กรปรับปรุงและพัฒนาได้ตรงกับความต้องการของประชาชนและชุมชนมากขึ้น ซึ่งทั้งหมดย่อมส่งผลให้การปฏิบัติงานของกองช่างมีประสิทธิผลมากขึ้น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Prabpram, Rimmai, Jeamsakul, Pudnoi, and Bodeerat (2023) ศึกษาเรื่องการบริหารงานเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศแบบบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า เทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการดำเนินงานในหลาย ๆ เรื่อง ทั้งยังตอบสนองต่อการทำงานได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคมต่างนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Jamsawang, Kaewponngam, and Romepan, 2025) ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านแก้ง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหา และการแก้ไขปัญหาเหล่านี้สามารถทำได้โดยการเสริมสร้างการสื่อสารที่ดี การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ การสนับสนุนและพัฒนาทักษะของบุคลากร และการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

ผลการศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการมีความเป็นระบบ โปร่งใส มีการวางแผนและติดตามงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสะท้อนถึงความสามารถในการสนับสนุนบุคลากร สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมนวัตกรรม และยึดมั่นในคุณธรรม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ความรู้และความสามารถของบุคลากรถือเป็นปัจจัยสำคัญ หน่วยงานจึงมีการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านเทคโนโลยี การบริหารจัดการ และจริยธรรม เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความครอบคลุมและต่อเนื่อง ในด้านทรัพยากรและงบประมาณ พบว่า การบริหารมีความรอบคอบ มีการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนงาน แต่ยังคงต้องพัฒนาอุปกรณ์และบุคลากรให้เพียงพอ การมีส่วนร่วมของชุมชนยังต้องเน้นการสร้างความเข้าใจและแรงจูงใจเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่วนการกำกับติดตามและประเมินผลเป็นไปอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกขั้นตอน มีเกณฑ์มาตรฐานชัดเจน และเปิดโอกาสให้ทุก

ภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงทุจริตและสร้างความโปร่งใส ปัญหาและอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่เกิดจากข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ ระบบบริหารงานซับซ้อน ข้อกฎหมายและขั้นตอนราชการ รวมถึงความร่วมมือจากภายนอกที่ยังไม่ราบรื่น ส่งผลให้การปฏิบัติงานล่าช้าและคุณภาพต่ำ แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลจึงควรมุ่งไปที่การพัฒนาคน ระบบ และกระบวนการควบคู่กัน การเพิ่มศักยภาพบุคลากร การจัดการทรัพยากรให้เหมาะสม การใช้เทคโนโลยีทันสมัย และการเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ เป็นปัจจัยหลักที่จะช่วยให้กองช่างสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิผล โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความรู้ความสามารถของบุคลากร ทรัพยากรและงบประมาณ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการกำกับติดตามและประเมินผล ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ควรส่งเสริมการบริหารจัดการของกองช่างให้มีความยืดหยุ่น ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนงาน ปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ตอบสนองประชาชนได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ พัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านการสนับสนุนบุคลากร การสร้างแรงจูงใจ และการส่งเสริมนวัตกรรม ส่งเสริมการพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างรอบคอบ พร้อมปรับปรุงอุปกรณ์ให้ทันสมัย เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน และรักษาระบบกำกับติดตามและประเมินผลให้ต่อเนื่อง มีมาตรฐานชัดเจน พร้อมเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความโปร่งใสและลดความเสี่ยงทุจริต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การปฏิบัติงานของกองช่างยังประสบปัญหาด้านบุคลากร งบประมาณ ระบบบริหาร กฎหมายและระเบียบ รวมถึงการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ควรมีมาตรการเพิ่มจำนวนและพัฒนาทักษะบุคลากรกองช่าง ปรับปรุงระบบบริหารให้คล่องตัว และสร้างช่องทางความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอกให้ชัดเจน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดการทรัพยากร การใช้เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่าง ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรกองช่างและเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ พร้อมสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิผล โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. ควรศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

2.2. ควรศึกษาการสร้างแรงจูงใจบุคลากรของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

2.3. ศึกษากลยุทธ์การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปฏิบัติงานของกองช่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

References

Bangmaenang Town Municipality. (2024). *Mission and Duties of the Channel Division*. Nonthaburi: Bangmaenang Town Municipality.

Choocherd, S. (2021). The Development of Personnel Competency in Working More Efficiency. *Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Science)*, 12(1), 223–238.

DuBrin, A. J. (2010). *Principles of Leadership*. (6th ed.). Toronto: Houghton Mifflin Company.

Jamsawang, R., Kaewponngam, N., & Romepan, T. (2025). An Evaluation of the Performance Efficiency of Employees in Local Government Organizations: A Case Study of Ban Kaeng Subdistrict Municipality, Phu Khiao District, Chaiyaphum Province. *Journal of Social Sciences Mahamakut Buddhist University*, 8(1), 154-174.

Jindawong, J. (2014). *Guidelines' To Engineering Developmental Plan of Ban-Harn Sub-District Municipality, Bang Klum District, Songkhla Province*. (Master's Thesis). Hatyai University. Songkhla.

Khantahat, P., Thinnakul, N., Sucharitharugse, W., Paronakian, K., & Sonnoei, S. (2022). Performance Effectiveness of Employees in Bangkhayaeng Sub District Municipality, Muang Pathumthani District, Pathumathani Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 9(5), 15-30.

Koontz, H., & O'Donnell, C. (2001). *Essentials of Management*. (3rd). New Delhi: TATA.

Kumsrisook, T., & Wongwattanapong, K. (2022). Barriers in Personnel Management of Local Government Organizations. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(1), 369-386.

Namiwan, K. and Ananphutthimet, V. (2021). Performance Audit of Internal Control System of Huai Krot Sub-district Municipality, Sankhaburi District, Chai Nat Province. *Journal of the Academic Sustainable Development*, 3(2), 52-67.

Ongkaloy, W. (2021). Limitations and Recommendations for Public Services of Local Government Organizations. *Journal of MCU Haripunchai Review*, 5(2), 23-34.

Panmanee, P. (2020). *Factors Relating the Implementation Effectiveness of Personnel of Chanthaburi Municipality*. (Master's Thesis). Sukhothai Thammathirat Open University. Nonthaburi.

Phattarakorpongsuk, P., Waraporn, T., & Thongtong, R. (2022). The Effecting of Local Leadership and Decision Making on Local Financial Effectiveness. *Journal of Buddhist Philosophy Evolved*, 6(1), 65-79.

Phoyoi, S., Thongsri, R., & Charoensalung, P. (2023). Study Effective in the Administration of Mueang District, Kanchanaburi Prowince's Kanchanaburi Municipality. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani*, 6(6), 245-259.

Poochinda, K., & Srison, W. (2024). Creating Quality Public Services of Local Government Organization in According with the New Public Services (NPS) Management Guidelines. *SSRU Journal of Public Administration*, 7(3), 980-994.

Prabpram, S., Rimmai, S., Jeamsakul, J., Pudnoi, P., & Bodeerat, C. (2023). Administration for Local Development to Integrated Excellence. *Journal of Modern Learning Development*, 8(4), 219-232.

Provincial Seal of Nonthaburi. (2018). *History of Nonthaburi Province*. Nonthaburi: Provincial Seal of Nonthaburi.

Ravanavik, K., & Yavaprabhas, S. (2022). Good Management of Local Administrative Organizations in Thailand. *Journal of MCU Social Development*, 7(3), 123–136.

Sirirungrueangkrai, L. (2022). Leadership Competencies of Mayor Affecting the Administration Effectiveness of Subdistrict Municipalities in Chaiyaphum Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 9(8), 414-429.

Srisukjiranon, C. (2021). The Administration Model of the Community Participation in Sriracha Municipal, Chonburi Province. *Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology*, 7(2), 510-521.

Steers, R. M. (1977). Antecedents and Outcomes of Organizational Commitment. *Administrative Science Quarterly*, 22(1), 46–56.

Sudsomboon, S., Krokaew, Y. Chananchana, J., & Nowyenphol, K. (2024). Factors Affecting Success in Good Local Management of Thung Song Municipality. *Journal of Academic for Public and Private Management*, 6(2), 136–146.

Termtain, N., & Loetyingyot, S. (2022). Core Competencies Affecting the Work Performance Effectiveness of the Local Government Organization Officers in Lamplaimat District, Buriram Province. *Journal of Management Science Nakhonratchasima Rajabhat University*, 1(2), 27-44.

Wiritthikraikitti, L. (2021). Effective Local Government Administration, *Journal of MCU Social Science Review*, 1(1), 110–123.

Yoynuan, T., Chamnanphuttiphon, S., & Phrakruwijitphrommakun. (2022). Roles Of Community Leaders on The Development of Community Utility System in Nakhon Si Thammarat City Municipality Area 1. *Journal of Buddhistic Sociology*, 7(2), 238-251.

พฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง

AWARENESS-BUILDING BEHAVIORS IN THE USE OF PESTICIDES AMONG FARMERS IN THE JANG RIVER BASIN

[1]สุทธิพร สายทอง และ [2]มนูญ บุญนัด

[1]Suthiporn Saithong and [2]Manoon Boonnad

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lampang Buddhist College, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: punyaphab_989@hotmail.com

[1]เบอร์โทร: 097-924-2953

Received: 2026-02-09

Revised: 2026-03-04

Accepted: 2026-03-09

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร 2) ประเมินระดับความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และ 3) นำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพฤติกรรมตระหนักรู้เชิงพุทธในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประชากร ได้แก่ เกษตรกรในพื้นที่ตำบลนาครัว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้กระบวนการ A-I-C (Appreciation, Influence, Control) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลศึกษาวิจัยพบว่า

1) พฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง อยู่ในระดับดีมาก พบว่า ก่อนการใช้สารเคมี เกษตรกรมีพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมและการตระหนักรู้เกี่ยวกับ วิธีการใช้สารเคมีอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 3.82) ขณะการใช้สารเคมี เกษตรกรมีการปฏิบัติตามหลักความปลอดภัย มีการผสมและพ่นสารเคมีอย่างถูกวิธี อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 3.43) และหลังการใช้สารเคมี เกษตรกรมีการจัดการภาชนะบรรจุสารเคมี และการทำความสะอาดอุปกรณ์ อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 3.44)

2) ระดับความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ด้านความรู้ เกษตรกรมีความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายของสารเคมี ด้านทัศนคติ เกษตรกรมีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้สารเคมีอย่าง ระมัดระวังและการลดการพึ่งพาสารเคมี และด้านพฤติกรรม เกษตรกรมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับความรู้และทัศนคติที่ดี

3) แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพฤติกรรมตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเชิงพุทธ โดยใช้กระบวนการ A-I-C บูรณาการกับหลักภาวนา 4 พบว่าสามารถส่งเสริมให้เกษตรกรเกิดความรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ ขั้น Appreciation เกษตรกรตระหนักรู้การใช้สารเคมี ของตนเองได้อย่างมีสติ ขั้น Influence เกษตรกรคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพและส่วนรวม และขั้น Control เกษตรกรสามารถนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การจัดทำปุ๋ยหมักเพื่อลดการใช้สารเคมี ซึ่งเมื่อบูรณาการกับหลักกายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ส่งผลให้เกษตรกรสามารถพัฒนาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างมีความรับผิดชอบต่อสุขภาพ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พฤติกรรม; ความตระหนักรู้; ลุ่มน้ำจาง; กระบวนการ A-I-C

Abstract

This research aimed to: (1) examine farmers' awareness-oriented behaviors regarding pesticide use; (2) assess their awareness of pesticide use; and (3) propose a community participation approach for promoting Buddhist-based awareness-oriented pesticide-use behaviors among farmers in the Jang River Basin. A mixed-methods research design was employed, integrating documentary, quantitative, qualitative, and action research. The sample comprised 390 farmers in Nakhrua Subdistrict, Mae Tha District, Lampang Province. Data were collected using questionnaires and in-depth interviews with farmers and representatives of relevant agencies. The action research employed the A-I-C process (Appreciation, Influence, and Control). Quantitative data were analyzed using percentages, means, and standard deviations.

The findings revealed that: (1) farmers' awareness-oriented behaviors regarding pesticide use were at a very high level across the pre-use, during-use, and post-use stages, with mean scores of 3.82, 3.43, and 3.44, respectively; (2) farmers' overall awareness of pesticide use, encompassing knowledge, attitudes, and behaviors, was at a high level, with farmers demonstrating knowledge of pesticide hazards, positive attitudes toward safe and reduced pesticide use, and corresponding responsible practices; and (3) the community participation approach integrating the A-I-C process with the Four Foundations of Meditation

effectively promoted awareness-oriented pesticide-use behaviors. Through Appreciation, Influence, and Control, farmers developed greater awareness of their practices, recognized impacts on health and the community, and translated knowledge into practical actions, such as producing compost to reduce chemical use. Integrated with the four dimensions of Buddhist development—physical, moral, mental, and wisdom development—the approach supported sustainable and responsible pesticide-use behaviors for the benefit of health, community, and the environment.

Keywords : Behavior; Awareness; Zhang River Basin; A-I-C Process

บทนำ

ปัจจุบันทั่วโลกมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างแพร่หลาย โดยพบว่าทั่วโลกมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชประมาณ 3 ล้านตันต่อปี Sharma et al. (2020) ปีพ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีการนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทั้งหมดจำนวน 98,254 ตัน (Ministry of Agriculture and Cooperatives) โดยสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่มีการนำเข้ามากที่สุด 3 อนดับแรก ได้แก่ 1) สารกำจัดวัชพืชกลุ่มพาราควอต ไกลโฟเซต กลูโฟซิเนต แอมโมเนียม และ 2,4-ดี-ไดเมทิลแอมโมเนียม 2) สารกำจัดแมลงกลุ่มออร์-แกโนฟอสเฟตคาร์บาเมต และไพรีทรอยด์ และ 3) สารป้องกันและกำจัดโรคพืช กลุ่มไดไทโอคาร์บาเมต แมนโคเซบคาร์เบนดาซิม และโพรพิเนบ

ในช่วง Lampang Provincial Office (2023) ได้วางยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรที่มุ่งเน้นให้มีการผลิตในระบบเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ โดยมีเป้าประสงค์ให้จังหวัดลำปางเป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรที่มีความโดดเด่นในด้านคุณภาพและมาตรฐานของภาคเหนือและของประเทศ ภายใต้กลยุทธ์ที่สำคัญ คือ การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ และเกษตรอุตสาหกรรม โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาปรับใช้ควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปการผลิตทางการเกษตรให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของตลาด Lampang Provincial Government Center (2023) อย่างไรก็ตามการขยายพื้นที่และการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยแก่เกษตรกรอำเภอแม่ทะ ยังขาดข้อมูลในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานด้านการเกษตรโดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของเกษตรกร ในพื้นที่ต่อการผลิตผลทางการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งถือเป็นข้อมูลสำคัญที่จะสามารถสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ใช้เป็นฐานในการกำหนดแนวทางการดำเนินการส่งเสริมในเชิงปฏิบัติตามเป้าประสงค์ของแผนพัฒนาจังหวัด ดังกล่าวมาข้างต้น

จากปัญหาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างไม่ถูกต้องและเกินความจำเป็นเป็นปัญหาเรื้อรังในภาคการเกษตรทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรกรรมขนาดเล็ก เช่น ลุ่มน้ำจาง การใช้สารเคมีเหล่านี้ส่งผลกระทบดังนี้ 1) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ในดิน สารเคมีที่ใช้กำจัดศัตรูพืชจะตกค้าง

ในดิน ทำให้ดินเสื่อมสภาพ ขาดความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลต่อจุลินทรีย์ในดินที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตของพืช ในน้ำ สารเคมีจากการเกษตรจะถูกชะล้างลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำเสีย สัตว์น้ำตาย และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในน้ำ ในอากาศ สารเคมีบางชนิดระเหยเป็นไอปนเปื้อนในอากาศ สูดดมเข้าไปอาจก่อให้เกิดโรคทางเดินหายใจ 2) ด้านสุขภาพ เกษตรกรที่สัมผัสสารเคมีโดยตรงมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดโรคต่างๆ เช่น โรคผิวหนัง โรคทางเดินหายใจ โรคมะเร็ง และโรคเรื้อรังอื่นๆ สำหรับผู้บริโภคสารเคมีตกค้างในพืชผลทางการเกษตร เมื่อบริโภคเข้าไปจะสะสมในร่างกาย ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพในระยะยาว เช่น โรคมะเร็ง โรคทางเดินหายใจ และความผิดปกติทางพันธุกรรม 3) ด้านเศรษฐกิจ ต้นทุนการผลิตสูง เกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นผลผลิตมีคุณภาพลดลง การใช้สารเคมีมากเกินไปอาจทำให้ผลผลิตเสียหาย หรือมีสารเคมีตกค้างเกินมาตรฐาน ส่งผลต่อราคาและความต้องการของตลาดส่งผลต่อการส่งออก ผลิตภัณฑ์เกษตรที่ปนเปื้อนสารเคมีเกินมาตรฐานจะถูกกีดกันทางการค้า ทำให้ส่งออกได้ยากขึ้น และ 4) การดื้อยาของศัตรูพืช การใช้สารเคมีชนิดเดียวกันซ้ำๆ หรือใช้ในปริมาณที่มากเกินไป ทำให้ศัตรูพืชพัฒนากลไกในการต้านทานยา ทำให้สารเคมียาฆ่าแมลงนั้นสูญเสียประสิทธิภาพยากแก่การควบคุม เมื่อศัตรูพืชดื้อยาแล้ว การควบคุมศัตรูพืชจะทำได้ยากขึ้น ต้องใช้สารเคมีชนิดใหม่หรือปริมาณที่มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการขยายพื้นที่และการส่งเสริมการปลูกพืชปลอดสารเคมี แก่เกษตรกรอำเภอแม่ทะ ยังขาดข้อมูลในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานด้านการเกษตรโดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของเกษตรกร ในตำบลนาครัว ที่มีผลต่อการผลิตผลทางการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งถือเป็นข้อมูลสำคัญที่จะสามารถสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ใช้เป็นฐานในการกำหนดแนวทางการดำเนินการส่งเสริมในเชิงปฏิบัติตามเป้าประสงค์ของแผนพัฒนาจังหวัดดังกล่าวมาข้างต้น

จากปัญหาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา พฤติกรรมการการสร้างความตระหนักรู้การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง โดยการบูรณาการหลักทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักภาวนา 4 เป็นกรอบแนวคิดและนำกระบวนการ (AIC) มาใช้ในการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักรู้และปรับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และช่วยให้การเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรเกิดขึ้นจากภายในอย่างมีสติและปัญญา ส่งผลให้การใช้สารเคมีเป็นไปอย่างเหมาะสม ลดผลกระทบต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อมและชุมชน อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำจาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

2) เพื่อประเมินระดับความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

3) เพื่อนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพฤติกรรมตระหนักรู้เชิงพุทธในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วยกัน 4 รูปแบบ คือ 1) การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) 3) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และ 4) แบบเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยใช้กระบวนการ A-I-C (Appreciation Influence Control)

1.ขอบเขตของการวิจัย

1.1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1.1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกร ตำบลนาครัว ทั้งสิ้น 10,730 คน ทำการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 หรือ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน

1.1.2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรอำเภอแม่ทะ เกษตรจังหวัดลำปาง ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดลำปาง กรมวิชาการเกษตรจังหวัดลำปาง และกลุ่มฮักน้ำจาง จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ความชัดเจนของภาษา และความครอบคลุมของข้อคำถาม แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item–Objective Congruence) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ระดับประเมินพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ ก่อนการใช้สารเคมี ขณะการใช้สารเคมี และหลังการใช้สารเคมี ของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง ซึ่งเป็นข้อมูลการแสดงทัศนะของผู้ตอบแบบประเมินที่มีต่อระดับของการปฏิบัติ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีระดับการวัด 5 ระดับ คือตระหนักรู้มากที่สุด 5 คะแนน ตระหนักรู้มาก 4 คะแนนตระหนักรู้ปานกลาง 3 คะแนน ตระหนักรู้น้อย 2 คะแนน และตระหนักรู้น้อยที่สุด 1 คะแนน

ตอนที่ 3 ระดับประเมินพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรูในด้านความรู้ ด้านทัศนะคติ และด้านพฤติกรรมของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง โดยมีระดับการวัด 5 ระดับ คือตระหนักรู้มากที่สุด 5 คะแนน ตระหนักรู้มาก 4 คะแนนตระหนักรู้ปานกลาง 3 คะแนน ตระหนักรู้น้อย 2 คะแนน และตระหนักรู้น้อยที่สุด 1 คะแนน

ตอนที่ 4 เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม A-I-C

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการใช้พื้นที่ในการศึกษาพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้การใช้สารเคมีกำจัดศรัตรูพืช ลุ่มน้ำจาง เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลและแจกแบบสอบถาม

2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3) นำผลแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ และการจัดกระบวนการ (A-I-C) มาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนกลับมา นำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.1. การวิเคราะห์มูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำผลการตอบมาวิเคราะห์หาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach เป็นวิธีการวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

1.1.1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตระหนักรู้การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของกลุ่มเกษตรลุ่มน้ำจาง ระดับก่อนใช้สารเคมี ขณะใช้สารเคมี หลังการใช้สารเคมี และระดับ ด้านความรู้ ด้านทัศนะคติ และด้านพฤติกรรม โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean:$\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

1.1.2. การแปลผลระดับพฤติกรรมตระหนักรู้การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของกลุ่มเกษตรลุ่มน้ำจาง ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น ซึ่งมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย

1.2. ข้อมูลเชิงคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม A-I-C จำนวน 30 คน มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างการเรียนรู้ (Appreciation หรือ A) เป็นการจัดเวทีเพื่อการร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมกับ ผู้นำชุมชน เกษตรกร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นถึงสภาพทั่วไป ปัญหาและความต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I) เป็นขั้นตอนการจัดเวทีเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มเกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์อภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดวิธีการหรือจัดกิจกรรม ที่จะดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C) เป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการนำเอากิจกรรมมาสู่การปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขั้นตอนนี้จะได้องค์ความรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมตระหนักรู้การใช้สารเคมีของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำจาง

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเกษตรกร เป็นเพศชาย ร้อยละ 5.80 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 51.02 การศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 65.38 สถานภาพสมรสส่วนใหญ่จะสมรสแล้ว ร้อยละ 72.30 อาชีพของเกษตรกร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 55.64 ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างประชากรของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำจางที่อยู่ในวัยแรงงาน มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ และมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจด้านการผลิตทางการเกษตร

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อประเมินระดับความตระหนักรู้การใช้สารเคมีของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำจาง

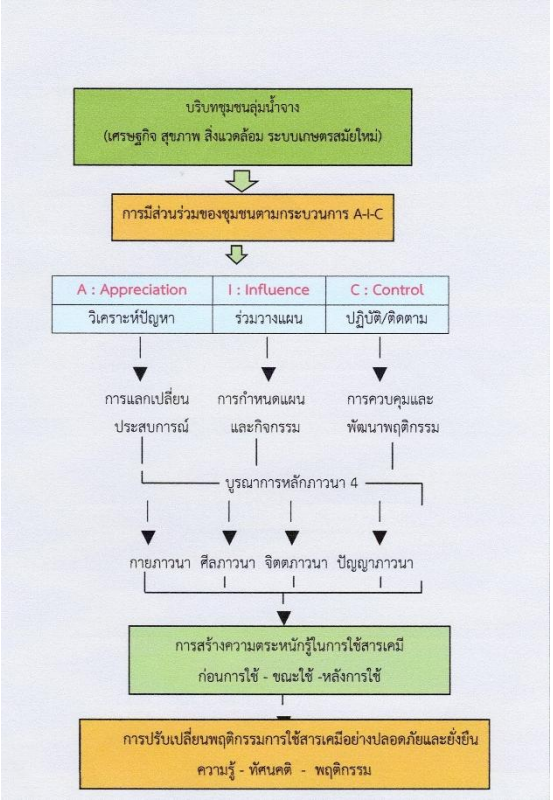
ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง อยู่ในระดับดีมาก พบว่า ก่อนการใช้สารเคมี เกษตรกรมีพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมและการตระหนักรู้เกี่ยวกับ วิธีการใช้สารเคมีอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 3.82) ขณะการใช้สารเคมี เกษตรกรมีการปฏิบัติตามหลักความปลอดภัย มีการผสมและพ่นสารเคมีอย่างถูกวิธี อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 3.43) และหลังการใช้สารเคมี เกษตรกรมีการจัดการภาชนะบรรจุสารเคมี และการทำความสะอาดอุปกรณ์ อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 3.44) 2) ระดับความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ด้านความรู้ เกษตรกรมีความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายของสารเคมี ด้านทัศนคติ เกษตรกรมีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้สารเคมีอย่าง ระมัดระวังและการลดการพึ่งพาสารเคมี และด้านพฤติกรรม เกษตรกรมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับความรู้และทัศนคติที่ดี

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพฤติกรรมตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเชิงพุทธ โดยใช้กระบวนการ A-I-C บูรณาการกับหลักภาวนา 4

ผลการศึกษาพบว่า 1) การประยุกต์ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมแบบ A-I-C สามารถช่วยให้เกษตรกรและชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะขั้นการสร้างความเข้าใจสถานการณ์จริง (Appreciation) ซึ่งช่วยให้เกษตรกรตระหนักถึงผลกระทบของการใช้สารเคมีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ขั้นการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence) ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมกันกำหนดมาตรการลดความเสี่ยง และขั้นการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control) ที่ส่งเสริมให้เกิดการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับชุมชน 2) การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยตามหลักภาวนา 4 ดังนี้ 1) กายภาวนา พบว่า การใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี ฉีดพ่นตามหลักวิชาการ ช่วยลดความเสี่ยงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และสะท้อนถึงการพัฒนาการกระทำทางกายให้สอดคล้องกับหลักความปลอดภัย 2) ศีลภาวนา พบว่า การปลูกฝังจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกษตรกรตระหนักถึงผลกระทบของการใช้สารเคมีที่อาจก่อให้เกิดการเบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และชุมชนลุ่มน้ำ ส่งผลให้เกิดการควบคุมพฤติกรรมการใช้สารเคมีอย่างมีขอบเขตและลดพฤติกรรมเสี่ยงที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนในระบบนิเวศ 3) จิตตภาวนา พบว่า การพัฒนาสติและความรู้ตัวของเกษตรกรมีส่วนช่วยให้เกิดความรอบคอบในการตัดสินใจใช้สารเคมี เกษตรกรมีแนวโน้มพิจารณาความจำเป็นก่อนการ

ใช้สารเคมี เป็นผลจากการฝึกจิตให้มีสติ สมาธิ และ 4) ปัญญาภาวนา พบว่า เมื่อเกษตรกรมีความเข้าใจเหตุและผลของการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จะสามารถเลือกแนวทางการจัดการศัตรูพืชที่เหมาะสมและยั่งยืนมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรตามกระบวนการ A-I-C

จากการวิจัยพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้ดังนี้

พฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง จังหวัดลำปาง ซึ่งประยุกต์ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมแบบ A-I-C (Appreciation–Influence–Control) พบว่า กระบวนการดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติของการตระหนักรู้และการปฏิบัติจริงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การประเมินพฤติกรรมตระหนักรู้ของเกษตรกรครอบคลุม 3 ระยะสำคัญ ได้แก่ พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมี ขณะการใช้สารเคมี และหลังการใช้สารเคมี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการตัดสินใจ การปฏิบัติ และการจัดการผลกระทบจากการใช้สารเคมีอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีการประเมินพฤติกรรมการใช้สารเคมีใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านพฤติกรรม อันเป็นองค์ประกอบหลักของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

และการบูรณาการหลักธรรมในการปรับพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง เป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาเกษตรกร ได้แก่หลักภาวนา 4 ดังนี้

1) กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนตามกระบวนการ A-I-C

จากบริบทของชุมชนลุ่มน้ำจาง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจากวิถีเกษตรดั้งเดิมที่พึ่งพาธรรมชาติมาเป็นเกษตรสมัยใหม่ที่ใช้ปุ๋ยและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพื่อเพิ่มผลผลิตและตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจ แม้ว่าการใช้สารเคมีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระยะสั้น แต่กลับส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว การใช้กระบวนการ A-I-C จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบ ดังนี้ ขั้นที่ 1 A : **Appreciation** เป็นขั้นที่เกษตรกรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนและสะท้อนประสบการณ์การทำเกษตรของตนเอง ตั้งแต่วิถีการผลิตแบบดั้งเดิมจนถึงการพึ่งพาสารเคมี ในปัจจุบันการแลกเปลี่ยนดังกล่าวทำให้เกษตรกรตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ทั้งด้านต้นทุน สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม แม้เกษตรกรจะมีความรู้เกี่ยวกับอันตรายของสารเคมีในระดับหนึ่ง แต่ยังมองว่าการใช้สารเคมีเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากขาดทางเลือกที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ขั้นที่ 2 I : **Influence** เป็นกระบวนการระดมความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม และการแลกเปลี่ยนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการหารือสะท้อนให้เห็นว่า เกษตรกรยังมีการใช้สารเคมีในปริมาณมาก ใช้ไม่ถูกวิธีและขาดความรู้ด้านความปลอดภัย โดยเฉพาะในขั้นตอนการผสม การใช้งาน และการจัดการหลังการใช้สารเคมี อย่างไรก็ตาม กลุ่มเกษตรกรที่สามารถใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ขั้นที่ 3 C : **Control** เป็นการนำแนวทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไปสู่การปฏิบัติจริงและการติดตามผล โดยเน้นการลดการพึ่งพาสารเคมีผ่านการส่งเสริมการใช้สารชีวภัณฑ์ การใช้ศัตรูธรรมชาติ การผลิตปุ๋ยหมักจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และการอบรมอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านเกษตร สาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อควบคุมและติดตามผลอย่างเป็นระบบ

2) พฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ ก่อนการใช้สารเคมี ขณะการใช้ และหลังการใช้

การสร้างพฤติกรรมตระหนักรู้ เป็นการมุ่งเน้นให้เกษตรกรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชนิดของสารเคมี วิธีการใช้ที่ถูกต้อง ความจำเป็นในการใช้สารเคมี ผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการพิจารณาทางเลือกอื่น เช่น การใช้สารชีวภัณฑ์หรือการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การสร้างความตระหนักรู้ ขณะการใช้สารเคมี เน้นการปฏิบัติที่ถูกต้องและปลอดภัย เช่น การผสมสารเคมีตามคำแนะนำ การใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลอย่างครบถ้วน การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง และการใช้สารเคมีเฉพาะเมื่อจำเป็น และการสร้างความตระหนักรู้ หลังการใช้สารเคมี มุ่งเน้นการจัดการภาชนะบรรจุสารเคมีอย่างถูกวิธี การไม่ใช้ภาชนะซ้ำ การทำความสะอาดร่างกาย การเฝ้าระวังอาการผิดปกติ และการตระหนักถึงปัญหาสารตกค้างในผลผลิตและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นประเด็นที่เกษตรกรยังให้ความสำคัญไม่มากนัก การเสริมสร้างความตระหนักรู้ในขั้นตอนนี้ช่วยขยายมุมมองจากผลกระทบเฉียบพลันไปสู่ผลกระทบระยะยาว ส่วนการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านพฤติกรรม การประเมินด้านความรู้สะท้อนระดับความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย

ผลกระทบ และทางเลือกในการลดการใช้สารเคมี การประเมินด้านทัศนคติสะท้อนความเชื่อ ความรู้สึก และเจตคติของเกษตรกรต่อการใช้สารเคมีและการเปลี่ยนแปลงแนวทางการและการประเมินด้านพฤติกรรม เป็นการสะท้อนการปฏิบัติจริงของเกษตรกรในทุกขั้นตอนของการใช้สารเคมี

3) การบูรณาการหลักภาวนา 4 เพื่อใช้ในการปรับพฤติกรรมและเสริมสร้างความตระหนักรู้

การปรับพฤติกรรมการสร้างความตระตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ได้แก่หลักภาวนา 4 โดยยึดหลักการพัฒนาเกษตรกรในด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา อันนำไปสู่การใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง ปลอดภัย และยั่งยืน การบูรณาการดังกล่าว ได้นำกระบวนการมีส่วนร่วม (AIC) เพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ ได้แก่ ก่อนการใช้ ขณะการใช้ และหลังการใช้สารเคมี โดยเชื่อมโยงกับหลักภาวนา 4 อย่างเป็นระบบ ดังนี้ 1) ก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การพัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของสารเคมีต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และชุมชน โดยผ่านหลักจิตตภาวนาและปัญญาภาวนา เพื่อเสริมสร้างสติ การรู้เท่าทัน และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 2) ขณะการใช้สารเคมี การบูรณาการหลักกายภาวนาและศีลภาวนา มีบทบาทสำคัญในการกำกับพฤติกรรมเชิงปฏิบัติให้เป็นไปอย่างถูกต้องและมีความรับผิดชอบ เช่น การสวมอุปกรณ์ป้องกันตนเอง การใช้สารเคมีตามคำแนะนำ และการหลีกเลี่ยงการใช้สารเกินความจำเป็น และ 3) ช่วงหลังการใช้สารเคมี การพัฒนาปัญญาภาวนาและจิตตภาวนาช่วยให้เกษตรกรสามารถประเมินผลกระทบจากการปฏิบัติของตนเอง เรียนรู้จากประสบการณ์ และปรับปรุงแนวทางการจัดการศัตรูพืชให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจครัวเรือน ในส่วนการประเมินพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศรัตรูพืชของเกษตรใน ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านพฤติกรรม ซึ่งมีเชื่อมโยงกับหลักภาวนา 4 อย่างชัดเจน คือด้านความรู้สะท้อนการพัฒนาปัญญาภาวนา ด้านทัศนคติสะท้อนการพัฒนาจิตตภาวนาและศีลภาวนา และด้านพฤติกรรมสะท้อนผลของกายภาวนาและศีลภาวนาในเชิงการปฏิบัติจริง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจาง

ผลการวิจัยพบว่า

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรลุ่มน้ำจาง ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช จำนวน 390 คน พบว่า กลุ่มเกษตรกร เป็นเพศชาย ร้อยละ 5.80 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 51.02 การศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 65.38 สถานภาพสมรสส่วนใหญ่จะสมรสแล้ว ร้อยละ 72.30 อาชีพของเกษตรกร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 55.64 ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างประชากรของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำจางที่อยู่ในวัยแรงงาน มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพและมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจด้านการผลิตทางการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ (Kratudnak et al., 2019) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ของเกษตรกรบ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.93 มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 68.85 ช่วงรายได้ต่อเดือนมากที่สุด คือ น้อยกว่า 2,000 บาท ร้อยละ 49.18 และมีพื้นที่ในการเพาะปลูกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 69.67 มีทัศนคติอยู่ในระดับดี ร้อยละ 50.82 และพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ร้อยละ 64.75 เมื่อทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรพบว่าปัจจัยด้านอายุ รายได้ต่อเดือน ความรู้และทัศนคติ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value = 0.05)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การประเมินระดับความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า

1) เกษตรกรลุ่มน้ำจางมีพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านพฤติกรรมก่อนการใช้ ขณะการใช้ และหลังการใช้สารเคมี โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมก่อนและหลังการใช้สารเคมีมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความระมัดระวังและให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมก่อนการใช้สารเคมี รวมถึงการจัดการหลังการใช้อย่างเหมาะสม ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาเป็นระยะเวลานาน และเคยได้รับข้อมูล ความรู้ และคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการปฏิบัติจริง จนสามารถพัฒนาพฤติกรรมการใช้สารเคมีได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ (Chantharawijit et al., 2021) พบว่าเกษตรกรที่ได้รับการอบรมและคำแนะนำจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง จะมีพฤติกรรมด้านความปลอดภัยในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ

2) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านความรู้ ทัศนคติ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ และการได้รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจางในระดับสูง โดยเฉพาะการได้รับคำแนะนำจากสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทะและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ส่งผลให้เกษตรกรมีพฤติกรรมก่อน ขณะ และหลังการใช้สารเคมีที่เหมาะสมมากขึ้นที่เป็นเช่นนี้เพราะการได้รับข้อมูล ความรู้ และคำแนะนำอย่างต่อเนื่องจากแหล่งที่เชื่อถือได้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอันตรายของสารเคมี ตลอดจนแนวทางการป้องกันตนเองและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริงได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ประสบการณ์ในการทำเกษตรกรรมมาเป็นระยะเวลานานยังช่วยให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้จากผลกระทบที่ผ่านมา และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความรอบคอบมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Thongaram et al. (2025) พบว่าการได้รับการอบรมและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับพฤติกรรมการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านความเคยชินและความเร่งรีบในการผลิตยังคงเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอตาม

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพฤติกรรมตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ผลการวิจัยพบว่า

1) การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยประยุกต์กระบวนการ A-I-C สามารถช่วยเสริมสร้างการตระหนักรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีของเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดแนวทาง และการตัดสินใจร่วมกันในระดับชุมชนที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า กระบวนการ A-I-C เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหาและแนวทางแก้ไข ส่งผลให้การนำไปปฏิบัติเกิดขึ้นอย่างสมัครใจและต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ Buathana (2015) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมด้านการดูแลสุขภาพของเกษตรกรผู้ใช้สารเคมีในชุมชนบ้านห้วยบง ตำบลแม่ปืม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า 1) กระบวนการมีส่วนร่วม โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการ A-I-C เป็นกระบวนการที่ช่วยให้เกษตรกรมีความเข้าใจถึงปัญหา สามารถกำหนดเป้าหมายร่วมกัน นำเป้าหมายมาคิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ค้นหาแผนงานกิจกรรมที่เป็นความคิดเห็นของเกษตรกรโดยคำนึงถึงความสำเร็จ โดยการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพในการปลูกพืชผักสวนครัวโดยใช้เกษตรอินทรีย์ และทำการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการทำงานเพื่อให้แผนงานกิจกรรมมีผู้รับผิดชอบ ประสานงานร่วมกับชุมชน และภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพในการปลูกพืชผักสวนครัวโดยใช้เกษตรอินทรีย์ในการลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการเกษตร ซึ่งมี 2แผนงานกิจกรรม คือโครงการปลูกผัก การบูรณาการหลักธรรมในการปรับพฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา สามารถช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรได้อย่างเป็นองค์รวม ทั้งในมิติของการปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคม สติในการตัดสินใจ และการใช้เหตุผลอย่างรอบคอบ ที่เป็นเช่นนี้เพราะหลักภาวนา 4 เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ที่ครอบคลุมทั้งกาย ใจ และปัญญา สอดคล้องกับแนวคิด (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 2001) เสนอแนวคิดว่า (1) กายภาวนา หรือการพัฒนากาย คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือทางวัตถุ ให้รู้จัก “กิน อยู่ ดู ฟัง” เป็นสามารถเสพสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้โทษ รู้จักควบคุมไม่ให้เกิดความต้องการที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น (2) ศีลภาวนา หรือ การพัฒนาศีล คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือมนุษย์ตั้งอยู่ในกฎระเบียบ เพื่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการของตนนั้น ไม่ไปเบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายกับผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและเกื้อกูลกันได้ด้วยดี (3) จิตภาวนา หรือ การพัฒนาจิต คือ การมีจิตที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม ความดีงามสมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพ มีความเข้มเข็งมั่นคง และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพมีความเบิกบานผ่องใสสงบสุข (4) ปัญญาภาวนา หรือ การพัฒนาปัญญา คือ การเสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจ อย่างเป็นนายความคิด และการหยั่งรู้ความจริง รู้เห็นเท่าทันโลกและชีวิตตามสภาวะจริง และสอดคล้องกับ Tahom (2024) พบว่าการประยุกต์แนวคิดเกษตรพุทธ (Buddhist agriculture) ที่เน้นการทำเกษตรโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมี และเชื่อมกับหลักธรรมเกี่ยวกับความเมตตาและความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิต แสดงให้เห็นว่าแนวคิดพุทธศาสนาเชื่อมโยงกับพฤติกรรมเกษตรกรรมที่ยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับ

สรุป

การนำกระบวนการมีส่วนร่วม A-I-C มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการสร้างความตระหนักรู้การใช้สารเคมีกำจัดศรัตรูพืช เป็นกลไกสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เริ่มตั้งแต่ขั้นที่ 1 Appreciation : A เป็นการช่วยให้เกษตรกรตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ขั้นที่ 2 Influence : เป็นการเปิดโอกาสให้ระดมความคิดเห็นของชุมชนในการกำหนดแนวทางแก้ไข และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ว่าการทำการเกษตรนั้นย่อมมีการใช้สารเคมีมาก ใช้ไม่ถูกวิธี และยังขาดความรู้ด้านความปลอดภัย และอยากจะ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทน และขั้นที่ 3 Control : เป็นการนำแนวทางสู่การปฏิบัติจริง เป็นการลดการพึ่งพาสารเคมีโดยการผลิตปุ๋ยหมัก การเสริมสร้างพฤติกรรมตระหนักรู้ ตั้งแต่ก่อนใช้สารเคมี ขณะใช้สารเคมี และหลังใช้สารเคมี โดยก่อนการใช้สารเคมีมุ่งพัฒนาความรู้ของเกษตรกร เช่น ให้การอบคม สร้างความเข้าใจและการพิจารณาทางเลือก ขณะการใช้เน้นการปฏิบัติที่ถูกต้อง ปลอดภัย และลดพฤติกรรมเสี่ยง และหลังการใช้เน้นการจัดการภาชนะ การดูแลสุขภาพ และการตระหนักถึงสารตกค้างระยะยาว

การบูรณาการหลักภาวนา 4 เป็นการช่วยให้เกษตรกรพัฒนา ทางด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา เพื่อเสริมสติและการตัดสินใจ ขณะการใช้สารเคมี ให้เน้นกายภาวนาและศีลภาวนาเพื่อกำกับการปฏิบัติการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและรับผิดชอบ หลังการใช้ โดยใช้หลักจิตตภาวนาและปัญญาภาวนาเพื่อประเมินผลและปรับปรุงตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า เกษตรกรลุ่มน้ำจางมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับการใช้สารกำจัดศัตรูพืชในระดับหนึ่ง โดยรับรู้ถึงประโยชน์ของสารเคมีต่อการเพิ่มผลผลิตและการควบคุมศัตรูพืชในระยะสั้น ควบคู่กับการตระหนักถึงความเสี่ยงต่อสุขภาพ ครอบครัว และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ความตระหนักรู้ยังไม่ครอบคลุมทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี การป้องกันอันตรายระหว่างการผสมและฉีดพ่น ตลอดจนการจัดการภาชนะและสารตกค้างหลังการใช้ ซึ่งยังพบพฤติกรรมเสี่ยงบางประการ

ดังนั้น การเสริมสร้างความตระหนักรู้ควรมุ่งพัฒนาให้เกษตรกรมีความเข้าใจเชิงลึกในทุกช่วงของการใช้สารเคมี (ก่อนใช้ ขณะใช้ และหลังใช้) พร้อมส่งเสริมทางเลือกที่ปลอดภัย เช่น การใช้สารชีวภัณฑ์และการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ควบคู่กับการพัฒนาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า เกษตรกรลุ่มน้ำจางยังคงพึ่งพาสารกำจัดศัตรูพืชเป็นหลัก เนื่องจากเห็นผลรวดเร็วและตอบสนองต่อความจำเป็นทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการใช้ปรากฏทั้งการปฏิบัติที่ถูกต้องและพฤติกรรมเสี่ยงควบคู่กัน

ดังนั้น เกษตรกรควรได้รับการส่งเสริมให้พิจารณาความจำเป็นก่อนใช้ ศึกษาฉลากอย่างรอบคอบ และขอคำแนะนำจากผู้จำหน่ายหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการพัฒนาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติที่ถูกต้อง รวมทั้งสนับสนุนทางเลือก เช่น สารชีวภัณฑ์และการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เพื่อขับเคลื่อนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การใช้สารเคมีอย่างปลอดภัยและยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้กระบวนการ A-I-C สามารถส่งเสริมการสร้างพฤติกรรมตระหนักรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลุ่มน้ำจางได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยขั้นการสร้างการตระหนักรู้ช่วยให้ชุมชนรับรู้ปัญหาร่วมกัน และนำไปสู่การกำหนดแนวทางแก้ไข เช่น การใช้สารชีวภัณฑ์และการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน

ดังนั้น การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักภาวนา 4 สามารถใช้เป็นกรอบเสริมพลังการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ กล่าวคือ ปัญญาภาวนาเสริมการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล จิตตภาวนาสร้างสติและความระมัดระวัง ศีลภาวนากำกับการใช้สารเคมีอย่างไม่ก่อโทษต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม และกายภาวนาส่งเสริมการปฏิบัติที่ปลอดภัย เช่น การใช้อุปกรณ์ป้องกันและการลดการใช้สารเคมี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. ควรมีการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเชิงพุทธบูรณาการเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในระยะยาว

2.2. ควรขยายการศึกษาไปยังพื้นที่หรือบริบทชุมชนอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและเพิ่มความครอบคลุมของข้อค้นพบ

2.3. ควรใช้การวิจัยที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความลึกซึ้งและความสมบูรณ์ของผลการวิจัยครั้งต่อไป

References

Buathana, N. (2015). Participatory Processes in Health Care Among Farmers using Agrochemicals in Huai Bong Community, Mae Puem Subdistrict, Mueang District, Phayao Province. *Journal of Buddhist Studies,* 6(1), 44–57.

Chantharawijit, C., & Wattanasak, A. (2021). Knowledge, Attitudes, and Safety Practices Regarding Pesticide use Among Farmers in Nakhon Sawan Province. *Chiang Mai Medical Journal,* 60(4), 648–653.

Kratudnak, V. et al. (2019). Factors Related to Preventive Behaviors Against Pesticide Hazards Among Farmers in Nong Hua Wua Village, Khok Si Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province. *Journal of Health Science and Community Public Health,* 2(2), 96–150.

Lampang Provincial Government Center. (2023). *Lampang Provincial Development Plan (2023–2027).* Retrieved January 18, 2026, from https://www.lampang.go.th/strategy/index_pl.htm

Lampang Provincial Office. (2023). *Lampang Provincial Development Plan (2023–2027).* Retrieved January 17, 2026, from https://www2.lampang.go.th/lp_document/development-plan-2566-2570/

Phra Dhammapitaka (P. A. Payutto). (2001). *Buddhadhamma.* (11th ed.). Bangkok: Duang Kaew Publishing.

Sharma, A., Shukla, A., Attri, K., Kumar, M., Kumar, P., & Suttee, A. (2020). Global trends in pesticides: A looming threat and viable alternatives. *Ecotoxicology and Environmental Safety*, 15(201),110812. https://doi.org/10.1016/j.ecoenv.2020.110812

Tahom, Y. (2024). Buddhist-based agriculture and the concept of smart new-generation farmers in Thailand. *International Journal of Buddhist Studies,* 5(2), 106–122.

Thongaram, N. et al. (2025). Knowledge, attitudes, and perceptions affecting pesticide use behaviors among rice farmers in Bang Pla Ma District, Suphan Buri Province. *Journal of Community Public Health Council,* 7(1), 1–17.

การพยากรณ์แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทย: การวิเคราะห์เชิงอนุกรมเวลา

FORECASTING THE TREND OF PRIVATE CAR REGISTRATIONS IN THAILAND: A TIME SERIES ANALYSIS

[1]ฐิติวัชร์ ธีรรัฐนิธิคุณ, [2]ธนกร สิริสุคันธา และ [3]นภาวรรณ เนตรประดิษฐ์

[1]Thitiwat Theeraratnithikhun, [2]Thanakorn Sirisugandha and [3]Napawan Netpradit

[1]หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[1]Doctor of Philosophy Program in Management, Lampang Rajabhat University, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: 67877010107@lpru.ac.th

[1]เบอร์โทร: 080-656-4151

Received: 2025-11-08

Revised: 2025-11-19

Accepted: 2026-01-08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทย (2) เปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองอนุกรมเวลาหลายรูปแบบ และ (3) เสนอแนวทางเชิงนโยบายจากผลการพยากรณ์ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์อนุกรมเวลาเชิงปริมาณ (Quantitative Time Series Analysis) ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิรายเดือนของการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลระหว่างปี พ.ศ. 2563–2567 จำนวน 60 รายการ จากกรมการขนส่งทางบก ประมวลผลด้วยโปรแกรม Minitab แบบจำลองที่เปรียบเทียบ ได้แก่ แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น แบบจำลองการเติบโตแบบเอ็กซ์โพเนนเชียล การปรับเรียบเอ็กซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง แบบจำลองเชิงฤดูกาลแบบคูณ และวิธีวินเทอร์สแบบคูณ โดยวัดความแม่นยำด้วยค่า MAPE และ MAD

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปริมาณการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในช่วงปี พ.ศ. 2568–2572 มีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 2–3 ต่อปี จากปัจจัยหนี้ครัวเรือน อัตราดอกเบี้ย การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภครุ่นใหม่ และนโยบายการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า (EV) (2) แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model) มีความแม่นยำสูงสุด (MAPE = 11.0, MAD = 24,426) สะท้อนถึงความสามารถในการจับรูปแบบข้อมูลที่มีแนวโน้มไม่เชิงเส้นและจุดเปลี่ยนทิศทาง (Turning Points) ของตลาดได้อย่างเหมาะสมที่สุด และ (3) ผลการพยากรณ์ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจและการตลาด มิติด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานสะอาด และมิติด้านพฤติกรรมผู้บริโภคและการขนส่งสาธารณะ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตอย่างยั่งยืนของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย

คำสำคัญ: การพยากรณ์; การจดทะเบียนรถยนต์; อนุกรมเวลา; แบบจำลองควอดราติก

Abstract

This research aimed to (1) analyze trends in private passenger vehicle registrations in Thailand, (2) compare the forecasting accuracy of multiple time series models, and (3) propose policy recommendations based on the forecasting results. A quantitative time series analysis approach was employed. The study utilized secondary monthly data on private passenger vehicle registrations from 2020 to 2024 (60 observations) obtained from the Department of Land Transport, Thailand, processed via Minitab software. Forecasting models evaluated included Linear Trend, Exponential Growth, Simple Exponential Smoothing, Quadratic Trend, Multiplicative Seasonal, and Winters' Multiplicative models, evaluated by Mean Absolute Percentage Error (MAPE) and Mean Absolute Deviation (MAD).

The findings indicated that (1) private passenger vehicle registrations were projected to decline by 2–3% annually during 2025–2029 due to high household debt, rising interest rates, changing consumer preferences among younger generations, and government policy support for electric vehicles (EVs); (2) the Quadratic Trend Model demonstrated the highest forecasting accuracy with the lowest error rates (MAPE = 11.0, MAD = 24,426), proving its effectiveness in capturing nonlinear trends and structural market shifts; and (3) the results provided empirical evidence for decision-making in automotive, energy, and environmental sectors, emphasizing EV infrastructure, tax restructuring, and sustainable mobility transitions.

Keywords: Forecasting; Car Registration; Time Series; Quadratic Model

บทนำ

อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นกลไกสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย เนื่องจากมีบทบาทในการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการลงทุนทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค การเติบโตของอุตสาหกรรมดังกล่าวสะท้อนผ่านจำนวนการผลิตและการบริโภครถยนต์ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ในระยะหลัง แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ใหม่ในประเทศไทยเริ่มมีความผันผวนสูงขึ้นจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายของภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว Krungsri Research (2024) ภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวและภาระหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูงส่งผลต่อความสามารถในการจับจ่ายสินค้าคงทน เช่น รถยนต์ โดยข้อมูลจาก Bank of Thailand (2023) ระบุว่าสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อยู่ที่ร้อยละ 90.7 ซึ่งยังคงเป็นข้อจำกัดต่อกำลังซื้อของประชาชน (Bank of Thailand, 2024)

นอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจแล้ว พฤติกรรมของผู้บริโภครุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่ม Generation Y และ Generation Z มีแนวโน้มให้ความสำคัญกับ "การเข้าถึงการเดินทาง" มากกว่าการเป็นเจ้าของรถยนต์ส่วนตัว โดยนิยมใช้บริการขนส่งสาธารณะ เศรษฐกิจแบ่งปัน (sharing economy) และแพลตฟอร์มเรียกรถผ่านแอปพลิเคชันมากขึ้น Songmuang (2023) และ Chen et al. (2022) แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างด้านอุปสงค์ยานยนต์ ซึ่งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อรถยนต์ในอนาคตอันใกล้ ความไม่แน่นอนนี้ทำให้การวิเคราะห์แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อทำความเข้าใจว่าปัจจัยเชิงโครงสร้างเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบอุปสงค์ในระยะยาวอย่างไร และจะมีการปรับตัวของตลาดในทิศทางใดในช่วงเวลาต่อไป

ขณะเดียวกัน นโยบายภาครัฐด้านสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า (EV) ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กำหนดทิศทางของตลาดรถยนต์ไทยในระยะกลางและระยะยาว การให้เงินอุดหนุนการซื้อรถยนต์ไฟฟ้า การปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิต และการกำหนดมาตรฐานการปล่อยมลพิษ ล้วนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตลาดและการตัดสินใจของผู้บริโภค Karaboon and Sirisugandha (2024) ในขณะที่อุตสาหกรรมยานยนต์เองกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากเทคโนโลยีเครื่องยนต์สันดาปภายในสู่ระบบขับเคลื่อนไฟฟ้า ซึ่งอาจส่งผลต่อความต้องการรถยนต์ในประเทศในอนาคต การขาดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายเหล่านี้ต่อพฤติกรรมการจดทะเบียนรถยนต์ ทำให้การวางแผนเชิงนโยบายและการตัดสินใจลงทุนของผู้ประกอบการขาดความแม่นยำ จึงจำเป็นต้องมีการพยากรณ์แนวโน้มที่สามารถสะท้อนผลกระทบของปัจจัยเชิงนโยบายเหล่านี้ได้อย่างเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจหรือพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีผลต่อความต้องการรถยนต์ เช่น Li and Zhao (2023) แต่ยังขาดงานศึกษาที่ใช้วิธีเชิงปริมาณขั้นสูง โดยเฉพาะเทคนิคการวิเคราะห์อนุกรมเวลา (time series forecasting) ซึ่งสามารถช่วยคาดการณ์แนวโน้มข้อมูลในอนาคตได้อย่างเป็นระบบและแม่นยำ (Hyndman and Athanasopoulos, 2021; Montgomery, Jennings, and Kulahci, 2015) งานวิจัยในต่างประเทศ พบว่า แบบจำลองอนุกรมเวลา เช่น ARIMA, SARIMA และ Prophet สามารถให้ผลการพยากรณ์ที่มีประสิทธิภาพในตลาดรถยนต์ (Kumar and Rajesh, 2022) แต่การประยุกต์ใช้ในบริบทประเทศไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยังไม่มีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของแบบจำลองอนุกรมเวลาหลายรูปแบบในการพยากรณ์การจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคล ภายใต้บริบทที่มีความผันผวนสูงและมีปัจจัยแทรกซ้อนหลากหลายดังที่กล่าวมาข้างต้น การเปรียบเทียบแบบจำลองเหล่านี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อระบุเครื่องมือที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพยากรณ์ในบริบทไทย

ยิ่งไปกว่านั้น การพยากรณ์ที่แม่นยำเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอหากไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมต่างต้องการข้อมูลเชิงลึกและข้อเสนอแนะที่ชัดเจน เพื่อปรับยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของตลาด โดยเฉพาะในบริบทของการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าและเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ การขาดแนวทางเชิงนโยบายที่ชัดเจน

อาจส่งผลให้เกิดการลงทุนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด หรือการกำหนดนโยบายที่ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ทันท่วงที ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นไม่เพียงแต่การพยากรณ์แนวโน้มเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มีประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมยานยนต์

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทย ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง (2) เพื่อเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองอนุกรมเวลาหลายรูปแบบในการพยากรณ์แนวโน้มดังกล่าว และ (3) เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายจากผลการพยากรณ์ เพื่อสนับสนุนการกำหนดยุทธศาสตร์ของภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับแนวโน้มยานยนต์ไฟฟ้าและเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ โดยผลการศึกษานี้คาดว่าจะมีคุณูปการทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ โดยช่วยเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ด้านการพยากรณ์อุปสงค์ยานยนต์ในประเทศไทย และสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดนโยบายและตัดสินใจทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองอนุกรมเวลาหลายรูปแบบ
3. เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายจากผลการพยากรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1.ข้อมูลและแหล่งข้อมูล: ข้อมูลทุติยภูมิรายเดือน (Secondary Data) ปริมาณการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2563–2567 รวม 60 งวดเวลา (Observations) จากกรมการขนส่งทางบก Department of Land Transport (2025) และข้อมูลเศรษฐกิจมหภาคจากธนาคารแห่งประเทศไทย

2.การทดสอบความนิ่งของข้อมูล: ตรวจสอบ Stationarity ด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller Test (ADF Test) พบว่า p-value < 0.05 แสดงว่าข้อมูลไม่มีรากหน่วย (Unit Root) และมีความนิ่ง เหมาะสมต่อการวิเคราะห์อนุกรมเวลา

3. แบบจำลองการพยากรณ์ที่ศึกษา:

3.1 แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น (Linear Trend Model) $Y_t = a + bt$

3.2 การปรับเรียบเอ็กซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย (Single Exponential Smoothing) $F_{t+1} = \alpha X_t + (1 - \alpha)F_t$

3.3 แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model) $Y_t = a + bt + ct^2$ (อธิบายแนวโน้มโค้งขึ้น/ลง หรือจุดเปลี่ยนทิศทาง)

3.4 แบบจำลองทางเลือกอื่นๆ ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ (Moving Average), แบบจำลองการเติบโตเอ็กซ์โพเนนเชียล (Exponential Growth), แบบจำลองเชิงฤดูกาลแบบคูณ (Multiplicative Model) และวิธีวินเทอร์สแบบคูณ (Winters' Multiplicative Method)

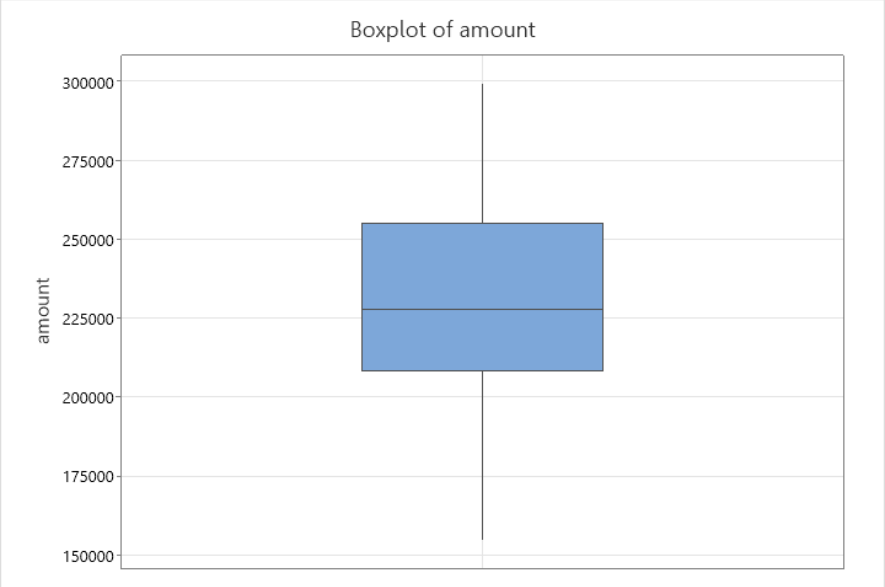
4. การประเมินความแม่นยำ (Model Evaluation) เปรียบเทียบประสิทธิภาพการพยากรณ์ด้วยค่าเบี่ยงเบนสัมบูรณ์เฉลี่ย (MAD) และค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสัมบูรณ์ (MAPE)

$$\text{MAD} = \frac{\sum |X_i - F_i|}{n}, \quad \text{MAPE} = \frac{100}{n} \sum \left| \frac{X_i - F_i}{X_i} \right|$$

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า

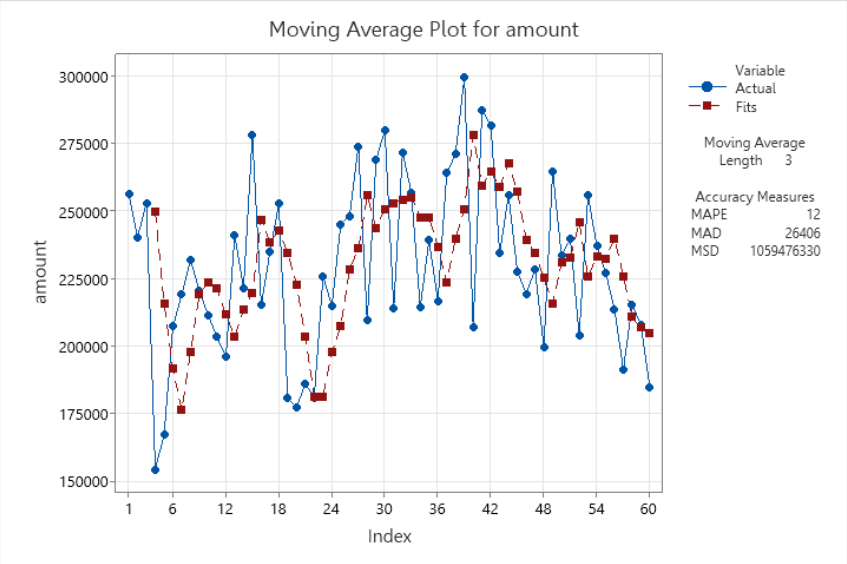
1. แนวโน้มความต้องการรถยนต์

ภาพที่ 1 การกระจายตัวของจำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคล (Boxplot)

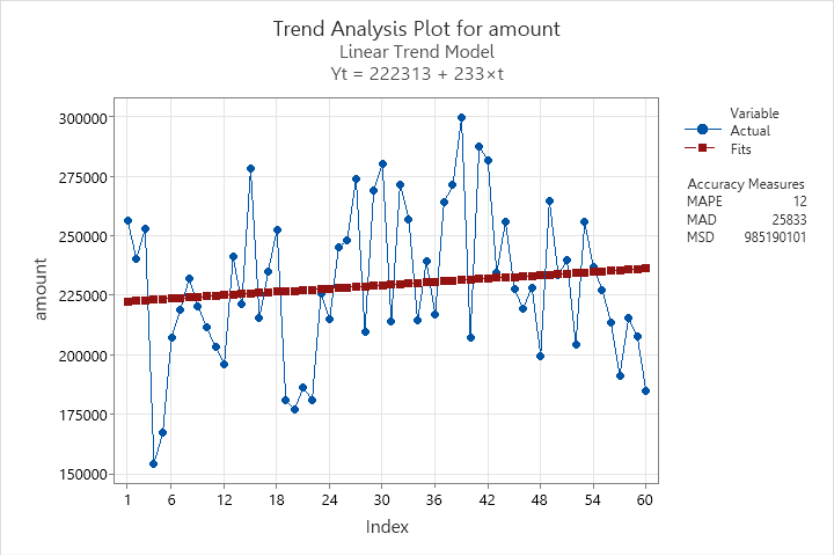
ภาพที่ 1 แสดงการกระจายตัวของจำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคล ซึ่งพบว่าข้อมูลส่วนใหญ่กระจุกอยู่ในช่วงระหว่าง 210,000–250,000 คัน และมีค่ามัธยฐานประมาณ 230,000 คัน โดยไม่พบค่าผิดปกติ ข้อมูลมีคุณภาพเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์เชิงอนุกรมเวลา

2. ผลการเปรียบเทียบค่าความคลาดเคลื่อนของโมเดลต่างๆ

ภาพที่ 2: แบบจำลองค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ (Moving Average Model)

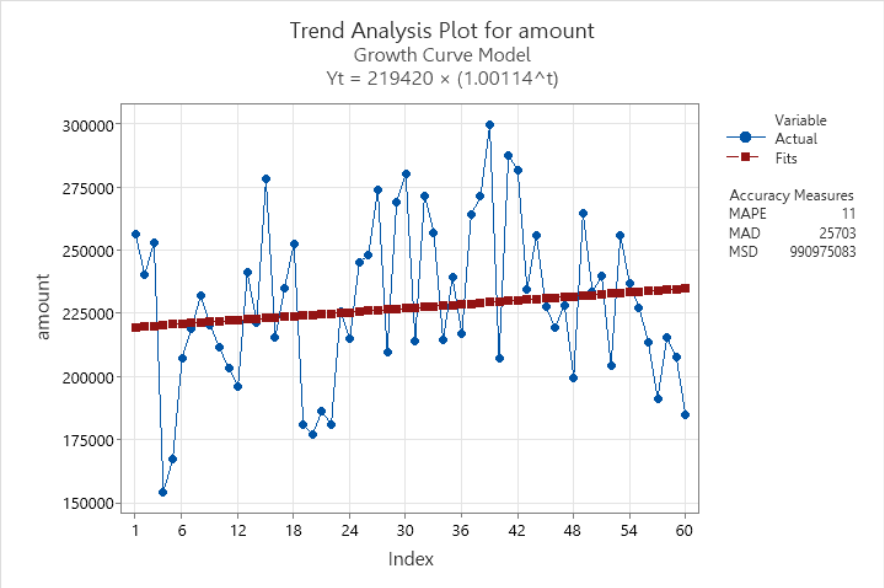
- MAPE = 12 แสดงว่าโมเดลมีแนวโน้มที่จะไม่เป็นเชิงเส้น
- MAD = 26,406 ยังมีค่าสูง

ภาพที่ 3: แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น (Linear Trend Model)

$$y_t = 222{,}313 + 233 \times t$$

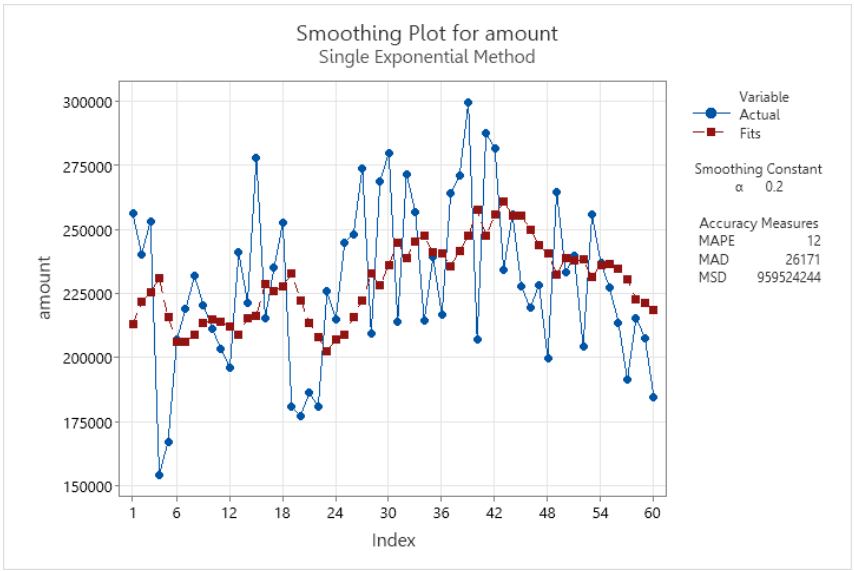
- MAPE = 12 แสดงให้เห็นว่ายังไม่สอดคล้องกับรูปแบบข้อมูลเชิงเส้น
- MAD = 25,833 ค่าลดลง แต่ยังไม่น่าพอใจ

ภาพที่ 4: แบบจำลองการเติบโตแบบเอ็กซ์โพเนนเชียล (Exponential Growth Model)

$$y_t = 219{,}420 \times 1.00114^t$$

- MAPE = 11 มีค่าต่ำ แสดงความแม่นยำสูงในการพยากรณ์
- MAD = 25,703 มีค่าต่ำ สะท้อนว่าค่าพยากรณ์ใกล้เคียงกับข้อมูลจริง

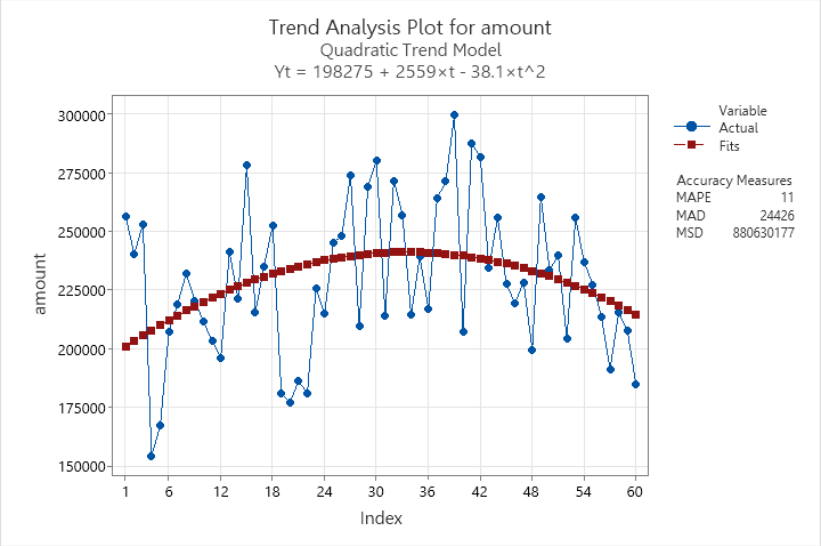

ภาพที่ 5: การปรับเรียบเอ็กซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย (Single Exponential Smoothing)

ภาพที่ 5 การปรับเรียบเอ็กซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย (Single Exponential Smoothing) ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการปรับให้ข้อมูลเรียบเพื่อช่วยในการพยากรณ์แนวโน้มของข้อมูล พบว่า

- MAPE = 12 มีค่าต่ำ แสดงความแม่นยำสูงในการพยากรณ์ แต่ยังไม่ใช่ค่าต่ำสุด

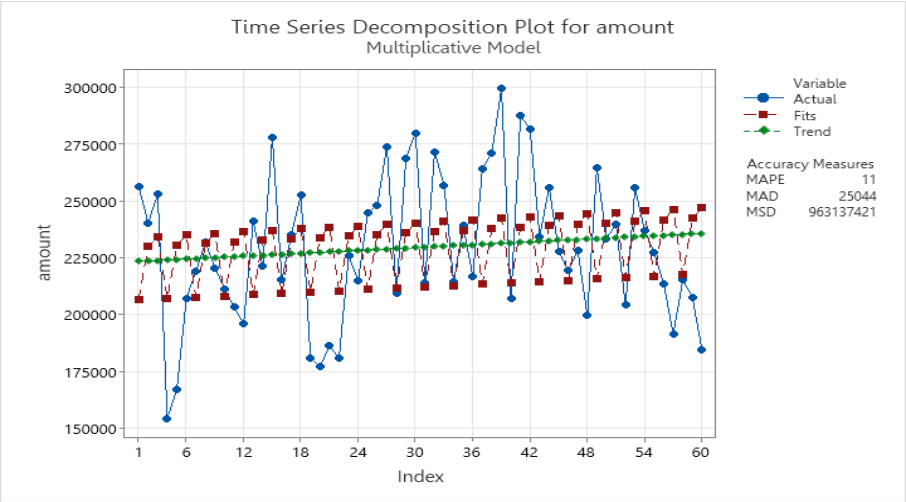
- MAD = 26,171 ค่าต่ำ สะท้อนว่าค่าพยากรณ์ใกล้เคียงกับข้อมูลจริง แต่ยังสูงกว่าค่า MAD จาก Growth Curve Model (MAD = 25,703)

ภาพที่ 6: แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model)

$$y_t = 198{,}272 + 2{,}559 \times t - 38.1 \times t^2$$

- MAPE = 11 มีค่าต่ำที่สุด แสดงความแม่นยำสูงในการพยากรณ์ดีกว่ารูปแบบอื่น
- MAD = 24,426 ค่าต่ำที่สุด สะท้อนว่าค่าพยากรณ์ใกล้เคียงกับข้อมูลจริงมากกว่ารูปแบบอื่น

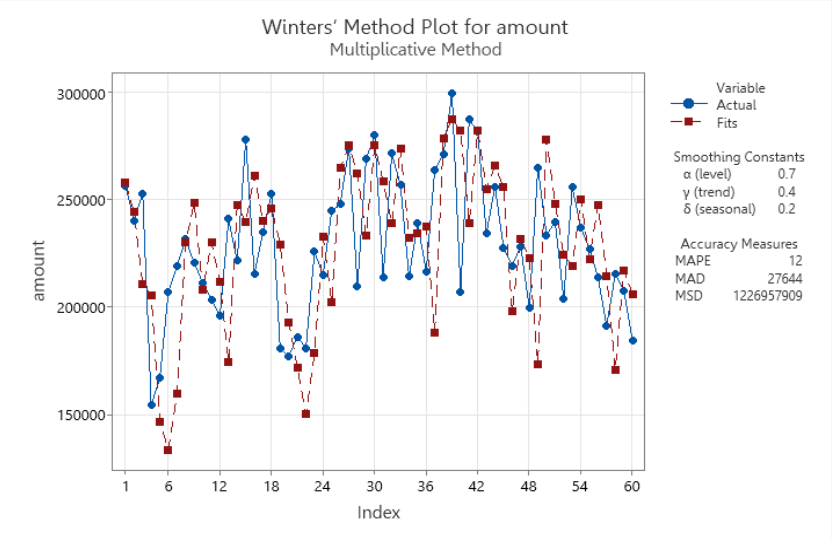

ภาพที่ 7: แบบจำลองเชิงฤดูกาลแบบคูณ (Multiplicative Model)

ภาพที่ 7 แสดงผลของวิธีการแยกองค์ประกอบของข้อมูลอนุกรมเวลาออกเป็นส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ค่าจริง (Actual) ค่าพยากรณ์ (Fits) และแนวโน้ม (Trend) แสดงให้เห็นว่า แบบจำลองเชิงฤดูกาลแบบคูณ (Multiplicative Model) สามารถจับแนวโน้มได้ แต่ยังมีความแตกต่างระหว่างค่าจริง (Actual) กับค่าพยากรณ์ (Fits)

- MAPE = 11 มีค่าต่ำที่สุด แสดงความแม่นยำสูงในการพยากรณ์ดีกว่ารูปแบบอื่น

- MAD = 25,044 ค่าต่ำ สะท้อนว่าค่าพยากรณ์ใกล้เคียงกับข้อมูลจริง แต่ยังมีค่าสูงกว่า ค่า MAD จากแบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model)

ภาพที่ 8: วิธีวินเทอร์สแบบคูณ (Winter's Multiplicative Method)

ภาพที่ 8 แสดงผลของวิธีวินเทอร์สแบบคูณ ซึ่งเป็นวิธีที่นำทั้ง แนวโน้ม (Trend) และ ฤดูกาล (Seasonality) มารวมในโมเดลการพยากรณ์ โดยใช้รูปแบบการคูณ (Multiplicative Method)

- MAPE = 12 มีค่าต่ำ แสดงความแม่นยำสูงในการพยากรณ์ แต่ยังมีค่าสูงกว่า MAPE จากแบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model)
- MAD = 27,644 ค่าต่ำ สะท้อนว่าค่าพยากรณ์ใกล้เคียงกับข้อมูลจริง แต่ยังมีค่าสูงกว่า ค่า MAD จากวิธีอื่น ๆ หลายวิธี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลาและการตรวจสอบสมมติฐานเบื้องต้น พบว่า แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model) ให้ค่า MAD = 11 และ MAPE = 24,226 มีความเหมาะสมสูงสุดทั้งในเชิงสถิติและการตีความทางเศรษฐกิจ เนื่องจากสามารถอธิบายแนวโน้มแบบโค้งลงของตลาดรถยนต์ได้อย่างแม่นยำ ผลการพยากรณ์สะท้อนว่าอัตราการเติบโตของการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทยมีแนวโน้มชะลอตัวลงในช่วง 5 ปีข้างหน้า ซึ่งควรนำไปใช้ประกอบการวางแผนเชิงนโยบายด้านภาษี การส่งเสริมรถยนต์ไฟฟ้า และการบริหารจัดการตลาดยานยนต์ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจมหภาค

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองอนุกรมเวลาหลายรูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model) มีค่าความคลาดเคลื่อนต่ำสุด (MAPE = 11.0, MAD = 24,426) แสดงเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองอนุกรมเวลาหลายรูปแบบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองอนุกรมเวลา

ลำดับ	แบบจำลอง (Model)	ค่า MAPE	ค่า MAD	ลักษณะความสัมพันธ์ของข้อมูล	หมายเหตุ
1	แบบจำลองค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ (Moving Average Model)	12.0	26,406	ไม่เสถียร มีความผันผวนสูง	คลาดเคลื่อนมาก ไม่เหมาะกับข้อมูลแนวโน้ม
2	แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น (Linear Trend Model)	12.0	25,833	เชิงเส้น	คลาดเคลื่อนลดลงแต่ยังไม่แม่นยำเพียงพอ
3	แบบจำลองการเติบโตแบบเอ็กซ์โพเนนเชียล (Exponential Growth Model)	11.0	25,703	เพิ่มขึ้นแบบเอกซ์โพเนนเชียล	แม่นยำดี เหมาะกับข้อมูลที่มีการเติบโตต่อเนื่อง
4	การปรับเรียบเอ็กซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย (Single Exponential Smoothing)	12.0	26,171	ค่าเรียบและมีแนวโน้มต่อเนื่อง	ความแม่นยำปานกลาง เหมาะกับข้อมูลไม่ผันผวนมาก
5	**แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model)**	**11.0**	**24,426**	**โค้งแบบพาราโบลา (ไม่เชิงเส้น)**	**แม่นยำสูงสุด เหมาะสมกับข้อมูลในบริบทนี้**
6	แบบจำลองเชิงฤดูกาลแบบคูณ (Multiplicative Model)	11.0	25,044	มีแนวโน้มและฤดูกาลร่วมกัน	ความแม่นยำรองลงมา
7	วิธีวินเทอร์สแบบคูณ (Winter's Multiplicative Method)	12.0	27,644	รวมแนวโน้มและฤดูกาล	แม่นยำต่ำสุดเมื่อเทียบกับแบบจำลองอื่น

หมายเหตุ: ค่าความคลาดเคลื่อนต่ำสุด (MAPE = 11.0, MAD = 24,426) พบในแบบจำลอง Quadratic Trend ซึ่งสามารถจับแนวโน้มแบบไม่เชิงเส้นของตลาดรถยนต์ในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าความแม่นยำของแบบจำลองอนุกรมเวลาทั้ง 7 แบบ โดยใช้ตัวชี้วัด Mean Absolute Percentage Error (MAPE) และ Mean Absolute Deviation (MAD) พบว่า แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model) ให้ค่าความคลาดเคลื่อนต่ำที่สุด (MAPE = 11.0; MAD = 24,426) แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการอธิบายลักษณะข้อมูลที่มีแนวโน้มแบบโค้งและไม่เป็นเชิงเส้นได้ดีที่สุดเมื่อเทียบกับแบบจำลองอื่น

แบบจำลองที่อาศัยสมมติฐานความเป็นเส้นตรง เช่น แบบจำลองแนวโน้มเชิงเส้น (Linear Trend Model) ให้ความแม่นยำน้อยกว่า เนื่องจากข้อมูลมีความผันผวนและไม่สอดคล้องกับแนวโน้มเชิงเส้น ขณะที่แบบจำลองที่เน้นการปรับเรียบ เช่น การปรับเรียบเอ็กซ์โพเนนเชียลอย่างง่าย (Single Exponential Smoothing) และ ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ (Moving Average Model) ยังมีค่าความคลาดเคลื่อนสูง สะท้อนว่าข้อมูลมีความผันผวนมากเกินกว่าวิธีดังกล่าวจะรองรับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับแบบจำลองที่ผสานองค์ประกอบแนวโน้มและฤดูกาล เช่น แบบจำลองเชิงฤดูกาลแบบคูณ (Multiplicative Model) และ วิธีวินเทอร์สแบบคูณ (Winter's Multiplicative Method) แม้สามารถจับรูปแบบความผันผวนตามฤดูกาลได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังให้ค่าความคลาดเคลื่อนสูงกว่าแบบจำลองแนวโน้มกำลังสองอย่างมีนัยสำคัญ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายจากผลการพยากรณ์ จากผลการวิเคราะห์เชิงอนุกรมเวลา พบว่า แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model) มีความแม่นยำสูงสุดในการพยากรณ์แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทย โดยให้ค่า MAPE ต่ำสุดที่ 11.0 และค่า MAD ต่ำสุดที่ 24,426 สะท้อนว่าโมเดลดังกล่าวสามารถจับลักษณะความเปลี่ยนแปลงของข้อมูลที่มีแนวโน้มแบบโค้งลงได้อย่างเหมาะสม และเหมาะกับตลาดรถยนต์ไทยที่มี “turning points” สามารถต่อยอดไปยังสาขาอื่น เช่น forecasting พลังงาน โลจิสติกส์ หรือเศรษฐกิจมหภาคเพื่อยกระดับ contribution จาก “ดี” ไปสู่ “ดีมาก” นอกจากนี้ ผลการพยากรณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2568–2572 แสดงให้เห็นว่าปริมาณการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลมีแนวโน้ม ลดลงเฉลี่ยร้อยละ 2–3 ต่อปี ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการกำหนดนโยบายด้านอุตสาหกรรมยานยนต์ของประเทศในอนาคต นำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายใน 3 มิติหลัก ดังนี้

1. มิติด้านเศรษฐกิจและการตลาดยานยนต์ ภาครัฐควรส่งเสริมการฟื้นฟูตลาดรถยนต์ในประเทศผ่านมาตรการทางการเงินและภาษี เช่น การลดอัตราดอกเบี้ยเช่าซื้อรถยนต์ การปรับลดภาษีสรรพสามิตสำหรับรถยนต์พลังงานสะอาด หรือการให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีแก่ผู้ผลิตที่ลงทุนในเทคโนโลยีประหยัดพลังงาน ทั้งนี้ เพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยในระยะยาว

2. มิติด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานสะอาด ผลการพยากรณ์ที่ชี้ให้เห็นถึงการชะลอตัวของตลาดรถยนต์ส่วนบุคคล ควรถูกใช้เป็นโอกาสในการเร่งเปลี่ยนผ่านสู่การใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (EV) และระบบขนส่งคาร์บอนต่ำ โดยรัฐบาลควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน EV เช่น สถานีชาร์จไฟฟ้า และการให้เงินอุดหนุนแก่ผู้บริโภค รวมทั้งพัฒนาแนวทางกำจัดแบตเตอรี่และชิ้นส่วนเก่าอย่างยั่งยืน

3. มิติด้านพฤติกรรมผู้บริโภคและการขนส่งสาธารณะ ผลการพยากรณ์สะท้อนถึงพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการ “เข้าถึงการเดินทางมากกว่าการเป็นเจ้าของรถยนต์” ภาครัฐจึงควรส่งเสริมระบบขนส่งสาธารณะที่เชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การขยายเส้นทางขนส่งมวลชนในเมืองรอง และสนับสนุนธุรกิจบริการร่วมเดินทาง (Ride-sharing) อย่างถูกกฎหมาย เพื่อเป็นทางเลือกการเดินทางที่ยั่งยืน

โดยสรุป ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การพยากรณ์เชิงอนุกรมเวลาสามารถใช้เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายเพื่อคาดการณ์แนวโน้มตลาดยานยนต์และพฤติกรรมผู้บริโภคในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้ผลการพยากรณ์ควรถูกนำไปใช้ประกอบการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ของภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรม และสถาบันการเงิน เพื่อให้การพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ของประเทศไทยดำเนินไปอย่างมั่นคงและสอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย

1. การยืนยันเชิงประจักษ์ถึงความเหมาะสมของแบบจำลอง งานวิจัยนี้ให้หลักฐานเชิงประจักษ์ว่าแบบจำลองแนวโน้มกำลังสองมีความเหมาะสมและให้ประสิทธิภาพสูงกว่าสำหรับการพยากรณ์ข้อมูลตลาด

ยานยนต์ที่มีลักษณะแนวโน้มไม่คงที่และมีความผันผวนตามวัฏจักรเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

2. การพัฒนาแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับการประยุกต์ใช้ งานวิจัยนำเสนอกรอบแนวคิดและแนวทางเชิงปฏิบัติในการนำผลการพยากรณ์ไปใช้สนับสนุนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ของประเทศไทย โดยเฉพาะในมิติของการวางแผนกำลังการผลิต การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน และการส่งเสริมการลงทุนในภาคยานยนต์

3. การขยายขอบเขตองค์ความรู้เดิมสู่บริบทใหม่ งานวิจัยนี้ขยายและปรับประยุกต์องค์ความรู้ด้านการพยากรณ์เชิงปริมาณให้สอดคล้องกับบริบทข้อมูลภาครัฐไทยและลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมยานยนต์ในประเทศ รวมทั้งแสดงให้เห็นศักยภาพในการประยุกต์ใช้แบบจำลองเดียวกันกับสาขาอื่น เช่น การพยากรณ์ความต้องการพลังงาน การวางแผนการผลิตภาคอุตสาหกรรม และการวิเคราะห์ตัวชี้วัดเศรษฐกิจมหภาค

สาระสำคัญของงานวิจัยนี้ เป็นการตอกย้ำศักยภาพและความเหมาะสมของแบบจำลองแนวโน้มกำลังสองในการพยากรณ์ข้อมูลอนุกรมเวลาที่มีลักษณะแนวโน้มไม่เชิงเส้น พร้อมทั้งชี้แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้เชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรมในบริบทของประเทศไทย แสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพองค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทยมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงแบบไม่เป็นเชิงเส้น โดยมีช่วงที่แนวโน้มเติบโตและชะลอตัวสลับกันไปตามสภาวะเศรษฐกิจและนโยบายของภาครัฐ ทั้งนี้เป็นเพราะข้อมูลการจดทะเบียนรถยนต์สะท้อนความผันผวนของตลาดยานยนต์ที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยมหภาค เช่น อัตราดอกเบี้ย ภาษีสรรพสามิต และมาตรการสนับสนุนยานยนต์ไฟฟ้า ซึ่งส่งผลต่ออุปสงค์การซื้อรถยนต์ในแต่ละช่วงเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของ (Hyndman and

Athanasopoulos, 2021) ที่ระบุว่า ข้อมูลอนุกรมเวลาของอุตสาหกรรมที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีมักมีแนวโน้มไม่คงที่ และรูปแบบข้อมูลอาจแสดงการโค้งลง (concave trend) ได้ รวมถึงสนับสนุนแนวคิดของ Montgomery, Jennings, and Kulahci (2015) ที่ชี้ว่าแบบจำลองที่มีพจน์กำลังสองสามารถอธิบายแนวโน้มที่มี “จุดเปลี่ยนทิศทาง” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แบบจำลองควอดราติก (Quadratic Trend Model) เป็นแบบจำลองที่ให้ค่าความแม่นยำสูงที่สุด โดยมีค่า MAPE และ MAD ต่ำกว่าแบบจำลองอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองนี้สามารถจับแนวโน้มข้อมูลที่มีลักษณะการเร่งตัวและชะลอตัวได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลการจดทะเบียนรถยนต์ในประเทศไทยไม่ได้เป็นเส้นตรง แต่มีการเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยนโยบายภาครัฐและพฤติกรรมผู้บริโภค เช่น โครงการส่งเสริมรถยนต์ไฟฟ้า และการเปลี่ยนทัศนคติจากการ “ครอบครองรถยนต์” ไปสู่การ “ใช้บริการเดินทางร่วม” (Sharing Economy) สอดคล้องกับงานของ Chen et al. (2022) และ Songmuang (2023) ที่ชี้ว่าพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงบริการมากกว่าการเป็นเจ้าของสินทรัพย์ขนาดใหญ่ อีกทั้งยังสนับสนุนผลการศึกษาของ Hyndman and Athanasopoulos (2021) ที่ระบุว่า แบบจำลองควอดราติกมีความยืดหยุ่นสูงและสามารถสะท้อนแนวโน้มตลาดที่มีการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างได้ดีกว่าแบบจำลองเชิงเส้นทั่วไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การพยากรณ์แนวโน้มในช่วงปี พ.ศ. 2568–2572 แสดงให้เห็นว่าปริมาณการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นเพราะการเปลี่ยนผ่านของอุตสาหกรรมยานยนต์สู่ยุคยานยนต์ไฟฟ้า (EV Transition) และเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ ส่งผลให้ความต้องการรถยนต์ใช้น้ำมันลดลง สอดคล้องกับรายงานของ (Office of Energy Policy and Planning, 2024) ที่คาดการณ์ว่าภายในปี 2573 รถยนต์ไฟฟ้าจะมีสัดส่วนถึงร้อยละ 30 ของรถยนต์ใหม่ทั้งหมด นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ เช่น ระดับหนี้ครัวเรือนที่สูงและอัตราดอกเบี้ยขาขึ้น (Bank of Thailand, 2024) ซึ่งลดทอนกำลังซื้อของผู้บริโภค แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ (Hyndman and Athanasopoulos, 2021) ที่อธิบายว่า ตลาดที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีจะมีลักษณะของแนวโน้มที่โค้งลง (concave) อันเกิดจากการหดตัวของตลาดเดิมและการเติบโตของตลาดใหม่ที่ยังไม่สมบูรณ์

สรุป

การวิจัยนี้บรรลุวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์แนวโน้ม คัดเลือกแบบจำลองการพยากรณ์ที่เหมาะสมและเสนอแนวทางเชิงนโยบายสำหรับตลาดยานยนต์ไทย ผลการศึกษาพบว่าแบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model) มีประสิทธิภาพสูงสุดในการพยากรณ์ข้อมูลที่มีลักษณะไม่เป็นเชิงเส้น โดยชี้ให้เห็นว่าการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลมีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 2–3 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2568–2572 ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างจากปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค นโยบายส่งเสริม EV และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ข้อค้นพบนี้เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและภาคเอกชนในการวางยุทธศาสตร์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมยานยนต์อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทย พบว่า แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model) มีความเหมาะสมที่สุดในการอธิบายแนวโน้มข้อมูล และผลการพยากรณ์สะท้อนว่าการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทยมีแนวโน้มชะลอตัวลงในช่วงปี พ.ศ. 2568–2572 ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย ควรใช้ผลพยากรณ์เป็นฐานข้อมูลในการวางยุทธศาสตร์ยานยนต์ ปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิต และส่งเสริมระบบนิเวศ EV

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความแม่นยำของแบบจำลองอนุกรมเวลาหลายรูปแบบ พบว่า แบบจำลองแนวโน้มกำลังสอง (Quadratic Trend Model) ให้ค่าความคลาดเคลื่อนต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับแบบจำลองอื่น แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มตลาดรถยนต์มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงแบบไม่เป็นเชิงเส้นและมีความผันผวน ดังนั้น ผู้ประกอบการ ค่ายรถยนต์ หรือดีลเลอร์ ควรปรับแผนกำลังการผลิต บริหารสินค้าคงคลัง และปรับพอร์ตผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับอุปสงค์ที่ชะลอตัว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายจากผลการพยากรณ์ พบว่า ปริมาณการจดทะเบียนรถยนต์ส่วนบุคคลในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 2–3 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2568–2572 ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตลาดยานยนต์และพฤติกรรมผู้บริโภคในอนาคต ดังนั้น สถาบันการเงินควรปรับปรุงมาตรการอนุมัติสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์และการบริหารจัดการความเสี่ยง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษาการพยากรณ์โดยใช้ แบบจำลองเชิงสถิติขั้นสูง เช่น ARIMA, SARIMA หรือ Hybrid Models

2.2. ควรเพิ่มตัวแปรอิสระภายนอก (Exogenous Variables) เช่น ราคาน้ำมัน ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค ในรูปแบบวิเคราะห์ ARIMAX หรือ Machine Learning/Deep Learning

2.3. ควรเปรียบเทียบผลการพยากรณ์แยกระดับภูมิภาค (Regional Data) เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ที่แม่นยำยิ่งขึ้น

References

Bank of Thailand. (2023). *Financial Stability Report*. Retrieved August 20, 2025, from https://www.bot.or.th/Thai/Statistics/Report/Pages/default.aspx

Bank of Thailand. (2024). *Household Debt Situation in Thailand*. Retrieved August 20, 2025, from https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/Phrasiam-67-2/2567-info-debt-situation.html

Chen, L., Wang, Y., & Xu, J. (2022). Changing Car Ownership Preferences in the Sharing Economy: Evidence from Asian Urban Consumers. *Journal of Consumer Behaviour,* 21(4), 785–799. Retrieved August 20, 2025, from https://doi.org/10.1002/cb.2029

Department of Land Transport. (2025). *Newly Registered Vehicles Statistics*. Retrieved August 20, 2025, from https://web.dlt.go.th/statistics/

Hyndman, R. J., & Athanasopoulos, G. (2021). *Forecasting: Principles and Practice.* (3rd ed.). Melbourne, Australia: OTexts.

Karaboon, T. & Sirisugandha, T. (2024). Attitudes, Motivations, and Technology Acceptance Affecting the Intention to Purchase Electric Vehicles in Lampang Province. *MCU Ubon Review,* 9(2), 303–314.

Krungsri Research. (2024). *Business/Industry Outlook 2024–2026: Automotive industry*. Retrieved August 20, 2025, from https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/hi-tech-

Kumar, S., & Rajesh, R. (2022). Forecasting Automobile Sales Using ARIMA and Machine Learning Models: Evidence from Emerging Markets. *International Journal of Forecasting*, 38(3), 1174–1188. Retrieved August 20, 2025, from https://doi.org/10.1016/j.ijforecast.2021.10.005

Li, Q., & Zhao, H. (2023). Macroeconomic Determinants of Vehicle Demand: A Comparative Study of ASEAN Countries. *Transportation Research Part A: Policy and Practice,* 172, 103–118. Retrieved August 20, 2025, from https://doi.org/10.1016/j.tra.2023.02.004

Montgomery, D. C., Jennings, C. L., & Kulahci, M. (2015). *Introduction to Time Series Analysis and Forecasting.* (2nd ed.). Hoboken, NJ: Wiley.

Office of Energy Policy and Planning. (2024). *National Energy Plan 2024–2037*. Bangkok: Ministry of Energy.

Songmuang, S. (2023). Consumer Behavior of Generation Z and Digital Marketing 4.0 Strategies Affecting Purchase Decision Processes in Nonthaburi Province. *Journal of Accounting and Management,* 15(1), 116–127.

การพัฒนานวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนาจากเซรามิก อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

DEVELOPMENT OF INNOVATIVE LANNA BUDDHIST ARTS FROM CERAMICS, KHO KHA DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

[1]กตัญญู เรือนตุ่น, [2]สุชัย สิริรวีกูล และ [3]ศยามล อินทิยศ

[1]Katanyou Ruentoon, [2]Suchai Siriraveekul and [3]Sayamon Inthiyod

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: aaaa260620@hotmail.co.th

[1]เบอร์โทร: 093-131-2128

Received: 2026-01-14

Revised: 2026-02-18

Accepted: 2026-03-10

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบงานเซรามิกในบริบทของชุมชนบ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (2) เพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนาในรูปแบบนวัตกรรมเซรามิก และ (3) เพื่อประเมินผลนวัตกรรมเซรามิกที่ผสานพุทธศิลปกรรมล้านนาและสามารถถ่ายทอดสู่สังคม

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม และบูรณาการองค์ความรู้ข้ามศาสตร์ระหว่างพุทธศิลปกรรมล้านนา ภูมิปัญญาหัตถกรรมเซรามิก และวัสดุศาสตร์ร่วมสมัย โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูป/คน เพื่อนำไปสู่การสร้างต้นแบบนวัตกรรมและการประเมินผลเชิงสุนทรียศาสตร์และการใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยพบว่า (1) งานเซรามิกของชุมชนบ้านศาลาเม็งมีอัตลักษณ์ล้านนาเด่นชัด โดยได้รับแรงบันดาลใจจากองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของพระธาตุเจดีย์ ณ วัดพระธาตุลำปางหลวง อาทิ ฐานบัว ปล้องไฉน สัดส่วนองค์ระฆัง และลวดลายปูนปั้น ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนา (2) การพัฒนานวัตกรรมดำเนินการอย่างเป็นระบบตามกระบวนการวิจัยและสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ต้นแบบทางศิลปกรรม การออกแบบเชิงแนวคิดภายใต้กรอบ “การอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์” การทดลองวัสดุและเทคนิคเซรามิก การสร้างต้นแบบ และการประเมินปรับปรุง โดยมีการทดลองสูตรเนื้อดินเพื่อลดการแตกร้าว ทดลองเคลือบลัสเตอร์ทองเพื่อสร้างมิติแสงเงา และการเผาแบบสองรอบเพื่อเพิ่ม

คุณภาพพื้นผิว ส่งผลให้เกิดต้นแบบ “พระธาตุจำลองจากเซรามิก” ที่มีความงามเชิงสุนทรียศาสตร์ ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางศาสนา และความคงทนเชิงวัสดุในระดับที่สามารถผลิตซ้ำได้จริง (3) ผลการประเมินพบว่าผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.65 จาก 5 คะแนน) โดยเห็นว่าชิ้นงานสามารถสื่อสารคุณค่าพุทธศิลป์ล้านนา สะท้อนความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ และมีศักยภาพต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ศิลปกรรมร่วมสมัยที่สนับสนุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การท่องเที่ยว และการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธศิลปกรรมล้านนา; นวัตกรรมเซรามิก; ศิลปกรรมท้องถิ่น; การพัฒนาเชิงสร้างสรรค์

Abstract

This research aimed to: (1) analyze the ceramic art forms within the community context of Ban Sala Meng, Tha Pha Subdistrict, Ko Kha District, Lampang Province; (2) develop and creatively produce Lanna Buddhist art through ceramic innovation; and (3) evaluate innovative ceramics integrating Lanna Buddhist aesthetics for social dissemination. The study employed a research and development approach within a practice-based creative arts framework. A participatory qualitative methodology was adopted, integrating knowledge of Lanna Buddhist art, traditional ceramic craftsmanship, and contemporary materials science. Eighteen key informants participated in prototype development and aesthetic and functional evaluation.

The findings revealed that: (1) Ban Sala Meng ceramics exhibited a distinctive Lanna identity inspired by architectural elements of the pagoda at Wat Phra That Lampang Luang, particularly the lotus base, spire, bell-shaped structure, and stucco ornamentation, reflecting the integration of local wisdom and Buddhist art; (2) the innovation process comprised prototype analysis, conceptual design based on the principle of “creative conservation,” material and technical experimentation, prototype production, and refinement. Clay-body formulation, gold-luster glazing, and double firing were applied to improve structural integrity and surface quality, resulting in a ceramic pagoda prototype with aesthetic, symbolic, and functional value; and (3) experts and target users reported a high level of satisfaction (mean = 4.65/5). The prototype effectively conveyed Lanna Buddhist artistic values and religious beliefs and demonstrated potential for further development as a contemporary cultural product supporting the creative economy, tourism, and community-based cultural learning at local and national levels.

Keywords: Lanna Buddhist Art; Ceramic Innovation; Local Art; Creative Development

บทนำ

พุทธศิลปกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ทางความคิดผ่านสื่อสัญลักษณ์ของผู้ที่ศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อเผยแพร่ให้พุทธศาสนิกชนเกิดความเลื่อมใส และประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพุทธธรรม ทั้งนำให้ผู้สร้างสรรค์ศิลปกรรมและผู้ที่ได้รับชม ได้ใกล้ชิดกับวิถีแห่งพุทธศาสนา (Eakjan, Kotsuppho, Tasonthi, Panyacheen, and Pin-kaew, 2022) เมื่อพระพุทธศาสนาตั้งมั่นในดินแดนสุวรรณภูมิ ความเจริญย่อมส่งอิทธิพลต่อกลุ่มชนและอาณาจักรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในดินแดน เช่น อาณาจักรทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี สุโขทัย และล้านนา Lhomchaychotikul (2024) สำหรับอาณาจักรล้านนา มีศูนย์กลางอยู่ที่ “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” โดยมีพญามังราย (เม็งราย) เป็นปฐมกษัตริย์ พระองค์ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และกษัตริย์ราชวงศ์มังรายแทบทุกพระองค์ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง จึงทำให้เกิดความนิยมสร้างงานพุทธศิลป์ล้านนาในรูปแบบหลากหลาย เช่น สถูป เจดีย์ พระวิหาร ธรรมาสน์ และอื่น ๆ ที่แสดงถึงพลังแห่งศรัทธาอันทรงคุณค่ามีอิทธิพลต่อความเชื่อและศรัทธาของชนชาวล้านนา (Khadvichai, Saokong, Piladdhammakorn, and Subrahmapanno, 2024) ศิลปกรรมล้านนาได้รับการสืบทอดจากกลุ่มช่างฝีมือในเมืองเชียงแสน เชียงราย และหริภุญชัย ซึ่งภายหลังผนวกเข้ากับเมืองเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลและความสัมพันธ์ทางฝีมือช่างจากพุกามและเมืองสุโขทัย เนื่องจากพญามังรายและพ่อขุนรามคำแหงเป็นพระสหายกัน จึงได้ติดต่อสัมพันธ์ทางการเมือง สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม มีผลต่อการสร้างงานพุทธศิลปกรรมในล้านนา การสร้างงานเหล่านี้เกิดจากพลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ตั้งแต่พระมหากษัตริย์จนถึงชาวบ้านสามัญชนทั่วไป (Lhomchaychotikul, 2024)

พุทธศิลปกรรมล้านนา มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนอิทธิพลจากศิลปะสุโขทัย พม่า และวัฒนธรรมลังกาวงศ์ ซึ่งปรากฏในลวดลายของพุทธรูป เช่น คติลังกาวงศ์ที่มุ่งเน้นคุณงามความดี การตรัสรู้ และรูปแบบที่มีความอ่อนช้อย มีความหมายลึกซึ้ง และสัมพันธ์กับคติธรรม Lhomchaychotikul (2024) เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความเชื่อทางศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการผสมผสานอิทธิพลจากธรรมชาติ ศาสนา และวิถีชีวิตของชุมชน โดยปรากฏผ่านงานสร้างสรรค์ศิลป์ที่มีความหลากหลาย เช่น “กระถางกาลศา” หรือ “หม้อดอก” ซึ่งเป็นภาชนะในพิธีกรรมที่ประดับตกแต่งด้วยลวดลายดอกไม้ ใบไม้ และสัตว์หิมพานต์ อันสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์และความเคารพบูชาต่อพระพุทธเจ้า Kruaraya (2025) สะท้อนความเชื่อทางศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผสมผสานอิทธิพลจากธรรมชาติ ศาสนา และวิถีชีวิตของชุมชนอย่างลึกซึ้ง ตัวอย่างเช่น ลวดลายที่ปรากฏในกระถางกาลศา ไม่ได้เป็นเพียงลวดลายประดับ แต่เป็นสัญลักษณ์ของพันธุ์ไม้และการสักการะพระพุทธเจ้า ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมของพื้นที่ภาคเหนือตอนบน เช่น เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน ฯลฯ

ธรรมาสน์ (ธรรมศาลา) โดยเฉพาะในยุคใหม่ ได้ถูกมองว่าเป็นวัฒนธรรมล้านนาและพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง (Phrakhrukowitthawatee, 2024)

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมไทยถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีรากเหง้ามาจากการสั่งสมและพัฒนาต่อเนื่องยาวนานนับพันปี สะท้อนผ่านหลักฐานทางโบราณคดี มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ และศิลปกรรมที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เครื่องปั้นดินเผาที่พบในถ้ำผีและถ้ำปุงฮุง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอายุประมาณ 8,000–10,000 ปี ถือเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย Sriboonruang (2021) “เครื่องปั้นดินเผา” หรือ ceramic คือภาชนะจากดินที่ผ่านการเผาซึ่งมีทั้งชนิดเคลือบและไม่เคลือบ สะท้อนถึงพัฒนาการทางเทคโนโลยีวัสดุในยุคโบราณ ในยุคบ้านเชียง (ก่อนประวัติศาสตร์) หม้อเขียนสีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี อายุราว 7,000 ปี บันทึกถึงพัฒนาการสังคมที่มีการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และเทคนิคลายเขียนบนภาชนะ อีกทั้งเป็นแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ต่อมาในสมัยสุโขทัย–ศรีสัชนาลัย (ประวัติศาสตร์ยุคกลาง) เครื่องปั้น “สังคโลก” (Celadon) จากแคว้นสุโขทัยและศรีสัชนาลัย เริ่มผลิตในพุทธศตวรรษที่ 20 ถึง 22 มีทั้งภาชนะใช้สอยและสินค้าทางศิลปะที่มีคุณค่า และส่งออกไปยังดินแดนต่าง ๆ เช่น อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ (Sawatsing, 2021)

พื้นที่จังหวัดลำปาง โดยเฉพาะชุมชนบ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา เป็นแหล่งผลิตงานเซรามิกที่สำคัญของประเทศมาอย่างยาวนาน ผลิตภัณฑ์เซรามิกส่วนใหญ่เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ชามก๋วยไก่ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สร้างชื่อเสียงให้จังหวัดลำปาง Saithong (2021) อย่างไรก็ตาม รูปแบบการผลิตยังคงจำกัดอยู่ในลักษณะเครื่องใช้ทั่วไป ขณะที่ศักยภาพของช่างเซรามิกในพื้นที่มีความเชี่ยวชาญและทักษะที่สามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่งานศิลปกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมได้ ขณะเดียวกัน พื้นที่อำเภอเกาะคาเป็นที่ตั้งของวัดพระธาตุลำปางหลวง ซึ่งเป็นศูนย์กลางพุทธศิลปกรรมล้านนาที่สำคัญ และเป็นแหล่งรวมความเชื่อ ความศรัทธา และอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนโดยรอบ แต่ยังไม่ปรากฏการนำองค์ความรู้ด้านพุทธศิลปกรรมล้านนามาบูรณาการกับงานเซรามิกในเชิงนวัตกรรมอย่างเป็นรูปธรรม จากบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการบูรณาการองค์ความรู้ด้านงานฝีมือเซรามิกกับพุทธศิลปกรรมล้านนา Booncharoen (2023) เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบงานเซรามิกนวัตกรรม “พระธาตุลำปางหลวงจำลองจากเซรามิก” ขนาดฐาน 15×15 เซนติเมตร สูง 26 เซนติเมตร สำหรับปีฉลู อันเป็นการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรม ควบคู่กับการส่งเสริมอาชีพ ภาพลักษณ์ชุมชน และการใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ สังคม และนโยบาย โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนในพื้นที่

บริบทของสังคมร่วมสมัย แนวโน้มการพัฒนาทางศิลปวัฒนธรรมของโลกให้ความสำคัญกับ “นวัตกรรมทางศิลปวัฒนธรรม” (Cultural Innovation) ซึ่งหมายถึงการประยุกต์ภูมิปัญญาดั้งเดิมร่วมกับเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าเชิงศิลปะ เศรษฐกิจ และสังคม (Thailand Research Fund, 2024; Office of the Permanent Secretary, 2021) นวัตกรรมในมิตินี้มิได้จำกัดเพียงสิ่งประดิษฐ์ หากครอบคลุมถึงกระบวนการคิด

การออกแบบ การเล่าเรื่อง และการมีส่วนร่วมของชุมชน แม้ชุมชนในพื้นที่จะมีศักยภาพด้านงานเซรามิกเชิงศิลป์ แต่ยังคงเน้นความงามเชิงพาณิชย์และขาดการบูรณาการมิติพุทธศิลปกรรมล้านนาเชิงจิตวิญญาณ ดังนั้น การพัฒนา “นวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนาในรูปแบบเซรามิก” จึงเป็นแนวทางสำคัญในการอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรมผ่านสื่อร่วมสมัยที่เข้าถึงคนวงกว้าง และสามารถต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่ยั่งยืนได้

ชุมชนบ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีความเชี่ยวชาญด้านการผลิตหัตถกรรมเซรามิกมาอย่างยาวนาน ซึ่งนับเป็นทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่สำคัญของท้องถิ่น หากสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านพุทธศิลปกรรมล้านนาเข้ากับศักยภาพงานหัตถกรรมดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดนวัตกรรมที่มีทั้งมิติทางวัฒนธรรมและความร่วมสมัย สามารถนำศิลปะท้องถิ่นไปสู่การใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันในรูปแบบผลิตภัณฑ์ตกแต่ง เครื่องใช้ และของที่ระลึก ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นแนวคิด “การอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์” ผ่านการประยุกต์รูปแบบพุทธศิลปกรรมล้านนาในงานหัตถกรรมเซรามิกของชุมชน ซึ่งไม่เพียงช่วยธำรงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ยังมีศักยภาพในการผลิตซ้ำและจัดจำหน่ายในรูปแบบหัตถกรรมร่วมสมัย อันนำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของช่างฝีมือ เยาวชน และกลุ่มศรัทธาในพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นความพยายามในการบูรณาการองค์ความรู้ด้านพุทธศิลปกรรมล้านนา กับทักษะเชิงช่างในงานเซรามิก เพื่อพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมที่สามารถถ่ายทอดคุณค่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ พร้อมทั้งสามารถขยายผลสู่การผลิตในเชิงสร้างสรรค์ Office of the Permanent Secretary (2021) สอดคล้องกับเป้าหมายของเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม ที่เน้นการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบงานเซรามิกในบริบทของชุมชนบ้านศาลาเม็ง ต.ท่าผา อ.เกาะคา จ.ลำปาง
2. เพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนานวัตกรรมในงานเซรามิก
3. เพื่อประเมินผลนวัตกรรมในงานเซรามิกที่ผสานกับพุทธศิลปกรรมล้านนาสู่สังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ในกรอบการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม ควบคู่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม โดยมุ่งพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนาในงานเซรามิกอย่างเป็นระบบ กระบวนการวิจัยประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงเอกสาร เพื่อศึกษาข้อมูลด้านพุทธศิลปกรรมล้านนา องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม และแนวคิดด้านวัสดุศาสตร์ 2) การวิจัยภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลจากบริบทชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ เพื่อออกแบบ ทดลอง และพัฒนาต้นแบบนวัตกรรม พื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนบ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอ

เกาะคา จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นแหล่งผลิตงานเซรามิกที่สำคัญ และตั้งอยู่ใกล้กับ วัดพระธาตุลำปางหลวง อันเป็นแหล่งพุทธศิลปกรรมล้านนาที่ทรงคุณค่า

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและเครื่องมือวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับพุทธศิลปกรรมล้านนาและงานหัตถกรรมเซรามิกในพื้นที่ศึกษา รวมจำนวนทั้งสิ้น 18 รูป/คน แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละ 3 รูป/คน ได้แก่ 1)พระภิกษุสงฆ์ผู้มีความรู้ด้านพุทธศิลป์และคติความเชื่อ 2) ช่างฝีมือด้านงานเซรามิกในชุมชน 3) ปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) นักวิชาการด้านศิลปกรรมล้านนาและวัฒนธรรม 5) ผู้แทนชุมชนและผู้นำท้องถิ่น และ 6) เยาวชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการคัดเลือกกลุ่มบุคคลดังกล่าวมีเหตุผลเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมทั้งมิติด้านความเชื่อ ศิลปกรรม ภูมิปัญญา กระบวนการผลิต และมุมมองของชุมชนในหลายช่วงวัย ซึ่งช่วยให้ข้อมูลมีความรอบด้าน สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรม และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) การสังเกตและบันทึกภาคสนาม ตลอดจนการติดตามผลการทดลองสร้างสรรค์ต้นแบบงานเซรามิก ข้อมูลทั้งหมดถูกบันทึกด้วยการจดบันทึก บันทึกเสียง ภาพถ่าย และวิดีโอ เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้การจัดหมวดหมู่ประเด็น การสังเคราะห์ประเด็นหลัก (Thematic Analysis) และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็น 3 ระยะ ตามกรอบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และหลักฐานทางศิลปกรรมเกี่ยวกับพุทธศิลปกรรมล้านนา องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของพระธาตุเจดีย์ และแนวคิดด้านวัสดุศาสตร์เซรามิก เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นสำหรับการออกแบบต้นแบบ

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชนบ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาบริบทการผลิตงานเซรามิกและวิถีวัฒนธรรมชุมชน

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 6 กลุ่ม

3) การสนทนากลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการออกแบบและคุณค่าทางพุทธศิลปกรรม

4) การบันทึกภาพถ่ายและบันทึกภาคสนาม เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการวิเคราะห์

การเก็บข้อมูลภาคสนามมุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับอัตลักษณ์ล้านนา ความเชื่อทางศาสนา กระบวนการผลิต และความต้องการของชุมชน

ระยะที่ 3 การเก็บข้อมูลในกระบวนการสร้างสรรค์ต้นแบบ ภายหลังการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารและภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบ ทดลองวัสดุ และพัฒนาต้นแบบ “พระธาตุลำปางหลวงจำลองจากเซรามิก” โดยมีการบันทึกกระบวนการทดลอง การปรับสูตรดิน การทดสอบการเผา และผลลัพธ์ในแต่ละขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาชิ้นงานให้สมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการภายหลังการพัฒนาชิ้นงานต้นแบบ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และบันทึกภาคสนามถูกนำมาถอดความและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อสังเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์พุทธศิลปกรรมล้านนา คติความเชื่อ และแนวคิดเชิงสัญลักษณ์ที่สะท้อนในต้นแบบ

2) การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนานวัตกรรม วิเคราะห์ลำดับขั้นตอนการออกแบบ การทดลองวัสดุ การปรับสูตรเนื้อดิน การทดสอบการเผา และการปรับปรุงต้นแบบ เพื่ออธิบายความเป็นระบบของกระบวนการวิจัยและพัฒนา

3) การประเมินคุณค่าเชิงศิลปกรรมและวัฒนธรรม ประเมินองค์ประกอบด้านความงาม สัดส่วน รูปทรง เอกลักษณ์ล้านนา และความสอดคล้องกับคติพุทธศิลป์ เพื่อวิเคราะห์ความถูกต้องเหมาะสมในเชิงศิลปกรรม

4) การวิเคราะห์เชิงปริมาณจากแบบสอบถามความพึงพอใจ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อประเมินต้นแบบใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความงามและเอกลักษณ์ทางพุทธศิลป์ (2) ความเหมาะสมในการใช้งานและคุณภาพวัสดุ (3) ความสามารถในการสื่อสารคุณค่าทางจิตวิญญาณ (4) ศักยภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม ข้อมูลถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5) การสังเคราะห์บูรณาการผลการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณถูกนำมาสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อประเมินศักยภาพของต้นแบบในฐานะนวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนา ทั้งในมิติศิลปกรรม วัฒนธรรม วัสดุศาสตร์ และการใช้ประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ในระดับชุมชนและสังคม

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบงานเซรามิกในบริบทของชุมชนบ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า งานเซรามิกของชุมชนบ้านศาลาเม็งมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนอัตลักษณ์ล้านนาอย่างเด่นชัด สามารถสังเคราะห์เป็น 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) ด้านรูปแบบและองค์ประกอบศิลป์ รูปทรงและลวดลายของงานเซรามิกได้รับแรงบันดาลใจจากองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของพระธาตุเจดีย์ ณ วัดพระธาตุลำปางหลวง ได้แก่ ฐานบัว ปล้องไฉน และลวดลายปูนปั้น ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เซรามิกมีเอกลักษณ์ที่สะท้อนพุทธศิลปกรรมล้านนาอย่างชัดเจน

2) ด้านแนวคิดและความหมายเชิงจิตวิญญาณ การสร้างสรรค์งานเซรามิกในชุมชนมิได้มุ่งเน้นเพียงความงามทางรูปทรง หากแต่เชื่อมโยงกับความศรัทธาและความหมายทางพระพุทธศาสนา โดยลวดลายและรูปทรงถูกใช้เป็นสัญลักษณ์แทนคุณค่าทางจิตวิญญาณและการสืบทอดคติความเชื่อของชุมชน ดังสะท้อนจากคำบอกเล่าของช่างฝีมือว่า

“ลายแต่ละเส้นมันมีความหมาย ไม่ใช่แค่ให้สวย” และ “งานเซรามิกของที่นี่มันเหมือนยกวัดมาไว้ในชิ้นงาน”

3) ด้านกระบวนการผลิตและการประยุกต์เทคโนโลยี ช่างฝีมือยังคงใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมเป็นฐานของการผลิต ได้แก่ การคัดเลือกดิน การหมักดิน และการขึ้นรูปด้วยมือ ควบคู่กับการประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เตาเผาไฟฟ้า การเผาแบบลดแก๊ส การพัฒนาเคลือบลัสเตอร์ทอง และการเผาสองรอบ เพื่อยกระดับคุณภาพความคงทน และมิติทางสุนทรียศาสตร์ของชิ้นงาน

4) ด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ การเรียนรู้ด้านงานเซรามิกเกิดขึ้นผ่านกระบวนการถ่ายทอดภายในครอบครัวและเครือข่ายชุมชน โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ควบคู่กับการปลูกฝังสมาธิ ความประณีต และมิติทางจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรม สะท้อนแนวคิดว่าการทำงานศิลป์ต้องอาศัยความสงบและความตั้งมั่นของจิตใจ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนาในรูปแบบนวัตกรรมเซรามิก ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมสามารถสังเคราะห์เป็น 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1) การศึกษาบริบทชุมชนและทุนทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญาหัตถกรรม และความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดทิศทางการออกแบบเชิงสร้างสรรค์

2) การถอดองค์ประกอบพุทธศิลป์จาก วัดพระธาตุลำปางหลวง มีการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบพุทธศิลป์ของพระธาตุเจดีย์อย่างละเอียด ได้แก่ รูปทรง สัดส่วน และลวดลาย เพื่อนำมาถอดแบบและสังเคราะห์เป็นต้นแบบงานเซรามิกที่สะท้อนอัตลักษณ์ล้านนาและความหมายทางพุทธศาสนา

3) การจัดเวทีปรึกษาหารือและยืนยันรูปแบบร่วมกับชุมชน ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับช่างฝีมือ พระสงฆ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพิจารณาและยืนยันรูปแบบต้นแบบให้สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชน

4) การออกแบบเชิงสร้างสรรค์ กระบวนการออกแบบมุ่งเน้นการผสมผสานอัตลักษณ์พุทธศิลป์ล้านนากับแนวคิดร่วมสมัย โดยพัฒนาแบบร่างและแบบจำลองก่อนนำไปสู่การสร้างต้นแบบจริง

5) การพัฒนาและทดลองเทคโนโลยีวัสดุเพื่อสร้างต้นแบบ มีการทดลองสูตรเนื้อดิน เทคนิคการขึ้นรูป การเคลือบ และการเผา เพื่อให้ชิ้นงานมีความแข็งแรง คงทน และมีคุณภาพพื้นผิวที่เหมาะสมต่อการใช้งานและการจัดแสดง

จากกระบวนการดังกล่าว ส่งผลให้เกิดชิ้นงานต้นแบบ “พระธาตุจำลองจากเซรามิก” ที่มีรูปทรง สัดส่วน และลวดลายสะท้อนคติพุทธศิลป์ล้านนาอย่างชัดเจน และมีคุณสมบัติทางกายภาพที่เหมาะสมต่อการใช้งาน

นอกจากนี้ การทดลองสร้างสรรค์ผลงานสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ พระธาตุจำลอง เครื่องบูชาทางพุทธศิลป์ และของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรม ซึ่งล้วนคงเอกลักษณ์ศิลปะล้านนาและสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในเชิงศาสนาและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชน อีกทั้งกระบวนการสร้างสรรค์ยังส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างช่างฝีมือ พระสงฆ์ นักวิชาการ และเยาวชน ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินผลนวัตกรรมในงานเซรามิกที่ผสานกับพุทธศิลปกรรมล้านนาและสามารถถ่ายทอดสู่สังคม ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนาจากเซรามิกที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและมีคุณค่าทางศิลปะ จิตวิญญาณ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะชิ้นงานต้นแบบประเภทพระธาตุจำลองและเครื่องบูชาทางพุทธศิลป์ได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ว่าเป็นผลงานที่สามารถสื่อความหมายทางธรรมะได้อย่างงดงามและสอดคล้องกับอัตลักษณ์พุทธศิลป์ล้านนา

การประเมินผลดำเนินการผ่านการมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปกรรมและหัตถกรรมเซรามิก ร่วมกับการประเมินเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามวัดระดับความพึงพอใจใน 4 ด้าน ได้แก่ ความงามและเอกลักษณ์ทางพุทธศิลป์ ความเหมาะสมด้านการใช้งานและคุณภาพวัสดุ ความสามารถในการสื่อสารคุณค่าทางจิตวิญญาณ และศักยภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม ผลการประเมินเชิงสถิติพบว่า คะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.68, SD = 0.42) แสดงให้เห็นว่าผลงานนวัตกรรมมีคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์และสอดคล้องกับลักษณะพุทธศิลป์ล้านนา

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ สามารถอธิบายได้ว่า การพัฒนาและสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนาในรูปแบบนวัตกรรมเซรามิก มีแกนกลางอยู่ที่ “นวัตกรรมเชิงพุทธศิลป์ล้านนา” ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีเซรามิกร่วมสมัยเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่นี้ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 6 มิติที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ดังนี้

1) มิติด้านบุคคล ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะเชิงช่าง ความคิดสร้างสรรค์ และกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำจริง ซึ่งช่วยยกระดับศักยภาพของช่างฝีมือและเยาวชนในชุมชน

2) มิติด้านศาสนา ทำให้การสร้างสรรค์งานศิลปกรรมมิได้เป็นเพียงการผลิตวัตถุ แต่เป็นกระบวนการถ่ายทอดความเชื่อ คติสัญลักษณ์ และคุณค่าทางจิตวิญญาณที่ฝังรากอยู่ในพุทธศิลปกรรมล้านนา

3) มิติด้านสังคม ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการออกแบบและพัฒนา ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างช่างฝีมือ พระสงฆ์ นักวิชาการ และเยาวชน อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชน

4) มิติด้านวัฒนธรรม ช่วยอนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการประยุกต์รูปแบบศิลปกรรมดั้งเดิมให้สอดคล้องกับบริบทวัสดุและรสนิยมร่วมสมัย

5) มิติด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์เซรามิกเชิงวัฒนธรรม สามารถต่อยอดเป็นของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น

6) มิติด้านเทคนิคและนวัตกรรม เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ด้านวัสดุศาสตร์และเทคนิคการผลิต เช่น การปรับสูตรดิน การพัฒนาเคลือบ และกระบวนการเผา เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบพุทธศิลปกรรมล้านนาอย่างมีคุณภาพ

จากทั้ง 6 มิติข้างต้น ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์เชิงบูรณาการ ได้แก่

(1) การสร้างต้นแบบงานเซรามิกที่มีอัตลักษณ์ล้านนาอย่างชัดเจน

(2) การถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

(3) การสนับสนุนการพัฒนาฝีมือและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชน

(4) การเป็นต้นแบบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยสรุป องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้มิได้จำกัดอยู่ที่การสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบเท่านั้น หากแต่เป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาพุทธศิลปกรรมล้านนาในบริบทวัสดุร่วมสมัย ที่เชื่อมโยงมิติบุคคล ศาสนา สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และนวัตกรรมเข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษารูปแบบและอัตลักษณ์พุทธศิลปกรรมล้านนาในงานเซรามิกของชุมชน พบว่า รูปแบบงานเซรามิกของชุมชนบ้านศาลาเม็งสะท้อนอัตลักษณ์ล้านนาอย่างเด่นชัดทั้งด้านรูปทรง ลวดลาย และความหมายเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ในกรอบแนวคิดวัฒนธรรมเชิงสัญลักษณ์ของ Geertz (1973) ที่เสนอว่า ศิลปกรรมทำหน้าที่เป็นระบบสัญลักษณ์ในการถ่ายทอดโลกทัศน์ ความเชื่อ และคุณค่าของชุมชน

ในบริบทการศึกษาร่วมสมัย งานของ Booncharoen (2023) ชี้ให้เห็นว่า ลวดลายพุทธศิลป์ล้านนา เช่น ลายพรรณพฤกษา กลีบบัว และสัตว์หิมพานต์ ยังคงเป็นแกนกลางของการคงอยู่ทางอัตลักษณ์ในงานหัตถกรรมร่วมสมัย ขณะที่ Eakjan et al. (2022) อธิบายว่า ศิลปกรรมล้านนามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสถาปัตยกรรมศาสนสถาน โดยเฉพาะองค์พระธาตุ ซึ่งทำหน้าที่เป็นต้นแบบเชิงรูปทรงและคติความเชื่อ

นอกจากนี้ งานศึกษาด้านมรดกวัฒนธรรมร่วมสมัยของ (Smith, 2021; Tan and Ibrahim, 2024) ยังสนับสนุนว่า การคงอยู่ของอัตลักษณ์มิได้เกิดจากการรักษารูปแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการตีความและสร้างความหมายใหม่ภายใต้บริบทสังคมปัจจุบัน ดังนั้น ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้จึงมิได้เพียงยืนยันการคงอยู่ของรูปแบบศิลป์ล้านนา หากแต่แสดงให้เห็นกลไกการผลิตซ้ำเชิงวัฒนธรรม ที่ทำให้อัตลักษณ์ล้านนายังคงมีพลังในสื่อวัสดุร่วมสมัยอย่างเซรามิก

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนาในสื่อเซรามิก พบว่า การบูรณาการภูมิปัญญาดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีการผลิตและกระบวนการออกแบบร่วมสมัย สามารถสร้างนวัตกรรมที่ยังคงคุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Baldacchino (2002) ที่เสนอว่า การอนุรักษ์อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการปรับตัวเชิงสร้างสรรค์ มากกว่าการหยุดนิ่งเชิงรูปแบบ

ส่วนงานของ UNESCO (2022) ด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ยังชี้ให้เห็นว่า นวัตกรรมทางวัฒนธรรมที่มีรากฐานจากชุมชนจะเกิดความยั่งยืนเมื่อกระบวนการพัฒนามีส่วนร่วมและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ขณะเดียวกัน Lee and Chen (2023) ด้าน craft innovation ระบุว่า การผสานเทคนิคดั้งเดิมกับเทคโนโลยีวัสดุสมัยใหม่สามารถเพิ่มมูลค่าทางสุนทรียะและเศรษฐกิจ โดยไม่ทำลายอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสะท้อนรูปแบบของ “นวัตกรรมเชิงวัฒนธรรม” ที่ตั้งอยู่บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นและการออกแบบเชิงระบบ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินคุณค่าของต้นแบบนวัตกรรม พบว่า ต้นแบบได้รับความพึงพอใจในระดับสูงมาก ทั้งด้านความงาม ความหมายเชิงธรรม และศักยภาพในการถ่ายทอดคุณค่า ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายผ่านแนวคิดศิลปะทางศาสนาของ Eliade (1959) ซึ่งมองว่าศิลปกรรมศาสนาเป็นสื่อกลางเชื่อมโลกทางวัตถุกับโลกทางจิตวิญญาณ โดยความงามมิได้เป็นเพียงรูปแบบภายนอก หากแต่เป็นสภาวะที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ศักดิ์สิทธิ์

ส่วนงานวิจัยของ Kumar and Singh (2021) ด้าน sacred art and perception ชี้ว่า ผู้รับสารมีแนวโน้มประเมินคุณค่าสูงเมื่อผลงานสามารถเชื่อมโยงความเชื่อส่วนบุคคลกับสัญลักษณ์ทางศาสนาได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน รายงาน Creative Economy Outlook ของ UNCTAD (2022) และงานของ (Booncharoen, 2023) ยังสนับสนุนว่า งานศิลปกรรมที่มีฐานวัฒนธรรมชัดเจนสามารถต่อยอดสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จึงกล่าวได้ว่า ความพึงพอใจระดับสูงที่ปรากฏในงานวิจัยนี้มิได้สะท้อนเพียงคุณภาพเชิงรูปแบบ หากแต่สะท้อนพลังทางสัญลักษณ์ คุณค่าทางจิตวิญญาณ และศักยภาพทางเศรษฐกิจวัฒนธรรมควบคู่กัน อันตอกย้ำบทบาทของนวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนาในฐานะกลไกเชื่อมโยงมรดกวัฒนธรรมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสังคมร่วมสมัย

สรุป

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การพัฒนานวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนาจากเซรามิกเป็นกระบวนการบูรณาการองค์ความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จิตวิญญาณ และเทคโนโลยีร่วมสมัยได้อย่างกลมกลืน และสามารถสร้างคุณค่าได้หลายมิติ ทั้งในระดับชุมชนและสังคมไทยร่วมสมัย งานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่างานศิลปกรรมมิได้เป็นเพียงผลผลิตเชิงสุนทรียะ หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ท้องถิ่น เสริมสร้างศรัทธาทางพระพุทธศาสนา และต่อยอดสู่การพัฒนาเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

ในมิติทางศิลปกรรม งานวิจัยแสดงให้เห็นถึงพลังของศิลปะล้านนาที่สามารถปรับตัวและดำรงอยู่ในบริบทปัจจุบัน ผ่านการถอดรหัสคติความเชื่อและสัญลักษณ์ทางพุทธศิลป์มาสู่การสร้างสรรค์งานเซรามิกอย่างมี

ความหมาย ศิลปะจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงบทบาทของงานช่างหรือการตกแต่ง แต่ทำหน้าที่เป็นศิลปะเพื่อจิตวิญญาณที่สะท้อนศรัทธา สัจธรรม และคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างมีชีวิตชีวา

ในมิติทางจิตวิญญาณ พบว่ากระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมพุทธศิลป์เป็นกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับการสร้างงานศิลปะ การปั้นและการผลิตเซรามิกจึงมิใช่เพียงการสร้างวัตถุ แต่เป็นการฝึกสติ สมาธิ และความตั้งมั่นทางจิต ส่งผลให้งานศิลปกรรมที่เกิดขึ้นมีคุณค่าทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม สามารถทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการหล่อหลอมจิตใจของทั้งผู้สร้างและผู้รับชมได้พร้อมกัน

ในมิติทางเทคโนโลยี แสดงให้เห็นถึงการผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีวัสดุและกระบวนการผลิตร่วมสมัยอย่างเหมาะสม การเลือกใช้เทคนิคการเผา การพัฒนาเคลือบ และการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ในบางขั้นตอน ช่วยยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของงานศิลปกรรม โดยยังคงรักษาจิตวิญญาณของศิลปะพื้นบ้านและอัตลักษณ์ล้านนาไว้อย่างครบถ้วน สะท้อนให้เห็นถึงนวัตกรรมเชิงวัฒนธรรมที่คำนึงถึงมนุษย์และชุมชนเป็นศูนย์กลาง

จะให้เห็นว่านวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนาจากเซรามิกเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผู้คนหลากหลายกลุ่มเข้าด้วยกัน ผ่านการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและการต่อยอดองค์ความรู้ได้อย่างยั่งยืน ในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ งานวิจัยแสดงให้เห็นว่านวัตกรรมศิลปกรรมดังกล่าวสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ทั้งในด้านศิลปะ จิตวิญญาณ และเศรษฐกิจ โดยสามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพ และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ล้านนาให้แก่ชุมชน ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมีทิศทาง

ดังนั้น นวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนาจากเซรามิกที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้ จึงมิใช่เพียงผลงานศิลปกรรมในเชิงรูปแบบ หากแต่เป็นแบบอย่างของการใช้ศิลปะและปัญญาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนจิตวิญญาณ สังคม และวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยร่วมสมัย และสามารถเป็นแนวทางต้นแบบในการพัฒนาศิลปกรรมเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า รูปแบบและอัตลักษณ์พุทธศิลปกรรมล้านนาในงานเซรามิกของชุมชนสะท้อนเอกลักษณ์ด้านรูปทรง ลวดลาย และความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับคติความเชื่อทางพุทธศาสนาและวิถีวัฒนธรรมล้านนาอย่างชัดเจน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1) วัดและหน่วยงานด้านศาสนา สามารถนำองค์ความรู้พุทธศิลป์ล้านนาไปใช้ในการพัฒนาพื้นที่ศาสนสถาน การจัดแสดงศิลปกรรม และกิจกรรมการเรียนรู้ทางพุทธศิลป์ เพื่อเสริมสร้างศรัทธาและการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรม

2) หน่วยงานด้านวัฒนธรรมและการศึกษา ควรใช้ผลการวิจัยเป็นฐานข้อมูลในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ หลักสูตรท้องถิ่น และกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนาในระดับโรงเรียนและชุมชน

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำข้อมูลอัตลักษณ์ศิลปกรรมไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการสร้างภาพลักษณ์ชุมชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การบูรณาการภูมิปัญญาพุทธศิลป์ล้านนาเข้ากับกระบวนการออกแบบและเทคโนโลยีการผลิตเซรามิกสมัยใหม่ สามารถสร้างนวัตกรรมเชิงวัฒนธรรมที่ยังคงคุณค่าและเพิ่มศักยภาพเชิงเศรษฐกิจได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1) สถาบันการศึกษาและอาชีวศึกษา ควรนำกระบวนการสร้างสรรค์และเทคนิคการพัฒนานวัตกรรมไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรม และการพัฒนาหลักสูตรด้านศิลปกรรมและหัตถกรรม

2) กลุ่มช่างหัตถกรรมและวิสาหกิจชุมชน สามารถใช้แนวทางการออกแบบเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีอัตลักษณ์และเพิ่มมูลค่า

3) หน่วยงานด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการพัฒนาชุมชน ควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการผลิต การตลาด และการพัฒนาคลัสเตอร์ศิลปกรรม เพื่อส่งเสริมอาชีพและรายได้ในชุมชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ต้นแบบนวัตกรรมพุทธศิลปกรรมล้านนาในสื่อเซรามิกได้รับการประเมินคุณค่าในระดับสูง ทั้งด้านความงาม ความหมายเชิงจิตวิญญาณ และศักยภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้และการใช้ประโยชน์ในชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1) วัดและชุมชน สามารถนำต้นแบบไปใช้เป็นสื่อประกอบพิธีกรรม การประดับศาสนสถาน และกิจกรรมเผยแพร่พุทธศิลป์

2) หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ควรนำต้นแบบไปจัดแสดงในนิทรรศการ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และกิจกรรมเทศกาลศิลปกรรม

3) หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สามารถใช้ผลการวิจัยเป็นต้นแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมและของที่ระลึก เพื่อขยายโอกาสทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการตลาดเชิงวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. การต่อยอดองค์ความรู้เชิงลึกด้านสัญลักษณ์และความหมายทางพุทธศิลป์ล้านนา ควรศึกษาวิเคราะห์ลวดลาย คติความเชื่อ และสัญลักษณ์พุทธศิลป์ล้านนาในมิติประวัติศาสตร์ ศาสนา และสุนทรียศาสตร์เชิงเปรียบเทียบ เพื่อสร้างฐานองค์ความรู้ที่สามารถประยุกต์สู่การออกแบบศิลปกรรมร่วมสมัยได้อย่างลุ่มลึก

2.2. การพัฒนาเทคโนโลยีวัสดุและกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มคุณค่าศิลปกรรมและความยั่งยืน ควรวิจัยการใช้วัสดุท้องถิ่น เทคโนโลยีการเผา และนวัตกรรมกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการประเมินคุณภาพ ความทนทาน และศักยภาพการใช้งานในบริบทศาสนาและวัฒนธรรม

2.3. การศึกษารูปแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์และผลกระทบทางสังคมจากการใช้ประโยชน์นวัตกรรมพุทธศิลป์ ควรศึกษาการบริหารจัดการองค์ความรู้ โมเดลธุรกิจสร้างสรรค์ และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากการนำผลงานไปใช้จริงในชุมชน เพื่อพัฒนาแนวทางการใช้ทุนวัฒนธรรมสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Reference

Baldacchino, G. (2002). *Cultural Tourism and Heritage Management.* Bristol, UK: Channel View Publications.

Booncharoen, K. (2023). Integration of Lanna Buddhist Art in Modern Ceramics. *Lanna Arts Journal,* 5(1), 15–29.

Eakjan, D., Kotsuppho, P., Tasonthi, S., Panyacheen, P., & Pin-kaew, J. (2022). The Critical Study of Buddhist Art in Lanna. *Journal of Buddhist Studies,* 13(1), 209–221.

Eliade, M. (1959). *The Sacred and the Profane: The Nature of Religion.* San Diego, CA: Harcourt.

Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures.* New York: Basic Books.

Khadvichai, A., Saokong, P., Piladdhammakorn, P., & Subrahmapanno, P. T. (2024). The Creation of Buddhist Lanna Paintings by Using Natural Materials and Minerals to Create Contemporary Art. *Dhammathas Academic Journal,* 24(3), 87–102.

Kruaraya, P. (2025). Symbolism in Lanna Buddhist Art: Kalasa Vessels and Ritual Aesthetics as Cultural Wisdom. *Journal of Buddhist Art and Culture,* 18(1), 75–98.

Kumar, R., & Singh, P. (2021). Sacred Art and Perception: Symbolism and Spiritual Aesthetics. *Journal of Religious Art Studies,* 9(2), 101–118.

Lee, S., & Chen, Y. (2023). Craft Innovation and Material Culture in Contemporary Design. *International Journal of Design,* 17(1), 77–91.

Lhomchaychotikul, P. (2024). Influence of Lankan Buddhism in Lanna Buddhist Art. *Journal of Buddhist Psychology,* 9(2), 273–287.

Office of the Permanent Secretary, Ministry of Culture. (2021). *Creative Economy Policy and Cultural Development in Thailand*. Ministry of Culture.

Phrakhrukowitthawatee. (2024). The Lanna Pulpit: Identity, Wisdom, and Aesthetics in Buddhist Cultural Heritage. *Saeng-Isan Academic Journal,* 21(2), 170–185.

Saithong, W. (2021). *Lanna Ceramic Wisdom: Case Study of Ka Gai bowls in Lampang Province* (Master's thesis, Chiang Mai University). Chiang Mai.

Sawatsing, S. (2021). Development and Trade of Sukhothai Celadon Ceramics. *Lanna Arts Journal,* 10(1), 20–35.

Smith, L. (2021). *Uses of Heritage.* (2nd ed.). Routledge.

Sriboonruang, S. (2021). *Local Wisdom and Buddhist Art in Lanna Society*. Chiang Mai University Press.

Tan, J., & Ibrahim, N. (2024). Cultural Innovation and Heritage Crafts in Southeast Asia. *Journal of Cultural Heritage Studies,* 18(2), 55–72.

Thailand Research Fund. (2024). *Cultural Innovation and Sustainable Community Development*. Thailand Research Fund.

UNCTAD. (2022). *Creative Economy Outlook 2022*. United Nations.

UNESCO. (2022). *Operational Principles for Safeguarding Intangible Cultural Heritage*. UNESCO Publishing.

ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี

ACHIEVEMENT OF BUILDING MANAGEMENT UNDER THE BUILDING CONTROL ACT B.E. 2522 IN NONTHABURI PROVINCE

[1]ดาราวรรณ อัจฉริยะประสิทธิ์, [2]กมลพร กัลยาณมิตร, [3]สถิตย์ นิยมญาติ และ [4]ชูชีพ เบียดนอก

[1]Darawan Achariyaprasit, [2]Kamolporn Kalyanamitra, [3]Satit Niyomyaht and [4]Chucheep Biadnok

[1]คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[1]Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: golfy_zad2527@hotmail.com

[1]เบอร์โทร: 083-050-8945

Received: 2025-11-26

Revised: 2025-12-10

Accepted: 2026-02-02

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี (2) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี และ (3) เสนอแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชน จำนวน 20 คน เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปความแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี มีการบริหารจัดการมีความเป็นระบบ โปร่งใส และสอดคล้องตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่อง ประชาชนมีส่วนร่วมในบางขั้นตอนของกระบวนการบริหารจัดการ การดำเนินงานได้รับการสนับสนุนด้วยบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือที่เพียงพอในบางด้าน พร้อมมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบและให้บริการประชาชน (2) ปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การขาดความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายและขั้นตอนการขออนุญาต ข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือ รวมทั้งกฎหมายบางมาตราที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของเมือง และ (3) แนวทางการปรับปรุงประกอบด้วย 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ การเพิ่มความรู้ความเข้าใจของประชาชน การพัฒนาระบบและศักยภาพเจ้าหน้าที่ การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย การปรับปรุงกฎหมายที่

เกี่ยวข้อง การจัดสรรบุคลากรและทรัพยากรให้เพียงพอ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความสะดวกในการบริหารจัดการอาคาร

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์; การบริหารจัดการอาคาร; จังหวัดนนทบุรี

Abstract

This research aimed to (1) examine the effectiveness of building management under the Building Control Act B.E. 2522 in Nonthaburi Province; (2) identify problems and obstacles in its implementation; and (3) propose approaches for improving building management under the Act. The study employed a qualitative research design. Data were collected through semi-structured interviews with 20 key informants, comprising local administrators, operational personnel, and members of the public. The data were analyzed using descriptive analysis.

The findings revealed that: (1) building management under the Building Control Act B.E. 2522 in Nonthaburi Province was systematically and transparently implemented in compliance with the law. Officials possessed appropriate knowledge and skills, law enforcement was consistently carried out, and public participation was evident at certain stages. Operations were supported by personnel, budgets, equipment, and information technology to enhance inspection and public services; (2) major problems and obstacles included limited public understanding of relevant laws and permit procedures, insufficient personnel, budgets, and equipment, and certain legal provisions that were not fully consistent with current urban conditions; and (3) proposed improvements comprised seven areas: enhancing public knowledge and understanding, developing personnel and management systems, strengthening inspection and law enforcement mechanisms, revising relevant laws, ensuring adequate allocation of personnel and resources, promoting public participation, and applying digital technology to improve transparency and convenience in building management.

Keywords: Achievements; Building Management Building Control Act B.E. 2522; Nonthaburi Province

บทนำ

จังหวัดนนทบุรี ตั้งอยู่ในภาคกลาง บนฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นจังหวัด 1 ใน 5 ของจังหวัดปริมณฑล Nonthaburi Provincial Disaster Prevention and Mitigation Office (2020) การที่จังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่ปริมณฑลที่ถูกออกแบบให้เป็นเมืองรองรับการขยายตัวและการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร และในปัจจุบันจังหวัดนนทบุรีมีอัตราการขยายตัวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาวะสังคมของจังหวัดนนทบุรีอยู่ในลักษณะ “สังคมเมือง” เนื่องจากมีการขยายตัวของอาคารบ้านเรือนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ้านจัดสรรและคอนโดมิเนียม ซึ่งขณะนี้พื้นที่นนทบุรีมีบ้านจัดสรรจำนวน 1,438 โครงการ จำนวนบ้านในโครงการ 290,127 หลัง และมีอาคารชุด 397 โครงการ จำนวน 142,686 ห้องชุด (Nonthaburi Provincial Land Office, 2018) ด้วยประชากรที่มีมากถึง 1,308,891 คน (Department of Provincial Administration, 2025) มีความหนาแน่นของประชากรเป็นลำดับ 2 ของประเทศ (1,975 คนต่อตารางกิโลเมตร) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เขตเทศบาลนครนนทบุรี และเทศบาลนครปากเกร็ด นอกจากนี้จังหวัดนนทบุรียังเป็นพื้นที่ขยายเส้นทางคมนาคมรองรับการเดินทางเข้า - ออกกรุงเทพมหานคร มีการก่อสร้างถนนสายหลักและเส้นทางรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนสายฉลองรัชธรรม (สายสีม่วง: เตาปูน - บางใหญ่) ซึ่งดำเนินการเสร็จสิ้นและเปิดให้บริการแล้ว โครงการรถไฟฟ้าสายสีชมพู (แคราย - มีนบุรี) Nonthaburi Provincial Office (2018) ซึ่งเปิดให้บริการแล้ว (ในปี 2568)

จากการขยายตัวของเมือง ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ...ประกอบกับปัจจุบันราคาที่ดินมีแนวโน้มสูงขึ้น เจ้าของที่ดินมีความต้องการใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนอย่างคุ้มค่า จึงก่อสร้าง ต่อเติม ดัดแปลงอาคารในพื้นที่ของตนให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มพื้นที่ โดยหลังจากได้รับอนุญาตให้ก่อสร้างอาคารและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ จากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ในทางปฏิบัติผู้ขออนุญาตกลับทำการก่อสร้างอาคารไม่ตรงตามแบบที่ได้รับอนุญาต หรือก่อสร้างอาคารผิดแบบแปลนตามขออนุญาตไว้ เป็นเหตุให้มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารพ.ศ. 2522 เช่น ความสูงของอาคารที่ก่อสร้างติดถนนสาธารณะไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด การก่อสร้างอาคารชิดแนวเขตหรือติดทางสาธารณะมากเกินไป การเว้นระยะร่นจากเขตที่ดินไม่ถูกต้องตามกฎหมาย พื้นที่ว่างรอบอาคารไม่เพียงพอตามที่กฎหมายกำหนด การต่อเติมอาคารผิดไปจากแบบแปลน เป็นต้น ทำให้เกิดผลกระทบกับเจ้าของที่ดินข้างเคียงและประชาชนโดยทั่วไป ตลอดจนทำให้เกิดปัญหาด้านความปลอดภัยของผู้ใช้อาคาร ผู้ใช้ทางสาธารณะในบริเวณดังกล่าว ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาด้านผังเมืองอีกด้วย Chanrat (2020) สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในจังหวัดนนทบุรีที่มีบริบทการเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็ว

ดังนั้นจากสถานการณ์การขยายตัวของเมืองและจำนวนอาคารที่เพิ่มมากขึ้นในจังหวัดนนทบุรี ประกอบกับปัญหาการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมอาคารที่ยังคงพบในหลายพื้นที่ เช่น การก่อสร้างผิดแบบแปลน การละเมิดแนวเขต หรือการไม่ปฏิบัติตามใบอนุญาต ส่งผลให้เกิดปัญหาทางกายภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดคำถามถึงผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด และกิจกรรมในการดำเนินการ

ตามกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ส่งผลต่อความมั่นคงของอาคาร ความปลอดภัยของประชาชน และความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริงหรือไม่

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี เพื่อทำความเข้าใจถึงกระบวนการบริหารจัดการอาคาร วิเคราะห์ผลลัพธ์ในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งระบุปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อสังเคราะห์แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการอาคารให้มีความเหมาะสม ปลอดภัยต่อผู้ใช้อาคาร และสอดคล้องกับบริบทของจังหวัดนนทบุรีอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการอาคาร การศึกษาครอบคลุมแนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ หลักการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ การควบคุมอาคาร รวมถึงบทบัญญัติของพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำกับดูแลและบริหารจัดการอาคารตามกฎหมาย

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) งานวิจัยนี้ใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 20 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกองช่าง และประชาชนผู้มีประสบการณ์ขออนุญาตปลูกสร้าง ดัดแปลง รื้อถอนอาคาร ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 แห่ง คือ เทศบาลนครนนทบุรี เทศบาลนครปากเกร็ด เทศบาลเมืองบางศรีเมือง เทศบาลเมืองบางใหญ่ เทศบาลเมืองเสาธงหิน และเทศบาลเมืองบางพลับ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา สำหรับเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) โดยผู้วิจัยได้จัดทำแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคำถามถูกออกแบบให้สอดคล้องกับประเด็นการวิจัย ประกอบด้วยคำถามแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

ในจังหวัดนนทบุรี ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี และส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ดำเนินการโดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งรายงานทางราชการและสถิติที่สะท้อนการบริหารจัดการอาคาร จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีบทบาทและประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการควบคุมอาคาร โดยใช้คำถามปลายเปิดและสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ถูกต้องและครบถ้วน พร้อมทั้งใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานจริงของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เช่น การประชุม การตรวจแบบแปลนอาคาร และการให้บริการประชาชน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้เกี่ยวข้องมาถอดเสียงเป็นลายลักษณ์อักษร แยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ กำหนดรหัสและจัดกลุ่มเนื้อหา จากนั้นวิเคราะห์หาแนวคิดหลักและความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการบริหารจัดการ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโดยรวมมีความเป็นระบบและเป็นมาตรฐานตามกฎหมาย หน่วยงานเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีคู่มือและเอกสารประกอบเพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติอย่างถูกต้องและตรวจสอบได้ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภายในองค์กรอย่างชัดเจน มีระบบควบคุมภายใน การประเมินผล และการรายงาน ส่งผลให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส คล่องตัว และสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ อย่างไรก็ตาม ประชาชนได้สะท้อนว่าขั้นตอนการยื่นคำขอที่ซับซ้อน ใช้เวลา และต้องเตรียมเอกสารหลายอย่าง จึงอยากให้มีช่องทางออนไลน์หรือระบบติดตามผลอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มเติมเพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระของผู้ยื่นคำขอ

2. ทักษะ ความรู้ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าเจ้าหน้าที่มีทักษะ ความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมกับงาน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง โดยการอบรม ศึกษาดูงาน และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทำให้สามารถตรวจสอบแบบแปลน โครงสร้างอาคาร และมาตรฐานความปลอดภัยได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนเข้าใจหลักกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอน ลดความผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพในการออกใบอนุญาต ด้านทักษะการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่มีความละเอียดรอบคอบในการจัดทำเอกสาร การใช้เทคโนโลยีในการบันทึกข้อมูลและติดตามงาน รวมทั้งสามารถประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกได้อย่างราบรื่น ขณะที่ด้านคุณธรรม จริยธรรม และทัศนคติ พบว่ามีความรับผิดชอบ โปร่งใส

และให้ความสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน แต่ยังต้องเสริมสร้างทักษะการสื่อสารกับประชาชน เพื่อให้สามารถอธิบายขั้นตอนและกฎระเบียบได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย

3. การบังคับใช้กฎหมายและระเบียบ พบว่า หน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ทั้งในด้านการออกใบอนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน และการตรวจสอบการใช้อาคาร เจ้าหน้าที่มีการตรวจสอบเอกสารและพื้นที่ก่อสร้างจริงก่อนออกใบอนุญาต ใช้ระยะเวลาในการพิจารณาภายในกรอบที่กฎหมายกำหนด และมีการติดตาม ตรวจสอบ และดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ฝ่าฝืนอย่างจริงจัง นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายยังเน้นความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการลงโทษ ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ได้แก่ การปรับปรุงแนวทางการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานให้ชัดเจน การพิจารณาร่วมโดยคณะกรรมการในกรณีคำสั่งทางปกครอง และการเพิ่มการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับขั้นตอนการขออนุญาตและบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและลดการฝ่าฝืนโดยไม่ตั้งใจ

4. การมีส่วนร่วมของเจ้าของอาคารหรือประชาชน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการอาคารในบางขั้นตอน ภาครัฐพยายามส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านการให้ความรู้ การเปิดช่องทางสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมอาคาร เพื่อให้ประชาชนเข้าใจขั้นตอนและข้อกำหนดต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความเข้าใจจำกัดเกี่ยวกับขั้นตอนการขออนุญาตและข้อกำหนดของกฎหมาย ส่งผลให้กระบวนการยื่นคำขอบางกรณีเกิดความล่าช้าและบางครั้งมีการก่อสร้างโดยไม่ขออนุญาต หน่วยงานท้องถิ่นได้จัดอบรมและให้ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ประชาชนซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่เพื่อสร้างความโปร่งใสและความร่วมมือ แต่การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ยังควรปรับปรุงให้เหมาะสม ใช้ภาษาง่าย และเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ รวมทั้งปรับปรุงข้อมูลอยู่เสมอให้มีความเป็นปัจจุบัน

5. ทรัพยากรและงบประมาณในการบริหารจัดการ พบว่า หน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เพื่อสนับสนุนการควบคุมอาคารและการให้บริการประชาชน ทั้งในด้านการตรวจสอบ การอนุญาตก่อสร้าง และการบำรุงรักษาอาคาร โดยมีการวางแผนงบประมาณประจำปีและติดตามผลการใช้จ่ายอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า จำนวนบุคลากรยังไม่เพียงพอ เครื่องมือและอุปกรณ์ขาดแคลน รวมถึงงบประมาณบางส่วนที่ไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายที่จำเป็นส่งผลให้การดำเนินงานบางด้านล่าช้าและขาดความต่อเนื่อง ทั้งนี้หากมีการเพิ่มบุคลากรและจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัย จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพของการบริหารจัดการอาคารให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อไป

6. การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ พบว่า หน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบ ควบคุม และให้บริการประชาชนได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางและช่องทางออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลด้านกฎหมายและขั้นตอนการขออนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลง หรือรื้อถอนอาคาร ซึ่งช่วยลดขั้นตอนการดำเนินงานและเพิ่ม

ความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ระบบข้อมูลบางส่วนยังไม่สมบูรณ์และไม่เป็นปัจจุบัน ไม่ครอบคลุมทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน อีกทั้งเจ้าหน้าที่บางส่วนยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยี ดังนั้นหน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีจึงต้องพัฒนาและขยายการใช้เทคโนโลยีให้ครอบคลุมทุกกระบวนการ พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง จะช่วยยกระดับประสิทธิผลของการบริหารจัดการอาคารให้มีความทันสมัยและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นจากหลายปัจจัยร่วมกัน โดยประเด็นสำคัญคือ ประชาชนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมายและขั้นตอนการขออนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลง หรือรื้อถอนอาคารอย่างถูกต้อง ส่งผลให้มีกรณีการก่อสร้างโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือดำเนินการไม่เป็นไปตามแบบที่ได้รับอนุมัติ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายและเพิ่มภาระให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังพบข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือในการปฏิบัติงานที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเมือง ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง รวมถึงกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่ยังขาดความเข้มงวดและความต่อเนื่อง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากข้อจำกัดด้านนโยบายและบริบททางการเมืองในพื้นที่ อีกทั้งกฎหมายบางมาตรายังไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของการพัฒนาเมือง ทำให้เกิดช่องว่างในการควบคุมอาคารบางประเภท ในส่วนของประชาชนผู้รับบริการ พบว่าขั้นตอนการขออนุญาตยังมีความซับซ้อนและข้อมูลที่ได้รับจากหน่วยงานรัฐยังไม่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดความล่าช้าและความไม่สะดวกในการดำเนินการ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการปรับปรุงมุ่งเน้นไปที่ 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประการแรก การเพิ่มความรู้ความเข้าใจของประชาชน ควรประชาสัมพันธ์เชิงรุกและจัดทำสื่อที่เข้าใจง่าย เช่น คู่มือ แผ่นพับ เว็บไซต์ และสื่อออนไลน์ พร้อมทั้งจัดอบรมและให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ลดปัญหาการละเมิดโดยไม่รู้ตัว ประการที่สอง การพัฒนาระบบและกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ ควรให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ กำหนดระยะเวลาและขั้นตอนในการพิจารณาออกใบอนุญาตให้ชัดเจน และพัฒนาศักยภาพด้านเทคนิคและกฎหมายผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการประเมินตนเอง เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ประการที่สาม การเพิ่มประสิทธิภาพของกลไกตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย ควรจัดทำแผนตรวจพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ร่วมมือกับชุมชนและประชาชนในการแจ้งเหตุผิดปกติ รายงานผลการตรวจสอบเป็นระยะ และดำเนินการตามกฎหมายอย่างเข้มงวด เพื่อสร้างความเป็นธรรมและมาตรฐานเดียวกันทั่วจังหวัด ประการที่สี่ การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้ครอบคลุมอาคารทุกประเภททั้งขนาดเล็กและใหญ่ พร้อมมีกลไกตรวจสอบก่อนใช้อาคาร ลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่เพียงฝ่ายเดียว และจัดตั้งคณะกรรมการกลางหรือคณะอนุกรรมการควบคุมอาคารระดับพื้นที่เพื่อความโปร่งใส ประการที่ห้า การจัดสรรบุคลากรและทรัพยากร ควรเพิ่มอัตรากำลังบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิศวกรรม สถาปัตยกรรม และการควบคุมอาคารให้เพียงพอกับภาระงาน

พร้อมจัดทำแผนรองรับการเพิ่มกำลังคนอย่างเป็นระบบ และในระยะสั้นสามารถใช้วิธีจ้างเหมาบริการจากภาคเอกชนเข้ามาช่วยดำเนินงาน ประการที่หก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอดส่อง ดูแล และแจ้งเหตุผิดปกติ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อกระจายข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมอาคารอย่างทั่วถึง และประการที่เจ็ด การใช้เทคโนโลยีและระบบดิจิทัล ควรพัฒนาระบบการยื่นคำขออนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลง หรือรื้อถอนอาคารแบบออนไลน์ เพื่ออำนวยความสะดวก ลดขั้นตอนซ้ำซ้อน เพิ่มความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ โดยตั้งชื่อโมเดลนี้ว่า การบริหารจัดการอาคารเชิงบูรณาการจังหวัดนนทบุรี (Nonthaburi Integrated Building Management Model) โดยมีองค์ประกอบสำคัญจำนวน 6 ด้าน ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

1. รูปแบบการบริหารจัดการ ที่เน้นการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน และมุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centric Management) เพื่อให้การดำเนินงานตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

2. ทักษะ ความรู้ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานขึ้นอยู่กับ “ทุนมนุษย์ (Human Capital)” เป็นสำคัญ โดยเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านเทคนิค กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด

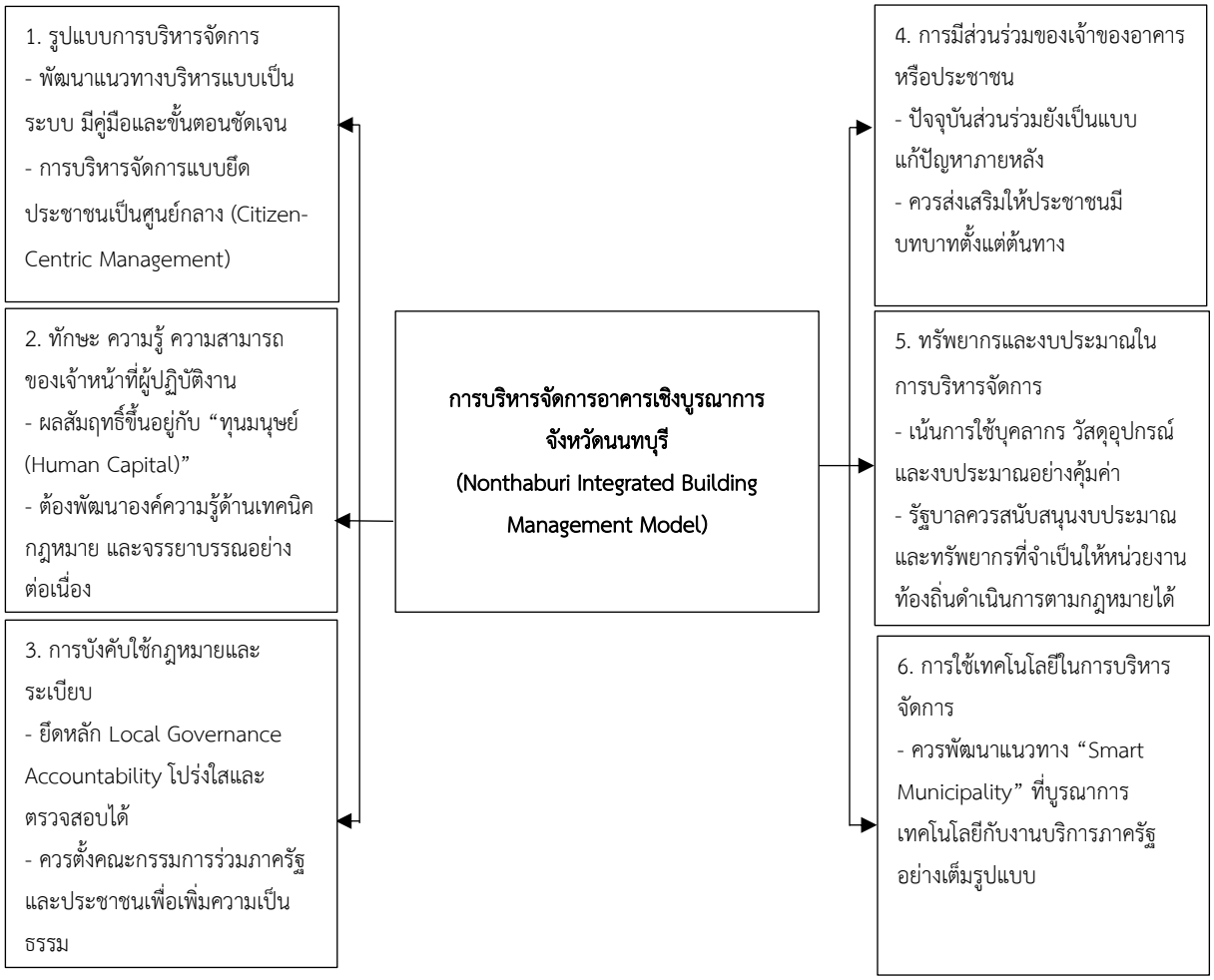
3. การบังคับใช้กฎหมายและระเบียบ โดยยึดหลักหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่มุ่งเน้นความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และมีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ทั้งนี้ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐและประชาชน เพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมในการดำเนินงานและสร้างความเชื่อมั่นต่อการบังคับใช้กฎหมาย

4. การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการหรือประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและติดตามการดำเนินงานของภาครัฐ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมาย

5. ทรัพยากรและงบประมาณในการบริหารจัดการ ที่ครอบคลุมการจัดสรรบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นแก่หน่วยงานท้องถิ่นอย่างเพียงพอ เพื่อให้หน่วยงานท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ โดยนำแนวคิด “Smart Municipality” มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว และความทันสมัยในการให้บริการภาครัฐ

จากองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านดังกล่าว ส่งผลให้เกิดรูปแบบการบริหารจัดการอาคารเชิงบูรณาการตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาและยกระดับการบริหารจัดการอาคารให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างยั่งยืน ดังแสดงตามรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี

1. รูปแบบการบริหารจัดการ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการของหน่วยงานเทศบาลมีความเป็นระบบและเป็นมาตรฐานตามกฎหมาย มีขั้นตอนปฏิบัติงานและเอกสารคู่มือประกอบที่ชัดเจน รวมถึงการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและการมีระบบควบคุมภายใน การประเมินผล และการรายงาน ทำให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส คล่องตัว และสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติจริงยังพบข้อจำกัดในด้านความสะดวกของประชาชน เนื่องจากขั้นตอนการยื่นคำขอที่ซับซ้อน ใช้เวลานาน และต้อง

เตรียมเอกสารหลายรายการ จึงควรพิจารณาการพัฒนาช่องทางออนไลน์หรือระบบติดตามผลอิเล็กทรอนิกส์เพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระของผู้ยื่นคำขอ ทั้งนี้เป็นเพราะหน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรียังคงใช้กระบวนการดำเนินงานแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นความถูกต้องตามกฎหมายมากกว่าความสะดวกของผู้ใช้บริการ จึงทำให้ขั้นตอนต่าง ๆ มีความซับซ้อนและใช้เวลานาน แม้จะมีระบบบริหารจัดการภายในที่เป็นมาตรฐาน แต่ยังขาดการบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการให้บริการประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kamsiripiman (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานด้านกฎหมายควบคุมอาคารที่ผ่านมา กำหนดไว้เป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การยื่นขอรับใบอนุญาต การตรวจสอบแนวเขตสถานที่ขอรับใบอนุญาต การรับใบอนุญาต และการตรวจสถานที่ขณะดำเนินการหลังรับใบอนุญาต ซึ่งในขณะเดียวกัน ขั้นตอนดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรค เช่น ผู้รับการบริการส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงขั้นตอนการดำเนินงานขององค์กร ไม่เข้าใจกฎหมายควบคุมอาคาร รวมทั้งเอกสารและหลักฐานที่ใช้มีมากและยากต่อการเข้าใจ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Doungkaeo (2023) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคาดหวังการขออนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลง และรื้อถอนหรือเคลื่อนย้ายอาคาร ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของประชาชนในเขตอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมระดับความคาดหวังของประชาชนในเขตอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในด้านความพร้อมใช้งานระบบการขออนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมาก

2. ทักษะ ความรู้ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน พบว่า มีความเหมาะสมกับงาน เนื่องจากหน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีมีการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งการอบรม ศึกษาดูงาน และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทำให้สามารถตรวจสอบแบบแปลน โครงสร้างอาคาร และมาตรฐานความปลอดภัยได้อย่างถูกต้อง รวมถึงมีความละเอียดรอบคอบในการจัดทำเอกสาร การใช้เทคโนโลยี และการประสานงานกับหน่วยงานอื่นอย่างราบรื่น อย่างไรก็ตาม ทักษะการสื่อสารกับประชาชนยังควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถอธิบายขั้นตอนและกฎหมายได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่มักมุ่งเน้นไปที่ทักษะทางเทคนิคและความรู้เฉพาะด้านหรือกฎหมายอาคารเป็นหลักมากกว่าทักษะด้านการสื่อสารและบริการประชาชน ส่งผลให้แม้เจ้าหน้าที่จะมีความเชี่ยวชาญในงานควบคุมอาคารแต่ยังไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูลหรืออธิบายขั้นตอนต่าง ๆ ให้ประชาชนเข้าใจได้อย่างทั่วถึงและชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Singkhonkaew (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้กฎหมายควบคุมอาคารและกฎหมายการผังเมืองสำหรับการพัฒนาเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการละเมิดกฎหมาย ควรมีการจ้างเหมาภาคเอกชนให้เป็นผู้สำรวจตรวจสอบแทนเจ้าหน้าที่ คล้ายกับองค์กรรัฐวิสาหกิจจ้างเอกชนให้ทำหน้าที่บางอย่างแทน แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kamsiripiman (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า นายตรวจ นายช่าง ผู้ตรวจแบบ เจ้าหน้าที่ หรือผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้ในตัวบทกฎหมาย

ประกอบกับมีการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบแนวเขตสถานที่ขอรับใบอนุญาตก่อนและหลังรับใบอนุญาต

3. การบังคับใช้กฎหมายและระเบียบ พบว่า การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรีเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเน้นความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ในจังหวัดนนทบุรี ไม่มุ่งเน้นเพียงการลงโทษ แต่ยังพบว่าการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานบางกรณีอาจคลุมเครือ การพิจารณาร่วมโดยคณะกรรมการและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ประชาชนเข้าใจขั้นตอนและกฎหมายจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อป้องกันความเข้าใจผิดและการฝ่าฝืนโดยไม่ตั้งใจ ทั้งนี้เป็นเพราะระบบการบังคับใช้กฎหมายยังคงอาศัยการตีความของเจ้าพนักงานเป็นสำคัญ และขาดแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการใช้ดุลพินิจและความไม่เข้าใจของประชาชนในบางกรณี อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกฎหมายและขั้นตอนปฏิบัติยังไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดการฝ่าฝืนโดยไม่ตั้งใจและลดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Sukthuayat and Chuebuayen, 2023) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัญหาการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคารของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานมีปัญหาเพราะมีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายจำนวนมาก การใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางไม่มีหลักเกณฑ์จำกัดการใช้ดุลพินิจ เจ้าพนักงานออกคำสั่งโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และการออกคำสั่งทางปกครองก็ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ กระทบต่อมาตรฐานการปฏิบัติราชการ และการกำหนดมาตรการบังคับทางปกครองส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายที่จะต้องพิจารณาให้รอบคอบก่อน มีการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ ทำให้มาตรการ บังคับไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสม

4. การมีส่วนร่วมของเจ้าของอาคารหรือประชาชน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจำกัด แม้ว่าหน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีจะมีการจัดอบรมและประชาสัมพันธ์ข้อมูลก็ตาม แต่ยังพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและขั้นตอนการขออนุญาตจำกัด ทำให้เกิดความล่าช้าหรือการก่อสร้างโดยไม่ขออนุญาต ดังนั้นควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงง่าย ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และเผยแพร่ข้อมูลให้เป็นปัจจุบันเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการอาคาร และเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทั้งนี้เป็นเพราะการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้ของหน่วยงานท้องถิ่นยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนเมืองที่มีความหลากหลายทางอาชีพและระดับการศึกษา ทำให้ประชาชนจำนวนมากไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการขออนุญาตก่อสร้างตามกฎหมาย อีกทั้งรูปแบบการสื่อสารของภาครัฐยังไม่ทันสมัยและเข้าถึงได้ยาก ส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการอาคารเพียงในระดับจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Virit (2024) ได้ทำการศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคารในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคารมีผลมาจากความรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร และขั้นตอนและการประชาสัมพันธ์การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thungprom (2023) ได้ทำการศึกษาเรื่องการนำนโยบายควบคุมอาคารไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการนำ

นโยบายควบคุมอาคารไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเมืองปริมณฑล ได้แก่ การเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ และความร่วมมือของประชาชน

5. ทรัพยากรและงบประมาณในการบริหารจัดการ พบว่า แม้หน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีจะจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรตามภารกิจ แต่จำนวนบุคลากรยังไม่เพียงพอ เครื่องมือและอุปกรณ์บางส่วนขาดแคลน ส่งผลต่อความต่อเนื่องและผลสัมฤทธิ์ของงาน การเพิ่มบุคลากร จัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม และจัดหาเครื่องมือทันสมัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เป็นเพราะหน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีต้องรับผิดชอบงานหลากหลายด้านภายใต้งบประมาณจำกัด ทำให้การจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรไม่เพียงพอต่อภาระงานจริง โดยเฉพาะงานควบคุมอาคารที่ต้องใช้ความรู้ทางเทคนิคและอุปกรณ์เฉพาะด้าน ส่งผลให้การดำเนินงานบางส่วนขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถบรรลุผลได้ตามเป้าหมายอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kamsiripiman (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่เพียงพอในการออกตรวจเขต ส่งเสริมให้ได้รับการฝึกอบรม ประชุม หรือสัมมนาเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมอาคารให้กับผู้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Kumsrisook and Wongwattanapong, 2022) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่า การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีปัญหาและอุปสรรคในหลายด้าน เช่น โครงสร้างการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น กระบวนการสรรหาบุคลากร การขาดแคลนบุคลากร ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของงาน หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว และหาวิธีการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามระบบคุณธรรมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

6. การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบ ควบคุม และให้บริการประชาชนในจังหวัดนนทบุรีได้สะดวกและรวดเร็ว ระบบฐานข้อมูลกลางและช่องทางออนไลน์ช่วยลดขั้นตอนและเพิ่มความโปร่งใส แต่ยังพบว่าระบบบางส่วนไม่สมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน อีกทั้งเจ้าหน้าที่บางส่วนยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาระบบให้ครบวงจร พร้อมส่งเสริมความรู้ด้านเทคโนโลยีของเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง จะช่วยยกระดับการบริหารจัดการอาคารให้ทันสมัยและมีคุณภาพสูงขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะระบบเทคโนโลยีของหน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรียังอยู่ในช่วงพัฒนาและขาดการบูรณาการข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อีกทั้งเจ้าหน้าที่บางส่วนยังไม่คุ้นเคยกับการใช้ระบบดิจิทัล ส่งผลให้ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการให้บริการประชาชนยังไม่ถึงระดับที่ควรจะเป็น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sintuchay and Chinnasri (2023) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริการสาธารณะ กรณีศึกษาองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ พบว่าควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการลดขั้นตอนต่าง ๆ ใช้ในการประชาสัมพันธ์

ข้อมูลข่าวสารหรือการให้บริการต่าง ๆ และฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัญหาหลักในการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี มาจากทั้งด้านประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ โดยประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและข้อกำหนดทางกฎหมาย ทำให้เกิดกรณีการก่อสร้างโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือดำเนินการไม่เป็นไปตามแบบที่ได้รับอนุมัติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นระเบียบและความปลอดภัยของชุมชน ในขณะเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐยังเผชิญข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ไม่เพียงพอต่อปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเมือง ทำให้การตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถดำเนินได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง อีกทั้งบางมาตราของกฎหมายยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของเมือง จึงเกิดช่องว่างในการควบคุมอาคารบางประเภท นอกจากนี้ขั้นตอนการยื่นคำขออนุญาตยังคงมีความซับซ้อนและข้อมูลจากหน่วยงานรัฐไม่ชัดเจน ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกไม่สะดวกและเกิดความล่าช้าในการดำเนินการ ทั้งนี้เป็นเพราะระบบบริหารจัดการอาคารในจังหวัดนนทบุรีปัจจุบันยังขาดการบูรณาการระหว่างภาครัฐและประชาชนอย่างแท้จริง ประกอบกับข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และกฎหมายที่ล้าสมัย ทำให้การดำเนินงานไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็ว อีกทั้งประชาชนยังขาดช่องทางการสื่อสารและข้อมูลที่เข้าใจง่าย จึงเกิดช่องว่างระหว่างผู้กำกับดูแลและผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายและการบริหารจัดการอาคารยังไม่บรรลุผลเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Virit (2024) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัย ประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า มีผลมาจากมาตรการทางกฎหมายยังขาดความชัดเจน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Thungprom, 2023) ได้ทำการศึกษาเรื่องการนำนโยบายควบคุมอาคารไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายควบคุมอาคารไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเมืองปริมณฑล ได้แก่ ความไม่ชัดเจนของนโยบาย ผู้ปฏิบัติขาดความรู้และความเข้าใจ ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ มีการทุจริตและประพฤติมิชอบ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ อัตรากำลังไม่เพียงพอ และการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ประชาชนไม่ทั่วถึงและเพียงพอ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Singkhonkaew (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้กฎหมายควบคุมอาคารและกฎหมายการผังเมืองสำหรับการพัฒนาเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานของรัฐจะต้องเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายให้ประชาชนเกิดความรู้และความเข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากประชาชนทั่วไปไม่รู้ข้อกฎหมาย จนนำไปสู่การทำตามคำแนะนำที่ผิด ๆ ของผู้อื่น ต้องเรียนรู้กฎหมายให้กระจ่างขึ้น จะได้ไม่ต้องตกเป็นเหยื่อหรือเครื่องมือของบุคคลที่ไม่หวังดี และบางคนก็เจตนาที่จะละเมิดกฎหมายโดยใช้อิทธิพลเพื่อช่วยเหลือตัวเองไม่ให้ถูกเจ้าหน้าที่ดำเนินคดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยเสนอแนวทางการปรับปรุง 7 ประเด็นสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อ

ความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเริ่มจากการเพิ่มความรู้ความเข้าใจของประชาชนผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่ายและการอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ต่อมาคือการพัฒนาระบบการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้มีขั้นตอนที่ชัดเจน มีการตรวจสอบสม่ำเสมอ และได้รับการพัฒนาทักษะทั้งด้านเทคนิคและกฎหมาย การเพิ่มประสิทธิภาพของกลไกตรวจสอบและการบังคับใช้กฎหมายให้เข้มงวดและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วจังหวัด การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบให้ครอบคลุมอาคารทุกประเภท รวมถึงการจัดสรรบุคลากรและทรัพยากรให้เพียงพอกับภาระงาน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตรวจสอบและเผยแพร่ข้อมูล และสุดท้ายคือการนำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลมาใช้ในการยื่นคำขอและติดตามผล เพื่ออำนวยความสะดวก ลดขั้นตอนซ้ำซ้อน และเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารจัดการอาคาร ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารจัดการอาคารจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมเมืองยุคใหม่ของจังหวัดนนทบุรีที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี กฎหมาย และพฤติกรรมของประชาชน การพัฒนาระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ จัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ และส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของทุกภาคส่วน จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการอาคารในจังหวัดนนทบุรี มีความทันสมัย โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Virit (2024) ได้ทำการศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคารในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทาง และมาตรการที่เหมาะสม มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคาร พร้อมทั้งทำการอบรมให้ความรู้เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และสร้างค่านิยมในการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม และกำหนดมาตรการ เงื่อนไข เพื่อเป็นการป้องกันความเสียหาย พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่เมืองพัทยาต่อไป สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Singkhonkaew (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้กฎหมายควบคุมอาคารและกฎหมายการผังเมืองสำหรับการพัฒนาเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาการควบคุมอาคารและการผังเมืองสำหรับการพัฒนาเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ พบว่าควรมีการพิจารณายกเลิกกฎหมายที่ล้าสมัยใช้มานาน แล้วบัญญัติข้อกฎหมายที่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันหรือยกเลิกกฎหมายบางข้อที่ประชาชนมองแล้วกฎหมายนี้เป็นการลิดรอนสิทธิ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thungprom (2023) ได้ทำการศึกษาเรื่องการนำนโยบายควบคุมอาคารไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการนำนโยบายควบคุมอาคารไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเมืองปริมณฑล พบว่า ต้องทำงานเชิงรุก มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ต้องสร้างความรับรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเพิ่มมากขึ้น ผู้ปฏิบัติงานต้องได้รับการพัฒนาตนเอง ต้องสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้รับการสนับสนุนในด้านทรัพยากรอย่างเหมาะสม และควรมีการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ให้ทันสมัย และผู้บริหารควรตรวจสอบและลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ทุจริต

สรุป

ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า การดำเนินงานของหน่วยงานเทศบาลมีความเป็นระบบและมีมาตรฐานตามกฎหมาย มีการกำหนดขั้นตอนและคู่มือปฏิบัติงานอย่างชัดเจน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม และมีระบบควบคุมภายใน การประเมินผล และการรายงาน ทำให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส คล่องตัว และตรวจสอบย้อนหลังได้ เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เหมาะสมกับงาน สามารถตรวจสอบแบบแปลน โครงสร้างอาคาร และมาตรฐานความปลอดภัยได้อย่างถูกต้อง ทั้งยังมีความรับผิดชอบ โปร่งใส และมีจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในบางขั้นตอน แต่ยังคงพบว่าขั้นตอนการขออนุญาตมีความซับซ้อน ใช้เวลา และข้อมูลบางส่วนไม่ชัดเจน ส่งผลให้บางกรณีเกิดการก่อสร้างโดยไม่ได้รับอนุญาต ปัญหาและอุปสรรคหลักในการบริหารจัดการอาคารเกิดจากความเข้าใจของประชาชนที่ยังไม่เพียงพอ ข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือ รวมถึงกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมและขาดความต่อเนื่อง บางมาตรการทางกฎหมายยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของการพัฒนาเมือง ทำให้เกิดช่องว่างในการควบคุมอาคารบางประเภท ส่งผลต่อความปลอดภัยและประสิทธิภาพของการตรวจสอบ และแนวทางการปรับปรุงเพื่อยกระดับการบริหารจัดการอาคารเน้นไปที่การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน การพัฒนากระบวนการทำงานและศักยภาพของเจ้าหน้าที่ การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย การปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยและโปร่งใส การจัดสรรบุคลากรและทรัพยากรให้เพียงพอ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน และการนำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลมาใช้ในการให้บริการและติดตามข้อมูล เพื่อให้การบริหารจัดการอาคารมีความโปร่งใส ทันสมัย ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในจังหวัดนนทบุรี มีความเป็นระบบตามกฎหมาย แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลและความสะดวกในการรับบริการของประชาชน ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์และช่องทางการเข้าถึงบริการของประชาชนให้สะดวกและครอบคลุมมากขึ้น เช่น การจัดทำระบบออนไลน์สำหรับการยื่นคำขออนุญาตและติดตามสถานะ รวมถึงจัดทำสื่ออธิบายขั้นตอนและเอกสารที่เข้าใจง่าย เพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้สะดวกและลดความผิดพลาด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญเกิดจากประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจกฎหมาย ข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และการบังคับใช้กฎหมายที่ยังไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีควรเพิ่มบุคลากรและงบประมาณให้เพียงพอสำหรับ

การตรวจสอบและติดตามอาคารอย่างทั่วถึง รวมถึงพัฒนากลไกการตรวจสอบหลังการออกใบอนุญาตให้มีประสิทธิภาพ เช่น การวางแผนตรวจสอบเชิงรุก การใช้เทคโนโลยีในการติดตาม และการร่วมมือกับประชาชนหรือชุมชนเป็นเครือข่ายสอดส่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการปรับปรุงควรมุ่งพัฒนากฎหมาย บุคลากร การมีส่วนร่วมของประชาชน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการอาคาร ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีควรปรับปรุงกฎหมายและระเบียบให้ทันสมัย ครอบคลุมอาคารทุกประเภท และลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่โดยลำพัง พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ด้านเทคนิคและกฎหมาย อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัลให้ครอบคลุมทุกขั้นตอนของกระบวนการอนุญาต

2.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการอาคารตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ระหว่างจังหวัดต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดและสามารถปรับใช้ได้ทั้งในด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ทักษะของเจ้าหน้าที่ และการบังคับใช้กฎหมาย

2.2. ควรศึกษาวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ด้านเทคนิค กฎหมาย และการสื่อสารกับประชาชน รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและระบบดิจิทัลในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานให้รวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้

2.3. ควรทำการศึกษาการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมอาคารให้เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้สะดวก เพื่อสร้างความร่วมมือและความตระหนักในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างต่อเนื่อง

References

Chanrat, N. (2020). *Problems and Obstacles in Enforcing the Building Control Act B.E. 2522: A Study of the Case of Building Construction not in Accordance with the Approved Plans of Local Officials, which were Complained to the Ombudsman*. Bangkok: Office of the Ombudsman.

Department of Provincial Administration. (2025). *Population and Area Statistics, Nonthaburi Province*. March 2025. Retrieved April 5, 2025, from https://stat.bora.dopa.go.th/

Doungkaeo, S. (2023). Expectations of the Use of Construction Permit Systems, Modifications, Demolition, or Movement of Buildings Electronically and The Application of Electronic Building Construction Certificates of People in Pakkret District, Nonthaburi Province. *Journal for Strategy and Enterprise Competitiveness*, 2(4), 32-47.

Kamsiripiman, K. (2021). Management Effectiveness of Local Administrative Organizations Based on The Building Control Act of B.E. 2522 in Samut Prakan Province. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 8(1), 14-25.

Kumsrisook, T., & Wongwattanapong, K. (2022). Barriers in Personnel Management of Local Government Organizations. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(1), 369-386.

Nonthaburi Provincial Land Office. (2018). *Housing Estates and Condominiums*. Nonthaburi: Nonthaburi Provincial Land Office.

Nonthaburi Provincial Office. (2018). *Summary of Nonthaburi Province*. Nonthaburi: Nonthaburi Provincial Office.

Nonthaburi Provincial Disaster Prevention and Mitigation Office. (2020). *History of Nonthaburi Province.* Nonthaburi: Nonthaburi Provincial Disaster Prevention and Mitigation Office.

Singkhonkaew, I. N. (2021). The Use of The Building Control Act and The City Planning Act for Urban Development of Large Local Government Organizations. *Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology (Humanities and Social Sciences)*, 7(2), 28-46.

Sintuchay, K., & Chinnasri, W. (2023). Guidelines For Enhancing the Effectiveness of The Use of Information Technology in Public Services A Case Study of Local Administrative Organizations in Khao Yoi District, Phetchaburi Province. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani*, 6(4), 30-46.

Sukthuayat, U., & Chuebuayen, N. (2023). The Issues Concerning the Enforcement of Building Control Laws by Local Officials. *Phimoldhamma Research Institute Journal,* 10(1), 123-140.

Thungprom, P. (2023). Building Control Policy Implementing of Local Administrative Organizations in The Metropolitan Areas. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 8(6), 100-113.

Virit, T. (2024). Effectiveness of Enforcement of the Building Control Act in Pattaya City. *Journal of Modern Learning Development*, 9(9), 34-48.

รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

PARTICIPATION MODEL OF TEMPLES AND COMMUNITIES IN PROMOTING MORALITY AND ETHICS OF WAT PRATU TON PHUENG, MUEANG DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

[1]ปรียาภรณ์ บุตรดา, [2]พระครูสุตชยาภรณ์ และ [3]จีรศักดิ์ ปันลำ

[1]Preeyaporn Bhudda, [2] Phrakru Sutachayaporn and [3]Jeerasak Punlam

[123]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

[123]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: Preeyaporn01.Bhudda@gmail.com

[1]เบอร์โทร: 088-866-3963

Received: 2025-08-27

Revised: 2026-02-07

Accepted: 2026-03-20

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา 2) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และ 3) เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูปหรือคน การวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดใช้การพรรณนา แจกแจงความถี่ และจัดทำตารางประกอบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) บริบทการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา วัดประตูต้นผึ้งมิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น หากแต่เป็นศูนย์กลางทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนโดยรอบ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันอย่างเข้มแข็งระหว่างวัดและชุมชน อันเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของวัดประตูต้นผึ้ง แสดงให้เห็นถึงกลไกการดำเนินงานที่อาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน กระบวนการวางแผนและจัดกิจกรรมทางศาสนาเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน คณะกรรมการวัด กลุ่มเยาวชน และประชาชน

ทั่วไป โดยเปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็น การเสนอแนะ และการแบ่งปันทรัพยากรในการออกแบบกิจกรรม

3) รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมเป็นการทำงานร่วมกันแบบสองทางที่มีพลวัต วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งเรียนรู้ด้านหลักธรรมคำสอน ขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ร่วมคิดร่วมทำในการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างมีพลังและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม ; คุณธรรม ; จริยธรรม ; วัดประตูต้นผึ้ง

Abstract

This research aimed to: 1) examine the context of temple–community participation in promoting morality and ethics based on Buddhist principles; 2) investigate the participatory process between Wat Pratu Ton Phueng and the community in promoting morality and ethics in Mueang District, Lampang Province; and 3) propose a model of temple–community participation in promoting morality and ethics at Wat Pratu Ton Phueng. This qualitative study employed documentary research and in-depth interviews with 25 key informants. Data from open-ended questions were analyzed using descriptive analysis, frequency distribution, and tabulation, while interview data were analyzed through descriptive content analysis.

The findings revealed that:

1) The context of temple–community participation indicated that Wat Pratu Ton Phueng had served not only as a place for religious rituals but also as a religious, social, and cultural center for the surrounding community. This reflected a strong interdependent relationship between the temple and the community, which had provided an important foundation for promoting morality and ethics.

2) The participatory process demonstrated a collaborative mechanism involving various sectors of the community. The planning and organization of religious activities had involved community leaders, temple committees, youth groups, and local residents, with opportunities for consultation, recommendations, and resource sharing in activity design.

3) The participation model had been characterized by dynamic, two-way collaboration. The temple had functioned as a spiritual center and a source of Buddhist learning, while the community had actively participated in planning and implementing activities, thereby sustaining the promotion of morality and ethics.

Keywords: Participation; Virtue; Ethics; Wat Pratu Ton Phueng

บทนำ

พระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในชมพูทวีป ซึ่งปัจจุบันนี้เรียกว่าประเทศอินเดีย ชมพูทวีปในสมัยพุทธกาลนั้น มีความเจริญรุ่งเรืองด้วยศิลปวัฒนธรรม ประชาชนส่วนมากมีความใฝ่ใจในศาสนา และปรัชญา ต่างมุ่งประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสดาหรือเจ้าลัทธิที่ตนนับถือ เพื่อความ หลุดพ้น นอกจากพุทธศาสนาแล้วในชมพูทวีป ยังมีศาสดาและลัทธิศาสนาอื่นอีก เช่น ศาสนาเชน ศาสนาพราหมณ์ กลุ่มศาสดาเจ้าลัทธิประกอบด้วยศาสดามหาวีระ ปกุธกัจจายนสัญชัยเวลัฏฐบุตร เป็นต้น

พระพุทธศาสนาที่ดำรงมั่นคง สืบต่อมาได้จนถึงปัจจุบันนี้ ก็ด้วยพุทธบริษัท 4 อันได้แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบสิกา หรือแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ บรรพชิต (นักบวช) กับคฤหัสถ์ (ผู้ครองเรือน) หรือบรรพชิตกับฆราวาส หรือนักบวชกับทายกทายิกา ยังมีความเคารพในพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ดังพุทธพจน์ว่า “เมื่อตถาคต ปรินิพพาน ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในพระธรรม วินัย ยังมีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา...ในพระธรรม.. ในพระสงฆ์ ในสิกขา...ในกันและกันนี้แล เป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้พระสัทธรรมตั้งมั่นอยู่นาน” (Thai Tripitakas: 22/201/343 - 344) พุทธบริษัททุกหมู่เหล่า ต่างเป็นเจ้าของ พระพุทธศาสนาร่วมกัน “พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว พุทธบริษัททั้ง 4 ไม่ใช่แต่ฝ่ายใดฝ่ายเดียว แต่มีทั้ง พระสงฆ์และญาติโยม อุบาสก อุบาสิกา หรือบรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้งหมดนี้ เป็นเจ้าของพุทธศาสนา เรามีสิทธิ์เท่ากัน” Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto) (2002) และมีหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติเอื้อเฟื้อ เอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน หน้าที่สำคัญอีก ประการหนึ่งคือ การที่จะต้องช่วยทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ก่อนที่พระพุทธองค์จะดับขันธ์ ปรินิพพาน พระศาสดาทรงตรัสกับพระอานนท์ว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอ ทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” (Thai Tripitakas: 10/216/164) “อันนี้ก็ถือว่า พระพุทธเจ้าตรัสถึง มาตรฐานสัจธรรมในพระพุทธศาสนาว่า เมื่อพระองค์นิพพานแล้ว ก็ให้ถือว่าพระธรรมวินัยนี้เป็นศาสดา” (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 1993)

ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย แม้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัฒน์จะส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้คนมีระยะห่างจากสถาบันทางศาสนาและคุณธรรมมากยิ่งขึ้น ทว่า "วัด" ยังคงดำรงสถานะเป็นสถาบันหลักในการสืบทอดทุนทางวัฒนธรรมและเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างเหนียวแน่น บทบาทของวัดมิได้จำกัดอยู่เพียงการประกอบศาสนกิจ หากแต่ยังทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่พึ่งทางจิตใจ และกลไกขับเคลื่อนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การฟื้นฟูและกระชับความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างวัดกับชุมชนจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ปัจเจกบุคคลในสังคม (Phra Khru Singkaew Wachirathammo (2011); Channoi, 2017)

สำหรับ วัดประตูต้นผึ้ง ตั้งอยู่ ณ ถนนท่ามะโอ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เป็นศาสนสถานโบราณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และอัตลักษณ์ท้องถิ่นล้านนา สร้างขึ้นราว พ.ศ. 2380 ในรัชสมัยของเจ้าน้อยขัตติยะ บุตรของเจ้าคำโสม ผู้ครองนครลำปาง โดยสะท้อนผ่านภูมิศาสตร์ทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับแนวประตูเมืองเก่า ด้วยระยะเวลากว่า 2ศตวรรษ วัดแห่งนี้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและทุนทางสังคมที่เข้มแข็งของชุมชน ผ่านการขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมเชิงประจักษ์

อาทิ การรณรงค์วิถีศีล 5 การสร้างวินัยทางสังคม และการส่งเสริมจิตสาธารณะ (Phra Athikan Narong Paphakaro, 2021) การมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการระหว่างวัดและชุมชน ณ วัดประตูต้นผึ้ง สะท้อนให้เห็นถึงพลังแห่งความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน แม้จะเป็นวัดราษฎร์ขนาดเล็ก แต่มีความโดดเด่นด้านการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเชิงรุกทั้งภาคเช้าและภาคเย็น เพื่อตอบสนองความต้องการทางจิตวิญญาณของพุทธศาสนิกชน นอกจากนี้ ยังเป็นที่ประดิษฐานปูชนียวัตถุมงคลสำคัญ ได้แก่ พระเจ้าทันใจ รวมถึงรูปเคารพพระเกจิอาจารย์ทรงคุณทางความศรัทธา เช่น หลวงปู่ทวด หลวงพ่อเกษม เขมโก และครูบาศรีวิชัย Travel Trueid (2025) ทั้งนี้ ในมิติทางสัญลักษณ์ นาม "ประตูต้นผึ้ง" สะท้อนถึงการบูรณาการระหว่างนิเวศวิทยาธรรมชาติกับความศรัทธาทางศาสนา ในฐานะสะพานเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบัน วัดประตูต้นผึ้งจึงมิได้เป็นเพียงศาสนสถานทั่วไป หากแต่เป็นกลไกขับเคลื่อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทรงพลังของจังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
3. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาทั้งภาคเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาภาคเอกสาร

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและพื้นฐานในการวิจัย ประกอบด้วย พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฯ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกาหนังสือทางพระพุทธศาสนา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ ตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาคสนาม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 รูป/คน

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กับตัวบุคคลและวิธีการออนไลน์ (Online)

ระยะที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In–depth Interviews) เป็นคำถามปลายเปิดเน้นการค้นหาประสบการณ์ ถอดข้อมูลจากประสบการณ์จริง มุมมอง และข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมุ่งค้นหาองค์ความรู้และประสบการณ์รายบุคคล

ระยะที่ 4 การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยนี้ดำเนินการ 2 ขั้นตอนสำคัญ คือ

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่แล้ว เช่น งานวิจัยและงานวิทยานิพนธ์ รายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อถอดบทเรียนและพัฒนารูปแบบ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้และรูปแบบรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

ระยะที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจาก 3 แหล่งสำคัญ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสามารถพัฒนาเป็นรูปแบบการส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นผึ้ง ที่มีความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ได้แก่ (1) การวิเคราะห์เอกสาร (2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในทางพระพุทธศาสนาผลการวิจัย พบว่าบทบาทของวัดประตูต้นผึ้ง คือเป็นศูนย์กลางสำคัญทางพิธีกรรม ทางด้านศาสนา และทางสังคม ชาวบ้านยังคงรักษาวิถีชีวิตเดิมได้แก่ การส่งเสริมประเพณีล้านนา อันเป็นเอกลักษณ์ไว้อย่างเหนียวแน่น สะท้อนผ่านความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นแบบพึ่งพาอาศัยกัน แม้จะมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่แก่นแท้ของวัฒนธรรมดั้งเดิมก็ยังคงอยู่ โดยวัดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนควบคู่ไปกับการเป็นที่พึ่งทางใจโดยวัดประตูต้นผึ้งมีบทบาทสำคัญในการเป็นแกนหลักทางคุณธรรมจริยธรรมของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยทำหน้าที่เป็นแหล่ง

เรียนรู้และอบรมธรรมะ เป็นแบบอย่างและสถานที่ปฏิบัติ ให้ชุมชนได้นำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริง รวมถึงเป็นผู้สืบทอดและส่งเสริมประเพณีอันดีงามที่สอดแทรกคุณค่าทางศีลธรรม และยังเป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ที่ปลูกฝังจิตอาสา การแบ่งปัน และความสามัคคีในชุมชนอย่างแท้จริงและการมีส่วนร่วมของชุมชนรอบวัดประตูต้นผึ้งในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของวัดนั้นมีมิติที่ลึกซึ้งและครอบคลุม วัดและชุมชนต่างเป็นรากฐานซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีกระบวนการวางแผนและดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของวัดจึงไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมภายในวัดเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวาและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อให้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าวัดไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมเท่านั้น แต่เป็น "สมบัติของชุมชน" ที่ทุกคนร่วมกันดูแล รักษา และพัฒนา เพื่อให้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นพลังสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีงามอย่างยั่งยืน และได้มีการสื่อสารกับชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของวัดประตูต้นผึ้งและชุมชนในปัจจุบันเป็นการทำงานร่วมกันแบบสองทางโดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งเรียนรู้ในขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็น ผู้ร่วมคิดร่วมทำ ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนไปจนถึงการลงมือปฏิบัติทำให้กิจกรรมทางศาสนาไม่เพียงแต่ช่วยสืบทอดประเพณีเท่านั้นแต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมความสามัคคี และสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยยั่งยืน การศึกษา สวัสดิการ และเศรษฐกิจชุมชน การมีส่วนร่วมลักษณะนี้จะช่วยให้วัดเป็นมากกว่าศาสนสถาน แต่เป็นศูนย์กลางที่สร้างพลังในการพัฒนาชุมชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะเน้นสร้างความร่วมมือที่จริงจังและเป็นระบบ โดยเริ่มจากการมีคณะกรรมการร่วมกัน การวางแผนระยะยาว การสื่อสารที่ครอบคลุม และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของวัดเพื่อพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากพิธีกรรมทางศาสนา การร่วมมือกันระหว่างวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสามารถขยายขอบเขตได้กว้างกว่าพิธีกรรมทางศาสนา

องค์ความรู้ใหม่

ภาพแสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้แนวคิดโดยบูรณาการแนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อใช้อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนโดยกรอบแนวคิดประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ส่วน ได้แก่

1) บริบทของวัดและชุมชน บริบทของวัดและชุมชนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประกอบด้วยลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและสังคม ขณะที่ชุมชนเป็นฐานของการปฏิบัติและการดำรงชีวิตบริบทดังกล่าวมีผลต่อรูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการกำหนดบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมทางศาสนาและสังคม

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยอาศัยแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดและวางแผน (2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล กระบวนการดังกล่าวสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมอย่าง เป็นระบบ และส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม

3) บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ทฤษฎีบทบาท) การศึกษานี้ได้นำทฤษฎีบทบาทมาใช้อธิบายหน้าที่และพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่พระสงฆ์ ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจริยธรรม ผู้ถ่ายทอดหลักธรรม

และผู้ออกแบบกิจกรรม วัด ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ทางศีลธรรม ชุมชน ทำหน้าที่เป็นผู้เข้าร่วม ผู้ปฏิบัติ และผู้สะท้อนผล บทบาทเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันและส่งผลต่อประสิทธิภาพของการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

4) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบกำกับพฤติกรรมของบุคคลในสังคม โดยใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ ศีล 5 ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และหลักโอวาทปาติโมกข์ หลักธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังคุณค่าและจริยธรรมให้แก่ประชาชน

5) รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนจากการวิเคราะห์องค์ประกอบทั้งหมด ผู้วิจัยมุ่งพัฒนา “รูปแบบการมีส่วนร่วม” ซึ่งประกอบด้วย รูปแบบเชิงโครงสร้าง (Structure) รูปแบบเชิงกระบวนการ (Process) รูปแบบเชิงกิจกรรม (Activity) รูปแบบดังกล่าวเป็นผลลัพธ์ของการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์และแนวคิดทางทฤษฎี

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า บริบททางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนรอบวัดประตูต้นผึ้ง พบว่าเป็นพื้นที่ที่วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำคัญทั้งทางศาสนาและสังคม ชาวบ้านยังคงรักษาวิถีชีวิตและประเพณีล้านนา อันเป็นเอกลักษณ์ไว้อย่างเหนียวแน่น สะท้อนผ่านความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันที่เข้มแข็งภายในชุมชน แม้จะมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่แก่นแท้ของวัฒนธรรมดั้งเดิมก็ยังคงอยู่ โดยวัดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชนควบคู่ไปกับการเป็นที่พึ่งทางใจสอดคล้องกับงานวิจัยของ Channoi (2017) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมทาง จริยธรรมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย” จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝังจริยธรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจัยภายนอกมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าปัจจัยภายใน ถือว่ามีความสำคัญเป็นอันดับแรกที่จะต้องให้การส่งเสริมและปลูกฝัง ปัจจัยภายนอกประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมสถานศึกษา ด้านกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ด้านสถานภาพครอบครัวของนักศึกษาและด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Phra Khru Singkaew Wachirathammo, 2011) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริม กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน” พบว่า “ด้านบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ การอุปถัมภ์พระสงฆ์มากที่สุด เช่น การถวายภัตตาหารเป็นประจำ สิ่งของอุปโภคอัฐบริวาร ยารักษาโลก และสร้างเสนาสนะสถาน ด้านการชักชวนคนเข้าวัดอยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญ ๆ เช่น วันมาฆบูชา วิสาขะบูชา เป็นต้น และประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น รองลงมาได้แก่ การจัดบรรยายธรรมะมีวัดเป็นศูนย์กลาง โดย ร่วมกับพระสงฆ์ เช่น จัดอบรมธรรมะวันอาทิตย์ และการประชาสัมพันธ์ในวันสำคัญต่าง ๆ ด้านสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า อยู่ในระดับน้อย เช่น การจัดทำ CD ธรรมะ การเทศน์

ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชน การเขียนบทความทางหนังสือพิมพ์ และการแสดงปาฐกถาธรรมในสถานที่ราชการ สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ และด้านการปกป้อง พระพุทธศาสนา พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการทำนุบำรุงศาสนาอย่างมีเหตุผล รองลงมา คือ การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง และการศึกษาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างถูกต้องแท้จริง และการมีส่วนร่วมของชุมชนรอบวัดประตูต้นผึ้งในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของวัดนั้นมีมิติที่ลึกซึ้งและครอบคลุม วัดและชุมชนต่างเป็นรากฐานซึ่งกันและกัน ชุมชนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับ แต่ยังเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก ผ่านการร่วมพิธีกรรม การสนับสนุนด้านปัจจัยและแรงงาน การส่งเสริมการศึกษา การเป็นอาสาสมัคร และการสืบสานประเพณีต่างๆ ซึ่งทั้งหมดนี้หลอมรวมให้วัดประตูต้นผึ้งเป็นศูนย์รวมจิตใจและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างแท้จริง วัดประตูต้นผึ้งและชุมชนมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันอย่างแน่นแฟ้นในการสืบทอดและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมผ่านประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นตลอดทั้งปี กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่รักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบล้านนา แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการ ปลูกฝังคุณค่าทางศีลธรรมและยังคงเป็นเสาหลักทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนลำปางที่มิอาจแยกจากกันได้ แม้เวลาและสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ความผูกพันและบทบาทของวัดในการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมผ่านประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กระบวนการวางแผนและดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของวัดพบว่า ไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมภายในวัดเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวาและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อให้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าวัดไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมเท่านั้น แต่เป็น "สมบัติของชุมชน" ที่ทุกคนร่วมกันดูแล รักษา และพัฒนา เพื่อให้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นพลังสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีงามอย่างยั่งยืน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Phra Chawalit Chirawatthano, 2018) ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมการรักษาศีล 5 เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชน ในตำบลแม่ตำ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็น ของประชาชนในตำบลแม่ตำ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัญหาอุปสรรคในการรักษาศีล 5 ของประชาชน ในศีลข้อที่ 1 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.64) ในประเด็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของ ประชาชนที่ส่งผลต่อการฆ่าสัตว์และการทอดทิ้งสัตว์เลี้ยง รองลงมาคือ ศีลข้อที่ 3 สื่อต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม และการแต่งตัวในสังคมเปลี่ยนไป ศีลข้อที่ 4 พูดโกหกเพื่อเอาตัวรอด และ พูดระรานคนอื่นด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย ศีลข้อที่ 2 ขาดการอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม และ สังคม ในปัจจุบันทำให้ต้องเอาตัวรอด ศีลข้อที่ 5 สังคมไทยเป็นสังคมสังสรรค์มีการวางจำหน่ายสุรา ยาเสพติดให้โทษเป็นจำนวนมากและสามารถหาซื้อได้ง่าย 2. กระบวนการส่งเสริมการรักษาศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตตำบลแม่ตำ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงรายจากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการรักษาศีล 5 เพื่อ นำมาพัฒนากระบวนการในการส่งเสริมเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น พบว่าศีลข้อที่ 1 ด้าน หลักประกันชีวิต ใช้กระบวนการจัดอบรมเข้าค่ายปฏิบัติ

ธรรม และให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติตามหลัก ศีล 5 ศีลข้อที่ 2 ด้านทรัพย์สิน ใช้กระบวนการจัดอบรม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดย ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่เดิม จะสามารถนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตและทางวัดและชุมได้มีการประเมินผลการดำเนินงานของกิจกรรมทางศาสนาที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ทราบถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกิจกรรม และนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาให้กิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคม และได้มีการสื่อสารกับชุมชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าเป็นการทำงานร่วมกันแบบสองทางโดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งเรียนรู้ในขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็น ผู้ร่วมคิดร่วมทำ ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนไปจนถึงการลงมือปฏิบัติทำให้กิจกรรมทางศาสนาไม่เพียงแต่ช่วยสืบทอดประเพณีเท่านั้นแต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมความสามัคคี และสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนในชุมชนอย่างยั่งยืนโดยสอดคล้องงานวิจัยของ Saisakol (2009) พบว่าความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมโครงการวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา: กรณีศึกษาวัดปัญญานันทาราม” ผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชน ในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 35-44 ปีมีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือ เทียบเท่า สถานภาพโสด ประกอบอาชีพเป็นพนักงานธุรกิจเอกชน/อาชีพอิสระ พักอาศัยอยู่ในจังหวัด ปทุมธานีมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท และมีมูลเหตุจูงใจในการมาวัดปัญญานันทาราม เพราะศรัทธาต่อผลบุญในพุทธศาสนามากที่สุด โดยและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Sumeth Sumetho (2001) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการ ส่งเสริมพระพุทธศาสนาของนักธุรกิจในสมัยพุทธกาลกับปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณี ดร. บุญยง ว่องวานิช” พบว่า “บทบาทของนักธุรกิจที่มีต่อพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล สามารถสรุปเป็น ประเด็น คือประเด็นที่ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำมาใช้เป็นแนวทางต่อการบริหาร ได้แก่ การบริหารตน การบริหารคน การบริหารงาน ด้วยจุดมุ่งหมาย เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ประเด็นที่ 2 การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ใน ชีวิตประจำวัน นักธุรกิจสมัยพุทธกาลได้เข้าไปมีส่วนในกิจกรรมที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา ในด้านต่าง ๆ เช่น การให้ความอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา การถวายบำรุงพระสงฆ์ การถวายเครื่องอุปโภคและ ยารักษาโรค การสร้างเสนาสนะมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผู้คอย ประสานความสัมพันธ์อันดีต่อพระสงฆ์ให้มีความสามัคคี ประเด็นที่เป็นส่วนที่เนื่องกันจากกิจกรรม นักธุรกิจได้เข้าไปมีบทบาทต่อการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นบทบาทการสร้างศาสนทายาท บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และบทบาทด้านสังคมสงเคราะห์เพื่อความดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาให้มั่นคงตั้งมั่น

สรุป

บริบททางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนรอบวัดประตูต้นผึ้งเป็นพื้นที่ที่วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำคัญทั้งทางศาสนาและสังคม ชาวบ้านยังคงรักษาวิถีชีวิตและ ประเพณีล้านนา อันเป็นเอกลักษณ์ไว้อย่างเหนียวแน่น สะท้อนผ่านความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันที่เข้มแข็งภายในชุมชน แม้จะมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่แก่นแท้ของวัฒนธรรมดั้งเดิมก็ยังคงอยู่กระบวนการวางแผนและดำเนิน

กิจกรรมทางศาสนาของวัดจึงไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมภายในวัดเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวาและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อให้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของวัดประตูต้นผึ้งและชุมชนในปัจจุบันเป็นการทำงานร่วมกันแบบสองทาง โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งเรียนรู้ในขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ร่วมคิดร่วมทำตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนไปจนถึงการลงมือปฏิบัติทำให้กิจกรรมทางศาสนาไม่เพียงแต่ช่วยสืบทอดประเพณีเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมความสามัคคี และสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนในชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าวัดประตูต้นผึ้งเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและสังคมที่มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพากับชุมชนอย่างเหนียวแน่น ในการรักษาวิถีชีวิต ประเพณีล้านนา และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เห็นควร 1) ให้ชุมชนควรถือเอาวัดเป็นฐานทุนทางวัฒนธรรม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นโดยสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการจัดงานประเพณีท้องถิ่นล้านนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสืบสานอัตลักษณ์ดั้งเดิมไม่ให้สูญหาย และ 2) สถานศึกษาและครอบครัวในพื้นที่ ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับวัด บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร) เพื่อนำเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อใช้สภาพแวดล้อมทางศาสนาเป็นเกราะป้องกันทางสังคมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อเยาวชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ากระบวนการวางแผนและดำเนินกิจกรรมทางศาสนาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน วัดไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมแต่เป็น "สมบัติของชุมชน" ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายทางสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด สื่อ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เห็นควร 1) วัดประตูต้นผึ้ง ควรริเริ่มจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนกิจการวัดและชุมชน ที่มาจากตัวแทนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และเยาวชน เพื่อร่วมกันวางแผน ออกแบบกิจกรรม และร่วมประเมินผลการดำเนินงาน เช่น การส่งเสริมศีล 5 แก้ไขปัญหาอาชีพหรือค่านิยมที่เปลี่ยนไป ให้ตอบโจทย์ปัญหาจริงของชุมชน 2) หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด / สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ควรเข้ามาสนับสนุนองค์ความรู้ในการบริหารจัดการวัดเชิงรุก เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้วัดและชุมชนสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมทางศาสนาได้อย่างเป็นระบบ รวมถึงการรับมือกับปัญหาสังคมสมัยใหม่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การทำงานร่วมกันแบบสอง ระหว่างวัดและชุมชนในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ ตั้งแต่การวางแผนจนถึงปฏิบัติ ทำให้เกิดความยั่งยืน และพุทธศาสนิกชนมีความศรัทธา มีส่วนร่วมในการอุปถัมภ์และสืบทอดพระพุทธศาสนา เห็นควร 1) ผู้นำชุมชน ประชาชนควรส่งเสริมบทบาทของ อุบาสก-อุบาสิกา และเครือข่ายคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ ให้เข้ามามีบทบาทในการเป็นศาสนทายาทและร่วมสนับสนุนทรัพยากร เช่น ทุนทรัพย์ เทคโนโลยี หรือภูมิปัญญาเพื่อให้วัดสามารถขยายบทบาทด้านการเผยแผ่ธรรมะและการสงเคราะห์สังคมได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น 2) ทุกภาคส่วนร่วมกัน

สร้างแพลตฟอร์มการสื่อสารสองทาง เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ร่วมกับการจัดเวประชาคมในวัด เพื่อให้คนในชุมชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของวัด และแสดงความคิดเห็นเพื่อร่วมพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง

2.ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างรูปแบบการแก้ปัญหาสังคมในชุมชนรอบวัด จากผลการวิจัยพบว่าวัดและชุมชนเผชิญกับความท้าทายทางสังคมยุคใหม่ เช่น ปัญหายาเสพติด การเปลี่ยนแปลงของค่านิยม และผลกระทบจากสื่อสังคมออนไลน์ การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรขยับจากการศึกษาสภาพปัจจุบันเป็นการ วิจัยเชิงปฏิบัติการ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยและรูปแบบการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ (Gen Z / Millennials) กับการสืบทอดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมล้านนา เพราะบริบททางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย แต่การรักษาความยั่งยืนของวัดในฐานะศูนย์กลางชุมชนระยะยาว จำเป็นต้องพึ่งพาคนรุ่นใหม่

References

Channoi, P. (2017). *Model of activities for developing ethical behavior of students in private higher education institutions according to the characteristics of Thai ideal graduates*. (Master of Education Thesis). Graduate School: Chiang Mai Rajabhat University. Chiang Mai.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas.* Bangkok: MCU Press.

Phra Athikan Narong Paphakaro. (2021). *Wat Pratu Ton Phueng.* Retrieved May 15, 2025, from https://pukmudmuangthai.com/detail/17512

Phra Chawalit Chirawatthano (Yungyuen). (2018). *The process of promoting the observance of the Five Precepts to improve the quality of life of the people in Mae Ta Subdistrict, Phaya Mengrai District, Chiang Rai Province.* (Master of Buddhist Studies Thesis in Buddhism).Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (1993). *The Buddhist Congregation and the Monastic Discipline* (1st ed.). Bangkok: Panya Publishing House.

Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2002). *The Dangers to Buddhism in Thailand.* (22nd ed.). Bangkok: Phutthatham Foundation.

Phra Khru Singkaew Wachirathammo. (2011). *The role of the elderly in promoting Buddhist activities: A case study of Laiyao Subdistrict, Ban Hong District, Lamphun Province.* (Master of Buddhist Studies Thesis in Buddhism). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

Phra Sumeth Sumetho. (2001). *A comparative study of the role of businessmen in promoting Buddhism during the Buddha's time and the present: A case study of Dr.Bunyong Wongwanich.* (Master of Buddhist Studies Thesis in Buddhism). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

Saisakol, P. (2009). *The Satisfaction of Buddhists Participating in the 'Wat Withee Phut' Project in Commemoration of the King's 80 th Birthday Anniversary: A Case Study of Wat Panyanantarama.* (Master of Arts Thesis in Buddhist Studies). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

Travel Trueid. (2025). *Travel Trends (2025).* Retrieved May 3, 2025, from https://travel.trueid.net/tag/

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS EDUCATIONAL INSTITUTION GROUP CITY 2 UNDER THE OFFICE OF LAMPANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

[1]ณัฐพงศ์ กุญชร, [2]จุรีย์ สร้อยเพชร และ [3]วราลักษณ์ ศรีกันทา

[1]Natthapong Kunchorn, [2]Juree Sroypet and [3]Waraluk Sriguntha

[1]นิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเนชั่น

[1]Master of Education Program Students, Nation University, Thailand

[1]Corresponding Author's E-mail: ppongespresso@gmail.com

[1]เบอร์โทร: 096-698-0189

Received: 2025-11-21

Revised: 2025-11-25

Accepted: 2026-01-10

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษา 2) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนสถานศึกษาใน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำนวน 11 โรงเรียน จำนวน 246 คน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์บริหารงาน 5 ปีขึ้นไป จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท และเคยผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ไม่ต่ำกว่าระดับดี จำนวน 5 คน

ผลการศึกษาพบว่า

1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน การพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการนิเทศการสอน โดยเพศมีผลต่อภาวะผู้นำเฉพาะด้านการนิเทศการศึกษา ขณะที่ระดับการศึกษามีผลต่อทุกด้าน ส่วนประสบการณ์ทำงานไม่มีผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการ

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 6 ด้าน ได้แก่ 1) การนิเทศการศึกษา เน้นการนิเทศแบบพัฒนาอย่างเป็นระบบ ให้คำปรึกษาแทนการจับผิด ส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 2) การ

พัฒนากระบวนการเรียนการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 3) การพัฒนาสื่ออุปกรณ์ สนับสนุนงบประมาณ พัฒนาองค์ความรู้ บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ตรวจสอบประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ 4) การวัดและประเมินผล สร้าง Rubric ใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เน้นการประเมินเพื่อพัฒนา 5) การนิเทศการสอน ดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยรูปแบบหลากหลาย ส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ ส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่าการวิจัยในชั้นเรียน สนับสนุนงบประมาณและเวลา สร้างวัฒนธรรมการวิจัยและนวัตกรรม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน; กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2

Abstract

This study aimed to: 1) investigate and compare the instructional leadership of school administrators in the City 2 Educational Institution Group under the Lampang Primary Educational Service Area Office 1, classified by gender, educational level, and work experience; and 2) identify approaches for developing administrators' instructional leadership. The population consisted of 246 teachers from 11 schools, while five school administrators with at least five years of administrative experience, a minimum master's degree, and external quality assessment results at the "good" level or higher served as interview informants.

The findings revealed that:

1) The overall instructional leadership of school administrators was at a high level. The dimensions, ranked from highest to lowest, were development of teaching and learning processes, learning assessment and evaluation, development of instructional media and materials, educational supervision, research for educational quality development, and teaching supervision. Gender significantly affected instructional leadership only in educational supervision, whereas educational level affected all dimensions. Work experience did not significantly affect instructional leadership.

2) The approaches for developing instructional leadership in the six dimensions were as follows: 1) educational supervision emphasized systematic developmental supervision, consultative support, and Professional Learning Communities (PLCs); 2) teaching and learning process development focused on student-centered learning, the use of innovation and technology, and the development of 21st-century skills; 3) instructional media and materials development emphasized budgetary support, knowledge development, integration of local wisdom, and systematic evaluation of effectiveness; 4) measurement and evaluation focused

on rubric development, diverse assessment methods, and formative assessment; 5) teaching supervision emphasized systematic supervision, diverse supervisory approaches, and Professional Learning Communities (PLCs); and 6) research for educational quality development promoted teachers' awareness of the value of classroom research, supported funding and time allocation, and fostered a culture of research and innovation.

Keywords: Academic Leadership; Basic Education School Administrators; Muang 2 School Network

บทนำ

กระแสการพัฒนาและการแข่งขันของโลกในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง กระทบต่อด้านสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี โครงสร้างองค์กรและกลยุทธ์การบริหารจัดการ โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการเทคโนโลยี ได้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านภาวะผู้นำและกลยุทธ์การบริหารจัดการ เพื่อให้องค์กรสามารถรับมือกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถดำเนินการบริหารจัดการศึกษาให้ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้นั้น นอกจากจะปฏิบัติภารกิจตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว ยังต้องแสดงบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำด้วย คือ มีความรู้ความสามารถในการใช้ปัญญาชี้นำ เพื่อปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์ บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ต่อองค์กรและต่อตนเอง โดยอาศัยเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่พึงประสงค์ ผู้นำต้องแสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความมีภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นผลรวมของบุคลิกภาพ เช่น ลักษณะทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคมและมนุษย์สัมพันธ์ในฐานะของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถใช้ปัญญาชี้นำ และเป็นต้นแบบที่ดีด้านการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงบทบาทในฐานะผู้นำทางการศึกษา ซึ่งจะต้องเป็นการแสดงออก โดยอิสระที่มีผลดีต่อผู้อื่น หรือสังคม เช่น การตัดสินใจ การจูงใจให้คนทำงาน การแสดงออกทางความคิด การพูด พฤติกรรมทางอารมณ์ การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม เมื่อพิจารณาบริบทของความเป็นผู้นำทางการศึกษา จะพบว่า บทบาทของผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาจะเกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำให้คำปรึกษาหารือในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นธรรม การเป็นผู้จูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามตัวแบบหรือตัวอย่างที่ดี การเป็นผู้พัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่พึงประสงค์ขององค์กรหรือสังคม และเมื่อตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่ตั้งขึ้นมาเพื่อการเรียนการสอน ดังนั้นจุดมุ่งเน้นและเป้าหมายของการบริหารสถานศึกษา คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องแสดงบทบาทสำคัญในเชิงวิชาการ มีความเข้าใจและรับผิดชอบการเรียนรู้ของนักเรียน มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการที่เป็นวิชาชีพของตนอย่าง

ลึกซึ้ง สามารถใช้ในการให้คำแนะนำให้ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ความรู้ในสาขาของตน เพื่อการอธิบายเหตุการณ์และจัดสถานการณ์ ให้เกิดผลดีต่อองค์กร และป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอด ถึงสามารถให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้สำเร็จในระดับหนึ่ง รวมทั้งมีผลงานเป็นที่ยอมรับ มีการพัฒนานวัตกรรมเชิงวิชาชีพและมีผลงานเผยแพร่ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ จะต้องมี ความรอบรู้ เฉลียวฉลาด อารมณ์มั่นคง มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง และมีมนุษยสัมพันธ์สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Kongthiang, 2018)

กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งหมด 11 สถานศึกษา ประกอบไปด้วยสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ทำให้บริบทในสถานศึกษาขนาดต่างๆ มีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน และมีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 ทั้ง 4 รายวิชา บางสถานศึกษา และบางรายวิชา ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ (National Institute of Educational Testing Service [NIETS], 2025) ดังนั้นจึงต้องใช้ศักยภาพของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ และการพัฒนาครูในด้านวิชาการเพื่อสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 เพื่อได้ทราบถึงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะส่งผลต่อคุณภาพของงานวิชาการ รวมไปถึงเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ให้ตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทยและนำพาการศึกษาของประเทศไทยให้มีการจัดการศึกษาที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษา

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทาง ขั้นตอน และวิธีการดำเนินการวิจัย ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

ประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำนวน 11 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 246 คน กลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มประชากรทั้งหมด

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการนิเทศการศึกษา (2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน (3) ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน (4) ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน (5) ด้านการนิเทศการสอน (6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Lilert's) (Srisa-ard, 2017: p. 121)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดของผู้ตอบแบบสอบถามเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์(Item Objective Congruence Index : IOC) จำนวน 3 ท่าน พบว่าข้อคำถามใช้ได้ โดยมีค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00

2. ผู้วิจัยดำเนินการยื่นขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อคณะกรรมการพิจารณาการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยเนชั่น

3. นำแบบสอบถามที่ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูผู้สอนในโรงเรียน ที่ไม่ใช่ประชากร จำนวน 30 คน โดยพิจารณาความเข้าใจในคำถามด้วยการนำแบบสอบถามมา ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งเป็นการหาค่าความคงที่ภายใน (Internal Consistency) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Coefficient Alpha) โดยครอนบาค(Cronbach) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.987

4. ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเนชั่น ถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำนวน 11 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านปงสนุก 2) โรงเรียนวัดน้ำโท้ง 3) โรงเรียนแม่ก๋งวิทยา 4) โรงเรียนบ้านทุ่งกล้วย 5) โรงเรียนวัดบ้านฮ่อง 6) โรงเรียนวัดบ้านสัก 7) โรงเรียนบ้านแม่เฟือง 8) โรงเรียนวัดค่ากลาง 9) โรงเรียนบ้านสบค่อม 10) โรงเรียนทุ่งฝางวิทยา และ 11) โรงเรียนวัดทุ่งโจ้

เพื่อขออนุญาต ในการตอบแบบสอบถาม โดยการแนบ QR Code แบบสอบถามเป็นลิงค์ในการตอบแบบสอบถามผ่าน Google Form

5. เก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 246 ฉบับ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้จาก Google Form ที่ได้รับกลับมา เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยใช้สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตามเพศที่แตกต่างกัน และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าที แบบ Independent samples t-test

4) วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้ข้อมูลการวิเคราะห์สถิติ F-test

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 มีรายละเอียดดำเนินการ ดังนี้

ประชากร

ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ที่ประสบการณ์บริหารงาน 5 ปีขึ้นไป จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท และเคยผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ไม่ต่ำกว่าระดับดี จำนวน 5 คน

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ-สกุล ตำแหน่ง วิทยฐานะ และประสบการณ์ทำงานสายบริหาร

ตอนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการนิเทศการศึกษา (2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน (3) ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน (4) ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน (5) ด้านการนิเทศการสอน (6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1) ดำเนินการการสัมภาษณ์ เพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

2) บันทึกผลการการสัมภาษณ์ และแยกประเด็นเป็นรายด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง โดยการนำข้อมูลมาเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ ตามประเด็นของ แนวทาง ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 6 ด้าน และหาความเชื่อมโยงของ แนวคิดในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องให้ ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำมาสรุปผลแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัย

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 246 คน เป็นเพศชาย จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 11.79 และเป็นเพศหญิง จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 88.21 ด้านวุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 63.41 รองลงมามีการศึกษาสูงกว่าระดับ

ปริญญาตรี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 36.59 ประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน มากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 39.02 รองลงมาคือมีประสบการในการทำงาน ตั้งแต่ 10-20 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 36.59 และมีประสบการณ์ในการทำงาน น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 24.39 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษา สรุปผลได้ตามตารางที่ 1ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยรวมรายด้าน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	N=246		อันดับที่	แปลผล
	μ	σ		
ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน	4.53	0.69	1	มากที่สุด
ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน	4.47	0.74	2	มาก
ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน	4.37	0.73	3	มาก
ด้านการนิเทศการศึกษา	4.30	0.72	4	มาก
ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.29	0.77	5	มาก
ด้านการนิเทศการสอน	4.28	0.74	6	มาก
รวม	**4.37**	**0.68**		**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยรวมรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\mu = 4.37, \sigma = 0.68$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยมากที่สุด $\mu = 4.53, \sigma = 0.69$ รองลงมา คือ ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน $\mu = 4.47, \sigma = 0.74$ ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน $\mu = 4.37, \sigma = 0.73$ ด้านการนิเทศการศึกษา $\mu = 4.30, \sigma = 0.72$ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา $\mu = 4.29, \sigma = 0.77$ และด้านการนิเทศการสอน $\mu = 4.28, \sigma = 0.74$ ตามลำดับ

เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตาม เพศ ระดับศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษา สรุปผลได้ตามตารางที่ 2-4 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	เพศ	จำนวน	μ	σ	t	Sig.
ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน	ชาย	29	4.55	0.48	0.172	0.713
	หญิง	217	4.53	0.72		
ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน	ชาย	29	4.37	0.46	-0.717	0.202
	หญิง	217	4.48	0.77		
ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน	ชาย	29	4.41	0.52	0.253	0.954
	หญิง	217	4.37	0.75		
ด้านการนิเทศการศึกษา	ชาย	29	4.28	0.40	-0.088	0.038*
	หญิง	217	4.30	0.75		
ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	ชาย	29	4.29	0.65	-0.004	0.848
	หญิง	217	4.29	0.79		
	หญิง	217	4.48	0.77		
ด้านการนิเทศการสอน	ชาย	29	4.41	0.50	0.999	0.386
	หญิง	217	4.27	0.77		
รวม	ชาย	29	4.39	0.48	0.109	0.764
	หญิง	217	4.37	0.70		

*sig < 0.05

จากตารางที่ 2 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า เพศมีผลต่อระดับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยมีระดับความเห็นที่แตกต่างกันในประเด็น ด้านการนิเทศการศึกษา สำหรับด้านอื่น ๆ อีก 5 ด้าน มีระดับความเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	ระดับการศึกษา	จำนวน	μ	σ	t	Sig.
ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน	ปริญญาตรี	156	4.59	0.53	1.979	0.001*
	สูงกว่าปริญญาตรี	90	4.42	0.90		
ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน	ปริญญาตรี	156	4.60	0.45	3.215	0.000*
	สูงกว่าปริญญาตรี	90	4.23	1.03		
ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน	ปริญญาตรี	156	4.41	0.54	0.934	0.001*
	สูงกว่าปริญญาตรี	90	4.31	0.97		
ด้านการนิเทศการศึกษา	ปริญญาตรี	156	4.37	0.52	1.719	0.000*
	สูงกว่าปริญญาตรี	90	4.18	0.97		
ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	ปริญญาตรี	156	4.37	0.63	1.983	0.012*
	สูงกว่าปริญญาตรี	90	4.15	0.95		
ด้านการนิเทศการสอน	ปริญญาตรี	156	4.39	0.58	2.714	0.012*
	สูงกว่าปริญญาตรี	90	4.10	0.93		
รวม	ปริญญาตรี	156	4.46	0.47	**2.173**	**0.000***
	สูงกว่าปริญญาตรี	90	4.23	0.92		

*sig < 0.05

จากตารางที่ 3 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยมีระดับความเห็นที่แตกต่างกันทุกด้าน

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานด้านการศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน	Between Groups	2.188	2	1.094	2.299	0.103
	Within Groups	115.638	243	0.476		
	Total	117.825	245			
ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน	Between Groups	0.082	2	0.007	0.074	0.929
	Within Groups	133.998	243	0.551		
	Total	134.079	245			
	Between Groups	0.925	2	0.463	0.874	0.419

ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน	Within Groups	128.638	243	0.529		
	Total	129.564	245			
ด้านการนิเทศการศึกษา	Between Groups	2.601	2	1.301	2.507	0.084
	Within Groups	126.098	243	0.519		
	Total	128.700	245			
ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	Between Groups	2.881	2		2.465	0.087
	Within Groups	142.035	243	0.585		
	Total	144.917	245			
ด้านการนิเทศการสอน	Between Groups	0.014	2	1.441	0.013	0.987
	Within Groups	134.707	243	0.007		
	Total	134.721	245			
รวม	Between Groups	0.619	2	0.310	0.673	0.511
	Within Groups	111.865	243	0.585		
	Total	112.484	245			

*sig < 0.05

จากตารางที่ 4 ที่ระดับในสำคัญ 0.05 พบว่า ด้านประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีผลต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ซึ่งผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์การสัมภาษณ์ได้ ดังนี้

1) ด้านการนิเทศการศึกษา เป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ตลอดจนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ มีการส่งเสริมกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

2) ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผ่านการส่งเสริม สนับสนุน และออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองต่อศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนในบริบทที่แตกต่างกัน

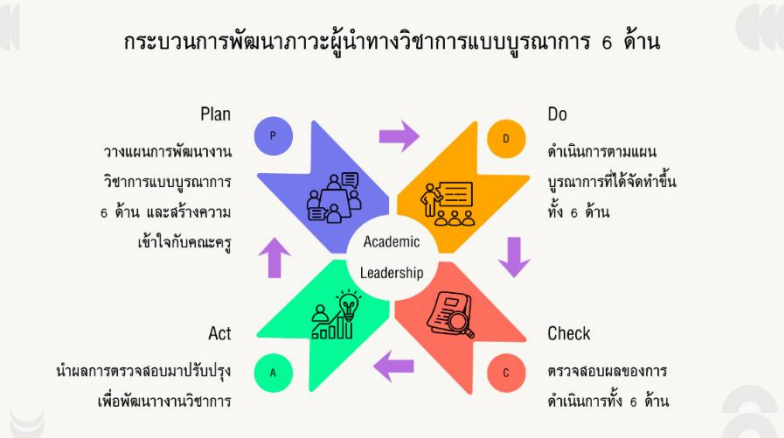
3) ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษา ต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

4) ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความสำคัญต่อการวัดและประเมินผลการเรียนในฐานะเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เพียงเพื่อการตัดสินผลสัมฤทธิ์เท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพ

5) ด้านการนิเทศการสอน ผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความสำคัญกับการนิเทศการสอน เนื่องจากการนิเทศการสอนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียน เนื่องจากการวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการแบบบูรณาการ 6 ด้าน

กระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติ

P-Plan การวางแผน มีการจัดทำแผนบูรณาการ 6 ด้านที่สอดคล้องนโยบายการศึกษา สร้างความเข้าใจร่วมกับคณะครูผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในแต่ละมิติอย่างชัดเจน

D-Do การปฏิบัติ ขับเคลื่อนทั้ง 6 ด้านแบบบูรณาการ (Integration)

ด้านที่ 1 ด้านการนิเทศการศึกษา เป็นขั้นตอนวางรากฐานคุณภาพการสอนทั้งโรงเรียน มีการสร้างปฏิทินนิเทศที่ต่อเนื่องโดยใช้แนวทาง "พัฒนา ไม่ใช่ตรวจสอบ" และมีการจัดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นประจำ

ด้านที่ 2 ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นขั้นตอนที่ทำให้การเรียนรู้มีชีวิตและเข้าถึงผู้เรียนจริง มีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบ Active Learning และ Project-based

Learning มีการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนรู้ และมีการสนับสนุนทรัพยากรและการอบรมครูอย่างเต็มที่

ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนเป็นการเพิ่ม “พลัง” ให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพ มีส่วนร่วมในการผลิตสื่อร่วมกับครูทุกกลุ่มสาระ จัดหาอุปกรณ์ดิจิทัลและระบบอินเทอร์เน็ตที่ทันสมัยและบูรณาการแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นกับเทคโนโลยี

ด้านที่ 4 ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาครูและผู้เรียนอย่างแท้จริง ใช้การประเมินหลากหลายรูปแบบ โดยเน้นการประเมินเพื่อพัฒนา

ด้านที่ 5 ด้านการนิเทศการสอน เป็นการเสริมความมั่นใจและทักษะวิชาชีพครู มีการลงพื้นที่สังเกตการสอนตามแผน ให้ข้อเสนอแนะแบบสร้างสรรค์ทันที และมีการจัดระบบพี่เลี้ยงเพื่อการพัฒนาต่อเนื่อง

ด้านที่ 6 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และต่อยอดองค์ความรู้ การสร้างความตระหนักว่าวิจัยคือส่วนหนึ่งของการพัฒนาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาชีพ มีการอบรมกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ และเปิดเวทีแลกเปลี่ยนมีการยกย่องผลงาน

C-Check การตรวจสอบ มีการเก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์และพฤติกรรมผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และรับฟังข้อมูลสะท้อนกลับจากครู

A-Act การปรับปรุง นำผลการตรวจสอบ มาปรับปรุงและสร้างมาตรฐานขององค์กรเพื่อพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะผู้นำทางวิชาการ และเห็นความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ Jaikla (2019) ที่ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนที่ชัดเจน การจัดการโปรแกรมการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phromma (2020) ที่ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีความเป็นผู้นำในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการเรียนการสอน และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร ทั้งนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sukkasem (2021) ที่ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

พะเยา เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก และส่งผลทางบวกต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจากครูผู้สอน จำแนกตามเพศ คือ เพศมีผลต่อระดับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยมีระดับความเห็นที่แตกต่างกันในประเด็น ด้านการนิเทศการศึกษา สำหรับด้านอื่น ๆ อีก 5 ด้าน มีระดับความเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะเพศชายและเพศหญิงมีแนวคิดในการให้ความสำคัญกับงานวิชาการที่คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ Pumpaka (2021) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ที่มีเพศต่างกัน ระดับการศึกษามีผลต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย สถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยมีระดับความเห็นที่แตกต่างกันทุกด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะระดับการศึกษามีผลต่อแนวคิดในการดำเนินงานวิชาการที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ Suksamran (2022) ได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ด้านประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่มีผลต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ทั้งนี้เป็นเพราะประสบการณ์ในการทำงานทำให้มุมมองในการดำเนินงานวิชาการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ Rooptom (2022) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การบริหารต่างกัน โดยรวมมีภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ไม่แตกต่างกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเมือง2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต1 รายด้าน ดังนี้ ด้านการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารทุกท่านสะท้อนให้เห็นถึงภาวะผู้นำทางวิชาการที่มุ่งเน้นการวางแผนอย่างเป็นระบบ การดำเนินการที่มีเป้าหมาย การติดตามที่ต่อเนื่อง และการใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ผู้บริหารเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำทางวิชาการที่ไม่เพียงสนับสนุนด้านงบประมาณ แต่ยังร่วมมือกับครู พัฒนาองค์ความรู้ ส่งเสริมเทคโนโลยี ส่งเสริมครูให้ผลิตสื่อ และการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน ผู้บริหาร

ทุกท่าน สะท้อนให้เห็นถึงภาวะผู้นำทางวิชาการที่มุ่งเน้น "การประเมินเพื่อพัฒนา" (Assessment for Learning) มากกว่าการประเมินเพื่อสรุปผลเพียงอย่างเดียว ผู้บริหารเน้นการประเมินที่หลากหลาย มีการใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ ด้านการนิเทศการสอน แนวทางการนิเทศการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาจะมีการดำเนินการที่จริงจัง เป็นระบบ มีการวางแผนในการนิเทศ โดยใช้รูปแบบหลากหลาย ด้านการวิ จัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารจะเน้นถึงการสร้างความตระหนักรู้ และการส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่าของการวิจัยในชั้นเรียน แม้ว่าจะประสบข้อจำกัดด้านงบประมาณและเวลา ผู้บริหารต้องพยายามสนับสนุนการวิจัยผ่านการให้คำปรึกษา สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ Wongsuwan (2020) ที่ศึกษารูปแบบการนิเทศแบบพัฒนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรเน้นการพัฒนามากกว่าการตรวจสอบ มีการวางแผนที่ชัดเจน มีการให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sombun (2022) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการบูรณาการเทคโนโลยี และเน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bunmee (2020) ที่ศึกษาการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้เทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นและมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saengsawang (2021) ที่ศึกษาการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่ดีจะส่งเสริมให้ครูใช้การประเมินที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Suksawat (2020) ที่ศึกษาการนิเทศการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีภาระงานด้านบริหารจัดการที่หลากหลาย ทำให้การลงพื้นที่นิเทศในห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอมีข้อจำกัด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Poolsawat (2019) ที่ศึกษาการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครู พบว่า อุปสรรคหลักในการทำวิจัยในชั้นเรียนคือ ข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ แม้ว่าครูจะเห็นคุณค่าของการทำวิจัยก็ตาม ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการวิจัยต้องมีการจัดการเรียนการสอน การลดภาระงาน และสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

สรุป

จากการศึกษา ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมรายด้าน อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการนิเทศการสอน การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ พบว่า เพศมีผลต่อระดับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีระดับความเห็นที่แตกต่างกันในประเด็น ด้านการนิเทศการศึกษา สำหรับด้านอื่นๆ อีก 5 ด้าน มีระดับความเห็นไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวม และรายด้าน มีระดับความเห็นที่แตกต่างกันทุกด้าน ด้านประสบการณ์การทำงาน ไม่มีผลต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 6 ด้าน สามารถสรุปได้ ดังนี้ ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยจัดทำแผนและปฏิทินการนิเทศที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษา ให้คำปรึกษาเชิงพัฒนา ส่งเสริมกิจกรรม PLC และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนพัฒนาครูรายบุคคล ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผ่านรูปแบบที่หลากหลาย เช่น Active Learning และ Project-based Learning บูรณาการทักษะศตวรรษที่ 21 เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ใช้เทคโนโลยี ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ให้ความสำคัญกับการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย จัดสรรงบประมาณจัดหาอุปกรณ์ ส่งเสริมครูผลิตสื่อที่เหมาะสมกับบริบทผู้เรียน จัดอบรมทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน ส่งเสริมการใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การทำโครงงาน แฟ้มสะสมงาน และการประเมินโดยเพื่อน พัฒนาครูให้สร้างเครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพ เน้น Assessment for Learning และนำผลการประเมินมาพัฒนาการเรียนการสอนอย่างตรงจุด ด้านการนิเทศการสอน ดำเนินการตามแผนปฏิทินโดยลงพื้นที่สังเกตการสอน ใช้แบบนิเทศเก็บข้อมูล วิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ ให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ และดำเนินการต่อเนื่องผ่านระบบพี่เลี้ยงและ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สร้างความตระหนักรู้ให้ครูเห็นคุณค่าของการวิจัยในชั้นเรียน จัดอบรมกระบวนการวิจัย ให้คำปรึกษารายบุคคล สนับสนุนทรัพยากร ส่งเสริมการนำผลวิจัยไปใช้จริง และเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเผยแพร่ผลงานและสร้างแรงบันดาลใจให้ครูพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมรายด้าน อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการนิเทศการสอน การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ พบว่า เพศมีผลต่อระดับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีระดับความเห็นที่แตกต่างกันในประเด็น ด้านการนิเทศการศึกษา สำหรับด้านอื่นๆ อีก 5 ด้าน มีระดับความเห็นไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวม และรายด้าน มีระดับความเห็นที่แตกต่างกันทุกด้าน ด้านประสบการณ์การทำงาน ไม่มีผลต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการในการส่งเสริมงานวิชาการ ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการนิเทศการสอน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยจัดทำแผนและปฏิทินการนิเทศที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนพัฒนาครูรายบุคคล ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผ่านรูปแบบที่หลากหลาย เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ใช้เทคโนโลยี และสนับสนุนทรัพยากรการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ ด้านการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ให้ความสำคัญกับการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน จัดสรรงบประมาณจัดหาอุปกรณ์ จัดอบรมทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ และบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน ส่งเสริมการใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย พัฒนาครูให้สร้างเครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพ เน้น Assessment for Learning และนำผลการประเมินมาพัฒนาการเรียนการสอนอย่างตรงจุด ด้านการนิเทศการสอน ดำเนินการตามแผนปฏิทินโดยลงพื้นที่สังเกตการสอน ใช้แบบนิเทศเก็บข้อมูล ให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ และดำเนินการต่อเนื่องผ่าน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สร้างความตระหนักรู้ให้ครูเห็นคุณค่าของการวิจัยในชั้นเรียน จัดอบรมกระบวนการวิจัย ให้คำปรึกษารายบุคคล สนับสนุนทรัพยากร ส่งเสริมการนำผลวิจัยไปใช้จริง และเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเผยแพร่ผลงาน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้ 1)ส่งเสริมการประเมินผลการนิเทศที่ชัดเจน และนำข้อมูลจากการนิเทศไปใช้ในการวางแผนพัฒนาครูรายบุคคลอย่างเป็นระบบ รวมถึงจัดทำฐานข้อมูลผลการนิเทศเพื่อติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง 2)สร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนระหว่างครูอย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดนิทรรศการแสดงผลงานครู และการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน 3)หาแหล่งทุนเพิ่มเติมจากภาคเอกชนหรือชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดหาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน รวมถึงส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยี สื่อท้องถิ่นและวัสดุเหลือใช้ในการผลิตสื่อเพื่อลดต้นทุน 4)จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูมีความรู้และทักษะในการออกแบบเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย พร้อมทั้งสร้าง Rubric ของสถานศึกษาเพื่อใช้ร่วมกัน 5)จัดสรรเวลาสำหรับการลงพื้นที่สังเกตการสอนในห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงพัฒนาระบบพี่เลี้ยงหรือการนิเทศโดยเพื่อนครู (Peer Coaching) 6)จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการทำวิจัย ลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของครูเพื่อให้มีเวลาทำวิจัย จัดตั้งกลุ่มวิจัยครู และจัดเวทีนำเสนอผลงานวิจัยเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ

2.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระหว่างกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ หรือระหว่างสถานศึกษาขนาดต่างกัน เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่าง และนำไปสู่การพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบท

2.2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เพื่อยืนยันผลกระทบของภาวะผู้นำทางวิชาการต่อคุณภาพการศึกษา

2.3. ควรศึกษาในเชิงลึกด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การศึกษากรณีตัวอย่างของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เป็นเลิศ เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีและปัจจัยแห่งความสำเร็จอย่างละเอียด

References

Bunmee, A. (2020). *Development of Teaching Media using Local Wisdom*. (Master of Education Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.

Jaikla, C. (2019). *Academic Leadership of Basic Education Administrators under the Office of the Chiang Mai Primary Educational Service Area 1.* (Master of Education Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.

Kongthiang, S. (2018). Academic Leadership of School Administrators. *Journal of Teacher Professional Development*, 118(2), 86-70.

National Institute of Educational Testing Service. (2025). *Results of the Ordinary National Educational Test (O-NET) for the academic year 2024*. Retrieved May 2, 2025, from https://www.niets.or.th

Phromma, S. (2020). *Academic Leadership of School Administrators under the Nan Primary Educational Service Area Office 2*. (Master of Education Thesis). Chiang Mai Rajabhat University. Chiang Mai.

Poolsawat, K. (2019). *Promoting Classroom Research for Teachers in Basic Education Institutions under the Office of the Chiang Mai Primary Educational Service Area 2.* (Master of Education Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.

Pumpaka, A. (2021). Leadership of School Administrator According to Viewpoint of Teachers under The Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 3. *Nakkabut Paritat Journal*, 13(3), 56-67.

Rooptom, P. (2022). *Academic Leadership of School Administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Khon Kaen Area 3*. (Master of Education Thesis). Mahamakut Buddhist University. Khon Kaen.

Saengsawang, J. (2021). Assessment for Developing Student Learning in Basic Education Institutions. *Journal of Educational Sciences*, 21(3), 167-182.

Sombun, N. (2022). *Development of Learning Management According to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2008 (Revised Edition 2017)*. (Master of Education Thesis). Naresuan University. Phitsanulok.

Srisa-ard, B. (2017). *Basic Research*. (10th ed.). Bangkok: Suweeriyasarn.

Sukkasem, W. (2021). *Academic Leadership of School Administrators Affecting the Effectiveness of Schools under the Office of the Primary Educational Service Area, Phayao Area 1.* (Master of Education Thesis). University of Phayao. Phayao.

Suksamran, K. (2022). *Academic Leadership of School Administrators in Pluak Daeng District, Rayong Primary Educational Service Area Office 1.* (Independent study for Master of Education). Krirk University. Bangkok.

Suksawat, W. (2020). *Teaching Supervision of School Administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Uttaradit Area 2*. (Independent study for the Master of Education degree). Uttaradit Rajabhat University. Uttaradit.

Wongsuwan, P. (2020). *Developmental Supervision Model in Basic Education Institutions*. (Doctor of Education Thesis). Khon Kaen University. Khon Kaen.

ประชามติรัฐธรรมนูญใหม่: การจัดลำดับอำนาจรัฐใหม่สู่มาตรฐานสากล

REFERENDUM ON A NEW CONSTITUTION: REORDERING STATE POWER TOWARDS INTERNATIONAL STANDARDS

[1]พระสมุห์ทินวัฒน์ ปญฺญาสาโร (บุญทศ) และ [2]เขมิกา บรรลิขิตกุล

[1]Phra Smuhan Tinawat Pannasaro (Bunthot) and [2]Khemika Bunlikitkul

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chonburi Buddhist College, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: Khemika.var@mcu.ac.th

[1]เบอร์โทร : 092-594-5193

Received: 2026-03-09

Revised: 2026-03-22

Accepted: 2026-03-24

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ปรากฏการณ์การออกเสียงประชามติในปี พ.ศ. 2569 ในฐานะหมุดหมายสำคัญของการจัดระเบียบโครงสร้างอำนาจรัฐไทยใหม่ (2) ศึกษาสาเหตุความเปราะบางของรัฐธรรมนูญไทยในอดีตผ่านแนวคิดลำดับชั้นของความชอบธรรมและการเปลี่ยนผ่านเชิงสถาบัน และ (3) เสนอตัวแบบการจัดระเบียบอำนาจใหม่สู่มาตรฐานสากล บทความนี้ใช้การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ โดยบูรณาการแนวคิดสัญญาประชาคม ทฤษฎีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ และหลักประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ผลการศึกษาพบว่า สภาวะความเปราะบางของรัฐธรรมนูญไทยในอดีตเกิดจากการจัดวางลำดับชั้นความชอบธรรมที่ผิดทิศทางแบบบนลงล่าง บทความนี้จึงเสนอตัวแบบการจัดระเบียบอำนาจใหม่ผ่านกระบวนการ “ฉันทามติมหาชน” โดยใช้สมการการสร้างสมดุลระหว่างจารีตและการปฏิรูป เพื่อเปลี่ยนผ่านรัฐไทยไปสู่การเป็นรัฐที่ยึดโยงกับสิทธิอำนาจทางหลักการและมาตรฐานสากล นำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญที่เป็นสัญญาประชาคมอย่างแท้จริง ผลการสังเคราะห์เชิงทฤษฎีนำไปสู่การนำเสนอ “ตัวแบบสถาปัตยกรรมแห่งอำนาจรัฐใหม่” ที่ประกอบด้วย 4 เสาหลัก ได้แก่ ความสามารถในการวิพากษ์ การมีส่วนร่วมที่หลากหลาย การใช้เหตุผลสาธารณะ และพื้นที่เห็นต่างอย่างปลอดภัย

คำสำคัญ: ประชามติ; รัฐธรรมนูญ; ลำดับอำนาจรัฐ; ฉันทามติมหาชน; มาตรฐานสากล

Abstract

This academic article aimed to: (1) analyze the 2026 constitutional referendum as a significant milestone in the reconfiguration of the power structure of the Thai state; (2) examine the underlying causes of fragility in previous Thai constitutions through the concepts of the hierarchy of legitimacy and institutional transition; and (3) propose a new model of power reconfiguration aligned with international standards. The study employed a systematic literature review and comparative analysis by integrating the concepts of the social contract, constituent power theory, and deliberative democracy. The findings revealed that the fragility of previous Thai constitutions had resulted from a misdirected, top-down hierarchy of legitimacy. Accordingly, the article proposed a new model of power reconfiguration through a process of "popular consensus," incorporating an equilibrium equation between tradition and reform. This approach was intended to facilitate the transformation of the Thai state into a state grounded in principled authority and international standards, thereby leading to the drafting of a constitution that genuinely functioned as a social contract. The theoretical synthesis further led to the formulation of a "New State Power Architecture Model," which comprised four key pillars: critical capacity, inclusive participation, the exercise of public reason, and safe spaces for dissent.

Keywords: Referendum; Constitution; State Power Reordering; Democratic Mandate; International Standards

บทนำ

สภาวการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยตลอดระยะเวลาเก้าทศวรรษนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ตกอยู่ในวงจรของความไม่มีเสถียรภาพทางรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่อง การประกาศใช้รัฐธรรมนูญกว่า 20 ฉบับในช่วงเวลาดังกล่าว เฉลี่ยมีการเปลี่ยนกติกาทุก 4-5 ปี ไม่ได้สะท้อนถึงวิวัฒนาการทางประชาธิปไตยที่มีพลวัต หากแต่เป็นดัชนีชี้วัดสภาวะที่รัฐขาด "สถาปัตยกรรมแห่งอำนาจ" ที่มั่นคงและได้รับยอมรับในระดับมหาชน Phakirat (2021) การเปลี่ยนผ่านกติกาสูงสุดบ่อยครั้งส่งผลให้รัฐธรรมนูญถูกลดทอนฐานะจาก "สัญญาประชาคม" (Social Contract) กลายเป็นเพียงเครื่องมือเชิงเทคนิคในการจัดระเบียบอำนาจชั่วคราวของผู้ถืออำนาจในแต่ละยุคสมัย

ในระดับสากล รายงานของ (International Institute for Democracy and Electoral Assistance International IDEA, 2022) ระบุว่าประเทศที่มีความมั่นคงทางประชาธิปไตยมักมีรัฐธรรมนูญที่ได้รับการ

จัดทำผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง ขณะที่ Venice Commission (2022) ซึ่งเป็นองค์กรที่ปรึกษาด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญของสภายุโรป ได้กำหนดหลักปฏิบัติที่ดีในการจัดทำประชามติ โดยเน้นย้ำว่าความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และการยอมรับจากมหาชนเป็นรากฐานสำคัญของความชอบธรรมทางรัฐธรรมนูญ

ในบริบทดังกล่าว ปรากฏการณ์การออกเสียงประชามติในปี พ.ศ. 2569 ที่มีประชาชนกว่า 19 ล้านคน หรือคิดเป็นเสียงข้างมากเด็ดขาด (Supermajority) ประมาณร้อยละ 65 ของผู้มาใช้สิทธิ ลงมติเห็นชอบให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ได้สร้างจุดเปลี่ยนสำคัญทางประวัติศาสตร์ กระบวนการนี้ไม่ได้เป็นเพียงการแสดงออกทางการเมืองตามปกติ แต่คือการสถาปนา “ฉันทามติมหาชน” (Democratic Mandate) ที่ทรงพลังที่สุดเท่าที่เคยปรากฏมาในประวัติศาสตร์การเมืองไทยร่วมสมัย (Office of the Election Commission, 2026) ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนถึงเจตจำนงของประชาชนในการเป็น “สถาปนิกของรัฐ” ผ่านการมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาสูงสุดของสังคม

ปัญหาสำคัญที่ต้องพิจารณาคือการทำอย่างไรให้เสียงมหาชนเหล่านี้ไม่ถูกทำให้กลายเป็นเพียงเครื่องมือสร้างความชอบธรรมให้แก่โครงสร้างอำนาจชุดเดิม แต่ต้องนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านฐานอำนาจรัฐจากอำนาจเชิงบังคับตามตัวบทกฎหมาย (Potestas) ไปสู่สิทธิอำนาจทางหลักการ (Auctoritas) ที่ได้รับความยอมรับจากทุกภาคส่วน (Rawls, 1971; Habermas, 1996)

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์การออกเสียงประชามติ พ.ศ. 2569 ในฐานะเครื่องมือการสถาปนาความชอบธรรมเชิงโครงสร้างของรัฐไทยใหม่ (2) เพื่อศึกษาสาเหตุและกลไกของความเปราะบางทางรัฐธรรมนูญในอดีตผ่านกรอบทฤษฎีลำดับชั้นความชอบธรรมและการเปลี่ยนผ่านเชิงสถาบัน และ (3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดลำดับอำนาจรัฐใหม่ที่สร้างความสมดุลระหว่างฐานทางสถาบันดั้งเดิมและมาตรฐานประชาธิปไตยสากล

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 ทฤษฎีสัญญาประชาคมและอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ

แนวคิดสัญญาประชาคม (Social Contract Theory) มีรากฐานจากนักปรัชญาการเมืองตะวันตก โดยเฉพาะ Locke (1689) ที่เสนอว่าอำนาจรัฐต้องมาจากความยินยอมพร้อมใจของประชาชน และ Rousseau (1762) ที่เน้นย้ำว่ารัฐธรรมนูญต้องสะท้อน “เจตจำนงทั่วไป” (General Will) ของประชาชน แนวคิดเหล่านี้ได้รับการพัฒนาต่อโดย Rawls (1971) ในทฤษฎีความยุติธรรม ที่เสนอว่ากติกาพื้นฐานของสังคมต้องเป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับได้หากอยู่ภายใต้ “ม่านแห่งความไม่รู้” (Veil of Ignorance)

ในบริบทของกฎหมายมหาชนร่วมสมัย แนวคิด “อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ” (Constituent Power) ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดย Schmitt (1928) อธิบายว่าอำนาจสถาปนาเป็นอำนาจที่อยู่เหนือรัฐธรรมนูญ เป็นอำนาจในการตัดสินใจว่ารัฐจะมีรูปแบบอย่างไร ขณะที่ Phakirat (2021) ได้ประยุกต์ใช้

แนวคิดนี้ในบริบทไทย โดยชี้ให้เห็นว่าเมื่ออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญไม่ได้มีจุดกำเนิดมาจากเจตจำนงของพลเมืองอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญนั้นย่อมขาดสภาวะความเป็นกฎหมายสูงสุดในทางเนื้อหา

1.2 ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

Habermas (1996) พัฒนาทฤษฎี “ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ” (Deliberative Democracy) ที่เน้นการใช้เหตุผลสาธารณะ (Public Reasoning) ในการตัดสินใจทางการเมือง แนวคิดนี้เสนอว่าความชอบธรรมของกฎหมายและรัฐธรรมนูญมาจากกระบวนการอภิปรายที่เปิดกว้าง เสรี และเท่าเทียม ไม่ใช่เพียงการลงคะแนนเสียงตามหลักเสียงข้างมาก

Held (2006) ในงาน “Models of Democracy” ได้จำแนกรูปแบบประชาธิปไตยและชี้ให้เห็นว่าประชาธิปไตยที่ยั่งยืนต้องมีทั้งมิติของการมีส่วนร่วม (Participatory) และมิติของการปรึกษาหารือ (Deliberative) ควบคู่กัน แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานของ Fishkin (2018) ที่เสนอกลไก “Deliberative Polling” เป็นเครื่องมือสร้างฉันทามติในสังคมที่มีความขัดแย้ง

1.3 ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านเชิงสถาบัน

ทฤษฎีสถาบันนิยมใหม่ (New Institutionalism) โดยเฉพาะแนวคิดของ North (1990) และ Acemoglu and Robinson (2012) ได้อธิบายว่าสถาบันทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศ รัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันพื้นฐานจึงต้องมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ขณะเดียวกันก็ต้องมีความมั่นคงเพียงพอที่จะสร้างความคาดเดาได้ (Predictability) ให้กับระบบการเมือง

ในบริบทการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง (Political Transition) Linz and Stepan (1996) เสนอว่าการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยที่สำเร็จต้องมีฉันทามติพื้นฐานเกี่ยวกับกติกาของเกม (Rules of the Game) ที่ทุกฝ่ายยอมรับ สอดคล้องกับงานของ Saengkanokkul (2020) ที่วิเคราะห์ว่าสถาปัตยกรรมทางการเมืองที่ยั่งยืนจำเป็นต้องหาจุดสมดุลระหว่าง “ภาระหน้าที่ทางประวัติศาสตร์” และ “เจตจำนงร่วมสมัยของประชาชน”

1.4 กรอบมาตรฐานสากลว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญ

Venice Commission (2022) ได้กำหนด “Code of Good Practice on Referendums” ซึ่งเน้นหลักการสำคัญ ได้แก่ (1) ความเป็นสากลของสิทธิออกเสียง (2) ความเท่าเทียมในการรณรงค์ (3) ความเสรีในการแสดงออก และ (4) ความโปร่งใสของกระบวนการ International IDEA (2022) ได้เสริมว่ากระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญที่ดีต้องครอบคลุมทั้งมิติของการมีส่วนร่วม (Inclusion) การปรึกษาหารือ (Deliberation) และการให้ความยินยอม (Consent)

2. การถอดรหัสความเปราะบางของรัฐธรรมนูญไทยในอดีต

2.1 ลำดับชั้นความชอบธรรมที่ผิดทิศทาง

ปัญหาเชิงโครงสร้างที่ทำให้รัฐธรรมนูญไทยขาดเสถียรภาพและไม่สามารถหยั่งรากลึกในสังคมได้ไม่ใช่เพียงความขัดแย้งในรายมาตราหรือตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่คือปัญหาเรื่อง “ลำดับชั้นของความชอบธรรม” (The State Ordering Chain) ที่ผิดทิศทางมาโดยตลอด (Phakirat, 2021)

วงจรการเมืองไทยในอดีตมักดำเนินตามรูปแบบดังนี้: การเข้าสู่อำนาจรัฐด้วยวิถีทางนอกระบบหรือการรัฐประหาร ⟶ การกำหนดโครงสร้างอำนาจโดยกลุ่มชนชั้นนำ ⟶ กระบวนการร่างกติกาตามความต้องการของผู้ถืออำนาจ ⟶ การนำไปขอการรับรองจากประชาชนในลักษณะการลงประชามติเพื่อยืนยันสิ่งที่ถูกกำหนดไว้แล้ว (Ex-post Facto Legitimacy)

กระบวนการในลักษณะ “บนลงล่าง” (Top-down) ดังกล่าว ส่งผลให้รัฐธรรมนูญถูกลดทอนฐานะจากการเป็น “สัญญาประชาคม” ที่ประชาชนร่วมกันตกลงยินยอม กลายเป็นเพียง “กลไกแห่งอำนาจ” (Mechanism of Power) ที่ถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการจัดระเบียบทางการเมืองเฉพาะหน้าและสืบทอดอำนาจ สอดคล้องกับข้อวิเคราะห์ของ Saengkanokkul (2020) ที่ชี้ว่าเมื่ออำนาจสถาปนาไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานเจตจำนงมหาชน รัฐธรรมนูญจึงเปราะบางทางอุดมการณ์และนำไปสู่วัฏจักรของการฉีกและร่างกฎหมายใหม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

2.2 ช่องว่างระหว่างหลักการประชาธิปไตยสากลและการเมืองเชิงศีลธรรมแบบไทย

สภาวะความเปราะบางดังกล่าวยังสะท้อนถึงช่องว่างระหว่าง “หลักการประชาธิปไตยสากล” กับ “การเมืองเชิงศีลธรรม” ที่รัฐไทยนิยามขึ้นอย่างเฉพาะเจาะจง โดยในอดีต รัฐมักใช้ “ศีลธรรม” และ “ความเป็นไทย” เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้แก่การใช้อำนาจและจำกัดเสรีภาพของพลเมืองที่เห็นต่าง (Techapirom, 2023)

ซึ่งในทางรัฐศาสตร์สมัยใหม่ตามแนวคิดของ Held (2006) รัฐธรรมนูญที่ยั่งยืนต้องเปิดพื้นที่ให้กับการถกเถียงเชิงวิพากษ์และการใช้เหตุผลสาธารณะ (Public Reasoning) ไม่ใช่การบังคับใช้ศีลธรรมเดี่ยวเพื่อกดทับพลเมือง ความขัดแย้งระหว่างสองกระบวนทัศน์นี้เป็นรากเหง้าสำคัญของความไม่เสถียรทางการเมืองไทย

2.3 บทเรียนจากประสบการณ์ประชามติในอดีต

การศึกษาประสบการณ์ประชามติรัฐธรรมนูญในประเทศไทย โดยเฉพาะการลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2559 ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการเหล่านี้มีข้อจำกัดในการสร้างความชอบธรรมที่แท้จริง เนื่องจาก (1) ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักการตั้งแต่ต้น (2) ทางเลือกถูกจำกัดให้เป็นเพียง “รับ” หรือ “ไม่รับ” โดยไม่มีทางเลือกอื่น และ (3) บรรยากาศทางการเมืองไม่เอื้อต่อการอภิปรายอย่างเสรี (Pholkem et al., 2021)

3. สมการแห่งการเปลี่ยนผ่าน: จารีตนิยม × การปฏิรูป (Continuity × Change)

3.1 หลักการสมดุลในการเปลี่ยนผ่าน

หัวใจสำคัญของการจัดระเบียบอำนาจรัฐในครั้งนี้ ไม่ใช่การหักล้างทำลายอดีตเพื่อเริ่มต้นใหม่ในลักษณะกระตุกกระชาก (Disruption) แต่คือการใช้ “ปัญญาแห่งการเปลี่ยนผ่าน” ผ่านสมการสำคัญคือ “จารีต × ปฏิรูป” (Continuity × Change) เพื่อรักษาสมดุลของรัฐให้มีความมั่นคงอย่างมีพลวัต โดยการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของอำนาจใหม่ต้องพิจารณาผ่านสองมิติขนานกัน:

Continuity (จารีต) คือการรักษา “รากเหง้า” และทุนทางสถาบันที่หล่อหลอมความเป็นชาติให้เป็นฐานพลังที่มั่นคง ในทางรัฐศาสตร์ มิติแห่งความต่อเนื่องนี้ทำหน้าที่เป็นหลักประกันความมั่นคงของรัฐ (State Stability) ซึ่งเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ช่วยประคับประคองสังคมในยามเปลี่ยนผ่าน การรักษาจารีตที่สอดคล้องกับคุณค่าสมัยใหม่จึงเป็นการสร้าง “สถาบันเชิงเสถียรภาพ” ที่ช่วยค้ำยันไม่ให้รัฐเกิดภาวะสุญญากาศทางอำนาจ (North, 1990)

Change (ปฏิรูป) คือการปรับปรุงโครงสร้างอำนาจและกฎกติกาให้มีความทันสมัย (Modernization) เพื่อตอบรับต่อพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 การปฏิรูปในบริบทนี้หมายถึงการจัดวางความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง “สถาบันดั้งเดิม” และ “วิถีประชาธิปไตยสากล” ให้มีความเป็นธรรมและสามารถตรวจสอบได้ (Acemoglu and Robinson, 2012)

นี่ไม่ใช่ “ทางสายกลาง” ในลักษณะประนีประนอมจนไร้จุดยืนทางหลักการ แต่คือ “ทางยกระดับ” (Elevated Path) ที่ทำให้จารีตกลายเป็นฐานรากที่มีพลัง และทำให้การปฏิรูปกลายเป็นการเสริมสร้างต่อยอดรากฐานของรัฐให้มีความยืดหยุ่นและเข้มแข็งขึ้น แทนที่จะเป็นการรื้อถอนตัวตนของรัฐทิ้งไปอย่างเปล่าประโยชน์

3.2 ตารางเปรียบเทียบการจัดลำดับอำนาจแบบเดิมและแบบใหม่

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการจัดลำดับอำนาจแบบเดิมและแบบใหม่ตามมาตรฐานสากล

ประเด็นเปรียบเทียบ	รูปแบบเดิม (Top-down)	รูปแบบใหม่ (International Standard)
จุดกำเนิดอำนาจ	ผู้ถืออำนาจ / คณะรัฐประหาร / ชนชั้นนำ	ฉันทามติประชาชน (ประชามติ)
ลำดับชั้นความชอบธรรม	กำหนดกติกา $\rightarrow$ ขอการรับรองย้อนหลัง	สถาปนาหลักการ $\rightarrow$ ออกแบบกติกา $\rightarrow$ กำหนดอำนาจรัฐ
สถานะรัฐธรรมนูญ	กลไกจัดการอำนาจเฉพาะหน้า	สัญญาประชาคมที่ยั่งยืน
บทบาทพลเมือง	ผู้รับรองกติกาภายหลัง	สถาปนิกผู้ร่วมออกแบบหลักการ
ฐานความชอบธรรม	ความถูกต้องตามตัวบท (*Potestas*)	สิทธิอำนาจทางหลักการ (*Auctoritas*)
ฐานรากเชิงศีลธรรม	ศีลธรรมถูกกำกับโดยรัฐ	ศีลธรรมหลากหลายผ่านเหตุผลสาธารณะ
ทัศนคติต่อความเห็นต่าง	มองเป็นภัยต่อความมั่นคง	เปิดพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการถกเถียง

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้เขียนจาก Cheeseman, Lynch, and Willis (2018), OSCE/ODIHR (2021), International IDEA (2023) และ Office of the Election Commission (2026)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าการจัดลำดับอำนาจใหม่ช่วยเปลี่ยนสถานะของรัฐธรรมนูญให้มีความศักดิ์สิทธิ์และได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายอย่างแท้จริง โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดคือการกลับทิศทางของห่วงโซ่ความชอบธรรม จากเดิมที่เริ่มจากผู้มีอำนาจไปสู่ประชาชน เปลี่ยนเป็นการเริ่มจากประชาชนไปสู่การกำหนดอำนาจรัฐ

4. กลไกการสร้างอำนาจอันชอบธรรมผ่านประชามติ

4.1 องค์ประกอบ 4 ประการของการสร้างความชอบธรรม

เพื่อให้เสียงมหาชน 19 ล้านเสียงกลายเป็น “ต้นทุนทางยุทธศาสตร์” (Strategic Capital) กระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องเปลี่ยนสถานะจาก “ปลายทาง” มาเป็น “จุดตั้งต้น” ของห่วงโซ่ความชอบธรรม โดยต้องสร้างองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้

(1) Common Ground (พื้นที่ความจริงร่วม): ประชามติคือการแสวงหาคำตอบร่วมกันว่ารัฐไทยจะตั้งอยู่บนหลักการสากลใด และอำนาจอธิปไตยจะถูกจัดวางอย่างไรเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่าง “สถาบันดั้งเดิม” และ “วิถีประชาธิปไตย” หากไร้ซึ่งฉันทามติในระดับรากฐานนี้ รัฐธรรมนูญจะเป็นเพียงเอกสารที่ขาดความผูกพันทางจิตวิญญาณและไร้สิทธิอำนาจที่แท้จริง (Rawls, 1971)

(2) Common Goals (ทิศทางแห่งอนาคต): นิยามเป้าหมายของรัฐต้องเปลี่ยนผ่านจาก “รัฐที่มุ่งเน้นความมั่นคงของสถาบันอำนาจ” สู่ “รัฐที่มุ่งเน้นศักดิ์ศรีและโอกาสของพลเมือง” รัฐธรรมนูญใหม่จึงต้องสะท้อนวิสัยทัศน์ที่สามารถหลอมรวมความต้องการของคนทุกรุ่นไว้ด้วยกันอย่างมีส่วนร่วม

(3) Common Rules (กติกาที่เป็นธรรม): เมื่อหลักการและเป้าหมายชัดเจน รัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่เป็น “กฎของเกม” (Rules of the Game) ที่มีความเป็นกลางและศักดิ์สิทธิ์ ทุกฝ่ายจะยอมรับกติกาโดยดุษฎีเพราะเป็นกติกาที่เกิดจากฐานความชอบธรรมที่สูงเกินกว่าจะบิดพลิ้วได้ (Linz and Stepan, 1996)

(4) Legitimate Power (อำนาจอันชอบธรรม): อำนาจรัฐภายใต้ระเบียบใหม่นี้จะเปลี่ยนผ่านจากอำนาจที่อ้างเพียง “ความถูกต้องตามตัวบท” (Legal Power/Potestas) ไปสู่ “สิทธิอำนาจทางหลักการ” (Moral & Principled Authority/Auctoritas) ตามมาตรฐานของ Venice Commission (2022) ซึ่งเป็นเกราะคุ้มกันรัฐที่แข็งแกร่งที่สุดในโลกยุคใหม่ เพราะเป็นอำนาจที่ตั้งอยู่บนความยินยอมพร้อมใจของประชาชน

4.2 การเปลี่ยนผ่านจากอำนาจเชิงบังคับสู่สิทธิอำนาจทางหลักการ

ในทางรัฐศาสตร์ องค์ความรู้ที่สำคัญคือการเคลื่อนย้ายฐานรากของอำนาจรัฐไทย จากเดิมที่พึ่งพิง Potestas (อำนาจตามกฎหมายที่เน้นการบังคับควบคุม) ไปสู่การสร้าง Auctoritas (สิทธิอำนาจที่ได้รับการยอมรับและเคารพเชื่อถือ) โดยมีประชามติเป็นตัวรับรอง (Endorsement)

การจัดลำดับอำนาจใหม่ในรูปแบบนี้ช่วยลดต้นทุนในการบริหารรัฐ เพราะรัฐไม่ต้องใช้กำลังบังคับเพื่อสร้างความสยบยอม แต่รัฐดำรงอยู่ได้ด้วย “ความยินยอมพร้อมใจ” (Consent of the Governed) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของมาตรฐานรัฐสมัยใหม่ตามหลักการของ Locke (1689) และได้รับการยืนยันโดย (International IDEA, 2023)

5. ตัวแบบสถาปัตยกรรมแห่งอำนาจรัฐใหม่: การสังเคราะห์เชิงทฤษฎี

5.1 การสังเคราะห์และวิเคราะห์ตัวแบบเชิงทฤษฎี

จากการวิเคราะห์พลวัตการเปลี่ยนผ่านอำนาจรัฐผ่านกลไกประชามติ พ.ศ. 2569 ผู้เขียนได้สังเคราะห์ตัวแบบเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดลำดับอำนาจรัฐ (State Power Reordering) โดยสามารถสรุปเป็นข้อค้นพบเชิงทฤษฎี 3 ประเด็นสำคัญ

(1) การสถาปนา “อำนาจสถาปนาที่เป็นธรรม” (The Just Constituent Power) เดิมทีรัฐธรรมนูญไทยมักถูกมองว่าเป็นเพียง “ผลผลิตของรัฏฐาธิปัตย์” (Product of the Sovereign) ที่เกิดขึ้นหลังการยึดอำนาจ แต่ผลประชามติ 2569 ชี้ให้เห็นว่า “อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ” (Constituent Power) สามารถ

เกิดขึ้นได้จาก “เจตจำนงมหาชน” (General Will) ที่ผ่านกระบวนการประชาธิปไตยทางตรง ซึ่งมีฐานความชอบธรรมที่สูงกว่าอำนาจขององค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยตามปกติ (Constituted Powers) การค้นพบนี้นำไปสู่บทสรุปที่ว่า รัฐธรรมนูญไม่ใช่แค่กฎหมายสูงสุด แต่เป็นกระบวนการต่อเนื่องในการนิยามความสัมพันธ์ของอำนาจที่ประชาชนเป็นผู้ทรงสิทธิในการสถาปนาอย่างแท้จริง

(2) ตัวแบบความชอบธรรมเชิงบูรณาการ (Model of Integrative Legitimacy) ความมั่นคงของรัฐธรรมนูญไม่ได้เกิดจากการเลือกข้างระหว่าง “จารีตนิยม” หรือ “เสรีนิยม” อย่างสุดโต่ง แต่เกิดจากการบูรณาการผ่านสมการ Continuity × Change = State Stability ข้อสรุปสำคัญประการหนึ่งคือการจัดลำดับอำนาจรัฐสู่มาตรฐานสากลต้องทำในลักษณะ “วิวัฒนาการที่มีรากเหง้า” โดยให้สถาบันทางจารีตทำหน้าที่เป็น “สถาบันเชิงเสถียรภาพ” (Stabilizing Institution) และให้การปฏิรูปทำหน้าที่เป็น “พลวัตเชิงการตอบสนอง” (Responsive Dynamics) ภายใต้กติกาที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน การนำทั้งสองส่วนมาวางเป็นปัจจัยนำเข้าร่วมกันเป็นการทำลายมายาคติที่ว่าจารีตและการปฏิรูปต้องเป็นปฏิปักษ์ต่อกันเสมอไป

(3) การเปลี่ยนผ่านจาก Potestas สู่ Auctoritas การเคลื่อนย้ายฐานรากของอำนาจรัฐไทยจากอำนาจเชิงบังคับตามตัวบท (Potestas) ไปสู่สิทธิอำนาจที่ได้รับการยอมรับและเคารพเชื่อถือ (Auctoritas) โดยมีประชามติเป็นกลไกรับรอง ช่วยลดต้นทุนในการบริหารรัฐและสร้างความยั่งยืนทางการเมือง ทั้งนี้เพราะรัฐไม่ต้องใช้กำลังบังคับเพื่อสร้างความสยบยอม แต่รัฐดำรงอยู่ได้ด้วย “ความยินยอมพร้อมใจ” (Consent of the Governed) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของมาตรฐานรัฐสมัยใหม่

5.2 ตัวแบบสถาปัตยกรรมแห่งอำนาจรัฐใหม่ องค์ประกอบหลัก 4 ประการ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยและโครงสร้างอำนาจ ผู้เขียนได้สังเคราะห์ “ตัวแบบสถาปัตยกรรมแห่งอำนาจรัฐใหม่” (The New State Power Architecture Model) ที่เชื่อมโยงหลักประชาธิปไตยสากลเข้ากับบริบทการเมืองไทย โดยมุ่งเน้นการลดช่องว่างระหว่างหลักการกับการปฏิบัติจริง ตัวแบบนี้ยืนยันว่าอำนาจรัฐที่ยั่งยืนต้องไม่ยึดติดกับศีลธรรมเดี่ยวที่รัฐนิยาม แต่ต้องพัฒนาไปสู่รูปแบบที่เปิดให้ความหลากหลายอยู่ร่วมกันได้ผ่านเหตุผลสาธารณะ

ฐานรากเชิงหลักการของตัวแบบนี้ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 ประการ ดังนี้

(1) ความสามารถในการวิพากษ์ (Critical Capacity) เปิดโอกาสให้พลเมืองสามารถตั้งคำถามวิพากษ์วิจารณ์ และท้าทายการใช้อำนาจของรัฐได้อย่างเสรี โดยไม่ต้องเผชิญกับการปราบปรามหรือการลงโทษ องค์ประกอบนี้เป็นเงื่อนไขสำคัญของการตรวจสอบอำนาจในระบอบประชาธิปไตย

(2) การมีส่วนร่วมที่หลากหลาย (Inclusive Participation) สร้างกลไกให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะกลุ่มที่เคยถูกกีดกันจากอำนาจ องค์ประกอบนี้ทำให้รัฐธรรมนูญเป็น “สัญญาประชาคม” ที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม

(3) การใช้เหตุผลสาธารณะ (Public Reasoning) ตั้งอยู่บนหลักการของ Habermas (1996) ที่เน้นการอภิปรายอย่างเสรีและเปิดกว้าง โดยใช้เหตุผลและหลักฐานเป็นฐานของการตัดสินใจ แทนการอ้างอำนาจหรืออิทธิพลทางสังคม องค์ประกอบนี้ทำให้ความหลากหลายทางศีลธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

(4) พื้นที่เห็นต่างอย่างปลอดภัย (Safe Space for Moral Dissent) รับรองสิทธิในการเห็นต่างโดยไม่ถูกมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคง ซึ่งเป็นหัวใจของประชาธิปไตยเสรีนิยมตามแนวคิดของ (Held, 2006) องค์ประกอบนี้แตกต่างจากแนวคิดเดิมที่มักมองความเห็นต่างว่าเป็นภัยคุกคามองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ประการนี้ทำหน้าที่เป็นกลไกค้ำจุนที่ทำให้รัฐดำรงอยู่ภายใต้หลักการ และให้หลักการเป็นเครื่องนำทางอำนาจอย่างแท้จริง

5.3 โครงสร้างของตัวแบบการเปลี่ยนผ่านอำนาจ

ระเบียบรัฐธรรมนูญใหม่ไม่ใช่เพียงการจัดทำกฎหมายสูงสุดฉบับใหม่ แต่เป็น “กระบวนการเปลี่ยนผ่านอำนาจ” ที่ยึดโยงกับเจตจำนงมหาชน และมีฐานรากบนหลักการสากล โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน

1. ฉันทามติของประชาชน (Referendum 2569 / Democratic Mandate)

1) เป็นกลไกกลางที่ทำหน้าที่ “กรอง” และ “รับรอง” ความชอบธรรมของข้อเสนอทางการเมือง
2) เปลี่ยนบทบาทของประชาชนจาก “ผู้รับกติกา” เป็น “ผู้สถาปนากติกา”
3) สะท้อนแนวคิด “Constituent Power” ที่เกิดจากเจตจำนงมหาชน ไม่ใช่จากรัฏฐาธิปัตย์
4) เป็นจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ที่ยืนยันว่าอำนาจรัฐสามารถเกิดจากกระบวนการประชาธิปไตยทางตรง

2. ปัจจัยนำเข้าเชิงบูรณาการ (จารีต ↔ การปฏิรูป)

1) เป็นการนำสองขั้วอำนาจหลักของรัฐไทยมาบูรณาการกันอย่างมีเหตุผล
2) “จารีต” ทำหน้าที่เป็นสถาบันเชิงเสถียรภาพ (Stabilizing Institution)
3) “การปฏิรูป” ทำหน้าที่เป็นพลวัตเชิงการตอบสนอง (Responsive Dynamics)
4) การบูรณาการนี้ช่วยทำลายมายาคติที่ว่าทั้งสองต้องขัดแย้งกันเสมอ
5) สร้างสมดุลระหว่างความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมกับการปรับตัวต่อโลกสมัยใหม่

3. ฐานรากเชิงหลักการ (4 Pillars: Moral & Principled Authority)

เป็นกลไกค้ำจุนที่ทำให้รัฐดำรงอยู่ภายใต้หลักการ ไม่ใช่เพียงอำนาจเชิงบังคับ โดยมี 4 องค์ประกอบสำคัญ

องค์ประกอบ	ความหมาย
Critical Capacity	พลเมืองสามารถวิพากษ์อำนาจรัฐได้อย่างเสรี
Inclusive Participation	ทุกกลุ่มในสังคมมีสิทธิร่วมกำหนดกติกา
Public Reasoning	การตัดสินใจทางการเมืองตั้งอยู่บนเหตุผลและหลักฐาน
Safe Space for Moral Dissent	ความเห็นต่างได้รับการคุ้มครอง ไม่ถูกมองว่าเป็นภัย

ฐานรากนี้สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจาก **Potestas** (อำนาจเชิงบังคับ) ไปสู่ **Auctoritas** (อำนาจที่ได้รับการยอมรับ) โดยมี “ความยินยอมพร้อมใจ” เป็นหัวใจของรัฐสมัยใหม่

ภาพที่ 1 ตัวแบบสถาปัตยกรรมแห่งอำนาจรัฐใหม่ผ่านกระบวนการจัดลำดับความชอบธรรมโดยมหาชน

ภาพที่ 1 สะท้อนถึง “ตัวแบบการเปลี่ยนผ่านอำนาจ” (Power Transition Model) ซึ่งมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความเปราะบางของสถาปัตยกรรมแห่งอำนาจในอดีต โดยมีการจัดลำดับความชอบธรรมใหม่ ดังนี้

จุดตั้งต้นของความชอบธรรม - ปัจจัยนำเข้าเชิงบูรณาการ (Inputs) โมเดลเริ่มต้นจากการนำสองขั้วอำนาจหลักของรัฐไทยมาบูรณาการกัน ได้แก่ “จารีต” ซึ่งหมายถึงความต่อเนื่องของสถาบันสำคัญและเสถียรภาพของรัฐ และ “การปฏิรูป” ซึ่งหมายถึงการปรับรูปโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การนำทั้งสองส่วนมาวางเป็นปัจจัยนำเข้าร่วมกัน เป็นการทำลายมายาคติที่ว่าจารีตและการปฏิรูปต้องเป็นปฏิปักษ์ต่อกันเสมอไป เพื่อสร้างสมดุลระหว่างรากเหง้าดั้งเดิมกับพลวัตของโลกสมัยใหม่

แกนกลางแห่งความชอบธรรม - กระบวนการให้ความชอบธรรม (Core Process) แกนกลางของโมเดลคือ “ฉันทามติของประชาชน (ประชามติ พ.ศ. 2569)” ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเปลี่ยนผ่านอำนาจจากแบบ “บนลงล่าง” (Top-down) สู่การสถาปนาความชอบธรรมร่วมกัน ประชามติในที่นี้ทำหน้าที่เป็น “ตัวกรอง” (Filter) ที่ทำให้ข้อเสนอทางการเมืองทุกฝ่ายมีความศักดิ์สิทธิ์และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง กระบวนการนี้ถือเป็นหมุดหมายใหม่ทางประวัติศาสตร์ในการสถาปนา “เจตจำนงมหาชน” (Democratic Mandate)

ผลผลิตเชิงสถาบัน (Output) เมื่อผ่านกระบวนการฉันทามติ จะนำไปสู่ “ระเบียบรัฐธรรมนูญใหม่” ซึ่งมีสถานะเป็น “สัญญาประชาคมใหม่ของสังคม” (The New Social Contract) ที่มีรากฐานยึดโยงกับ

พลเมือง ไม่ใช่เพียงกฎหมายที่ร่างขึ้นเพื่อควบคุมอำนาจโดยกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง แต่เป็นกติกาที่เป็นกลางและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายอย่างดุษฎี

ฐานรากเชิงหลักการ (Foundation) ส่วนที่สำคัญที่สุดคือฐานล่างที่ค้ำยันโครงสร้างทั้งหมดไว้ คือ “อำนาจบนหลักการ และมาตรฐานสากล” ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากอำนาจที่พึ่งพาตัวบุคคล ไปสู่สิทธิอำนาจทางอุดมการณ์ (Moral & Principled Authority) ฐานรากนี้ครอบคลุมถึงองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการวิพากษ์ (Critical Capacity) การมีส่วนร่วมที่หลากหลาย (Inclusive Participation) การใช้เหตุผลสาธารณะ (Public Reasoning) และพื้นที่เห็นต่างอย่างปลอดภัย (Safe Space for Moral Dissent) เพื่อให้รัฐดำรงอยู่ภายใต้หลักการ และให้หลักการเป็นเครื่องนำทางอำนาจอย่างแท้จริง

ตัวแบบนี้จึงเสนอให้ “หลักการ” เป็นเครื่องนำทางอำนาจและสร้างสิทธิอำนาจทางหลักการ (Moral Authority) ที่มั่นคงในโลกยุคใหม่ โดยมีประชาชนเป็นผู้ทรงสิทธิในการสถาปนาความชอบธรรมตั้งแต่จุดเริ่มต้น

ภาพที่ 2 สรุปตัวแบบการเปลี่ยนผ่านอำนาจ

1. Inputs จารีต ↔ การปฏิรูป (Continuity × Change)

- เป็นจุดตั้งต้นของโมเดล โดยนำ “จารีต” (Tradition) ซึ่งหมายถึงความต่อเนื่องของสถาบันและวัฒนธรรมทางการเมือง มาผสมผสานกับ “การปฏิรูป” (Reform) ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง

- การบูรณาการทั้งสองขั้วนี้ช่วยทำลายมายาคติที่ว่าจารีตและการปฏิรูปต้องขัดแย้งกันเสมอ

- ผลลัพธ์คือ “สมการแห่งเสถียรภาพ” (Continuity × Change = State Stability) ที่สร้างความมั่นคงเชิงวิวัฒนาการ

2. Core Process ประชามติ 2569 (Democratic Mandate)

- เป็นกลไกกลางที่ทำหน้าที่ “กรอง” และ “รับรอง” ความชอบธรรมของข้อเสนอทางการเมือง

- ประชามติในปี 2569 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่เปลี่ยนจากการใช้อำนาจแบบบนลงล่าง (Top-down) ไปสู่การสถาปนาอำนาจร่วมกันโดยประชาชน

- เป็นการยืนยันว่า “เจตจำนงมหาชน” (General Will) สามารถเป็นแหล่งที่มาของรัฐธรรมนูญได้อย่างแท้จริง

3. Output ระเบียบรัฐธรรมนูญใหม่ (New Constitutional Order)

- เป็นผลผลิตเชิงสถาบันที่เกิดจากกระบวนการประชามติ

- รัฐธรรมนูญใหม่ไม่ได้เป็นเพียงกฎหมายสูงสุด แต่เป็น “สัญญาประชาคม” ที่สะท้อนเจตจำนงของพลเมือง

- มีสถานะเป็นกติกากลางที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน ไม่ใช่เครื่องมือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

4. Foundation: Moral & Principled Authority

- เป็นฐานรากที่ค้ำยันโครงสร้างทั้งหมดของโมเดล

- สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากอำนาจเชิงบังคับ (Potestas) ไปสู่อำนาจที่ได้รับการยอมรับ (Auctoritas)

- ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก

- Critical Capacity สิทธิในการวิพากษ์อำนาจรัฐอย่างเสรี

- Inclusive Participation การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในสังคม

- Public Reasoning การใช้เหตุผลและหลักฐานแทนอิทธิพลหรืออำนาจ

- Safe Space for Moral Dissent พื้นที่ปลอดภัยสำหรับความเห็นต่างทางศีลธรรม

โมเดลนี้จึงไม่ใช่แค่แผนภาพ แต่เป็น “กรอบแนวคิดใหม่” ที่เสนอให้ประชาชนเป็นผู้กำหนดความชอบธรรมของอำนาจรัฐตั้งแต่ต้นทาง และให้หลักการเป็นเครื่องนำทางอำนาจอย่างแท้จริง

สรุป

การออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2569 ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากประชาชนกว่า 19 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 65 ของผู้มาใช้สิทธิ ไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขตัวบท แต่คือหมุดหมายสำคัญในการเปลี่ยนผ่านสู่ “สถาปัตยกรรมแห่งอำนาจใหม่”

การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการเริ่มต้นที่ประชาชนในฐานะผู้สถาปนาหลักการและเป้าหมายร่วมกัน (Common Ground & Common Goals) คือกลไกสำคัญในการแก้ปัญหาความเปราะบางของรัฐธรรมนูญไทยในอดีตที่มักจัดวางลำดับชั้นความชอบธรรมจากบนลงล่าง หัวใจสำคัญของการจัดลำดับอำนาจรัฐใหม่ตามมาตรฐานสากลคือการบริหารจัดการผ่านสมการ “จารีต × ปฏิรูป” เพื่อรักษาสมดุลระหว่างเสถียรภาพของสถาบันหลักและความทันสมัยของโครงสร้างทางการเมือง โดยมีประชามติเป็นตัวรับรองสิทธิอำนาจทางหลักการ

ผลการสังเคราะห์เชิงทฤษฎีที่สำคัญคือ “ตัวแบบสถาปัตยกรรมแห่งอำนาจรัฐใหม่” ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความสามารถในการวิพากษ์ การมีส่วนร่วมที่หลากหลาย การใช้เหตุผลสาธารณะ และพื้นที่ให้ความเห็นต่างอย่างปลอดภัย ตัวแบบนี้ทำหน้าที่ลดช่องว่างระหว่างหลักการประชาธิปไตยสากลกับการเมืองเชิงศีลธรรมในบริบทไทย

สรุปได้ว่า เสียงมหาชนในปี 2569 คือคำประกาศเจตจำนงในการรีเซ็ตลำดับอำนาจรัฐใหม่ทั้งระบบ เพื่อให้รัฐดำรงอยู่ภายใต้หลักการ และให้หลักการเป็นเครื่องนำทางอำนาจอย่างแท้จริง อันจะส่งผลให้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่กลายเป็น “สัญญาประชาคม” ที่มีความศักดิ์สิทธิ์และยั่งยืนตามมาตรฐานสากล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานและองค์กร ถึงการพัฒนาประสิทธิภาพส่วนบุคคล ตลอดถึงการเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อยอดสำหรับผู้ที่สนใจ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1.1. สภาร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ควรนำ "ตัวแบบสถาปัตยกรรมแห่งอำนาจรัฐใหม่" ที่ประกอบด้วย 4 เสาหลัก ได้แก่ ความสามารถในการวิพากษ์ การมีส่วนร่วมที่หลากหลาย การใช้เหตุผลสาธารณะ และพื้นที่เห็นต่างอย่างปลอดภัย ไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการออกแบบกระบวนการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อให้รัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นสะท้อนเจตจำนงมหาชนอย่างแท้จริงและมีความชอบธรรมในเชิงเนื้อหา ไม่ใช่เพียงความชอบธรรมตามตัวบทกฎหมาย

1.2. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประชามติ ควรนำหลักเกณฑ์ "Code of Good Practice on Referendums" ของ Venice Commission (2022) และมาตรฐาน International IDEA มาปรับใช้เป็นแนวปฏิบัติในการจัดกระบวนการประชามติครั้งต่อไป

โดยเฉพาะในด้านความโปร่งใสของข้อมูล การสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการอภิปรายอย่างเสรีและเท่าเทียม และการป้องกันการใช้ประชามติเป็นเพียงเครื่องมือสร้างความชอบธรรมย้อนหลัง (Ex-post Facto Legitimacy) แก่โครงสร้างอำนาจชุดเดิม

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. การศึกษาเชิงประจักษ์เพื่อทดสอบ "ตัวแบบสถาปัตยกรรมแห่งอำนาจรัฐใหม่" ในบริบทของกระบวนการยกร่างรัฐธรรมนูญไทยฉบับใหม่ โดยวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ผู้แทนภาคประชาสังคม และประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อประเมินว่าองค์ประกอบทั้ง 4 เสาหลักได้รับการตอบสนองในทางปฏิบัติมากน้อยเพียงใด และมีอุปสรรคเชิงสถาบันใดที่ขัดขวางการเปลี่ยนผ่านจาก Potestas สู่ Auctoritas อย่างแท้จริง

2.2. การศึกษาเปรียบเทียบสมการ "จารีต × ปฏิรูป" (Continuity × Change) ในบริบทของประเทศที่ผ่านการเปลี่ยนผ่านทางรัฐธรรมนูญสำเร็จ เช่น แอฟริกาใต้ อินโดนีเซีย และตูนิเซีย เพื่อสังเคราะห์บทเรียนสำหรับการนำ "ฉันทามติมหาชน" จากประชามติ พ.ศ. 2569 ไปสู่การสถาปนาระเบียบรัฐธรรมนูญที่มีความยั่งยืนและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลในระยะยาว

References

Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty*. Crown Business.

Cheeseman, N., Lynch, G., & Willis, J. (2018). Electoral Management Bodies and The Quality of Elections in Africa. *Journal of Democracy,* 29(4), 128-142.

Fishkin, J. S. (2018). *Democracy When The People are Thinking: Revitalizing Our Politics Through Public Deliberation*. Oxford University Press.

Habermas, J. (1996). *Between Facts and Norms: Contributions to A Discourse Theory of Law and Democracy*. MIT Press.

Held, D. (2006). *Models of Democracy.* (3rd ed.). Stanford University Press.

International Institute for Democracy and Electoral Assistance. (2022). *The Global State of Democracy 2022: Forging Social Contracts in A Time of Discontent*. International IDEA.

International Institute for Democracy and Electoral Assistance. (2023). *The Global State of Democracy 2023: The New Checks and Balances*. International IDEA.

Linz, J. J., & Stepan, A. (1996). *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Johns Hopkins University Press.

Locke, J. (1689). *Two Treatises of Government*. Cambridge University Press.

North, D. C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge University Press.

Office of the Election Commission. (2026). *Report on the Referendum Results for the Constitution Draft of the Kingdom of Thailand, Buddhist Era 2569*. Bangkok: Office of the Election Commission.

OSCE/ODIHR. (2021). *Guidelines for Reviewing A Legal Framework for Elections*. OSCE/ODIHR.

Phakirat, W. (2021). *Lectures on Constitution and Public Law*. Bangkok: Read Law.

Pholkem, S., Sayaprom, S., & Chotivaro, P. M. P. (2021). Citizens and Participation in Local Politics and Governance. *Academic Research Journal,* 4(2), 269-282.

Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Harvard University Press.

Rousseau, J.-J. (1762). *The Social Contract and the First and Second Discourses*. Yale University Press.

Saengkanokkul, P. (2020). *Constitution: History of Ideas, Constitutive Power, and Transition*. Bangkok: Forward Party.

Schmitt, C. (1928). *Constitutional Theory*. Duke University Press.

Techapirom, K. (2023). *The Dynamics of Thai Politics: Between Tradition and Reform*. Bangkok: Matichon.

Venice Commission. (2022). *Code of Good Practice on Referendums*. Council of Europe.

นวัตกรรมการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

RESERVOIR TOURISM INNOVATION FOR SUSTAINABLE TOURISM DELOPMENT

[1]สุเมธ ธิมา, [2]นิตยา วงศ์ยศ และ [3]พหล ศักดิ์คะทัศน์

[1]Sumeth Thima, [2]Nittaya Wongyos and [3]Phahol Sakkatat

[1]คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[1]Faculty of Management Sciences, Lampang Rajabhat University, Thailand

[1]Corresponding Author's E-mail : damsafety2@gmail.com

[1]เบอร์โทร: 083-516-5252

Received: 2025-10-22

Revised: 2025-11-13

Accepted: 2026-01-31

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ศึกษา นวัตกรรมการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ในการคิดค้นผลิตภัณฑ์หรือบริการแบบใหม่หรือพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีอยู่เดิมใหม่ การเปิดตลาดใหม่หรือสร้างส่วนผสมทางการตลาดใหม่ การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวใหม่ การพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนองค์กรการท่องเที่ยวใหม่จะสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว การบูรณาการอ่างเก็บน้ำเข้ากับการท่องเที่ยว ไม่ใช่เพียงการชมวิว แต่เป็นการใช้อ่างเก็บน้ำเป็นฐานในการพัฒนากิจกรรมที่เชื่อมโยงกับระบบนิเวศ ความรู้ และวัฒนธรรม นวัตกรรมนี้จึงเป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยน อ่างเก็บน้ำให้เป็นแหล่งทุนทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สร้างความยั่งยืนในระยะยาว

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ให้มีความครอบคลุมในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ภาครัฐและเอกชนได้ตระหนักถึงความสำคัญต่อตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งผลให้การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศได้มีการปรับกระบวนทัศน์ใหม่ๆ โดยพิจารณามิติแห่งการพัฒนาประเทศครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปในทิศทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม

คำสำคัญ : นวัตกรรมการท่องเที่ยว; อ่างเก็บน้ำ; การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Abstract

This academic article examined reservoir tourism innovation as a mechanism for sustainable tourism development. It aimed to synthesize innovative approaches to tourism

development through the creation and improvement of tourism products and services, the development of new markets and marketing strategies, the expansion of distribution channels, and organizational transformation. These innovations were expected to enhance tourism competitiveness and tourist satisfaction. Reservoir-based tourism was conceptualized beyond scenic appreciation by utilizing reservoirs as platforms for activities integrating ecological resources, local knowledge, and cultural heritage. Such innovation was regarded as a strategic mechanism for transforming reservoirs into sources of natural and cultural capital that contributed to long-term sustainability.

The findings indicated that sustainable tourism development required strategic planning across economic, social, and environmental dimensions. Public and private sectors increasingly recognized the significance of sustainable development indicators, which encouraged paradigm shifts in national development planning. Accordingly, development strategies were oriented toward an integrated and inclusive approach based on the principle of "leaving no one behind." This approach emphasized the equitable enhancement of quality of life while promoting balanced and sustainable development across economic, social, and environmental dimensions.

Key words : Tourism Innovation; Reservoir; Sustainable Tourism Development

บทนำ

ประเทศไทยนั้น มีนโยบายที่เกี่ยวเนื่องกันกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในส่วนของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 อยู่บนความตั้งใจที่จะให้มีเป้าหมายของการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม รวมถึงการสนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ยึดหลักการที่ให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การปรับตัว ในการแก้ไขข้อจำกัดหรือจุดอ่อนที่มีผลให้ประชาชนประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิต การปรับเปลี่ยนปัจจัยที่จำเป็นเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ชุมชน พื้นที่และประเทศ รวมถึงปรับทิศทาง รูปแบบ และแนวทางการพัฒนาให้สอดรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ และการเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน (National Economic and Social Development Council, 2022) ในทิศทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งในมิติของการมีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ การมีสภาพแวดล้อมที่ดี การมีปัจจัยสนับสนุนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การมีโอกาสที่จะใช้ศักยภาพของตนในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี

และการมุ่งส่งต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีไปยังคนรุ่นต่อไป ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (BCG Economic Model) ซึ่งจะเน้นให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และความคิดสร้างสรรค์ บนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศในอนาคต

อ่างเก็บน้ำและเขื่อนในประเทศไทยหลายแห่ง ไม่ได้มีแค่ประโยชน์ในการกักเก็บน้ำ ผลิตไฟฟ้า หรือบรรเทาอุทกภัยเท่านั้น แต่ยังได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะมีทัศนียภาพที่สวยงาม สงบเงียบ และมีกิจกรรมหลากหลายให้เพลิดเพลิน เสน่ห์ของการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำ/เขื่อน ,ทิวทัศน์ธรรมชาติวิวทิวทัศน์ของทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ตัดกับแนวภูเขาที่เขียวขจี มีบรรยากาศผ่อนคลายเหมาะสำหรับการพักผ่อน สูดอากาศบริสุทธิ์ และชมพระอาทิตย์ขึ้นหรือตกดิน มีที่กิจกรรมหลากหลายการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำ อ่างเก็บน้ำชลประทานนั้นไม่เพียงอำนวยประโยชน์ให้เกิดแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ในการมีน้ำใช้อุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอและก่อประโยชน์แก่เศรษฐกิจของชาติ ทั้งในด้านการเกษตร การอุตสาหกรรม การคมนาคม การพาณิชย์ การป้องกันและบรรเทาอุทกภัย การแก้ไขฟื้นฟูสภาวะแวดล้อมประโยชน์ที่เกิดขึ้นทางอ้อมนั่นคือเรื่องการท่องเที่ยว ความชุ่มชื่นอุดมสมบูรณ์และทัศนียภาพอันสวยงามตระการตาของท้องน้ำกว้างสุดสายตาในอ่างเก็บน้ำ เป็นสิ่งดึงดูดให้ผู้คนหลั่งไหลมาเพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้อ่างเก็บน้ำของกรมชลประทาน กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศไทย (Royal Irrigation Department, 2022) อ่างเก็บน้ำแต่ละแห่ง มีทิวทัศน์สวยงาม จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว การปรับปรุงภูมิทัศน์และอำนวยความสะดวก เช่น เรื่องจุดชมวิว จุดสำหรับพักผ่อนในหลายที่มีคนไปเที่ยวเยอะอาจจะมีบริการร้านกาแฟ ร้านอาหารเล็กๆ น้อยๆ ส่วนในเรื่องการดูแลอ่างเก็บน้ำในฐานะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว กรมชลประทานมีเจ้าหน้ารักษาความปลอดภัย ในหลายพื้นที่ก็มีเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลมาช่วยดูแล กรมชลประทานได้จัดเจ้าหน้าที่มาเข้าเวรดูแล อ่างเก็บน้ำทุกแห่งเกิดขึ้นจากความตั้งใจให้เกิดประโยชน์ทั้งแง่การใช้สอย การจัดการทรัพยากร และเพื่อการท่องเที่ยว อันนำไปสู่การกระจายได้สู่ชุมชนใกล้เคียง Mahit (2019) จะเห็นได้ว่าอ่างเก็บน้ำซึ่งเดิมมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการชลประทานและบริหารจัดการน้ำ ได้กลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากมีทัศนียภาพที่สวยงามและเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนที่น่าสนใจ แต่การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เหล่านี้ยังคงประสบปัญหาและความท้าทายที่ต้องแก้ไขด้วย "นวัตกรรมการท่องเที่ยว" เพื่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องมีการนำนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม อาทิ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์หรือบริการ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมด้านการตลาด นวัตกรรมการบริหารจัดการ นวัตกรรมโลจิสติกส์ นวัตกรรมองค์การ นวัตกรรมเทคโนโลยี และนวัตกรรมแหล่งท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

แนวคิดนวัตกรรมการท่องเที่ยว

Hjalager (2010) อธิบายว่า นวัตกรรมการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริการ กระบวนการ หรือรูปแบบองค์กรใหม่ ที่เพิ่มคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และสังคม (Schumpeter, 1934) เสนอมิติของนวัตกรรมการท่องเที่ยวประกอบด้วย นวัตกรรมผลิตภัณฑ์หรือบริการ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมด้านการตลาด นวัตกรรมการบริหารจัดการ นวัตกรรมโลจิสติกส์ นวัตกรรมองค์การ นวัตกรรมเทคโนโลยี และนวัตกรรมแหล่งท่องเที่ยว

Tourism Product Innovation (นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว) เป็นกระบวนการที่เน้นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งอาจจะออกมาในรูปแบบตัวผลิตภัณฑ์ของสินค้าที่ออกมาในรูปแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ ฉลากใหม่ ที่แปลกไปจากเดิม หรือรูปแบบของการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เป็นการเพิ่มประสบการณ์การท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว มีความสร้างสรรค์ และเกิดกระบวนการลงมือทำ (Rungrawee, 2023)

Tourism Process Innovation (นวัตกรรมกระบวนการการท่องเที่ยว)หมายถึง นวัตกรรมที่นำมาใช้เพื่อสร้างสรรค์ปรับปรุงพัฒนาให้ กระบวนการรวมถึงการบริการจัดการในองค์การของผู้ให้บริการหรือผู้ผลิตสินค้านั้น ๆ มีประสิทธิภาพ เช่น การลดต้นทุนการเพิ่มผลผลิต การจัดการขยะ การลดมลพิษ มลภาวะที่เกิดจากการท่องเที่ยว การเพิ่มผลผลิตทางการท่องเที่ยว การรับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ใช้ในชุมชน การฟื้นฟู ศิลปะวัฒนธรรมของชุมชน เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่มีคุณภาพ และสามารถลดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ตลอดจนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุดในการดำเนินการทางการท่องเที่ยว (Rungrawee, 2023)

Tourism Service Innovation (นวัตกรรมการการบริการการท่องเที่ยว)หมายถึง การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นคุณประโยชน์ต่อการบริการที่ลูกค้าเป็นผู้ใช้บริการ ทั้งในรูปแบบของการบริการที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ (Pariwat, 2022)

Tourism Responsibility Environmental Innovation (นวัตกรรมการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว) หมายถึง นวัตกรรมการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวจะมุ่งเน้นความสำคัญกระบวนการและการจัดการการกำจัดของเสียภายในแหล่งท่องเที่ยว การใช้ทรัพยาการการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่า โดยการสร้างความตระหนักรู้ให้กับคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและได้ผลกระทบน้อยที่สุด

Kananthip (2022) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยววิถีใหม่ในอนาคต ดังนี้ 1. เทคโนโลยีไร้สัมผัส (Contactless Technology) โรงแรมหลายแห่ง ใช้เทคโนโลยีการสั่งงานด้วยเสียงในลิฟต์หรือในห้องพัก การใช้กุญแจดิจิทัล (Digital key) ในการปลดล็อกห้องพักผ่านสมาร์ตโฟน (Smart Phone) เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงการใช้ระบบเซนเซอร์ (Censor) สั่งการแทนการสัมผัส การใช้เทคโนโลยีจดจำใบหน้า การยืนยันตัวบุคคลด้วยไบโอเมตริก (Biometrics) การใช้เทคโนโลยีไร้สัมผัสไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดความสะดวกสบายและแสดงถึงวิถีชีวิตที่ทันสมัยเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความมั่นใจ

และความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งที่อยู่ในโรงแรม สนามบิน หรือสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ 2.แรงงานดิจิทัล (Digital Workforce) แรงงานดิจิทัลจะเข้ามาแทนแรงงานมนุษย์มากขึ้น ทั้งการใช้พนักงานหุ่นยนต์เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการถึงหน้าประตูห้องพัก การให้บริการในภัตตาคารหรือในสนามบิน รวมถึงการใช้หุ่นยนต์พูดคุยโต้ตอบกับนักท่องเที่ยวสำหรับคำถามที่นิยมถามบ่อยๆ โดยเฉพาะคำถามเกี่ยวกับความกังวลในเรื่องความปลอดภัยและความเสี่ยงต่อโรคระบาด ซึ่งจะช่วยลดภาระงานของพนักงานที่เป็นมนุษย์ได้เป็นอย่างมาก 3.หนังสือเดินทางดิจิทัลหรือพาสปอร์ตดิจิทัล (Digital Passport) นวัตกรรมการยืนยันตัวตนดิจิทัล ช่วยเรื่องการควบคุมโรคระบาด และเพิ่มความปลอดภัยให้ผู้เดินทางสามารถควบคุมการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวได้ด้วยตัวเอง ซึ่งจะช่วยลดโอกาสการเกิดอาชญากรรมไซเบอร์ได้มากขึ้นด้วย 4.แพลตฟอร์มวางแผนการท่องเที่ยว (Tour Management Platforms) เป็นระบบที่ช่วยให้การวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวมีความยืดหยุ่นและปรับเข้ากับความต้องการเฉพาะบุคคลมากขึ้น ทั้งในเรื่องของเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน รวมทั้งระบบนำทาง อัจฉริยะในรถยนต์ โดยจะเชื่อมโยงฐานข้อมูลจากส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถออกแบบและวางแผนการท่องเที่ยวของตัวเองได้อย่างหลากหลายและตรงตามความต้องการ5.ประสบการณ์ทางเลือก (Alternative Experience) เป็นการนำเทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality) มาใช้เพื่อสร้างประสบการณ์ทางเลือกให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ชมที่สามารถรับชมกิจกรรมต่างๆ ด้วยเทคโนโลยีจำลองสภาพแวดล้อมเสมือนจริง โดยสามารถรับชมผ่านคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ได้จากที่บ้าน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง อาทิ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย เด็กเล็ก รวมถึงคนที่ต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว

Brandão (2014) ได้นำเสนอการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดระบบนวัตกรรมระดับภูมิภาค (RIS) เข้ากับภาคการท่องเที่ยว โดยชี้ว่านวัตกรรมไม่สามารถพิจารณาในมิติองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่ต้องมองผ่านเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว

Yang (2024) ได้พัฒนาแนวคิด Tourist Perceived Destination Innovativeness (TPDI) ซึ่งอธิบายการรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อความสามารถด้านนวัตกรรมของแหล่งท่องเที่ยว โดยเสนอว่าความเป็นนวัตกรรมควรถูกวัดในเชิงการรับรู้ของผู้มาเยือน ครอบคลุม 5 มิติ ได้แก่ การสร้างคุณค่าร่วม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การสร้างประสบการณ์ การเปิดกว้าง และการตลาด งานวิจัยใช้วิธีการเชิงปริมาณผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบ (EFA และ CFA) และทดสอบโมเดลด้วย SEM โดยผลการวิจัยยืนยันว่า TPDI มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสบการณ์และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นว่านวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของจุดหมายปลายทาง สำหรับการศึกษานี้ แนวคิด TPDI สามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยเฉพาะในบริบทของอ่างเก็บน้ำและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ต้องการสร้างความแตกต่างและยกระดับคุณภาพประสบการณ์นักท่องเที่ยว

ประเภทของนวัตกรรมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว Hjalager (2002; 2010) 1.Product/Service Innovation คือการสร้างประสบการณ์ใหม่ เช่นที่พักรูปแบบพิเศษ กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 2.Process Innovation คือการปรับปรุงวิธีดำเนินงาน เช่นระบบจองออนไลน์ 3.Managerial/Organisational

Innovation คือ โครงสร้างองค์กร/โมเดลธุรกิจใหม่ เช่น การร่วมมือ PPP (Public-Private Partnership) 4.Management of Knowledge/Market Innovation คือการใช้ข้อมูล Big Data social Media Marketing 5.Institutional Innovation คือ การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบ นโยบาย เพื่อเอื้อต่อการพัฒนา

ทฤษฎีสำคัญที่ใช้ศึกษา นวัตกรรมการท่องเที่ยว

1. Innovation Diffusion Theory (Rogers, 2003) อธิบายการแพร่กระจายนวัตกรรมในกลุ่มผู้ใช้งาน ด้านการท่องเที่ยว ใช้ศึกษา adoption ของ e-booking, mobile apps, smart tourism

2. Open Innovation (Chesbrough, 2003) ชี้ว่าการสร้างนวัตกรรมต้องอาศัยการเปิดรับไอเดียจากภายนอกองค์กร ด้านการท่องเที่ยว ใช้ UGC (User Generated Content) การ co-creation ระหว่างผู้ประกอบการกับนักท่องเที่ยว

3. Service-Dominant Logic (Vargo and Lusch, 2004) มองว่านวัตกรรมเกิดจาก “การสร้างคุณค่าร่วมกัน (value co-creation)” ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการเช่น นวัตกรรมประสบการณ์ (experience innovation)

4. Regional Innovation Systems (Cooke, 1998; Brandão, 2014) อธิบายนวัตกรรมว่าเกิดจาก “ระบบเครือข่ายในระดับภูมิภาค” ด้านการท่องเที่ยว การรวมตัวของหน่วยงานรัฐ เอกชน ชุมชน มหาวิทยาลัย เพื่อสร้างนวัตกรรมจุดหมาย

5. Network Theory of Innovation (Sørensen, 2004; Baggio, 2008) นวัตกรรมเกิดจากเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) และ Local vs Non-local networks มีผลต่างกันต่อการสร้างนวัตกรรมท่องเที่ยว

6. Tourist Perceived Destination Innovativeness (TPDI – Yang, 2024) พัฒนาแนวคิดใหม่ว่านักท่องเที่ยวรับรู้ “ความเป็นนวัตกรรม” ของแหล่งท่องเที่ยว ผ่าน 5 มิติ: co-creation, development, experience, inclusiveness, marketing

7. Degrowth & Sustainability Framework (Falter, 2024) เสนอว่านวัตกรรมดิจิทัลในชนบทควรคำนึงถึง “คุณค่าชุมชน ความยั่งยืน และการเติบโตที่เหมาะสม” ไม่ใช่เฉพาะการขยายเศรษฐกิจ

แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาออกเป็น 4 คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย (Resilient Tourism) ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาปัจจัยพื้นฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง (Quality Tourism) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว (Tourism Experience) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และพันธกิจ ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) การท่องเที่ยวของประเทศจะเติบโตได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว จะต้องมีการพัฒนาบนพื้นฐานของความยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคม และ

สิ่งแวดล้อม ภาคการผลิตและธรกิจในภาคการท่องเที่ยวมีการเติบโตอย่างยังยืน มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว พร้อมการบริหารจัดการจำนวนนักท่องเที่ยว และการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว เช่น การปล่อยมลพิษ ของเสีย และภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การท่องเที่ยวไทยสามารถต่อยอดและสร้างคุณค่าจากทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม เอกลักษณ์ความเป็นไทย และแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน โดยมีเป้าประสงค์ 4 ข้อ คือ 1)การท่องเที่ยวของไทยมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดการกระจุกตัวในแหล่งท่องเที่ยว 2) วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ความเป็นไทยคงอยู่ในสังคมสืบต่อไป พร้อมทั้งมีการต่อออดเพิ่มมูลค่าด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างสร้างสรรค์ 3) การท่องเที่ยวไทยมีการบริหารจัดการเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ รวมถึงการกำจัดของเสียและลดมลพิษ เพื่อคงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และข้อสุดท้ายคือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม และชุมชนของประเทศไทยมีมาตรฐานความยั่งยืนระดับสากล (National Tourism Policy Committee, 2022)

The Social Research Institute reported on tourism and community (2023) กล่าวว่า BCG Model เป็นการยกระดับ ผลิตภาพ และมาตรฐาน ให้กับผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาดย่อม รวมถึงเกษตรกรรายย่อยและภาคชุมชน ซึ่งแม้ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง แต่ส่งผลกระทบสูงต่อเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ โดยการพัฒนาทั้งหมดจะต้องเสริมความเข้มแข็งให้กับทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็นกลไกที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศอย่างทั่วถึง สามารถกระจายโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการตอบสนองต่อปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนได้ในหลายมิติ เห็นได้ว่าพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกฝ่าย ด้วยความเอื้ออาทรเคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม ซึ่งมีแนวคิดมาจากทั้งด้านนิเวศวิทยา โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและความยั่งยืนทางระบบนิเวศในระยะยาว รวมถึงด้านสังคมที่จะต้องสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้อย่างต่อเนื่อง และคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมและการรักษาคุณภาพชีวิตของประชากร ตลอดจนด้านเศรษฐกิจ ที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการรักษาทุนทางธรรมชาติไว้ใช้ประโยชน์สำหรับคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นอนาคต (Kesorn, 2020) ประเทศไทยได้รับแนวคิดการพัฒนาที่ยังยืนมาปรับใช้ ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) รัฐได้เน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเน้นการพัฒนาอย่างองค์รวมโดยใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศที่ได้อัญเชิญและยึดแนวคิด "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นปรัชญานำทางในการบริหารประเทศโดยยึดหลักทางสายกลาง มุ่งการพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลกันสู่การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ มั่นคง และยังยืน นับเป็นการพัฒนาประเทศ

อย่างองค์รวม โดยประชาชนที่มีส่วนร่วม มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของประชาชนอย่างถาวร (Sustainable Tourism Promotion Project, Ministry of Tourism and Sports, 2019)

ทฤษฎีสำคัญที่ใช้ศึกษาเป้าหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. Sustainable Development Theory (Brundtland Report, 1987)

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นฐานรากของ STGs โดยเน้นการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นอนาคต ทฤษฎีนี้ทำให้เกิดมิติการวิเคราะห์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งถูกนำมาใช้กำหนดตัวชี้วัดความยั่งยืนของการท่องเที่ยว เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ความเท่าเทียมทางสังคม และการสร้างงานที่มีคุณภาพ

2. วงจรชีวิตแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Area Life Cycle – TALC: Butler, 1980) ทฤษฎี TALC อธิบายว่าแหล่งท่องเที่ยวจะผ่านวงจรชีวิตตั้งแต่การเกิด (exploration) การเติบโต (development) จนถึงความอิ่มตัว (consolidation) และอาจเสื่อมถอย (decline) หากไม่มีการจัดการที่ยั่งยืน การประยุกต์ TALC กับ STGs จึงเป็นการประเมินศักยภาพและความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (carrying capacity) เพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม และช่วยออกแบบนโยบายฟื้นฟูหรือชะลอการเสื่อมถอยของพื้นที่

3. ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory – Freeman, 1984) ทฤษฎีนี้เน้นว่าการจัดการต้องคำนึงถึงความต้องการและผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานรัฐ เอกชน ชุมชน และนักท่องเที่ยว การประยุกต์ใน STGs คือการสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความยุติธรรมทางสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของ stakeholders ถูกมองว่าเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การท่องเที่ยวยั่งยืนเกิดขึ้นจริง

4. แนวคิดสามเสาหลักแห่งความยั่งยืน (Triple Bottom Line – Elkington, 1997) กรอบ TBL เสนอว่า การประเมินความสำเร็จของการพัฒนาต้องไม่อิงเพียงผลกำไรทางเศรษฐกิจ (profit) แต่รวมถึงสังคม (people) และสิ่งแวดล้อม (planet) ด้วย ซึ่งตรงกับแก่นของ STGs ที่พยายามกำหนดดัชนีครอบคลุมทั้งสามมิติ งานวิจัยระดับดุษฎีจึงมักใช้ TBL เป็นกรอบวิเคราะห์ เช่น การวัดรายได้ท้องถิ่นควบคู่กับคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของชุมชน

5. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Theory – Tosun, 1999) Tosun เสนอว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนมีหลายระดับ ตั้งแต่แบบจำกัด (manipulative, passive) ไปจนถึงการมีส่วนร่วมเชิงโต้ตอบและมีอำนาจตัดสินใจจริง (interactive, self-mobilization) ในการวิจัย STGs ทฤษฎีนี้ถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ว่าชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์และมีอำนาจในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวหรือไม่ การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการบรรลุ STGs

6. การกำกับดูแลเชิงความร่วมมือ (Collaborative Governance – Ansell and Gash, 2008) Collaborative Governance เน้นการทำงานร่วมกันของหลายภาคส่วนผ่านกระบวนการเจรจา ความไว้วางใจ และการสร้างเป้าหมายร่วม ทฤษฎีนี้ถูกนำไปใช้ในงานวิจัย STGs เพื่ออธิบายว่าการบรรลุเป้าหมาย

ต้องการการทำงานแบบ “network governance” แทนการบริหารแบบบนลงล่างเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะในกรณีที่มีหลายหน่วยงานเกี่ยวข้อง เช่น การจัดการพื้นที่ธรรมชาติ อุทยานหรืออ่างเก็บน้ำ

7. การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking / Sustainable Destination System) ทฤษฎีการคิดเชิงระบบมองว่าการท่องเที่ยวเป็น “ระบบซับซ้อน” ที่เชื่อมโยงองค์ประกอบหลายด้าน (ทรัพยากรธรรมชาติ นักท่องเที่ยว ชุมชน นโยบาย และตลาดโลก) การศึกษาระดับดุษฎีมักใช้แนวคิดนี้เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่บูรณาการ เช่น การออกแบบระบบตัวชี้วัด STGs ที่สะท้อนทั้งปัจจัยภายในและภายนอก

สรุป

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการนำแนวคิดที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ส่งผลกระทบในระยะยาวต่อคนรุ่นหลัง นวัตกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนและบรรลุเป้าหมายนี้ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น นวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแบ่งออกได้ ดังนี้

1.นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม: มุ่งลดผลกระทบเชิงลบต่อระบบนิเวศ เช่น การใช้วัสดุรีไซเคิลในการก่อสร้างโรงแรม การใช้พลังงานทางเลือก เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ การจัดการน้ำเสีย และการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากการเดินทาง

2.นวัตกรรมด้านสังคมและวัฒนธรรม: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ให้รายได้แก่ชุมชนโดยตรง

3.นวัตกรรมด้านเศรษฐกิจ: เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มการจองที่พักหรือกิจกรรมที่เน้นธุรกิจขนาดเล็กในท้องถิ่น (Local Business) การใช้เทคโนโลยี Blockchain เพื่อสร้างความโปร่งใสในระบบการชำระเงิน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน

ดังนั้น การนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการท่องเที่ยวไม่ได้เป็นเพียงแค่กระแสชั่วคราว แต่ยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างอนาคตของการท่องเที่ยวที่สมดุลและยั่งยืน นักท่องเที่ยวเองก็มีบทบาทสำคัญในการเลือกใช้บริการและสนับสนุนธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม เพื่อให้การเดินทางเส้นทางนี้ได้สร้างคุณค่าที่มากกว่าไม่เพียงแค่ความสุขส่วนตัวเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานและองค์กรถึงการพัฒนาประสิทธิภาพส่วนบุคคล ตลอดถึงการเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อยอดสำหรับผู้ที่สนใจ ดังนี้

1.ข้อเสนอแนะจาการศึกษา

1.1. การนำนวัตกรรมการท่องเที่ยวมาใช้ในการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำ ในฐานะที่เป็นทรัพยากรหลักที่ต้องได้รับการดูแลเป็นอันดับแรก การท่องเที่ยวต้องเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการดูแล รักษา และสร้างรายได้ที่ยุติธรรมต่อผู้คนในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่าง สมดุลและยั่งยืน ตลอดไป ดังนี้

1.2. นวัตกรรมด้านเศรษฐกิจ เน้นการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนและกระจายสู่ชุมชน โดยใช้นวัตกรรมเข้าช่วย สร้างแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวแบบจองตรง/ชุมชนเป็นเจ้าของ สร้างแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่ให้ชุมชนรอบอ่างเก็บน้ำสามารถเสนอขายกิจกรรม บริการ ที่พัก และสินค้าท้องถิ่น (เช่น อาหารพื้นถิ่น ผลิตภัณฑ์จากพืช/ปลาในพื้นที่) ได้โดยตรง ตัดพ่อค้าคนกลาง เพื่อให้รายได้กลับสู่ชุมชนอย่างเต็มที่ใช้ระบบ Carbon Credit/Offset สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ต้องมีการเดินทาง เช่น การคำนวณและชดเชยคาร์บอนจากการเดินทางของนักท่องเที่ยวผ่านการสนับสนุนโครงการปลูกป่าหรือบำบัดน้ำในพื้นที่อ่างเก็บน้ำ นอกจากนั้น นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจากของเหลือใช้ มีการส่งเสริมการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก หรือ บรรจุภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุเหลือใช้ หรือขยะที่เก็บได้จากบริเวณอ่างเก็บน้ำ (เช่น ขวดพลาสติก เศษไม้) เพื่อเพิ่มมูลค่าและลดขยะ ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและวัตถุดิบในท้องถิ่นในธุรกิจบริการ (ร้านอาหาร ที่พัก)

1.3. นวัตกรรมด้านสังคมและประสบการณ์ เน้นการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมและประสบการณ์ที่น่าจดจำ ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมและเกิดความผูกพันกับพื้นที่ วัตกรรมประสบการณ์ร่วม โดยการจัดทำกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้ เรียนรู้และลงมือปฏิบัติ ร่วมกับคนในชุมชน เช่น การสอนจับปลาแบบพื้นบ้าน การทำอาหารจากวัตถุดิบในอ่างเก็บน้ำ/ท้องถิ่น การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมงหรือเกษตรกรใช้ Augmented Reality (AR) หรือ Virtual Reality (VR) ในการนำเสนอเรื่องราว ประวัติศาสตร์ หรือตำนานขออ่างเก็บน้ำและชุมชน โดยเฉพาะในจุดที่เข้าถึงยากหรือไม่ควรเข้าไปรบกวน

1.4. นวัตกรรมป้ายข้อมูลอัจฉริยะ ติดตั้งป้ายที่มี QR Code ให้นักท่องเที่ยวใช้สมาร์ทโฟนสแกนเพื่อเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพืช สัตว์ สภาพน้ำ หรือความสำคัญของอ่างเก็บน้ำในรูปแบบมัลติมีเดีย (วิดีโอ/เสียง)

1.5. นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการและรักษาสภาพแวดล้อมของอ่างเก็บน้ำ "ระบบติดตามสภาพแวดล้อมอัจฉริยะ" ใช้ เซ็นเซอร์ (IoT) ติดตั้งในจุดสำคัญเพื่อวัดคุณภาพน้ำ (อุณหภูมิ, pH, ออกซิเจนละลายน้ำ) และรายงานผลแบบเรียลไทม์ผ่านแอปพลิเคชัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวและชุมชนสามารถตรวจสอบและตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาน้ำ ใช้ โดรน ในการสำรวจพื้นที่เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของผืนป่ารอบอ่างเก็บน้ำ การบุกรุก หรือการจัดการขยะ นวัตกรรมการจัดการขยะและพลาสติกอย่างยั่งยืนกำหนดให้เป็นพื้นที่ ปลอดพลาสติกใช้ครั้งเดียว และใช้ถังขยะอัจฉริยะที่มีการคัดแยกและรายงานปริมาณขยะที่จัดเก็บได้ เพื่อนำไปสู่การจัดการและการ Upcycling ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ "เก็บขยะคืนถิ่น" โดยมีอุปกรณ์และเส้นทางที่ออกแบบมาเพื่อการนี้โดยเฉพาะ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. ควรศึกษาเกี่ยวกับ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านนวัตกรรมการท่องเที่ยวของอ่างเก็บน้ำ

2.2. ความศึกษาเกี่ยวกับ การจัดการกลยุทธ์ด้านนวัตกรรมการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Reference

Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory,* 18(4), 543–571.

Baggio, R. (2008). Symptoms of Complexity in A Tourism System. *Tourism Analysis,* 13(1), 1–20.

Brandão, F. (2014). Tourism Innovation: A Literature Review Complemented By Case Study Research. *Revista Portuguesa de Estudos Regionais,* 36, 5–16.

Brundtland Commission. (1987). *Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development.* Oxford: Oxford University Press.

Butler, R. W. (1980). The Concept of A Tourist Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources. *The Canadian Geographer,* 24(1), 5–12.

Chesbrough, H. W. (2003). *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology.* Boston, MA: Harvard Business School Press.

Cooke, P. (1998). Introduction: Origins of The Concept. In H. Braczyk, P. Cooke, & M. Heidenreich (Eds.), *Regional Innovation Systems: The Role of Governance in a Globalized World* (pp. 2–25). London: UCL Press.

Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business.* Oxford: Capstone.

Falter, J. (2024). Tourism Futures and Innovation Pathways: A Global Perspective. *Journal of Sustainable Tourism,* 32(5), 755–772.

Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach.* Boston, MA: Pitman.

Hjalager, A.-M. (2002). Repairing Innovation Defectiveness in Tourism. *Tourism Management,* 23(5), 465–474.

Hjalager, A.-M. (2010). A Review of Innovation Research in Tourism. *Tourism Management,* 31(1), 1–12.

Kananthip, K. (2022). Community Participation in Sustainable Water-Based Tourism Management in Northern Thailand. *Journal of Thai Tourism Studies,* 8(2), 45–59.

Kesorn, K. (2020). Local Governance and Sustainable Tourism Development in Thailand. *Journal of Social Sciences Research,* 12(3), 115–130.

Mahit, W. (2019). Participatory Approaches in Reservoir Tourism Management in Northern Thailand. *Thai Journal of Environmental Management,* 15(3), 112–129.

National Economic and Social Development Council. (2022). *Thailand's Economic and Social Development Report 2022.* Bangkok: Office of the Prime Minister.

National Tourism Policy Committee. (2022). *National Tourism Development Plan, Phase 3 (2023–2027).* Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.

Pariwat, S. (2022). Local Participation in Tourism Resource Management: A Case Study of Northern Thailand Reservoirs. *Journal of Sustainable Tourism Studies,* 14(2), 78–95.

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations.* (5th ed.). New York, NY: Free Press.

Royal Irrigation Department. (2022). *Reservoir Tourism Guidebook.* Bangkok: Author.

Rungrawee, J. (2023). Sustainable Tourism in Water-Based Destinations: A Thai Perspective. *Journal of Asian Tourism Research,* 18(4), 301–320.

Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Sørensen, F. (2004). The Geographies of Social Networks and Innovation in Tourism. *Tourism Geographies,* 6(2), 152–171.

Sustainable Tourism Promotion Project, Ministry of Tourism and Sports. (2019). *Final Report on Sustainable Tourism Promotion Project.* Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.

The Social Research Institute reported on tourism and community. (2023). *Tourism, Environment, and Community Development in Thailand.* Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Tosun, C. (1999). Towards A Typology of Community Participation in the Tourism Development Process. *Tourism Management,* 20(6), 613–633.

Vargo, S. L., & Lusch, R. F. (2004). Evolving to A New Dominant Logic for Marketing. *Journal of Marketing,* 68(1), 1–17.

Yang, W. (2024). Digital Innovation and Sustainable Tourism in Emerging Economies. *Journal of Tourism Futures,* 10(3), 289–307.

พุทธธรรมกับสังคมไทยยุค 4.0

BUDDHISM AND THAI SOCIETY IN THE 4.0 ERA

[1]พระครูโสภณวีรบัณฑิต และ [2]พระพิษณุพล สุวณฺณรูโป (รูปทอง)

[1]Phrakru Sophonveerabandit and [2]Phra Pisnupol Suvannarupo (Rooptong)

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: phrakhrusophnwirbanthitkhachum@gmail.com

[1]เบอร์โทร: 062-423-5996

Received: 2026-01-15

Revised: 2026-03-04

Accepted: 2026-03-06

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพลวัตของสังคมไทยที่บูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคมไทยแลนด์ยุค 4.0 เป็นแนวคิดเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศไทยตามวิสัยทัศน์ "มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน" ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมให้เข้ากับยุคดิจิทัลและนวัตกรรม โดยตั้งเป้าหมายให้ประเทศและประชากรมีรายได้สูงขึ้นในระยะเวลา 5-6 ปี ก่อนหน้านี้ ยุคไทยแลนด์ 1.0 มุ่งเน้นอุตสาหกรรมเกษตร, ยุคไทยแลนด์ 2.0 เน้นอุตสาหกรรมเบา, และ ยุคไทยแลนด์ 3.0 เป็นยุคของอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก ปัจจุบันยุคไทยแลนด์ 4.0 มุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจใหม่ ซึ่งใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารจัดการแบบสมาร์ท เช่น เกษตรแบบ Smart Farming การสนับสนุน Startup และธุรกิจเทคโนโลยีสูง ซึ่งจะช่วยให้คนไทยเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปเป็นแรงงานที่มีความรู้และทักษะสูง รวมถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรมและบริการมูลค่าสูง เพื่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและสมดุลทางสังคม ในด้านปัญหาสังคมและสุขภาพจิต ต้องเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญ เช่น ความไม่เท่าเทียมกัน การแข่งขันทางเศรษฐกิจ และความรุนแรงในโลกออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้มีอัตราการเจ็บป่วยด้านจิตใจ เช่น ภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล และการฆ่าตัวตายที่เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น การสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สติ สมาธิ ปัญญา ความเมตตา การสร้างคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการเสริมสร้างจิตใจที่เข้มแข็ง รู้จักควบคุมตนเองในยุคดิจิทัล ซึ่งสามารถช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างความสุขให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมช่วยให้คนในสังคมปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุค 4.0 ได้อย่างมีคุณภาพและความสุขในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; สังคมไทย; ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

This academic article aimed to present the dynamics of Thai society through the integration of Buddhist principles into daily life in the Thailand 4.0 era. The study examined Thailand 4.0 as a policy framework for national development under the vision of "Security, Prosperity, and Sustainability," which sought to transform the economic and social structures in response to digitalization and innovation. Unlike Thailand 1.0, which emphasized agriculture, Thailand 2.0, which focused on light industries, and Thailand 3.0, which emphasized heavy industries and exports, Thailand 4.0 promoted a transition toward a technology-driven economy through digital technologies, smart management, smart farming, startups, and high-tech businesses. This transition was intended to enhance workforce skills, foster innovation, and generate high-value products and services while promoting sustainable economic growth and social balance. However, Thai society faced challenges including inequality, economic competition, and online violence, which were associated with increasing mental health problems. Therefore, Buddhist principles, including mindfulness, concentration, wisdom, compassion, morality, ethics, and the Sufficiency Economy Philosophy, were proposed as approaches to strengthening mental resilience and self-regulation in the digital era. The findings suggested that integrating Buddhist principles into daily life could support effective adaptation to social transformation while promoting sustainable well-being and quality of life.

Keywords: Buddhist Principles; Thai Society; Thailand 4.0

บทนำ

ไทยแลนด์ 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในขณะนั้น และมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาที่ว่า มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยจะขับเคลื่อนประเทศในด้านต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม ปรับทิศทาง พัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับภัยคุกคามแบบใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเพิ่มความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง เช่น สภาพเศรษฐกิจที่ยากลำบาก ความไม่เท่าเทียมกัน การแข่งขันที่สูง และความรุนแรงในโลกออนไลน์ โดยเฉพาะมิติที่ทำให้เกิดความเลื่อมล้ำความไม่เท่าเทียมในสังคม ส่งผลให้สังคมเกิดช่องว่างระหว่างชนชั้น และความไม่เท่ากันของการใช้ชีวิตในสังคมที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างในสังคมไทย และความไม่เท่าเทียมกันทำให้พลาดโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรม ทรัพยากร และสิทธิขั้นพื้นฐาน และผลประโยชน์จากรัฐบาล Vichan (2019) และสามารถอธิบายปัญหาในสังคมไทยได้พอสังเขปดังนี้

สภาพเศรษฐกิจและการแข่งขัน ซึ่งเกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่มั่นคงและแรงกดดันจากความต้องการทางการเงิน ส่งผลให้คนไทยมีความเครียดสูงขึ้น เนื่องจากทุกคนต้องการที่จะประสบความสำเร็จในสังคมที่แข็งขันสูงยิ่งเพิ่มความเครียด และปัญหาความรุนแรงในโลกออนไลน์ การใช้ความรุนแรงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การสร้างความเกลียดชัง การรังแกในโลกออนไลน์ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย การถูกคุกคาม และการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจน ปัญหาด้านสุขภาพจิต คนไทยมีอัตราความเสี่ยงต่อโรคซึมเศร้า ความวิตกกังวล และการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสุขภาพจิตอาจมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคทางกาย และปัญหาทางจิตใจ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2024)

จากสถานการณ์ด้านสุขภาพจิตของคนไทยเป็นปัญหาที่เพิ่มมากขึ้นและเป็นประเด็นที่น่ากังวล สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกเพศ ทุกวัย จากรายงานโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่องสภาวะสังคม ไตรมาสที่ 1 ปี 2567 กล่าวถึงข้อมูลการประเมินสุขภาพจิตของคนไทย (Mental Health Check In : MHCI) ที่มีเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัวจากในปี 2558 จำนวน 1.3 ล้านคน เพิ่มเป็นเท่าตัวในปี 2566 จำนวน 2.9 ล้านคน นอกจากนี้ยังพบสัดส่วนผู้ที่เสี่ยงซึมเศร้า สูงสุดที่ร้อยละ 8.9 เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อนที่มีสัดส่วนร้อยละ 8.4 ขณะที่ผู้ที่มีความเครียดสูงมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 8.3 และเสี่ยงฆ่าตัวตายร้อยละ 5.3 จากผู้เข้ารับการประเมินจำนวน 3.9 แสนราย (Thairath Online, 2025)

จากปัญหาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาประเทศในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา สังคมมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีจนเกิดกระแสโลกาภิวัฒน์ (Globalization) เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้คนในสังคมต้องปรับตัวให้เข้าสถานการณ์เพื่อความอยู่รอด ดังนั้น ชีวิตของผู้คนในสังคมหนีไม่พ้นกับการปรับตัว ปรับใจ บุคคลผู้สามารถปรับตัวได้ในสังคม และสิ่งแวดล้อมโดยตนเองมีความสุข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงตนเองได้ตามสถานการณ์ ด้วยเหตุผลอันเหมาะสมมีความยืดหยุ่น ก็คือผู้ที่มีสุขภาพจิตดี ซึ่งสุขภาพจิตดีเปรียบได้กับต้นไม้ที่รากเต็มไปด้วยความเป็นมิตร ความเมตตา การให้อภัย มีความอดทนและสำนึกในบุญคุณ มีความรับผิดชอบ มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต จิตใจมั่นคง พอใจและรู้จักตนเองอย่างแท้จริง มีความสุขในชีวิต (Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University, 2025) ในทางพระพุทธศาสนาการพัฒนาจิตให้คนในสังคมเป็นบุคคลที่เข้มแข็งต่อปัญหาต่างๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น และอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขท่ามกล่าวสังคมไทยในยุค 4.0 ที่มีความเป็นพลวัตที่สูง ผู้เขียนสามารถนำหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงองค์ธรรมหรือข้อธรรมที่เกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องไว้ 7 ประการ เป็นต้นทางนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ซึ่งจะอธิบายโดยละเอียดในหัวข้อความสัมพันธ์ระหว่างพุทธธรรมกับสังคมไทยยุค 4.0 ต่อไป เมื่อพิจารณาปรากฏการณ์สังคมไทยภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงการบริหารประเทศของ ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะเห็นได้ว่าการพัฒนาที่มุ่งเน้นความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน แม้จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้สังคมเผชิญ

กับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดการแข่งขันสูง ความเหลื่อมล้ำ และแรงกดดันทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาวะทางจิตใจของประชาชน ในมุมมองพุทธจริยศาสตร์ร่วมสมัย ปรากฏการณ์ดังกล่าวมิใช่เพียงปัญหาเชิงปัจเจก แต่เป็นทุกข์เชิงโครงสร้างที่เกิดจากระบบคุณค่าทางสังคมซึ่งให้ความสำคัญกับความสำเร็จเชิงวัตถุเหนือความสมดุลทางจิตใจ พระพุทธศาสนาจึงเสนอแนวทางการพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางจริยธรรมผ่านสติ ปัญญา เมตตา และความรู้เท่าทันตนเอง มุ่งพัฒนาภายในจิตใจให้มั่นคง อดทน มีเหตุผล และรู้จักพอ เมื่อบุคคลมีความมั่นคงภายใน ก็จะสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างมีสติ ไม่ตกอยู่ภายใต้กระแสบริโภคนิยมหรือความกดดันทางสังคม ดังนั้น การเชื่อมโยงไทยแลนด์ 4.0 เข้ากับพุทธจริยศาสตร์ร่วมสมัย จึงเป็นการชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องตั้งอยู่บนฐานของการพัฒนาคนทั้งด้านวัตถุและจิตใจ การเสริมสร้างคุณธรรมและความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสร้างสังคมที่สมดุล ลดความเหลื่อมล้ำ และนำไปสู่ความสงบสุขอย่างแท้จริงในบริบทสังคมไทยยุค 4.0.

สังคมไทยยุค 4.0 คืออะไร?

หลายท่านคงได้ยินคำว่า “ไทยแลนด์ 4.0” ในสื่อสังคมออนไลน์ อยู่บ่อยครั้ง และคงสงสัยว่าใครเป็นคนนำแนวคิดเหล่านี้เข้ามาในการพัฒนาประเทศ Department of Excise (2025) ซึ่งผู้เขียนจะได้อธิบายดังนี้

“ไทยแลนด์ 4.0” เป็นความมุ่งมั่นของนายกรัฐมนตรีที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบ แห่งชาติ (คสช.) ที่เข้ามาบริหารประเทศบนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ที่มีภารกิจสำคัญในการ ขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาส และภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างเร็ว ก่อนจะมาถึง “ไทยแลนด์ 4.0” ประเทศไทยมีการพัฒนามาเป็นลำดับขั้นอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ “ไทยแลนด์ 1.0” การดำรงอยู่และพัฒนาประเทศเน้นการเกษตรเป็นหลัก “ไทยแลนด์ 2.0” นอกจากเกษตรกรรมแล้วก็เน้นไปทางอุตสาหกรรมแต่เป็นอุตสาหกรรมเบา และ “ไทยแลนด์ 3.0” ซึ่งเป็นยุคปัจจุบัน เน้นหนักไปทางอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก และ “ไทยแลนด์ 4.0” เป็นการกำหนดแนวทางพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศ เศรษฐกิจใหม่ (New Engines of Growth) ประเทศและประชากรมีรายได้สูง โดยวางเป้าหมายให้เกิดผลการพัฒนา ภายใน 5 - 6 ปี ฉะนั้น ไทยแลนด์ 4.0 จึงเป็นการเปลี่ยนจากการเกษตร แบบดั้งเดิมในปัจจุบันไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ

(Entrepreneur) เปลี่ยนจาก Traditional SMEs หรือ SMEs ที่มีอยู่และรัฐต้องให้ความช่วยเหลือเพื่อไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startups บริษัทเกิดใหม่ที่มีศักยภาพสูง เปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้าง มูลค่าค่อนข้างต่ำ ไปสู่ High Value Services และเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง

เมื่อมองผ่านกรอบพระพุทธศาสนาประยุกต์ ไทยแลนด์ 4.0 มิใช่เพียงโครงการทางเศรษฐกิจ แต่เป็นปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงเชิงอารยธรรมที่กระทบวิถีชีวิต ค่านิยม และโครงสร้างสังคมอย่างลึกซึ้ง จึงสามารถสังเคราะห์ได้ 3 มิติคือ

1) มิติทางเศรษฐกิจ

หลักสัมมาอาชีวะ คือ การประกอบอาชีพอย่างถูกต้อง ไม่เบียดเบียน และสร้างคุณค่าต่อสังคม หากเทคโนโลยีถูกใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรม ย่อมเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับหลักธรรม หากการขับเคลื่อนนวัตกรรมตั้งอยู่บน “โลภะ” (ความโลภ) มากกว่าปัญญา ก็อาจทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) และการกระจุกตัวของทุน

2) มิติทางสังคม

ไทยแลนด์ 4.0 เน้นการพัฒนาคนให้มีทักษะสูง แต่พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านปัญญา ศีล และจิตใจ หากยุค 4.0 พัฒนาเพียงทักษะเทคโนโลยีแต่ไม่พัฒนาคุณธรรมอาจเกิดสังคมเก่งแต่ไม่ดี ดังนั้นการพัฒนาคนในบริบทไทยแลนด์ 4.0 ควรบูรณาการหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เพื่อให้เทคโนโลยีอยู่ภายใต้การกำกับของจริยธรรม

3) มิติทางวัฒนธรรม

หากวิเคราะห์เชิงพุทธสามารถเชื่อมโยงกับหลักมัชฌิมาปฏิปทา คือ การพัฒนาอย่างพอดี ไม่สุดโต่ง ไม่บริโภคนิยมเกินควร ไทยแลนด์ 4.0 ควรเป็นการพัฒนาที่มีสติ (Mindful Development) มิใช่เพียงการพัฒนาที่รวดเร็ว เพราะความเร็วของเทคโนโลยีอาจเกินกว่าความพร้อมทางจิตสำนึกของมนุษย์

ดังนั้น สังคมไทยยุค 4.0 จึงเป็นแนวคิดยกระดับเศรษฐกิจและทุนมนุษย์ให้แข่งขันได้ในระดับโลก และ ควรได้รับการพัฒนาให้มีธรรมะกำกับ กล่าวคือ เทคโนโลยีต้องอยู่ภายใต้กรอบจริยธรรม นวัตกรรมต้องตอบโจทย์ความทุกข์ของมนุษย์ ไม่ใช่สร้างทุกข์ใหม่ การเติบโตทางเศรษฐกิจต้องควบคู่กับการเติบโตทางคุณธรรม และ การพัฒนาคนต้องพัฒนาทั้งความรู้และจิตสำนึก

ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธธรรมกับสังคมไทยยุค 4.0

สังคมไทยยุค 4.0 หรือ Thailand 4.0 เป็นการพัฒนาสังคมให้ทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันด้านเทคโนโลยีมีความเป็นพลวัตที่สูง อีกทั้งรัฐต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปด้วยในขณะเดียวกันให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น แต่ในทางกลับกันการพัฒนาสังคมและเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย รุดหน้าไปมาก ทำให้คนในสังคมบางกลุ่ม เช่น กลุ่มเปราะบางในสังคม ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มวัยชรา กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มผู้พิการ ตลอดจนวัยแรงงาน เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้

ต้องดิ้นรนเพื่อพัฒนาตัวเอง ให้อยู่รอดในสังคมที่มีการแข่งขันในการทำงาน การเรียน จนเกิดสุขภาวะที่ไม่พึงประสงค์ เสี่ยงต่อโรคซึมเศร้า ความวิตกกังวล และการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้น (Phra Khru Pitsal Charakorn Lek Thammo (Sangkhaw) and Pravadee, 2019) อันเนื่องมาจาก สภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่มั่นคงและแรงกดดันจากความต้องการทางการเงิน ส่งผลให้คนไทยมีความเครียดสูงขึ้น เนื่องจากทุกคนต้องการที่จะประสบความสำเร็จในสังคมที่แข็งขันสูงยิ่งเพิ่มความเครียด และปัญหาความรุนแรงในโลกออนไลน์ การใช้ความรุนแรงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นจึงสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์กับสังคมไทย 4.0 ได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธธรรมกับสังคมไทย 4.0

1. สติและสมาธิในโลกดิจิทัล

ในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน การฝึกสติและสมาธิจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เราสามารถจัดการกับข้อมูลที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างไม่หยุดหย่อน การฝึกสติช่วยให้เรามีความสามารถในการตัดสินใจที่ดีขึ้น และลดความเครียดจากการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัล

2. หลักปัญญาในสังคมแห่งนวัตกรรม

หลักปัญญาของพุทธธรรมสามารถนำมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ โดยการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตัดสินใจที่มีคุณธรรม การนำหลักปัญญามาใช้จะช่วยให้สังคมสามารถพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

3. คุณธรรมสำหรับคนในสังคมยุคใหม่

ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข การนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตจะช่วยสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน

4. จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

การใช้เทคโนโลยีในยุค 4.0 ต้องมีจริยธรรมที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิด การนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในการพิจารณาการใช้เทคโนโลยีจะช่วยให้เกิดการใช้ที่มีความรับผิดชอบและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

5. เศรษฐกิจพอเพียงและความพอดี

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักธรรมของพุทธศาสนา โดยเน้นการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและมีความพอดี การนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย 4.0 จะช่วยให้ผู้คนสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและยั่งยืน

ผู้เขียนมองว่า Thailand 4.0 เป็นแนวทางพัฒนาประเทศให้ทันต่อโลกาภิวัตน์ โดยเน้นเทคโนโลยี นวัตกรรม และการยกระดับทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างไรก็ตาม เบื้องหลังความก้าวหน้าดังกล่าวกลับก่อให้เกิดแรงกดดันทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะต่อกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ เยาวชน ผู้พิการ และแรงงาน ซึ่งต้องเผชิญการแข่งขันสูง ความไม่มั่นคง และปัญหาสุขภาวะทางจิตที่เพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเสนอให้ประยุกต์หลักพุทธธรรมเป็นกรอบกำกับการพัฒนา โดยเน้นการมีสติในโลกดิจิทัล การใช้ปัญญาในการสร้างนวัตกรรม การยึดมั่นคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี และการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางวัตถุกับความมั่นคงทางจิตใจ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

จริยธรรมของคนในสังคม

การพัฒนาประเทศในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญซึ่งส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม จนส่งผลให้คนในสังคมเกิดการแย่งชิงทรัพยากรจนขาดคุณธรรมจริยธรรม การขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการที่จะต้องช่วยกัน และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับสังคมไทยที่เหมาะสมให้แก่คนในสังคมให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ คนในสังคมนับวันแต่จะห่างไกลศาสนา ขาดการนำ หลักธรรมคำสอนของศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ละเลยเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ทำให้ปัญหาสังคมทวีความรุนแรงมากขึ้น (Phra Khru Pitsal Charakorn Lek Thammo (Sangkhaw) and Pravadee, 2019) จะเห็นได้ว่า สังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสนิยมขาดความเข้าใจรากเหง้าของ ตนเอง วิถีชีวิตคนไทยจึงดำเนินไปอย่างขาดเสถียรภาพและไร้ทิศทาง ดังนั้นการจะทำให้คนในสังคมกลับมาเข้มแข็งทางจิตใจอีกครั้งจำเป็นต้องสร้างกระแสใหม่กระแสที่ดี กระแสแห่งคุณธรรม (Somdet Phra Buddha-Koharacharya (P.A. Payutto), 2021) ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 2 จริยธรรมของคนในสังคมไทย

1. กัลยาณมิตตตา การรู้จักเลือกหากัลยาณมิตร จะช่วยกระตุ้นเร้าส่งเสริมให้ก้าวหน้าในการศึกษาหรือพัฒนาตน รู้จักหารู้จักใช้ รู้จักเข้าไปเกี่ยวข้องพบปะรับเอาประโยชน์ ทำให้เป็นแหล่งและสภาพแวดล้อมที่ช่วยในการพัฒนาตน เช่น รู้จักอ่าน รู้จักรับฟัง รู้จักเลือกอ่าน เลือกรับฟังและดูให้ได้ความรู้ที่เป็นประโยชน์นำมาเสริมคุณภาพชีวิต

2. สีลสัมปทา การสร้างสรรค์ความมีวินัยในการดำเนินชีวิต และความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม การดำเนินชีวิตที่เรียบร้อยราบรื่น กลมกลืนและเกื้อกูลในสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดี และมีระเบียบในการดำเนินชีวิต โดยมีการแสดงออกทางกาย วาจา และการประกอบอาชีพที่สุจริต

3. ฉันทสัมปทา การสร้างแรงจูงใจที่ถูกต้องในการศึกษา การมีความใฝ่สัจจะ ใฝ่ความดีงาม หรือใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์อย่างที่ว่ามาข้างต้นแล้ว

4. อัตตสัมปทา การทำศักยภาพของตนให้เข้าถึงความสมบูรณ์ คนที่ศึกษาเล่าเรียนนั้น จะต้องคอยทำศักยภาพของตนให้เห็นในเชิงประจักษ์ในสังคม

5. ทิฏฐิสัมปทา เจตคติ ค่านิยมต่างๆ ตลอดจนท่าทีและทัศนะในการมองโลกและชีวิต มีโลกทัศน์ที่กว้างขวาง ไม่เหลวไหล ไม่งมงาย มีเหตุผล ไม่ถือตามความพอใจ ไม่พอใจหรือความชอบชังส่วนตัว แต่มีทัศนะ มีความคิดที่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย มองสิ่งทั้งหลายตามความสัมพันธ์

6. อัปปมาทสัมปทา การทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม ความไม่ประมาทก็คือ ความกระตือรือร้น ความเอาจริงเอาจัง ความเร่งขวนขวาย ไม่นอนใจ ไม่นิ่งเฉยเฉื่อยชา ไม่ปล่อยปละละเลย ซึ่งเกิดจากจิตสำนึกเกี่ยวกับกาลเวลา หรือลึกลงไปอีกคือจิตสำนึกเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะกระตุ้นเร้าให้เร่งขวนขวายปฏิบัติการตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย ผู้มีจิตสำนึกอย่างนี้จะไวต่อการรับรู้เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง ตื่นตัวเท่าทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ ซึ่งเป็นตัวการสำคัญที่จะทำให้มีการฝึกฝนพัฒนาตน แก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ได้

7. โยนิโสมนสิการสัมปทา การทำโยนิโสมนสิการให้ถึงพร้อม คือการรู้จักคิด หรือคิดเป็นอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว

ผู้เขียนมองว่า การพัฒนาประเทศในยุคเทคโนโลยีแม้สร้างความก้าวหน้าและโอกาสใหม่ ๆ แต่ก็ทำให้เกิดการแข่งขันและการแย่งชิงทรัพยากร จนคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมลดลง คนจำนวนมากห่างไกลศาสนา ขาดการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ปัญหาสังคมรุนแรงขึ้นและวิถีชีวิตขาดทิศทาง ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเสนอให้สร้างกระแสแห่งคุณธรรมโดยยึดหลักธรรม 7 ประการเป็นกรอบพัฒนาคน ได้แก่ การคบกัลยาณมิตร การมีศีลวินัย แรงจูงใจใฝ่ดี การพัฒนาศักยภาพตนเอง การมีทัศนะที่ถูกต้อง ความไม่ประมาท และการคิดอย่างแยบคาย

สรุป

ในยุคที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว สังคมไทยกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมาพร้อมกับความท้าทายที่ซับซ้อน การนำพุทธธรรมมาบูรณาการกับปรากฏการณ์ทางสังคมจนกลายเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากพุทธธรรมมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับใช้ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา พุทธธรรมสอนให้มนุษย์เกิดความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต ความไม่เที่ยงแท้ และความทุกข์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในชีวิตประจำวัน การตระหนักรู้ถึงหลักธรรมเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในยุค 4.0 ซึ่งเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคมที่มีความเป็นพลวัตที่สูง โดยเฉพาะสามเสาหลักคือ

1) การดำเนินชีวิตในด้วยความเร่งรีบและการแข่งขัน การมีสติและสมาธิเป็นจึงสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง และมีสติรู้ตัวอยู่ทุกขณะจิต สามารถยับยั้งความอยากและความโกรธที่เกิดขึ้นในใจ ซึ่งเป็นการฝึกฝนที่ช่วยเสริมสร้างจิตใจให้เข้มแข็งและสงบนิ่ง

2) การศึกษา พุทธธรรมส่งเสริมการศึกษาแบบองค์รวมที่ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นด้านวิชาการ แต่ยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจและคุณธรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และปัญญาในการดำรงชีวิต มีทักษะในการแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกันในสังคมที่หลากหลาย

3) การพัฒนาประเทศที่ใช้หลักพุทธธรรมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในแนวทางการปฏิบัติจะช่วยสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการรักษาจิตใจที่สงบสุข การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนมักเน้นที่ความพอเพียงและการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า การพัฒนาประเทศตามวิถีพุทธนี้จะช่วยส่งเสริมการสร้างสังคมที่เปี่ยมไปด้วยความสุขและความยั่งยืน ในสังคมที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

พุทธธรรมจึงเป็นคำตอบที่เหมาะสมสำหรับการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต การศึกษา และการพัฒนาประเทศ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างความเจริญทางวัตถุและความสงบทางจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่ดีขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จาการทบทวนวรรณกรรมและมุมมองและประสบการณ์ของผู้เขียนเรื่อง พุทธธรรมกับสังคมไทยยุค 4.0 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานและองค์กร ถึงการพัฒนาประสิทธิภาพส่วนบุคคล ตลอดถึงการเสนอแนะเพื่อให้ผู้สนใจนำไปวิเคราะห์หรือต่อยอดในการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1.1. หน่วยงานด้านการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ไทย โรงเรียนต่างๆ ควรบูรณาการพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักไตรสิกขา สติปัฏฐาน และอิทธิบาท 4 เข้ากับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัลและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ทางวิชาการ ทักษะดิจิทัล และคุณธรรมจริยธรรม สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน มีสติ และรับผิดชอบต่อสังคมในยุค 4.0

1.2. คณะสงฆ์และสถาบันทางพระพุทธศาสนา ควรปรับรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัล โดยใช้สื่อออนไลน์ แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย และนวัตกรรมการสื่อสาร เพื่อถ่ายทอดหลักธรรมที่ตอบโจทย์ปัญหาสังคมร่วมสมัย เช่น ความเครียด ความเหลื่อมล้ำ และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม อันจะช่วยให้พุทธธรรมเข้าถึงประชาชนทุกช่วงวัยได้อย่างกว้างขวาง

1.3. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรนำหลักพุทธธรรม เช่น สังคหวัตถุ 4 และหลักธรรมาภิบาล มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการสาธารณะ เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส ความเมตตา และการมีส่วนร่วมของประชาชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่มีความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และคุณภาพชีวิต

1.4. ภาคเอกชนและองค์กรธุรกิจ ควรประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เช่น หลักความพอประมาณ ความซื่อสัตย์สุจริต และการไม่เบียดเบียน ในการดำเนินธุรกิจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในยุคไทยแลนด์ 4.0

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมกลุ่มประชากรที่หลากหลายมากขึ้น เช่น เยาวชน คนวัยทำงาน ผู้สูงอายุ รวมถึงพระสงฆ์และฆราวาสในพื้นที่เมืองและชนบท เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่สะท้อนภาพรวมของการประยุกต์พุทธธรรมในสังคมไทยยุค 4.0 อย่างรอบด้านและมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

2.2. ควรนำแนวคิดพุทธธรรมไปเปรียบเทียบกับแนวคิดจริยธรรมร่วมสมัยหรือแนวคิดทางศาสนาอื่นๆ รวมถึงการศึกษาการประยุกต์ใช้ในระดับนโยบายสาธารณะ เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมในการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืนในบริบทของยุค 4.0

References

Department of Excise. (2025). *What is Thailand 4.0? How will this policy help develop our country?.* Retrieved June 4, 2025, from https://www.excise.go.th/cs/groups/public/documents/document/dwnt/mjgy/~edisp/uatucm282681.pdf

Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University. (2025). *Mental Health.* Retrieved June 4, 2025, from https://www.rama.mahidol.ac.th/ramamental/generalknowledge/general/06062014-0956

Office of the National Economic and Social Development Council. (2024). Lessons Learned from the Design of Public Health Insurance Policy. *Journal of Thai Social Condition*, 23(4), 1-4.

Phra Khru Pitsal Charakorn Lek Thammo (Sangkhaw)., & Pravadee, S. (2019). Ethics: Current Issues of Behavior and Management in Thai Society. *Journal of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Humanities Review*, 5(2),131-144.

Somdet Phra Buddha-Koharacharya (P.A. Payutto). (2021). *The Purpose of General Education Subjects.* Retrieved June 6, 2025, from https://www.papayutto.org/th/book-reading/88/6

Thairath Online. (2025). *Mental Health: One of the Important Issues that Thai Society should be Aware Of.* Retrieved June 4, 2025, from https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2789509

Vichan, T. (2019). *Public Reflects on 6 Dimensions of Major Social Issues in Thailand.* Retrieved June 4, 2025, from https://www.thaipbs.or.th/news/content/284658

ผู้เขียน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
Nakhon Lampang Buddhist College's Journal
ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569)
Volume 15 No.2 (May – August 2026)
ISSN 2350-9953 (Print)
E-ISSN 2672-9830 (Online)

****

1.คุณราตรีรัตน์ ใจวงค์ วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
2.คุณหัสยา วงค์วัน คณะศิลปศาสตร์และการศึกษา วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง
3.คุณวิบูรณ์ ผากิม หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเนชั่น
4.คุณสายัณน์ ข้ามหนึ่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
5.ดร.กันตยา มานะกุล มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
6.คุณวชิรพงษ์ ขันทะยศ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
7.คุณโอฬาร อ่องพะ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
8.คุณภัทรพล ทองในแก้ว หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
9.คุณพรทิพาวรรณ อ่วมปิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
10.คุณใบบัว พลเมืองดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงรา
11.คุณอรจิรา ศรีสุข วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
12.จ่าอากาศโททักษิณ เชื้อวงศ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
13.คุณสุทธิพร สายทอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
14.คุณฐิติวัชร์ ธีรรัฐนิธิคุณ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
15.คุณกตัญญู เรือนตุ่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
16.คุณดาราวรรณ อัจฉริยะประสิทธิ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
17.คุณปรียาภรณ์ บุตรดา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
18.คุณณัฐพงศ์ กุญชร หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเนชั่น

19.พระสมุห์ทินวัฒน์ ปญญาสาโร (บุญทศ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
20.คุณสุเมธ ธิมา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
21.พระครูโสภณวีรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

แบบประเมินบทความตีพิมพ์ลงวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ชื่อบทความ

:.....

ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ/ชื่อผู้อ่านบทความ :

.....

สถานที่ทำงาน : .....

โทรศัพท์.....**โทรสาร**.....

Email.....

การประเมินคุณภาพทั่วไป

1. **คุณภาพทางวิชาการ**

เกณฑ์ประเมิน : บทความที่ดีควรเสนอหลักวิชาการที่เชื่อถือได้ รายละเอียดที่นำเสนอต้องผ่านการวิเคราะห์ / วิจัย และมีเอกสารหรือหลักฐานสนับสนุน

☐ ดีมาก เหตุผล

.....

.....

☐ ดี เหตุผล

.....

.....

☐ พอใช้ เหตุผล

.....

.....

☐ ยังเชื่อถือไม่ได้ เหตุผล

.....

.....

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) .....

.....

.....

2. ประโยชน์ทางวิชาการ

เกณฑ์ประเมิน : บทความที่มีความสำคัญคือบทความที่เสนอความรู้หรือประเด็นใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

☐ ดีมาก ☐ ดี

☐ พอใช้ ☐ ยังไม่สมควรจัดพิมพ์

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) .....

.....

.....

3. การใช้ศัพท์ทางวิชาการและภาษาที่ใช้

เกณฑ์ประเมิน : มีการใช้ศัพท์ที่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการสาขานั้น

☐ ดีมาก ☐ ดี

☐ พอใช้ ☐ ยังเชื่อถือไม่ได้

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) .....

.....

4. การเขียนบรรณานุกรม

เกณฑ์ประเมิน : มีการอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรมที่ถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นระบบเดียวกัน

☐ ดีมาก ☐ ดี

☐ พอใช้ ☐ ยังเชื่อถือไม่ได้

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) .....

.....

สรุปความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการตีพิมพ์บทความ

☐ เห็นสมควรให้ตีพิมพ์บทความได้โดยไม่ต้องแก้ไข

☐ เห็นสมควรให้ตีพิมพ์บทความได้โดยมีข้อแก้ไข ดังนี้

1. .....

2. .....

☐ ไม่สมควรให้ตีพิมพ์บทความ เนื่องจาก

1. .....

2. .....

☐ ข้อคิดเห็นอื่น ๆ .....

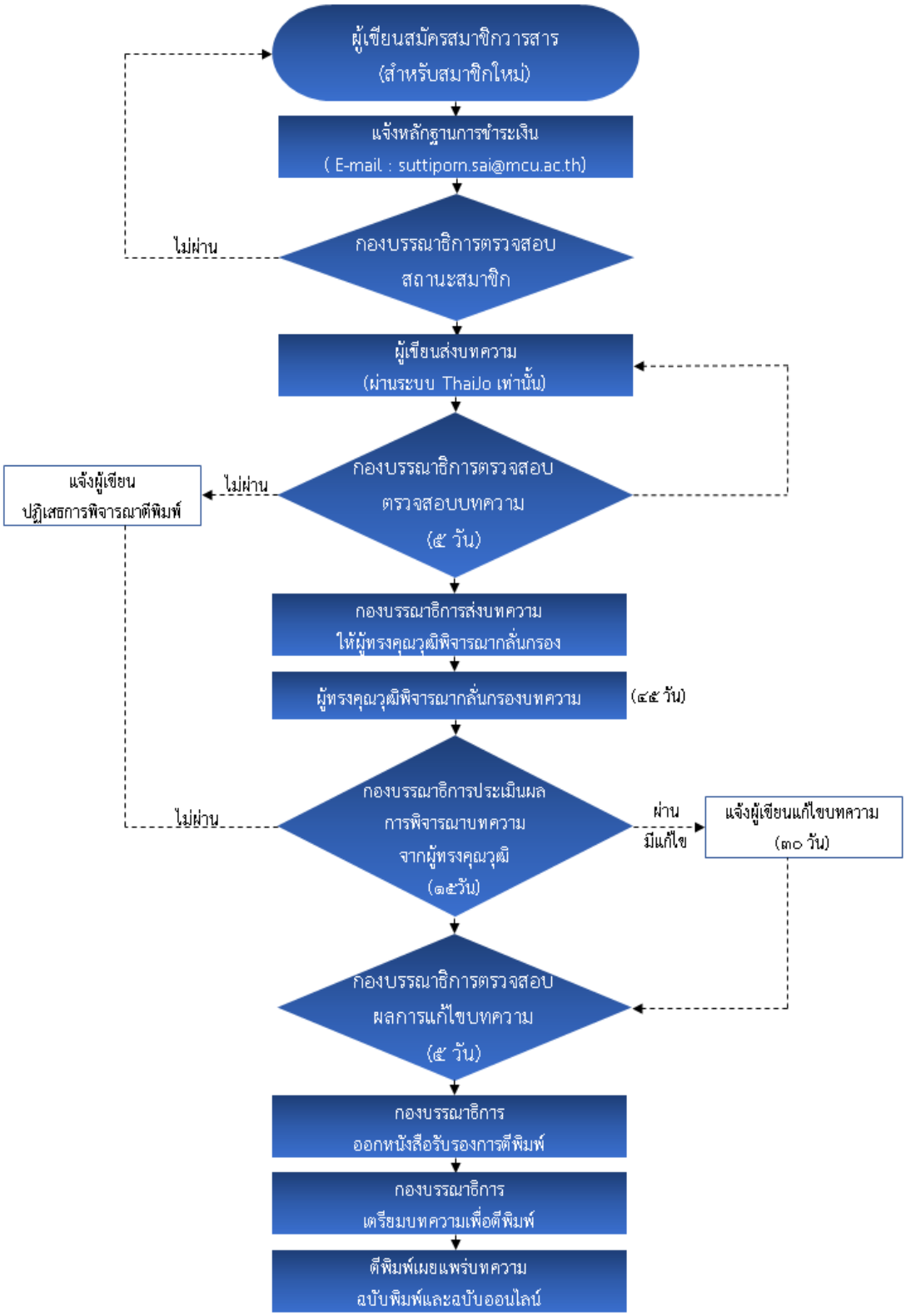
.....

ลงชื่อ.....

( )

ผู้ทรงคุณวุฒิ / ผู้อ่านบทความ

หมายเหตุ: หากมีประเด็นชี้แนะอื่น ๆ และพื้นที่ไม่เพียงพอ ท่านสามารถขยายต่อเพิ่มเติมจากนี้ได้

ผู้เขียนสมัครสมาชิกวารสาร
(สำหรับสมาชิกใหม่)
แจ้งหลักฐานการชำระเงิน
(E-mail : suttiporn.sai@mcu.ac.th)
ไม่ผ่าน
กองบรรณาธิการตรวจสอบ
สถานะสมาชิก
ผู้เขียนส่งบทความ
(ผ่านระบบ ThaiJo เท่านั้น)
แจ้งผู้เขียน
ปฏิเสธการพิจารณาตีพิมพ์
ไม่ผ่าน
กองบรรณาธิการตรวจสอบ
ตรวจสอบบทความ
(๕ วัน)
กองบรรณาธิการส่งบทความ
ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรอง
ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความ
(๔๕ วัน)
ไม่ผ่าน
กองบรรณาธิการประเมินผล
การพิจารณาบทความ
จากผู้ทรงคุณวุฒิ
(๑๕วัน)
ผ่าน
มีแก้ไข
แจ้งผู้เขียนแก้ไขบทความ
(๓๐ วัน)
กองบรรณาธิการตรวจสอบ
ผลการแก้ไขบทความ
(๕ วัน)
กองบรรณาธิการ
ออกหนังสือรับรองการตีพิมพ์
กองบรรณาธิการ
เตรียมบทความเพื่อตีพิมพ์
ตีพิมพ์เผยแพร่บทความ
ฉบับพิมพ์และฉบับออนไลน์

ตัวอย่าง
รูปแบบการจัดพิมพ์บทความในวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ตัวอย่างรูปแบบ “บทความวิจัย”

ชื่อบทความ (ภาษาไทย 20 pt.)
ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ ตัวพิมพ์ใหญ่ 18 pt.)

[1]ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, [2] ผู้ร่วมเขียน และ [3]ผู้ร่วมเขียน (ภาษาไทย 16 pt.)
[1]ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, [2]ผู้ร่วมเขียน และ [3]ผู้ร่วมเขียน (ภาษาอังกฤษ 16 pt.)

[123]หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาไทย 14 pt.)

[123]หน่วยงานต้นสังกัด, ระบุประเทศ (ภาษาอังกฤษ 14 pt.)

[1]Corresponding Author’s Email: (14 pt.)

[1]เบอร์โทร: (14 pt.)

ข้อกำหนดเบื้องต้น
(ปฏิบัติตามรูปแบบอย่างเคร่งครัด)
1. ขนาดกระดาษ A4 ระยะขอบ 1 นิ้ว
2. อักษร TH SarabunPSK และ ตัวเลขอารบิคทั้งหมด
3. ระบบอ้างอิงแบบ APA 6
4. การอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ (ทั้งในเนื้อหา และ References)
5. บทความต้องไม่เกิน 15-18 หน้า

บทคัดย่อ (18 pt. ไม่เกิน 500 คำ)

(16 pt.) เนื้อความ ระบุวัตถุประสงค์วิจัย ประเภทของงานวิจัย กลุ่มประชากรพื้นที่ การวิเคราะห์ข้อมูล (สถิติ, เชิงพรรณนา).....

.....

.....

ผลการวิจัยพบว่า (ตามลำดับของวัตถุประสงค์).....

1.....

2.....

3.....

คำสำคัญ: (16 pt.) (3-5 คำ ตามชื่อของบทความ คั่นด้วยเครื่องหมาย Semicolon ;)

Abstract (18 pt. ไม่เกิน 500 คำ)

(16 pt.) (แปลรักษารูปคำและรูปประโยคให้ตรงกับภาษาไทย ไม่แปลสรุปย่อ ไม่แปลจับประเด็นไม่แปรขยายความ) (ใส่ตัวเลข ย่อหน้า วรรคตอน ลำดับหัวข้อหลัก, หัวข้อรอง ให้ตรงกับภาษาไทย)

.....

.....

.....

Keywords: (16 pt.) (3 – 5 คำ ตามชื่อของบทความ คั่นด้วยเครื่องหมาย Semicolon ;)

บทนำ (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

(16 pt.) ความเป็นมา บริบท สภาพปัญหาของประเด็นที่ศึกษา (อ้างอิง).....

.....

.....

.....

.....

กรณีที่ศึกษา/กรณีพื้นที่ (อ้างอิง).....

.....

.....

หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เชิงวิชาการ แนวทางปฏิบัติ มาตรฐานการแก้ไขปัญหาหรือการส่งเสริม พัฒนา (อ้างอิง).....

.....

.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

1. เพื่อ.....
2. เพื่อ.....
3. เพื่อ.....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)(ทั้งนี้อาจปรับเปลี่ยนตามลักษณะบทความ)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

1) การสัมภาษณ์ (In–depth Interviews)

2) การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

3) ศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติ/ทดลอง/ฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results)

ผลการวิจัย (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อ.....ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อ.....ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อ.....ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

องค์ความรู้จากผู้วิจัย คือ การสังเคราะห์ชุดองค์ความรู้ออกมาในรูปแบบของแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมทั้งการอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่าประโยชน์ รูปแบบ แนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร (อธิบายให้กระชับรัดกุม เข้าใจได้ง่าย)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ความสอดคล้อง ความเหมือน ความแตกต่างกับกรอบแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยอื่นๆ ในอดีตที่ผ่านมาอย่างไร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า..... ทั้งนี้เป็นเพราะ..... สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ..... (อ้างอิง)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า..... ทั้งนี้เป็นเพราะ..... สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ..... (อ้างอิง)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า..... ทั้งนี้เป็นเพราะ..... สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ..... (อ้างอิง)

สรุป (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการวิจัย เป็นความเรียงไม่ใส่เลขเป็นข้อมาตรา ไม่เอียง ไม่หนา ไม่แทรกภาพโมเดล (ไม่ต้องแทรกอ้างอิง) .....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ ใคร หน่วยงานใด อย่างไร)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า .....ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้..... .....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า .....ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้..... .....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า .....ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้..... .....

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป (ต้องเกี่ยวเนื่องต่อยอดจากบทความนี้)

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. ....

2.2. .....

2.3. ....

References (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

เฉพาะบทความวิจัยควรมีการอ้างอิง 8 อ้างอิงขึ้นไป แหล่งข้อมูลอ้างอิง ที่ปรากฏในเนื้อหาบทความทั้งหมด จะต้องนำมาเขียนเป็นรายการอ้างอิงใน References ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกๆอ้างอิงตามรูปแบบอ้างอิงของวารสาร และเรียงลำดับตามตัวอักษร A-Z (ห้ามอ้างอิง References ที่ไม่ปรากฏการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ)

ตัวอย่างการอ้างอิง

หนังสือ

นามสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์ .

Robbin, N. (2005). Management. (8 ed.). New Jersey: Prentice Hall.

วิทยานิพนธ

นามสกุลผู้วิจัย, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อเรื่อง. (ปริญญานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต). ชื่อสถาบัน. สถานที่พิมพ์.

Kittichayathorn, P. (2012). Styles and Steps of Community Management Movement for Drug Problem Prevention Learning Center: A Case of Thorraneekum, Khok Faet, Nong Chok, Bangkok. (Doctoral Dissertation). National Institute of Development Administration. Bangkok.

บทความวารสาร

นามสกุลผูเขียน 1, ชื่อยอ., นามสกุลผูเขียน 2, ชื่อยอ., & นามสกุลผูเขียน 3, ชื่อยอ. (ค.ศ.). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. เลขปที่ (เลขฉบับที่), เลขหนาแรก-เลขหนาสุดทายของบทความเรื่องนั้นๆ.

Puchthonglang, P., Horsangchai, S., & Soma, P. (2016). Learning Provision Model for Develop Right Consumption Behavior Based on the Philosophy of Sufficiency Economy for Adolescents. Journal of MCU Peace Studies, 4(2), 17-37.

พระไตรปฎก/คัมภีร

ชื่อสถาบันของคัมภีร์. (ค.ศ.). ชื่อคัมภีร์. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tripitakas. Bangkok: MCU Press.

เว็บไซต

นามสกุลผูเขียน, ชื่อยอ. (ค.ศ.). ชื่อหัวขอ. สืบคน เดือน วัน, ป, จาก http://www.xxxxxxxxxx

Chalamvong, Y. (2017). Challenges of Thai workers in the digital age. National Institute for Thailand Development Research. Retrieved May 3, 2017, from http://tdri.or.th/2015/01/thailaborinthedigitalage>

ตัวอย่างรูปแบบ “บทความวิชาการ”

ข้อกำหนดเบื้องต้น
(ปฏิบัติตามรูปแบบอย่างเคร่งครัด)
1. ขนาดกระดาษ A4 ระยะขอบ 1 นิ้ว
2. อักษร TH SarabunPSK และ ตัวเลขอารบิคทั้งหมด
3. ระบบอ้างอิงแบบ APA 6
4. การอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ (ทั้งในเนื้อหา และ References)

ชื่อบทความ (ภาษาไทย 20 pt.)
ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่ 18 pt.)

[1]ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, [2]ผู้ร่วมเขียน และ [3]ผู้ร่วมเขียน (ภาษาไทย 16 pt.)
[1]ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, [2]ผู้ร่วมเขียน และ [3]ผู้ร่วมเขียน (ภาษาอังกฤษ 16 pt.)
[123]หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาไทย 14 pt.)
[123]หน่วยงานต้นสังกัด, ระบุประเทศ (ภาษาอังกฤษ 14 pt.)
[1]Corresponding Author’s Email: (14 pt.)
[1]เบอร์โทร: (14 pt.)

บทคัดย่อ (18 pt. ไม่เกิน 500 คำ)

(16 pt.) นำเสนอข้อค้นพบ มุมมอง ทัศนะ ที่สะท้อนทางออก ทางเลือก องค์ความรู้ใหม่ หลักการแนวทาง วิถีปฏิบัติในเชิงวิชาการ โดยเขียนให้กระชับ จัดลำดับหมวดหมู่ แยกข้อ แยกประเด็น ให้เห็นชัดเจน

.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: (16 pt.) (3-5 คำ ตามชื่อของบทความ คั่นด้วยเครื่องหมาย Semicolon ;)

Abstract (18 pt. ไม่เกิน 500 คำ)

(16 pt.) แปลรักษารูปคำและรูปประโยคให้ตรงกับภาษาไทย ไม่แปลสรุปย่อ ไม่แปลจับประเด็น ไม่แปลขยายความ (ใส่ตัวเลข ย่อหน้า วรรคตอน ลำดับหัวข้อหลัก หัวข้อรอง ให้ตรงกับภาษาไทย)

.....
.....
.....
.....

Keywords: (16 pt.) (3 – 5 คำ ตามชื่อของบทความ คั่นด้วยเครื่องหมาย Semicolon ;)

บทนำ (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

(16 pt.) ความเป็นมา บริบท สภาพปัญหาของประเด็นที่ศึกษา/กรณีที่ศึกษา/กรณีพื้นที่ (อ้างอิง).....
.....
.....

หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เชิงวิชาการ แนวทางปฏิบัติ มาตรฐานการแก้ไขปัญหาการส่งเสริมพัฒนา (อ้างอิง)
.....
.....
.....
.....

แรงจูงใจที่อยากจะศึกษา เหตุผลความคาดหวัง คุณค่า ประโยชน์ ที่หวังได้จากการศึกษา (อ้างอิง).....
.....
.....
.....

เนื้อเรื่อง (18 pt., เนื้อหา 16 pt.)

บริบทความเป็นมา ประเด็นปัญหา แสดงสาระสำคัญภายใต้กรอบแนวคิดในเชิงวิชาการ นำเสนอตามลำดับแยกประเภทหมวดหมู่ ความสำคัญมาก ความสำคัญน้อย ประเด็นหลัก ประเด็นรอง โดยใส่ลำดับ เลขข้อ ย่อหน้า วรรคตอน ให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจน
(อ้างอิง).....
.....
.....
.....

นำเสนอหนักการ แนวคิด ทฤษฎี แนวทางปฏิบัติ ที่สะท้อนมุมมอง องค์ความรู้ใหม่อย่างเป็นหมวดหมู่ เป็นระบบ เป็นขั้นตอน เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับการแก้ไขปัญหาหรือการส่งเสริมพัฒนาโดยสอดคล้องกับหลักวิชาการ (อ้างอิง)

.....

.....

.....

.....

สรุป (18 pt. เนื้อความ 16 pt.)

สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการวิจัย เป็นความเรียงไม่ใส่เลขเป็นข้อมาตรา ไม่เอียง ไม่หนา ไม่แทรกภาพโมเดล (ไม่ต้องแทรกอ้างอิง)

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt. เนื้อความ 16 pt.)

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานและองค์กร ถึงการพัฒนาประสิทธิภาพส่วนบุคคล ตลอดถึงการเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อยอดสำหรับผู้ที่สนใจ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา (เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ ใคร หน่วยงานใด อย่างไร)

1.1..... .....

1.2..... .....

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป (ต้องเกี่ยวเนื่องต่อยอดจากบทความนี้)

สำหรับประเด็นในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1..... .....

2.2..... .....

References (18 pt., เนื้อความ 16 pt.)

แหล่งข้อมูลอ้างอิง ที่ปรากฏในเนื้อหาบทความทั้งหมด จะต้องนำมาเขียนเป็นรายการอ้างอิงใน References ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกๆอ้างอิง ตามรูปแบบอ้างอิงของวารสาร และเรียงลำดับตามตัวอักษร A-Z (ห้ามอ้างอิง References ที่ไม่ปรากฏการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ)

ตัวอย่างการอ้างอิง

หนังสือ

นามสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

Robbin, N. (2005). *Management*. (8th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

วิทยานิพนธ

นามสกุลผู้วิจัย, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อเรื่อง. (ปริญญานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต). ชื่อสถาบัน. สถานที่พิมพ์.

Kittichayathorn, P. (2012). Styles and Steps of Community Management Movement for Drug Problem Prevention Learning Center: A Case of Thorraneekum, Khok Faet, Nong Chok, Bangkok. (Doctoral Dissertation). National Institute of Development Administration. Bangkok.

บทความวารสาร

นามสกุลผู้เขียน 1, ชื่อยอ., นามสกุลผู้เขียน 2, ชื่อยอ., & นามสกุลผู้เขียน 3, ชื่อยอ. (ค.ศ.). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. เลขปที่ (เลขฉบับที่), เลขหนาแรก-เลขหนาสุดทายของบทความเรื่องนั้นๆ.

Puchthonglang, P., Horsangchai, S., & Soma, P. (2016). Learning Provision Model for Develop Right Consumption Behavior Based on the Philosophy of Sufficiency Economy for Adolescents. Journal of MCU Peace Studies, 4(2), 17-37.

พระไตรปฎก/คัมภีร

ชื่อสถาบันของคัมภีร์. (ค.ศ.). ชื่อคัมภีร์. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tripitakas. Bangkok: MCU Press.

เว็บไซต

นามสกุลผู้เขียน, ชื่อยอ. (ค.ศ.). ชื่อหัวขอ. สืบคน เดือน วัน, ป, จาก http://www.xxxxxxxxxx

Chalamvong, Y. (2017). Challenges of Thai workers in the digital age. National Institute for Thailand Development Research. Retrieved May 3, 2017, from http://tdri.or.th/2015/01/thailaborinthedigitalage>

ตัวอย่างการอ้างอิง APA (6th Edition) (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564)

หนังสือ

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
ผู้แต่ง 1 คน	นามสกุล (ค.ศ.)	(นามสกุล, ค.ศ.)	นามสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). *ชื่อหนังสือ.* (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Robbin (2005)	(Robbin, 2005)	Robbin, N. (2005). *Management*. (8th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
ผู้แต่ง 2-4 คน	นามสกุล 1, นามสกุล 2, นามสกุล 3, and นามสกุล 4 (ค.ศ.)	(นามสกุล 1 ,นามสกุล 2, นามสกุล 3, and นามสกุล 4, ค.ศ.)	นามสกุลผู้แต่ง 1, ชื่อย่อ., นามสกุลผู้แต่ง 2, ชื่อย่อ., นามสกุลผู้แต่ง 3, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้แต่ง 4, ชื่อย่อ., (ค.ศ.). *ชื่อหนังสือ.* (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Robbin, Stephen, Coulter, and Mary, (2005)	(Robbin, Stephen, Coulter, and Mary, 2005)	Robbin, N., Stephen, P., Coulter, O., & Mary, R. (2005). *Management.* (8th ed.) New Jersey: Prentice Hall.
ผู้แต่ง 5 คนขึ้นไป	นามสกุล 1 และคณะ. (ค.ศ.)	(นามสกุล 1 และคณะ. ค.ศ.)	นามสกุลผู้แต่ง 1, ชื่อย่อ. และคณะ. (ค.ศ.). *ชื่อหนังสือ.* (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Robbin et al. (2005)	(Robbin et al. 2005)	Robbin, N. et al. (2005). *Management*. (8th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
ผู้แต่งนามแฝง	ชื่อนามแฝง (ค.ศ.)	(ชื่อนามแฝง, ค.ศ.)	ชื่อนามแฝง. (ค.ศ.). *ชื่อหนังสือ.* (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Tmanti (2002)	(Tmanti, 2002)	Tmanti. (2002). *Kaew Kalaya of the Land.* (2nd ed.). Bangkok: Na Ban Wannagum Publishing.
หนังสือแปล	นามสกุลผู้แต่งต้นฉบับ (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้แต่งต้นฉบับ, ค.ศ.)	นามสกุลผู้แต่ง 1, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้แต่ง 2, ชื่อย่อ. (ค.ศ.ที่แปล). *ชื่อเรื่องที่แปล* [ชื่อเรื่องต้นฉบับ]. (นามสกุลผู้แปล, ผู้แปล). (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. (ค.ศ. ต้นฉบับที่พิมพ์).
	Parker, and Smith (2020)	(Parker, and Smith, 2020)	Parker, K., & Smith, S. (2020). *Money Knowledge* [Financial Management]. (Phothiwong, Translator). (2nd ed.). Bangkok: MCU Press. (2015).
กรณีไม่มีชื่อผู้แต่งให้ลงชื่อเรื่องแทนผู้แต่ง	“ชื่อเรื่อง” หรือ “ชื่อบทที่” หรือ “ชื่อบทความ” (ค.ศ.)	(“ชื่อเรื่อง” หรือ “ชื่อบทที่” หรือ “ชื่อบทความ”, ค.ศ.)	*ชื่อเรื่อง.* (ครั้งที่พิมพ์). (ค.ศ.). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	“Transient viscoelastic flow of polymer	(“Transient viscoelastic flow of polymer	*Art of display: Cultural shows.* (2nd ed.). (2010). Hong Kong, China: Links International.

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
	solution” (1975)	solution”, 1975)	
การอ้างอิงเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) (อ้างอิงใน)	นามสกุลผู้แต่งเอกสารต้นฉบับ (ค.ศ. ต้นฉบับ) (อ้างถึงในหรือ as cited in นามสกุลผู้แต่งทุติยภูมิ, ค.ศ.ของเอกสารทุติยภูมิ)	(นามสกุลผู้แต่งเอกสารต้นฉบับ, ค.ศ. ต้นฉบับ อ้างถึงในหรือ as cited in นามสกุลผู้แต่งทุติยภูมิ, ค.ศ.ของเอกสารทุติยภูมิ)	ผู้เขียนอ้างอิงแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เหตุเพราะไม่สามารถเข้าถึงหรือสืบค้นหาต้นฉบับเดิมได้ การเขียนอ้างอิงข้อมูลทุติยภูมิในบรรณานุกรมหลักการอ้างอิงเหมือนกับรายการหนังสือทั่วไป
			นามสกุลผู้แต่งทุติยภูมิ, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). *ชื่อเรื่องต้นฉบับ.* (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Seidenberg and McClelland (1993) (as cited in Coltheart, 1995)	(Seidenberg and McClelland, 1993 as cited in Coltheart, 1995)	Coltheart, A. H. (1995). *Development of Selection model to support higher education*. (2nd ed.). Bangkok: Thammasat University.
สารานุกรม (Encyclopedia)	นามสกุล (ค.ศ.)	(นามสกุล, ค.ศ.)	นามสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ใน ชื่อของบรรณาธิการ (บก.), *ชื่อเรื่อง* (ฉบับที่, หน้าแรก-หน้าสุดท้าย). สถานที่พิมพ์; สำนักพิมพ์.
	Glaucoma. (2002)	(Glaucoma, 2002)	Glaucoma. (2002). In K. Krapp (Ed.), *The Gale encyclopedia of nursing & allied health* (Vol. 2, pp.1079-1083). Farmington Hills, MI:

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
			Gale Group.
พจนานุกรม (Dictionary)	นามสกุล (ค.ศ.)	(นามสกุล, ค.ศ.)	นามสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). *ชื่อพจนานุกรม.* สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Tiangburanadham (2002)	(Tiangburanadham, 2002)	Tiangburanadham, V. (2002). *Dictionary of diseased and therapies.* Bangkok: Ruansarn.

วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัย

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
เอกสารรายงานการวิจัย	นามสกุลผู้วิจัย 1, and นามสกุลผู้วิจัย 2, (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้วิจัย 1, and นามสกุลผู้วิจัย 2, ค.ศ.)	นามสกุลผู้วิจัย 1, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้วิจัย 2, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). *ชื่อเรื่อง* (รายงานผลการวิจัย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Wathnapradith, and Soma (2016)	(Wathanapradith, and Soma, 2016)	Wathanapradith, K., & Soma, P. (2016). *Peace Village in the 26th Buddhist Century: Knowledge Learned from Ta Koy Nang Village Sisaket Province* (Research Report). Ayutthaya: Buddhist Research Institute

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
			of MCU.
ดุษฎีนิพนธ์ ป.เอก	นามสกุลผู้วิจัย (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้วิจัย, ค.ศ.)	นามสกุลผู้วิจัย, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). *ชื่อเรื่อง*. (ปริญญานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต). ชื่อสถาบัน. สถานที่พิมพ์.
	Kittichayathorn (2012)	(Kittichayathorn, 2012)	Kittichayathorn, P. (2012). *Styles and Steps of Community Management Movement for Drug Problem Prevention Learning Center: A Case of Thorraneekum, Khok Faet, Nong Chok, Bangkok.* (Doctoral Dissertation). National Institute of Development Administration. Bangkok.
วิทยานิพนธ์ ป.โท	นามสกุลผู้วิจัย (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้วิจัย, ค.ศ.)	นามสกุลผู้วิจัย, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). *ชื่อเรื่อง*. (วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต). ชื่อสถาบัน. สถานที่พิมพ์.
			Marpue, S. (2013). *Use mindfulness to apply to solve doing work Employees of Electricity Generating Authority of Thailand*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

วารสาร / เอกสารการประชุมทางวิชาการ (proceeding) / หนังสือพิมพ์

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
บทความวารสาร	นามสกุลผู้เขียน 1, นามสกุลผู้เขียน 2, and นามสกุลผู้เขียน 3 (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้เขียน 1, นามสกุลผู้เขียน 2, นามสกุลผู้เขียน 3, ค.ศ.)	นามสกุลผู้เขียน 1, ชื่อย่อ., นามสกุลผู้เขียน 2, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้เขียน 3, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร,* เลขปีที่(เลขฉบับที่), เลขหน้าแรก-เลขหน้าสุดท้ายของบทความ.
	Puchthonglang, Horsangchai, and Soma (2016)	(Puchthonglang, Horsangchai, and Soma, 2016)	Puchthonglang, P., Horsangchai, S., & Soma, P. (2016). Learning Provision Model for Develop Right Consumption Behavior Based on the Philosophy of Sufficiency Economy for Adolescents. *Journal of MCU Peace Studies*, 4(2), 17-37.
เอกสารการประชุมทางวิชาการ (proceeding)	นามสกุลผู้เขียน (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้เขียน, ค.ศ.)	นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ชื่อบทความ. ใน หรือ in ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), *ชื่อการประชุม* (น. หรือ pp. เลขหน้าแรก-ถึงหน้าสุดท้าย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Edge (1996)	(Edge, 1996)	Edge, M. (1996). Lifetime prediction: Fact or fancy. In M. S. Koch, T. Padfield, J. S. Johnsen, & U. B. Kejser (Eds.), *Proceedings of the Conference on Research Techniques in Photographic Conservation* (pp. 97-100). Copenhagen, Denmark: Royal Danish Academy of Fine Arts.

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
เอกสารประกอบการสอน/การอบรม (Power Point Lecture Note)	นามสกุลผู้เขียน (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้เขียน, ค.ศ.)	นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). *ชื่อเรื่อง.* ชื่อเอกสารประกอบการอบรม, สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์
	Chuychuwong (2009)	(Chuychuwong, 2009)	Chuychuwong, S. (2009). *The Use of UpToDate Database. Training Material on the Techniques of Searching for Information from Electronic Medical Database*. Songkla: Prince of Songkla University.
หนังสือพิมพ์	นามสกุลผู้เขียน (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้เขียน, ค.ศ.)	นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ค.ศ, วัน เดือน). ชื่อคอลัมน์/ชื่อข่าว. *ชื่อหนังสือพิมพ์.* pp. เลขหน้าแรก-เลขหน้าสุดท้ายของคอลัมน์/ชื่อข่าว.
	Boonnoon (2011)	(Boonnoon, 2011)	Boonnoon, J. (2011, April 28). Manufacturers flood Thai market. *The Nation*, pp. 7-8.

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ / เว็บไซต์

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
อ้างอิงเว็บไซต์	นามสกุลผู้เขียน (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้เขียน, ค.ศ.)	นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). *ชื่อหัวข้อ*. สืบค้น เดือน วัน, ปี, จาก http://www.xxxxxxxxxx
	Chalamvong (2017)	(Chalamvong, 2017)	Chalamvong, Y. (2017). *Challenges of Thai workers in the digital age. National Institute for Thailand Development Research*. Retrieved May 3, 2017, from http://tdri.or.th/2015/01/thailaborinthedigitalage>
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book)	นามสกุลผู้เขียน 1, and นามสกุลผู้เขียน 2 (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้เขียน 1, and นามสกุลผู้เขียน 2, ค.ศ.)	นามสกุลผู้เขียน 1, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้เขียน 2, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). *ชื่อเรื่อง*. เมือง. สถาบันหรือสำนักพิมพ์. สืบค้น เดือน วันที่, ค.ศ. จาก http://xxxxxxxxxxxxxxxxx
	Littleton and Engebretson (2002)	(Littleton and Engebretson, 2002)	Littleton, L. Y., & Engebretson, J. C. (2002). *Maternal, neonatal, and women's health nursing*. New York: Delmar/Thompson Learning. Retrieved November 30, 2009, from http://www.netlibrary.com/reader/

หน่วยงานรัฐบาล / สถาบัน / องค์กร / สมาคม / ชมรม

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
อ้างอิงจากหน่วยงาน สถาบันหรือองค์กร อ้างอิงครั้งแรกใช้ชื่อเต็ม ส่วนอ้างอิงครั้งต่อไปใช้อักษรย่อ	ชื่อเต็มของหน่วยงาน (อักษรย่อ, ค.ศ.)	(ชื่อเต็มของหน่วยงาน (อักษรย่อ), ค.ศ.)	ชื่อเต็มของสถาบันหรือหน่วยงาน. (ค.ศ.). *ชื่อเรื่อง.* (พิมพ์ครั้งที่). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	Ministry of Education, Department of Curriculum, and Instruction Development (2001)	(Ministry of Education, Department of Curriculum, and Instruction Development, 2001)	Ministry of Education, Department of Curriculum, and Instruction Development. (2001). *Basic education curriculum B.E. 2544* [A.D. 2001]. (2nd ed.). Bangkok: Department of Curriculum and Instruction Development.

พระไตรปิฎก/คัมภีร์

รูปแบบ	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา		บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)
	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ	
อ้างอิงจากพระไตรปิฎก/	อ้างชื่อคัมภีร์ หน้าข้อความ	หลังข้อความ (ชื่อคัมภีร์: เล่ม/เลข/ข้อหน้า)	ชื่อสถาบันของคัมภีร์. (ค.ศ.). *ชื่อคัมภีร์.* สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
	ดังในพระสูตรที่กล่าวไว้	(Thai Tripitakas:	Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas.*

คัมภีร์	ว่า	1/50/443)	Bangkok: MCU Press.

สัมภาษณ์(Interview)/Focus Group

รูปแบบ	**การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา**		**บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)**
	หน้าข้อความ	**ท้ายข้อความ**	
สัมภาษณ์/ Interview	นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์ (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์, ค.ศ.)	นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ตำแหน่ง/สถานะ/บทบาทหน้าที่. *สัมภาษณ์*. เดือน, วัน.
	Marntong (2018)	(Marntong, 2018)	Marntong, A. (2018). Chief of Production. *Interview*. February, 2.
การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย Focus Group	นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์ (ค.ศ.)	(นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์, ค.ศ.)	นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์, ชื่อย่อ. (ค.ศ.). ตำแหน่ง/สถานะ/บทบาทหน้าที่. *การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย*. เดือน, วัน.
	Sutthiprapa (2019)	(Sutthiprapa, 2019)	Sutthiprapa, S. (2019). Lecturer of Environmental Health Faculty of Public Health and Environment Pathum Thani University. *Focus Group*. January, 13.

สมณศักดิ์

รูปแบบ	**การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา**		**บรรณานุกรม (ท้ายบทความ)**
	หน้าข้อความ	**ท้ายข้อความ**	
	ชื่อสมณศักดิ์ (ชื่อเดิม) (ค.ศ.)	(ชื่อสมณศักดิ์ (ชื่อเดิม), ค.ศ.)	ชื่อสมณศักดิ์ (ชื่อเดิม). (ค.ศ.). *ชื่อเรื่อง* (พิมพ์ครั้งที่). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระสงฆ์มีสมณศักดิ์	Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto) (2013)	(Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto), 2013)	Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto). (2013). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: Pali Dhamma Publishing Company.
	Phra Dhebbodhividhes (Weerayut V**ī**rayuddho) (2010)	(Phra Dhebbodhividhes (Weerayut V**ī**rayuddho), 2010)	Phra Dhebbodhividhes (Weerayut V**ī**rayuddho). (2010). *Vision of Buddhism Propagation in The Buddhist Land, Reinforce the Quality of life, Increase the Work Efficiency.* India-Nepal: Office of Dhammadhuta India-Nepal.
	Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto) (2018)	(Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto), 2018)	Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto). (2018). *Benefaction of Buddhism and The Perfect Human Development*. A Special Discourse delivered in The Convocation Ceremony of Mahachulalongkornrajavidyalaya University on 10 May 2018.
พระภิกษุทั่วไป	Phramaha Wutthichai Vajiramedhi (V. Vajiramedhi) (2012)	(Phramaha Wutthichai Vajiramedhi (V. Vajiramedhi), 2012)	Phramaha Wutthichai Vajiramedhi (V. Vajiramedhi). (2012). *Ahimsa Magga to Peace*. Bangkok: Buddhist Economics University.

ใบสมัครสมาชิก

วันที่สมัคร.....

ชื่อ.....**นามสกุล**.....

อายุ.....**ปี การศึกษา**.....**อาชีพ**.....

สถานที่ส่งเอกสาร บ้าน ☐

ที่ทำงาน ☐

เลขที่.....ถนน..... ตำบล.....

อำเภอ .....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail:.....

กรุณาส่งหรือโทรสารใบสมัครมายัง

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 662 ถนนพหลโยธิน ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

รหัสไปรษณีย์ 52130

โทร/โทรสาร : 0-5420-9454-5, 09-79242953